

An aerial photograph of a modern urban development. The foreground shows several multi-story residential buildings with green roofs and balconies, situated along a waterfront. A small beach area with people is visible. In the background, a larger city area is visible across a body of water, with hills in the distance under a cloudy sky.

HANDLINGSPROGRAM 2023 - 2026

VEDTATT AV KOMMUNESTYRET 13.12.2022

Lier kommune

Lier kommunes handlingsprogram 2023-2026 ble vedtatt i kommunestyret 13.12.2022.

Saksfremlegget til behandlingen besto av kommunedirektørens beslutningsgrunnlag en tilleggsinnstilling og virksomhetskatalog.

I dette dokumentet er rådmannens beslutningsgrunnlag oppdatert for tilleggsinnstillingen og kommunestyrets vedtak.

- Ettersom dette er kommunestyrets vedtatte handlingsprogram, og ikke rådmannens beslutningsgrunnlag, er rådmannens innledning byttet ut med ordførers innledning.
- Kommunestyrets vedtak er lagt inn i dokumentet
- Rammetabellene på de ulike utvalgene er justert for vedtaket
- Rammetabellene er justert for avsatt lønnsvekst som ikke var fordelt
- Flytting av rammer mellom virksomheter som følge av omfordeling av ansvar
- Økonomikapittelet og 10 årig investeringsplan er ikke oppdatert

I tillegg er følgende kapitler og vedlegg i beslutningsgrunnlaget endret iht. tilleggsinnstillingen og vedtak:

- Avsnitt om huseiergebyrer
- Vedlegg 1 – Sentral budsjettering
- Vedlegg 2 – Oversikt over investeringsprosjektene som ligger til grunn for kommunedirektørens??
- Vedlegg 4 – Utvalgsoversikt
- Vedlegg 5 Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger
- Vedlegg 6 Selvkostoversikt
- Vedlegg 7 Tilskuddssatser for ordinære ikke-kommunale barnehager
- Vedlegg 8 – Forskriftskjema

Kommunestyrets vedtak:

1. Økonomiske rammer

1.1. De økonomiske rammer, som fremkommer av kommunedirektørens beslutningsgrunnlag med vedlegg, legges til grunn for den økonomiske planleggingen i handlingsprogramperioden.

1.2. Rammer årsbudsjett 2023

Rammer for hvert utvalg fastsettes i samsvar med kommunedirektørens beslutningsgrunnlag med vedlegg, justert for endringer i vedtaket.

1.3. Skatt

Den kommunale skatteøren fastsettes til den enhver tid gjeldende maksimalsatsen.

1.4. Låneopptak

Lier kommune tar opp inntil 317 millioner kroner i lån til finansiering av investeringer jf. Kommunelovens § 14-15 første ledd.

Formidlingslån

Det planlegges å ta opp inntil 100 millioner kroner i formidlingslån. Formidlingslån tas opp som annuitetslån med 5 års avdragsfri periode, deretter nedbetaling over 20 år.

1.5. Likviditet

Driftskreditt på 100 mill kr. i DNB videreføres i 2023.

Likviditetssituasjonen anses som tilfredsstillende, men vurderes nærmere i årsrapporten for 2022.

1.6. Egenbetalinger, gebyrer og avgifter

Ordningene fastsettes slik de fremgår av "Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger" i kommunedirektørens tilleggsinnstilling med unntak av de endringer som fremkommer av kommunestyrets vedtak i sak 150/2022 Vann-, Avløp-, Renovasjons- og Feiergebyrer 2023 for Lier kommune.

1.7. Endringer i tilleggsinnstilling

Følgende rammeendringer legges inn i tillegg til beslutningsgrunnlaget.

Endringer i driftsbudsjettet

Beløp i 1000	Handlingsprogram			
	2023	2024	2025	2026
Endringer i tilleggsinnstillingen				
1 Endring skatt og rammetilskudd	-89 691	-89 691	-89 691	-89 691
2 Lønns-, pris-, og inntektsvekst	68 394	68 394	68 394	68 394
3 Pensjon	-1 373	-1 373	-1 373	-1 373
4 Redusert utbytte (ekstraутbytte)	10 000	5 000	0	0
5 Økning strømpriser	6 000	6 000	6 000	6 000
6 forsikringer	200	200	200	200
7 forvaltningsrevisjon	565	565	565	565
Tiltak i statsbudsjettet				
8 Statsbud - Basistilskudd Fastleger	2 400	2 400	2 400	2 400
9 Statsbud - Gratis deltids plass SFO helårsvirkning	4 383	4 383	4 383	4 383
10 Statsbud - Barnehage redusert makspris	1 820	1 820	1 820	1 820
11 Statsbud - Redusert pensjonspåslag for private barnehager	-265	-265	-265	-265
12 Statsbud - Gratis barnehageplass fra tredje barn i familien	111	111	111	111
13 Statsbud - Gevinster knyttet til nytt prøvegjennomføringssystem i skolen	-60	-60	-60	-60
14 Statsbud - Utdanningsdirektoratet overtar ansvaret for tilsyn med private barnehager	-25	-25	-25	-25
15 Statsbud - Barnekoordinator – helårseffekt	415	415	415	415
16 Statsbud - Drift av nasjonale e-helseløsninger i 2023	48	48	48	48
17 Statsbud - Endringer i sosialhjelp	-106	-106	-106	-106
18 Statsbud - Barnevernsreform og samværsplan	2 552	2 552	2 552	2 552
Endring finans og netto driftsresultat				
19 Renter	252	549	476	333
20 Avdrag	0	559	588	439
21 Overføring til investering	10 480	-76	-132	160
22 Avsetning disposisjonsfond	-16 100	-1 400	3 700	3 700
Sum Endringer	0	0	0	0

Endringer i investeringsbudsjettet

Det føreslås ingen endringer i investeringsbudsjettet

Endringer i tekstdokumentet

Følgende kapitler og vedlegg i beslutningsgrunnlaget endres iht. tilleggsinnstillingen:

- Avsnitt om huseiergebyrer
- Vedlegg 5 Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger
- Vedlegg 6 Selvkostoversikt
- Vedlegg 7 Tilskuddssatser for ordinære ikke-kommunale barnehager

1.8 Konsekvenser/endringer som følge av statsbudsjettforliket mellom Ap/Sp og SV på Stortinget innarbeides i budsjettet ifm 1. tertialrapport 2023.

1.9 Utgår.

1.10 Rammeendringer

Endringer i driftsbudsjettet

1000 kr.	2023	2024	2025	2026
<u>Oppvekst-, kultur- og idrett</u>				
PP-tjenesten – økt innsats barnehager – ref 3.13	400	800	800	800
Frivilligsentraler – økning 40 % daglig leder Lier Bygdetun – ref 3.16	300	300	300	300
Revidert reguleringsplan Lier bygdetun – ref 3.19	0	0	500	500
SAL – tillegg ferieaktiviteter – ref 3.15	200	200	200	200
Skolebibliotek/Ja til leselyst – ref 3.12	700	350	350	350
Fritidskontakter – ref 3.31	400	400	400	400
<u>Helse-, omsorg- og velferd</u>				
Kompetansehevede tiltak – økt kvalitet – ref 3.2	0	1000	1000	1000
Fysioterapi – økt årsverk/hjemler – ref KS sak 121/22	1300	1750	1750	1750
Bostøtte – tilpasning til behov – ref KS sak 135/22	-3400	-1400	-1400	-1400
Tomgangsleie – ref 3.5	-100	-100	-200	-200
Renter	-98	-609	-579	2918
Avdrag	-107	-107	-613	-613
Avsetning disposisjonsfond	405	-2584	-2508	-6005
Sum	0	0	0	0

Endringer i investeringsbudsjettet

1000 kr.	2023	2024	2025	2026
Tranby senter – rehabilitering/ny skole – ref 3.17 og 3.21	0	0	0	200000
Tranby senter – utvikling/salg eiendom – ref 3.17 og 3.21	0	0	0	-50000
Årkvislaveien – ref KS sak 142/22	-5000	-20000	0	0
Hjemmeside – oppgradering/modernisering – ref 3.22	1000	1000	0	0
Reduksjon / (Opptak) av lån	3200	15200	0	-110000
MVA refusjon	800	3800	0	-40000
Sum	0	0	0	0

2. Generelle føringer

- 2.1. Det forutsettes at tiltak gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet og budsjettvedtaket. Tiltak av prinsipiell betydning legges fram som egne saker. Avvik skal meldes fortløpende i månedsrapporten og senest ved behandling av tertialrapport/årsregnskap.
- 2.2. Lier kommunes visjon «Grønne Lier – for alle innbyggere» legges til grunn for arbeid i alle sektorer. Hele Lier tas i bruk ved at det legges til rette for å bo i hele kommunen og opprettholde tjenestetilbud som bl.a. skole- og barnehagetilbud nær der folk bor.
- 2.3. Følgende økonomiske forutsetninger legges til grunn for økonomiarbeidet i perioden for å sikre en sunn økonomi:
 - Netto driftsresultet i % av inntekene på 1,75 %.
 - Disposisjonsfond på minimum 10 % av driftsinntektene.
 - Gjeldsgrad for gjeld eksklusive selvkostprosjekter på under 70 % av driftsinntektene.
- 2.4. Behandling av detaljbudsjett for kommunale foretak
 - Lier eiendomsselskap KF får gjennom kommunens handlingsprogram vedtak om internhusleie og eierbidrag (avskrivninger).
 - Lier Vei, Vann og Avløp KF får gjennom kommunens handlingsprogram vedtak om budsjettramme Vei.
 - Detaljbudsjett for de kommunale foretakene vises ikke i kommunens handlingsprogram men vedtas kun av foretakenes styrer.
- 2.5. Hovedutvalgene gjennomgår budsjett for de virksomheter som sorterer under hvert hovedutvalg i løpet av 1. kvartal 2023. Hovedutvalgenes handlingsrom til omdisponeringer innenfor egen budsjettramme synliggjøres.

3. Verbalvedtak - Oppdrag, tiltak mv.

3.1. Følgende måltall videreføres i 2023:

- Nærvær – 95%
- Læreplassordningen 1:500 – læreplass/innbyggere
- Introduksjonsprogram – kvalifisering for skole/utdanning/arbeid – 80%

3.2. Riktig kompetanse på rett sted til rett tid er en forutsetning for å gi gode tjenester og sørge for at medarbeidere trives og gis meningsfulle oppgaver. Publikumsrettede og utøvende tjenester styrkes.

Det er vanskelig å få tak i kvalifisert personale, og man bør sette inn tiltak både for å få tak i og beholde, kvalifisert personale.

Følgende tiltak gjennomføres/vurderes:

- Ordningen med frikjøp for kompetansehevende tiltak for alle i HOV for å øke kvaliteten i tjenesteproduksjonen videreføres, og kan innføres for andre deler av kommunal tjenesteproduksjon.
- Innføring av et eget rekrutterings-/beholde-tillegg.
- Økning av kontaktlærer-tillegg.
- Innføring av et eget funksjons-tillegg.
- Lederlønn på virksomhetsnivå.
- Økt bruk av etter-/videreutdanning.
- Fleksible turnuser og vaktordninger.

3.3. Lier kommune har utviklet et verdisett preget av åpenhet, tilgjengelighet og etterrettelighet. Dette skal prege den kommunale tjenesteproduksjonen samt all ekstern og intern aktivitet. Kommunedirektøren vurderer et informasjonsopplegg som sikrer at dette er godt kjent både eksternt til publikum og internt til ansatte. Frist i løpet av 2023.

3.4. Det igangsettes et arbeid for å spre kunnskap rundt kognitiv svikt, herunder hvordan man kan tilrettelegge i eget hjem. Økt fokus på bruk av velferdsteknologi kan være et hjelpemiddel for å lykkes. Det vurderes etablering av et besøksrom/infosenter innen velferdsteknologi for brukere/pårørende etter modell fra Asker/Bærum, gjerne i samarbeid med andre kommuner og leverandører av utstyr/løsninger. Frist i løpet av 2023.

3.5. Arbeidet med å redusere tomgangsleien fortsetter gjennom bedre rutiner og økt fokus på samordning – drift og fag - mellom boligkontoret, vedtakskontoret og LEKF. Noen tiltak som Boteam og boligtildelingsmøter er gjennomført. Disse må videreutvikles. Ubegrunnet avslag på tilbud som skyldes at disse oppleves usentrale eller har manglende kollektivtilbud, kan ikke aksepteres.

- 3.6. Behandlingstiden for Startlån i Lier kommune er nå opp i mot 9 mnd. Kommunedirektøren bes om å utrede muligheten for å utføre en smidigere og raskere saksbehandling med kostnadsoverslag sammen med 1. tertialrapport 2023.
- 3.7. For å redusere kostnaden knyttet til overliggere fra sykehus, vurderes om man bør inngå avtale med private leverandører – rammeavtalepartnere - om kjøp av flere langtidsplasser for å ha bedre kapasitet til korttidspasienter. Kostnadmessig sammenlignes dette med å utvide kapasiteten på korttidsplasser på Liertun med 3 – 5 plasser. Omfanget av overliggere – personer/døgn - rapporteres løpende hver måned. Frist 1. tertialrapport 2023.
- 3.8. Fysisk aktivitet er en viktig verdi hele livet. Kommunedirektøren gis i oppdrag å sikre at beboere i alle døgnbemannede institusjoner får minst 1 time daglig aktivitet. I tillegg bør det utarbeides rutiner som sikrer at avtalte individuelle aktiviteter gjennomføres som planlagt. Det fremmes en egen sak i løpet av 2023 om eventuelle dekning av merutgifter til gjennomføring.
- 3.9. Som følge av omorganisering av Statped er flere oppgaver overført til kommunene. Kommunedirektøren kartlegger og utreder hvordan kommunen kan løse disse oppgavene, f.eks logopedtjenester, og fremmer en egen sak i løpet av 2023.
- 3.10. For å gjøre arbeidsdagen i skolen mer fokusert på kjerneoppgavene vurderes ulike tiltak:
- Fjerne tidstyver for lærere gjennom en kritisk gjennomgang av rapporter og planer og/eller om disse kan gjennomføres av andre yrkesgrupper.
 - Samordning av merkantile funksjoner ved skolene.
 - Bruk av andre profesjoner enn lærere for å hjelpe krevende elever, f.eks miljøarbeidere.
 - Økt fokus på faglige utfordringer for flinke elever gjennom å etablere, utvikle og styrke opplegg med forsert utdanningsløp i kjernefag, f.eks matematikk.
- 3.11. I HP 2020 – 2023, punkt 2.1. ble det vedtatt å utarbeide en plan for sertifisering av skolene i Lier knyttet til dysleksi og dyskalkuli. Dette ble gjentatt i HP 2021 – 2024, punkt 3.3. Ifølge rapportering i 2. tertialrapport 2022 er prosjektet fortsatt rapportert forsinket. Dette arbeidet må nå gis nødvendig prioritert og forventes ferdigstilt i løpet av 1. halvår 2023.
- 3.12. I samsvar med kommunestyrets vedtak i sak 117 og 118/2022 utarbeides det en plan for styrking av skolebibliotekenes arbeid med lesestimulering gjennom bl.a oppfølging av intensjonen i saken «Ja til lese- og skriveglede for tøffe gutter». Det søkes om tilskudd fra Utdanningsdirektoratet og kommunen stiller med 30% egenfinansiering. I tillegg opprustes de

etablerte skolebibliotek, innføring av På Sporet og App Skolestart for å fremme leselyst. Forventet oppstart skoleåret 2023/24.

- 3.13. PP-tjenesten styrkes med et årsverk fra skoleåret 2023/24 for bedre å bistå med veiledning og rådgivning knyttet til arbeidet med å tilrettelegge tilbudet for barn/unge med særlige behov i barnehager.
- 3.14. Støtten til samfunnshus/forsamlingslokaler videreføres på dagens nivå og etter søknad. Det utredes muligheter/alternativer for økt bruk av disse til å dekke opp for behovene for øvingslokaler m.v til kulturlivet, bl.a. Liunggjengen, Brazz Banden, Hennummusikken.
- 3.15. Eplefondet, BUA aktivitet og utstyr, ferieaktiviteter i Lier og kulturskolens friplasstilbud synes å være gode ordninger for å gjøre det mulig for barn og unge å delta på fritids- og ferietilbud uavhengig av f.eks foresattes økonomiske situasjon. Sommeråpne kultur- og fritidstilbud er inkluderende og virker forebyggende. Kommunedirektøren bes legge frem en sak om det i tillegg bør innføres en ordning med opplevelseskort og/eller har behov for en utvidelse av rammene for dagens ordninger, utover vår styrking av ferieaktivitetstilbudet på kr 200.000. Målet er å unngå utenforskap blant barn og unge. I saken som legges frem er det viktig å få en helhetlig beskrivelse av dagens fritids- og ferietilbud til barn og unge i Lier. Frist 1. tertialrapport 2023.
- 3.16. Daglig leder for frivilligsentralen knyttet til Lier bygdetun økes fra 60 til 100% i samsvar med endring av den statlige tilskuddsordningen for Frivilligsentraler med virkning fra 1. januar 2023. I motsatt fall faller tilskuddet bort.
- 3.17. Planlagt stedsutvikling for alle deler av Lier – Sylling, Tranby, Lierbyen, Gullaug – gis økt fokus. Det pågående planarbeid med stedsutvikling må følges opp av tiltaks-/handlingsplaner og nye tiltak innarbeides i HP 2024 – 27. Dette omfatter f.eks tiltak i Sylling, etablering av seniorsenter og nytt bibliotek i Lierbyen samt skole/idrett Tranby. I den forbindelse vurderes utvikling/salg av kommunale eiendommer og eierandeler som delfinansiering ifm HP 2024 – 2027 med tilhørende 10-årig investeringsplan. Utbygging av P-feltet på Tranby vurderes fortløpende sett i lys av aktiviteten knyttet til Pukkverket.
- 3.18. Realisering av nytt og funksjonelt Seniorsenter i Lierbyen og hensiktsmessige lokaler for bibliotek i Lierbyen synes avhengig av tilgjengeligheten av sentrale lokaler. Dette kan ses i sammenheng med realisering av Fosshagen 3 og rehabilitering av rådhuset, men andre muligheter må vurderes fortløpende.
- 3.19. Fremtidig utvikling av Lier bygdetun er avhengig av at det utarbeides en ny reguleringsplan. Alle planlagte prosjekter med unntak av et formidlingssenter kan løses innenfor eksisterende plan. På sikt bør ny plan utarbeides i tett dialog mellom bygdetunet og Lier kommune.

- 3.20. Planlegging av rehabilitering av rådhuset videreføres innen rammen av stedsutviklingsprosjektet for Lierbyen. Det legges opp til en effektiv, funksjonell og nøktern arealbruk. Godt arbeidsmiljø må ivaretas. Flere publikumsrettede tiltak som café-drift med uteservering vurderes på gateplan.
- 3.21. Skolene ved Tranby torg utredes ifm stedsutvikling Tranby, ref Skolebehovsplanen, KS sak 62/2022. Løpende vedlikehold for å sikre arbeidsmiljøet gjennomføres, ref budsjettpost for oppgraderinger formålsbygg. Oppstart av rehabilitering av skole på Tranby er innarbeidet i HP 2023 – 2026.
- 3.22. Som følge av mange tilbakemeldinger om at det er vanskelig å navigere i kommunens hjemmesider, startes et prosjekt for modernisering og oppgradering av disse, slik at de blir mer tilgjengelige og publikumsvennlige. En prosjektplan med budsjett legges frem sammen med 1. tertialrapport 2023.
- 3.23. I tilknytning til realiseringen av Fjordbyen og andre større utbygningsområder, skal kommunen arbeide aktivt for å få plassert deler av statlige arbeidsplasser som flyttes ut fra Oslo til Lier.
- 3.24. Arbeidet med å styrke kompetansenivået innen innkjøp og kontraktsoppfølging må gis prioritet, ref HP 2022-25, punkt 3.3. Dette omfatter også arbeidet med å forhindre arbeidslivs- og økonomisk kriminalitet. Krav til etiske retningslinjer vurderes inntatt i evalueringskriteriene. Kommuneadvokaten er styrket betydelig og må inngå i dette arbeidet.
- 3.25. Klimabudsjettet - slik det er presentert synes vanskelig tilgjengelig, ja direkte uforståelig - uten inngående kjennskap til måten dette er bygget opp på og hvilke forutsetninger som ligger til grunn for beregningene. For å øke forståelsen slik at målene oppnås, må dette presenteres og folkeliggjøres på en enklere og mer lettfattelig måte. Innarbeides i HP 2024 – 2027.
- 3.26. Landbrukskontoret inkl tilsynskontoret sliter med restanser og lang saksbehandlingstid i tillegg til utfordringer knyttet til arbeidet med å gi god veiledning. Det må iverksette tiltak slik at restansene og saksbehandlingstiden reduseres og at oppgaver knyttet til veiledning prioriteres. Frist 1. tertial 2023.
- 3.27. Ansatte i skole og barnehage bruker ofte egne digitale enheter/mobil til dokumentasjon og øvrig arbeid knyttet til barn og unge. Utviklingen her skjer i raskt tempo. Kommunedirektøren vurderer om denne bruken kan utgjøre en sikkerhetsrisiko i forhold til kommunens systemer og om personvernet er sikret på en forsvalig måte. Frist 1. tertialrapport 2023.
- 3.28. Utredningen om Lier som parkeringskommune ferdigstilles. Videre gjennomføring og omfang vurderes nærmere på grunnlag av utredningen.

- 3.29. For å redusere energibehovet til gatelys, utelys på kommunale bygninger og anlegg etc vurderes en forgang av utskifting til LED-armatur. Gatelys bør ikke stenges om natten, men en tilpasning til årstid og sted vurderes nærmere.
- 3.30. God og løpende informasjonsutveksling mellom de kommunale foretak – KF – og politisk nivå sikres gjennom mer aktiv bruk av måneds- og tertialrapportene.
- 3.31. Ordningen med fritidskontrakter gjennomgås med sikte på å øke og differensiere lønnsgodtgjørelsen slik at tilbudet utvides og at dagens underdekning unngås. Frist 1. tertialrapport 2023.
- 3.32. Lier virker å ha et gjennomarbeidet og godt opplegg for ungdomsbedrift/entreprenørskap som valgfag på ungdomstrinnet. Kommunen ser nærmere på om opplegget med entreprenørskap og ungdomsbedrift kan brukes som et særlig pedagogisk virkemiddel for å nå skoleslitere.
- 3.33. For at barn, unge og foresatte skal bli bedre kjent med barnevernstjenesten og hva de kan hjelpe med, utvides og videreutvikles prøveprosjektet på Sylling med tilstedeværelse til alle kommunens skoler og barnehager, ref vedtak i KS sak 78/2022 og føringer/tilleggsbevilgning gitt i statsbudsjettet for 2023. (MDG og SV)
- 3.34. Temaplan for støy startes opp vinteren 2022/23, ref punkt 3.25 i HP 2022 – 25 og 2. tertialrapport 2022. I tillegg til økt fokus på støy og støyreducerende oppmerksomhet generelt må ansvarsforholdet for støy fra vei/bane mellom kommunen, fylkeskommunen og staten komme mer tydelig frem. Stat og fylke må ansvarliggjøres. (V og Ap)
- 3.35. Prosjektet «Klimaomstilling i matnæringen» der Liers mål er å bli en foregangskommune for klimasmart matnæring, gjennomføres med tilskuddsmidler fra Miljødirektoratets ordninger innen klimainnstat og klimatilpasning for kommunesektoren. Kommunen følger opp og vurderer om Miljødirektoratets ordninger innen klimatilpasning og truede naturområder/-arter mv er aktuelle for andre lokale prosjekter. (Ap og MDG)

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	12
Ordførers innledning	13
Organisering og styring	15
Kommunens planer	23
Befolkningsutvikling og prognoser	30
10-årig investeringsplan	36
Klimabudsjett	44
Oppvekst-, kultur- og idrettsutvalget	56
Helse-, omsorg- og velferdsutvalget	88
Utvalget for miljø- og plan	113
Landbruksutvalget	127
Formannskapet – stab	133
Formannskapet – kommunale foretak	146
Økonomi og investering	163
Vedlegg	188

Ordførers innledning

I handlingsprogrammet for 2023 - 2026 følger kommunestyret opp de lange linjene fra tidligere handlingsprogram og budsjett. Budsjettet for 2023 er mitt siste budsjett som ordfører og det siste budsjettet for kommunestyret i denne perioden. Jeg er stolt av at vi jobber godt med budsjettet og handlingsprogrammet på tvers av flere partier, særlig etter vår nye budsjettmodell. Jeg er også stolt av at vi har et eget klimabudsjett i handlingsprogrammet.

Noe av det som er nytt i vårt budsjettarbeid er en 10-årig investeringsplan. I investeringsplanen ligger både vedtatte investeringsprosjekter, men også prosjekter som er en forutsetning for å få til ønsket befolkningsutvikling.

Som kjent pågår det omfattende stedsutviklingsprosjekter i kommunen vår, med transformasjonen på Lierstranda til en ny fjordby, opprydding etter og utvikling av det tidligere industriområdet på Gullaug, fornyelse av Tranby torg og Lierbyen sentrum. Stedsutviklingsprosjekter tar tid, krever langsiktige planer og behov for finansiering av blant annet sosial infrastruktur, som skoler, idrettshall og helsetjenester. Vi vil at Lier skal være en attraktiv kommune for alle våre innbyggere.

Når vi planlegger for nye innbyggere gjør vi det også fordi vi vet at kommunen i årene fremover vil få en større andel eldre over 80 år. Vi trenger alle aldersgrupper med alt de kan og vil bidra med, og er derfor opptatt av at alle skal ha et godt aktivitetstilbud og at vi skal bygge videre opp under vår frivillighetspolitikk som er med på å skape et varmere samfunn.

Vi må også legge til rette for at vi har mennesker som ønsker å jobbe i våre helsetjenester i fremtiden. Vi vil ta i bruk ny velferdsteknologi, styrker vårt forebyggende arbeid og ha fokus på egenmestring for alle brukergrupper.

Jeg er glad for at skolene og barnehagene jobber sammen for å sikre at læringsløpet fra småbarnsavdelingen i barnehagen til de går ut av 10. trinn og over i videregående opplæring henger godt sammen. Denne høsten har vi vedtatt en felles kvalitetsplan for alle barnehagene og skolene i Lier. Planen skal bidra til at vi jobber mot samme mål, og ivaretar vårt arbeid under Sunne aktive liunger (SAL), Liers modell for livsmestring i skole og barnehage.

I Lier er vi opptatt av en trygg styring og forutsigbarhet i vår økonomiske politikk. Det er særlig viktig i år, der vi opplever krig i Europa, strømkrise, inflasjon og renteøkninger som skal bidra til å dempe inflasjonen.

Jeg håper det siste handlingsprogrammet og budsjettet i inneværende kommunestyreperiode forteller innbyggerne våre at Lier kommune følger opp våre mål, for dagens og fremtidens grønne Lier. Mitt ønske er at liungene opplever at vi jobber i tråd med vår visjon – for alle innbyggere.

Gunn Cecilie Ringdal
Ordfører

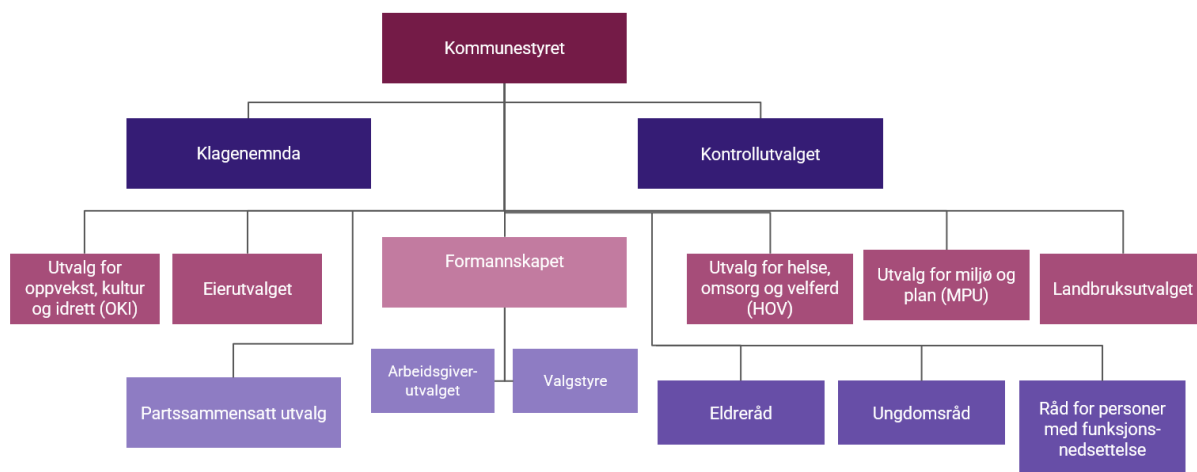
ORGANISERING OG STYRING

Politisk struktur

Lier kommune er politisk organisert etter formannskapsmodellen, som er hovedmodellen i kommuneloven. Denne modellen innebærer at formannskapet velges av kommunestyret etter partienes forholdsvis representasjon i kommunestyret.

Kommunestyret er øverste politiske organ og består av 41 representanter. Kommunestyret skal avgjøre alle saker som gjelder hovedtrekkene i kommunens organisasjon, kommuneplan, handlingsprogram og saker som i henhold til særlovgivning er tillagt kommunestyret. Kommunestyret vedtar nærmere retningslinjer for innhold, arbeidsmåte og framdriftsplan for arbeidet med økonomisakene. Kommunestyret fatter ellers beslutning i alle saker som ikke er delegert til andre politiske utvalg eller til administrasjonen.

I inneværende periode er åtte politiske partier representert i kommunestyret. Disse er: Høyre (15), Arbeiderpartiet (11), Fremskrittspartiet (4), Senterpartiet (4), Miljøpartiet De Grønne (3), Sosialistisk Venstreparti (2), Venstre (1) og Kristelig Folkeparti (1).

Politisk struktur

Formannskapet består av 13 medlemmer, og er ansvarlig for den løpende styringen av arbeidet med økonomiplan og utbyggingssaker.

Lier kommune er også hel- eller deleier av flere selskaper. Kommunestyrets myndighet knyttet til eierstyring er delegert til formannskapet og eierutvalget i alle spørsmål og forhold som ikke etter lov, vedtekter eller selskapsavtale spesifikt er lagt til kommunestyret.

I tillegg til formannskap er følgende faste utvalg opprettet:

- Utvalget for miljø og plan
- Landbruksutvalget
- Oppvekst-, kultur- og idrettsutvalget

- Helse-, omsorg- og velferdsutvalget
- Eierutvalget
- Valgstyret
- Arbeidsgiverutvalget

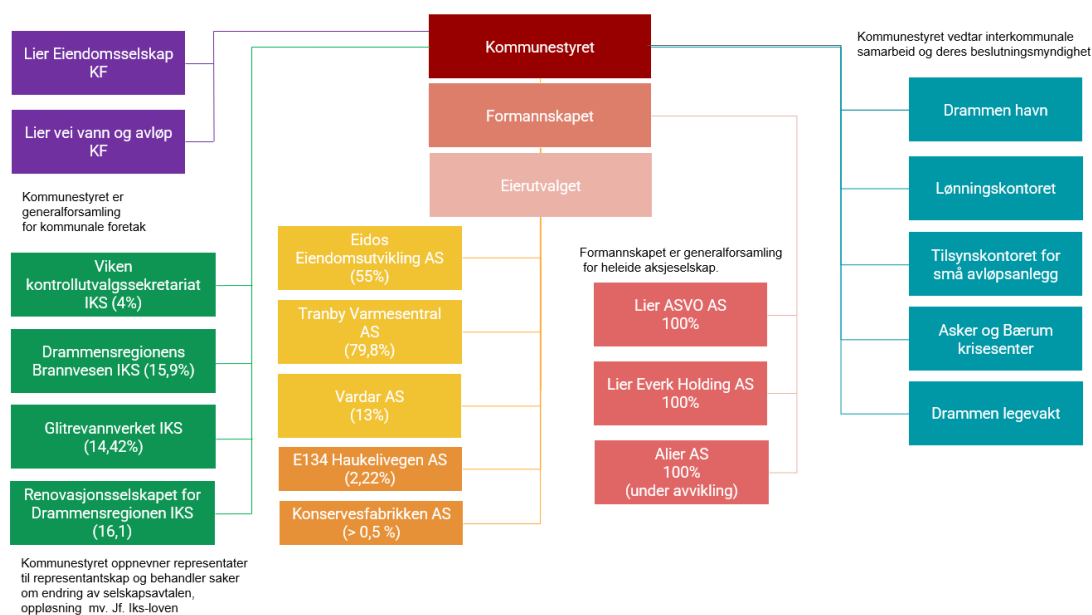
Følgende obligatoriske utvalg, nemnd og råd er også opprettet:

- Partssammensatt utvalg
- Klagenemnda
- Kontrollutvalget
- Eldrerådet
- Rådet for mennesker med funksjonsnedsettelse
- Ungdomsrådet

Eierstyring

Lier kommune er deltaker i fire interkommunale selskaper, har to kommunale foretak og tar del i flere interkommunale samarbeid organisert i henhold til kommuneloven kapittel 17 – 20. Lier kommune eier også aksjer i både hel- og deleide aksjeselskaper. Tre av kommunens aksjeselskaper eier selv aksjer i andre aksjeselskaper. Vardar AS eier blant annet 50 % av aksjene i Glitre Energi AS, som er i en fusjonsprosess med Agder Energi AS. Lier Everk Holding AS eier også aksjer i Glitrekonsernet.

I hovedsak er selskapene, samarbeidene og foretakene etablert for å ivareta kommunens ansvar for å levere tjenester og samfunnsfunksjoner. Noen selskaper i kommunens portefølje har finansielle eller strategiske formål.

Lier kommunes eierposisjoner og interkommunale samarbeid slik det foreligger per 12.08.2022

Kommunedirektøren gir årlig en redegjørelse om resultatet av Lier kommunes eierskap til kommunestyret. Arbeidet med å analysere eierskapet i kommunens selskaper og foretak videreføres.

Formannskapet er generalforsamling for Lier kommunes heleide aksjeselskap. Styret i Lier eiendomsselskap KF er imidlertid generalforsamling for Lier Boligselskap, som kun er et hjemmelsselskap.

De kommunale foretakene rapporterer ikke til kommunedirektøren, men til sitt styre. Kommunestyret er øverste organ for de kommunale foretakene. Ordfører representerer kommunen i representantskap for IKS og generalforsamling for deleide aksjeselskap.

Kommunedirektøren er sekretariat for eierstyringen, og legger til rette for politisk oppfølging av kommunens selskaper gjennom utredninger og fremleggelse av saker som behandles av selskapenes eierorganer (representantskapsmøter og generalforsamlinger).

Administrativ struktur

Lier kommune er administrativt organisert i en modell med tre ledernivåer, hvor formelle fullmaktnivåer er kommunedirektør, kommunalsjefer og virksomhetsledere.

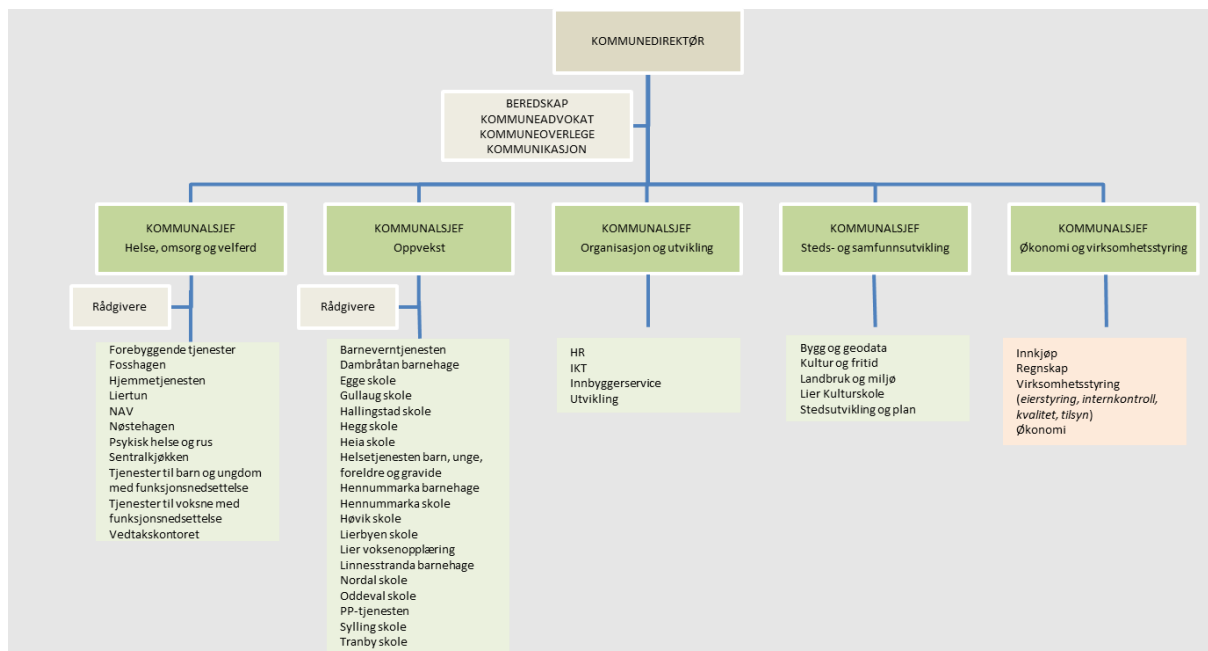
Kommunedirektøren er kommunens øverste administrative leder og er ansvarlig for saksutredninger for folkevalgte organer og iverksettelse av politiske vedtak. Kommunedirektørens ansvar og myndighet er nærmere beskrevet i politisk reglement. Reglementet ble vedtatt av kommunestyret i 2019 og siste gang endret 16. juni 2020.

Virksomhetsleder rapporterer til kommunalsjef og er ansvarlig for sin virksomhet, innen rammen av de fullmakter som er delegert fra kommunedirektøren. Det innebærer at virksomhetsleder har myndighet til å sikre enhetens drift, både når det gjelder faglige, økonomiske, personalmessige og organisatoriske forhold.

Noen virksomheter har avdelingsledere med delegert myndighet som rapporterer til virksomhetsleder.

Våren 2022 ble det gjennomført en overordnet organisasjonsgjennomgang. Bakgrunnen for gjennomgangen var et behov for å redusere porteføljen innenfor kommunalsjefområdene oppvekst samt helse, omsorg og velferd. Erfaringene over tid har vist at disse to kommunalsjefområdene har vært for omfattende. Det har ført til for høy arbeidsbelastning over tid for kommunalsjefene. Virksomhetslederne og tillitsvalgte ble invitert til å komme med innspill i prosessen, som har endt ut i noen justeringer av organisasjonskartet som gjelder fra 01.08.2022

Organisasjonskart gjeldende fra 01.08.2022:

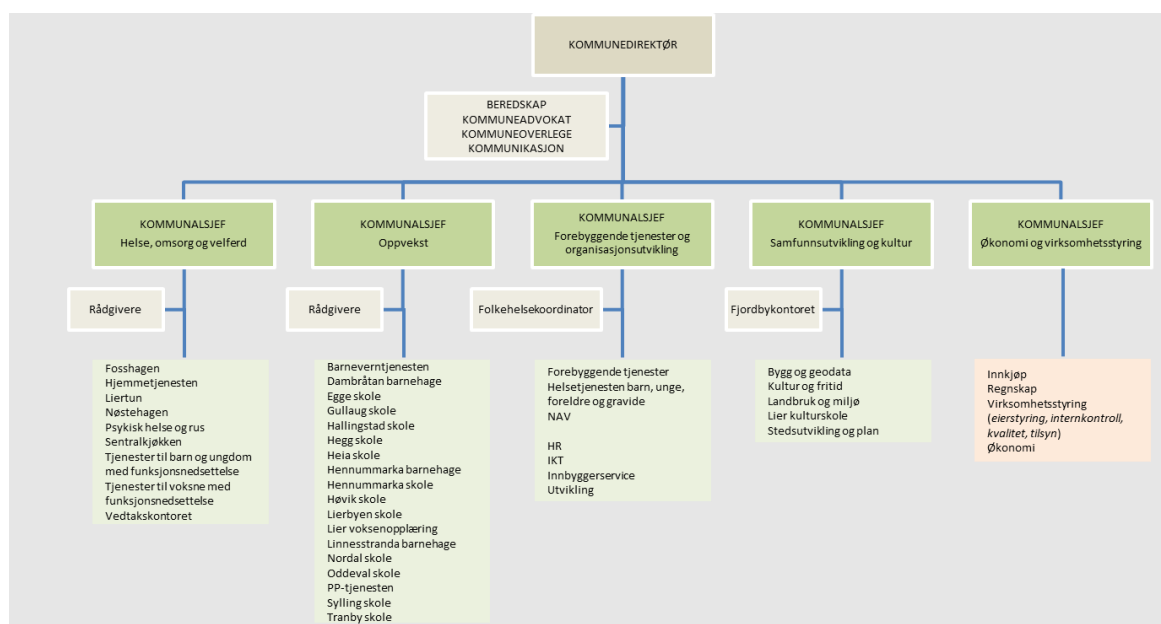
Endringene er følgende:

- Kommuneadvokaten og kommunikasjon er lagt i stab til kommunedirektør.
- Lederstøtte/rådgivernivået til kommunalsjefene for oppvekst samt helse, omsorg og velferd er styrket med ett årsverk gjennom interne omdisponeringer.
- Kommunalområdet for helse, omsorg og velferd: Avdeling boligkontor er flyttet fra kommunalsjef og lagt under vedtakskontoret, tidligere virksomhet Mangfold og mestring har endret navn til psykisk helse og rus.
- Kommunalområdet for oppvekst: Kulturskolen flyttes til steds- og samfunnsutvikling.
- Arbeidet med kvalitet, internkontroll og eierstyring er lagt til kommunalsjefen for økonomi og virksomhetsstyring.

Det er videre besluttet at den ubesatte stillingen som kommunalsjef for organisasjon og utvikling omgjøres til kommunalsjef for forebyggende tjenester og organisasjonsutvikling. Dette området vil få ansvaret for forebyggende tjenester, helsetjenesten for barn, unge, foreldre og gravide, fagleder for folkehelse, NAV (kommunal del), HR, IKT, innbyggerservice og utvikling.

Den nye kommunalsjefstillingen vil bli lyst ut høsten 2022. Når denne stillingen er besatt vil de siste organisasjonsendringene tre i kraft.

Organisasjonskartet vil da se slik ut:

Kvalitetsstyring og internkontroll

Kvalitetsstyring

Administrasjonens styrende dokument for kvalitets- og forbedringsarbeidet er kvalitetspolicyen *Stadig bedre*. I kvalitetssystemet skal alle arbeidsprosesser med tilhørende rutiner for hele organisasjonen være tilgjengelig. I tillegg skal det være mulig å melde fra om feil som har oppstått gjennom avvikssystemet, og gjøre vurderinger av risiko- og sårbarheter for virksomhetene.

Arbeidet med å implementere nytt kvalitetssystem fortsetter i 2023. Overføring av kvalitetsdokumenter til dokumentmodulen og enhetlig metodikk for risikostyring vil være det viktigste som gjenstår.

Internkontroll

I kommuneloven av 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner er kravet til internkontroll med administrasjonens virksomhet forsterket i eget kapittel 25, §25-1 og §25-2. Loven trådte i kraft 1. januar 2021, og viser hva som er minstekrav til kommunens internkontroll.

Internkontroll er tema i kommunedirektørens ledergruppe ut fra aktivitetene beskrevet i kommunedirektørens årshjul for risikobasert virksomhetsstyring. Årshjulet viser at virksomhetsstyringen skjer gjennom årlige gjentakende prosesser for planlegging, gjennomføring og oppfølging. Hensikten er å se sammenheng mellom viktige områder og aktiviteter, deres risikoer og mulige tiltak på tvers av tjenestoområder.

Mens internkontroll er egenkontroll med søkelys på det som har skjedd, er risikobasert virksomhetsstyring internkontrollen som ett av flere elementer i styringen av virksomheten, og omfatter derfor også aktiviteter knyttet til ledelse, planlegging samt drifts- og utviklingsoppgaver.

Etter gjennomgang av interne kvalitetsrutiner og prosedyrer er det, i tillegg til årshjul for risikobasert virksomhetsstyring, utarbeidet administrativt delegeringsreglement, sjekkliste for internkontroll, prosedyre for kvalitetsrevisjoner og prosedyre for ledelsens gjennomgang.

Kommunedirektøren skal minst en gang årlig rapportere på internkontroll og statlige tilsyn til kommunestyret.

Organisasjonen skal fortsette arbeidet med å tilpasse, systematisere og dokumentere internkontrollen etter behovene i kommunen som helhet og i de ulike delene av kommunens virksomhet. I løpet av høsten skal arbeidet med å legge til rette for risikovurderinger i kvalitetssystemet starte opp. Hensikten er at internkontrollen spisses mot områder hvor det er størst behov, for å oppnå best effekt. Slik ønsker kommunedirektøren å sikre kvalitet og effektivitet i tjenesteytingen, helhetlig styring og riktig utvikling, godt omdømme og legitimitet og etterlevelse av lover og regler.

Samfunnssikkerhet, beredskap og forebyggende sikkerhet

Kommunen er gitt en sentral rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. I første rekke skal kommunen utarbeide en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse og en overordnet beredskapsplan (ROS). Kommunestyret vedtok i 2018 og 2019 nye versjoner av begge dokumentene. Kommunestyret er varslet om revisjon av helhetlig ROS. Overordnet beredskapsplan vil bli revidert i 2023.

Med unntak av perioden med pandemihåndtering, har Lier kommune en god øvelseskultur med regelmessige øvelser. Kommunen har også et psykososialt kriseteam som har fått gode tilbakemeldinger for sitt arbeid. Teamet har fått utvidede fullmakter til å opprette evakuerte- og pårørendesenter og anskaffe midlertidig bolig.

Kommunen har et særlig ansvar for å utarbeide langsiktige mål, strategier og prioriteringer og plan for oppfølging av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet. Kommunen skal vurdere forhold som bør integreres i planer og prosesser etter plan- og bygningsloven. (*Forskrift om kommunal beredskapsplikt, § 3.*) Arbeidet med mål, strategier og plan vil bli videreført i 2023. Kommunen skal i tillegg videreutvikle planverk for forebyggende sikkerhet etter sikkerhetsloven.

Tiltak

Samfunnssikkerhet og beredskap:

- Videreutvikle plan med langsiktige mål og helhetlig strategi for samfunnssikkerhet og beredskap, og plan for generell sikkerhet.
- Revidere overordnet beredskapsplan.
- Kontinuerlig gjennomføre øvelser av planverket.
- Videreutvikle bruk av nødnett.

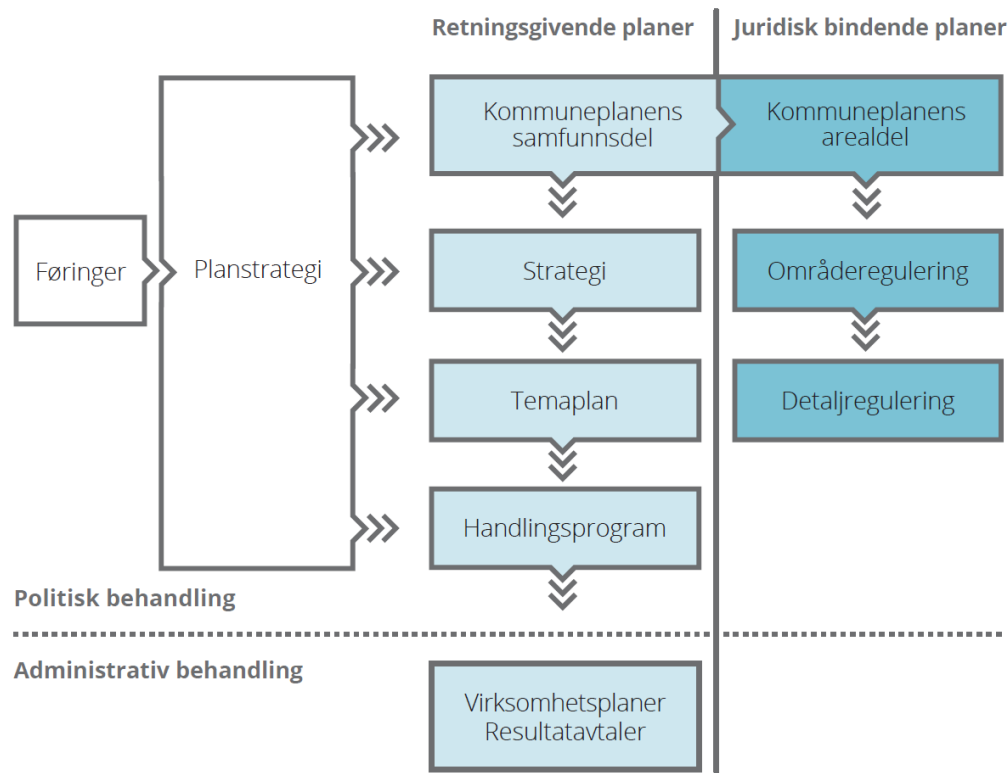
KOMMUNENS PLANER

Det kommunale plansystemet

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Den består av en samfunnsdel med tilhørende handlingsdel og arealdel. Samfunnsdelen fastsetter langsiktige mål og strategier for kommunesamfunnet og for kommunen som organisasjon. Handlingsdelen angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende årene, og revideres årlig. I Lier inngår handlingsdelen som en del av handlingsprogrammet. Arealdelen er en oppfølging av føringene gitt i samfunnsdelen, og legger rammene for arealbruken i kommunen.

Kommunens økonomiplan skal gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver for kommunens virksomhet. I Lier kommune innarbeides økonomiplanen og årsbudsjettet i handlingsprogrammet. Handlingsprogrammet inneholder økonomiske rammer, mål og planlagte aktiviteter for kommende fireårsperiode. Fra og med i år inneholder handlingsprogrammet også en 10-årig investeringsplan, etter bestilling fra kommunestyret.

Det er vedtatt et eget plansystem for hvordan plantypene bygger på hverandre, jf. figur under. Plansystemet etablerer en felles begrepsbruk for kommunens planer, og viser hvordan de ulike plantypene bygger på hverandre.

Kommuneplanens samfunnsdel 2019 -2028

Kommuneplanens samfunnsdel har en bred samfunnsmessig tilnærming. Den tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet og kommuneadministrasjonen. Samfunnsdelen er førende for handlingsprogrammet.

Visjon

«Grønne Lier – for alle innbyggere» er Lier kommunes visjon. Visjonen gir uttrykk for vårt særpreg og det liersamfunnet vi ønsker å utvikle videre. Visjonen skal forstås på følgende måte:

Lier skal bevares som en grønn dal

I Lier tar vi vare på matjord, landskapskvaliteter og naturverdier. Lierelva er livsnerven for å levere rent vann til landbruket. Alle skal ha tilgang til natur for opphold og rekreasjon nær der de bor.

Det gode liv for alle

Alle skal leve trygt og godt i grønne Lier. Innbyggerne skal oppleve å høre til i nærmiljøet sitt, og at de har mulighet til å delta aktivt i samfunnet.

Grønn verdiskaping

Lier er en fremtidsrettet kommune som skal gjennomføre det grønne skiftet. Kommunen skal stimulere til vekst og utvikling, men med en mindre miljøbelastning.

Samfunnsmål

Samfunnsmålene i kommuneplanens samfunnsdel peker ut de områdene som skal gis særlig oppmerksomhet og ressurstilgang i planperioden. Målene bygger på kommunens visjon, og er valgt ut på bakgrunn av politiske føringer og de utfordringer og muligheter kommunen står overfor.

Samfunnsmålene er delt inn i innsatsområder som beskriver hvordan samfunnsmålene skal nås. Tjenesteområdene vil koble på egne mål på de ulike innsatsområdene med måleindikatorer som gjør at vi kan følge med på at vi går i riktig retning.

Samfunns mål	Innsatsområder
1 Levende landskap	1.1 Lierdalen skal være et produksjonsområde for frukt, bær og grønnsaker av nasjonal betydning.
	1.2 Naturen skal være lett å ta i bruk gjennom et allsidig og attraktivt friluftslivstilbud.
	1.3 Lier skal forvalte natur- og kulturlandskap og biologisk mangfold på en bærekraftig måte.
2 Tilhørighet til bygda	2.1 Lier kommune skal ivareta sin lokaldemokratiske rolle, og bruke prosesser som inspirerer til medvirkning og dialog.
	2.2 Lier skal være blant Norges fremste frivillighetskommuner.
	2.3 Lier skal bruke kulturarven som en identitetsbærende ressurs.
	2.4 By- og stedsutvikling skal bygge på Liers identitet.
	2.5 Liers innbyggere skal leve i trygge lokalsamfunn.
	2.6 Liersamfunnet skal skjermes mot forurensning.
	2.7 Innbyggerne skal ha tilgang på attraktive arenaer for sosialt samvær og aktivitet.
3 Livsmestring for alle	3.1 Lier skal ha helsefremmende og inkluderende barnehager og skoler som gir de beste muligheter for læring og sosial utvikling.
	3.2 Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet.
	3.3 Liunger som trenger bistand skal tilbys tjenester på riktig nivå i alle livets faser.
	3.4 Lier skal ha tilrettelagte boforhold for de som trenger det.
	3.5 Kommunen skal bidra til bedre helse og livssituasjon for liunger med oppfølgingsbehov.
4 Klimanøytralt liersamfunn	4.1 Liersamfunnet skal omstille reisemønsteret ved å prioritere grønne mobilitetsløsninger.
	4.2 Nullvekstmålet for personbiltransporten skal være førende for kommunens utbyggingsmønster.
	4.3 Lier kommune skal ta en aktiv rolle i å stimulere innbyggere og næringsliv til klimatiltak.
	4.4 Lier kommunes egen virksomhet skal være klimanøytral i 2025.
	4.5 Lier skal være en foregangskommune for gjennomføring av klimatiltak i produksjon av frukt, bær og grønnsaker.
5 Framtidsrettet og næringsvennlig	5.1 Lier kommune skal være en utviklingsorientert næringslivspartner.
	5.2 Lier kommune skal bidra til en smart utvikling av næringsarealer.
	5.3 Lier skal tilby næringslivet et konkurransedyktig transportsystem.
	5.4 Lier skal tilrettelegge for kompetansebaserte arbeidsplasser.
	5.5 Lier kommune skal være en pådriver for samfunnsinnovasjon i møte med fremtidens utfordringer.
	5.6 Lier kommune skal arbeide aktivt for en bærekraftig samfunnsutvikling.
6 Kommunen som organisasjon	6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.

Oppfølging av kommunens planstrategi

Planstrategien er kommunestyrets verktøy for å avklare hvilke planoppgaver kommunen skal prioritere i innværende kommunestyreperiode. En helhetlig plangjennomgang gjør det enklere å få oversikt over kommunens samlede planomfang, og avklare hvordan arbeidet skal samordnes og styres.

Vedtatte planer

Planene under er vedtatt i kommunestyret eller i ett av de faste utvalgene opprettet av kommunestyret. Du kan lese planene under ved å klikke på plantitlene. Handlingsplan mot vold og overgrep mot barn er erstattet av en ny plan. Ny plan er ikke vedtatt politisk og derfor tatt ut av planoversikten.

Vedtatte planer	Ansvarlig politisk utvalg	Ansvarlig sektor	Vedtaksår	Planens varighet
Arbeidsgiverstrategi - sammen for grønne Lier	Arbeidsgiverutvalget	Organisasjon og utvikling	2019	2028
Eierskapspolitikk	Eierutvalget	Organisasjon og utvikling	2019	-
Langsiktig arealstrategi	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2009	2040
Strategisk plattform med masterplan for Fjorbyen	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2014	-
Strategisk næringsplan - handlingsplan	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2017	2020
Strategisk næringsplan - langsiktig strategi	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2017	2028
Overordnet beredskapsplan	Formannskapet	Kommunedirektørens stab	2018	-
Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse	Formannskapet	Kommunedirektørens stab	2018	-
Innkjøpsstrategi	Formannskapet	Organisasjon og utvikling	2019	2025
Digital strategi for Lier kommune	Formannskapet	Organisasjon og utvikling	2019	-
Folkehelsestrategi	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2019	2028
Kommuneplanens samfunnsdel	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2019	2028
Lierbyen 2030 - strategi	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2019	2030
Lierbyen 2030 - handlingsdel	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2019	2022

Vedtatte planer	Ansvarlig politisk utvalg	Ansvarlig sektor	Vedtaksår	Planens varighet
Handlingsplan for oppfølging av lokale veteraner	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2021	2022
Boligsosial handlingsplan	HOV-utvalget	Helse, omsorg og velferd	2016	2019
Temaplan for helse, omsorg og velferd	HOV-utvalget	Helse, omsorg og velferd	2018	2025
Rusmiddelpolitisk handlingsplan	HOV-utvalget	Helse, omsorg og velferd	2020	2024
Handlingsplan for velferdsteknologi	HOV-utvalget	Helse, omsorg og velferd	2020	2022
Landbruksplan	Landbruksutvalget	Steds- og samfunnsutvikling	2012	-
Målsetninger for forvaltning av elg, hjort og rådyr	Landbruksutvalget	Steds- og samfunnsutvikling	2015	-
Strategi for drift av Lier kommuneskoger	Landbruksutvalget	Steds- og samfunnsutvikling	2020	-
Sykkelplass for Lier	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	2014	-
Hovedplan vann og avløp	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2017	2041
Hovedplan vei	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2017	2026
Energi- og klimaplan	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	2017	2020
Plan for flomberedskap og overvannshåndtering	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2018	2028
Temaplan overvann	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2019	-
Tiltaksplan vei	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2019	2028
Strategi for grønn mobilitet	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	2019	2030
Handlingsplan plastforurensning	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	2020	
Temaplan for elbilladepunkt	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	2020	-
Strategi for mobilitet og trafiksikkerhet	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2022	2025
Tiltaksplan 2022 for mobilitet og trafiksikkerhet	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2022	2022
Temaplan for fysiske kulturminner og kulturmiljøer	OKI-utvalget	Steds- og samfunnsutvikling	2015	-
Handlingsplan mot barnefattigdom	OKI-utvalget	Oppvekst	2016	2019

Vedtatte planer	Ansvarlig politisk utvalg	Ansvarlig sektor	Vedtaksår	Planens varighet
Læring og livsmestring - kvalitetsplan for Lierskolen	OKI-utvalget	Oppvekst	2016	2020
"For kropp og sjel" – en strategiplan for kultur, idrett og friluftsliv	OKI-utvalget	Steds- og samfunnsutvikling	2017	2025
Liers frivillighetspolitiske plattform	OKI-utvalget	Steds- og samfunnsutvikling	2017	-
Kvalitetsplan for barnehager	OKI-utvalget	Oppvekst	2019	2020
Barnehageplan 2034	OKI-utvalget	Oppvekst	2021	2034
Plan for den kulturelle skolesekken i Lier	OKI-utvalget	Steds- og samfunnsutvikling	2021	2025
Anleggsplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett	OKI-utvalget	Steds- og samfunnsutvikling	2022	2026
Kommuneplanens arealdel	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	2019	2028
Gjeldende reguleringsplaner listes ikke opp				

Nye planoppgaver

Planstrategien vurderer kommunens planbehov i valgperioden. Men det er ikke alltid enkelt å forutse fremdriften eller det totale planbehovet flere år frem i tid. I handlingsprogrammet gis en samlet statusrapportering av planarbeidet, med eventuelle endringer i planbehov eller fremdrift. I vedlegg 9 ligger kommunedirektørens oppdaterte forslag til planoppgaver.

Følgende endringer er nå gjennomført:

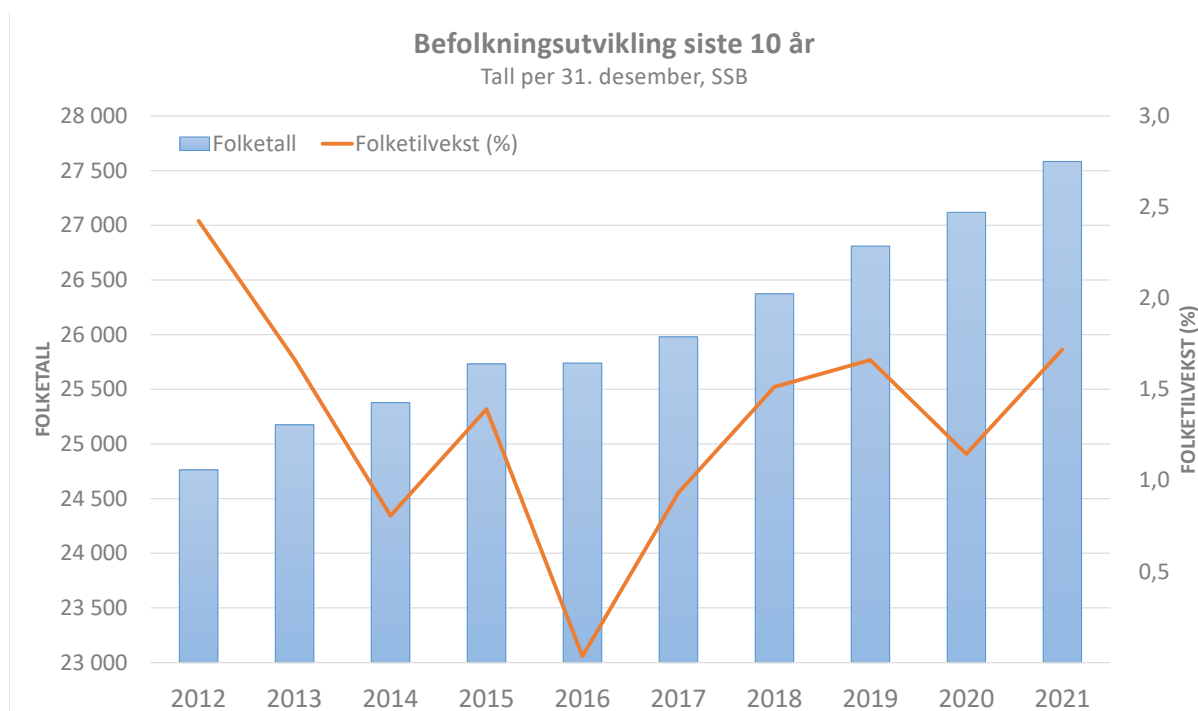
- Enkelte planer er vedtatt og lagt til listen over vedtatte planer.
- Enkelte planer har fått en endret fremdrift.
- Anleggsplan for kulturlokaler er lagt til som ny planoppgave.
- Oppvekstplan er lagt til som ny planoppgave.
- Kommunal jordvernstrategi er lagt til som ny planoppgave.
- Prinsippplan for gatebruk i Sylling er tatt ut som ny planoppgave, da denne ikke ble utformet som en plan med mål og strategier.
- Temaplan for sentrumsutvikling på Tranby er tatt ut som ny planoppgave, da det er besluttet å gå rett på en områdereguleringsplan.

A low-angle photograph of three children on a playground rope bridge. The bridge is made of thick, black, braided ropes. A young girl with blonde hair, wearing a white shirt, is in the foreground, smiling and holding onto a rope. Behind her, a boy in a blue patterned shirt and a girl in a pink shirt are also on the bridge. The background shows green trees and a clear sky. The text 'BEFOLKNINGSUTVIKLING OG PROGNOSE' is overlaid on the left side of the image.

BEFOLKNINGSUTVIKLING OG PROGNOSE

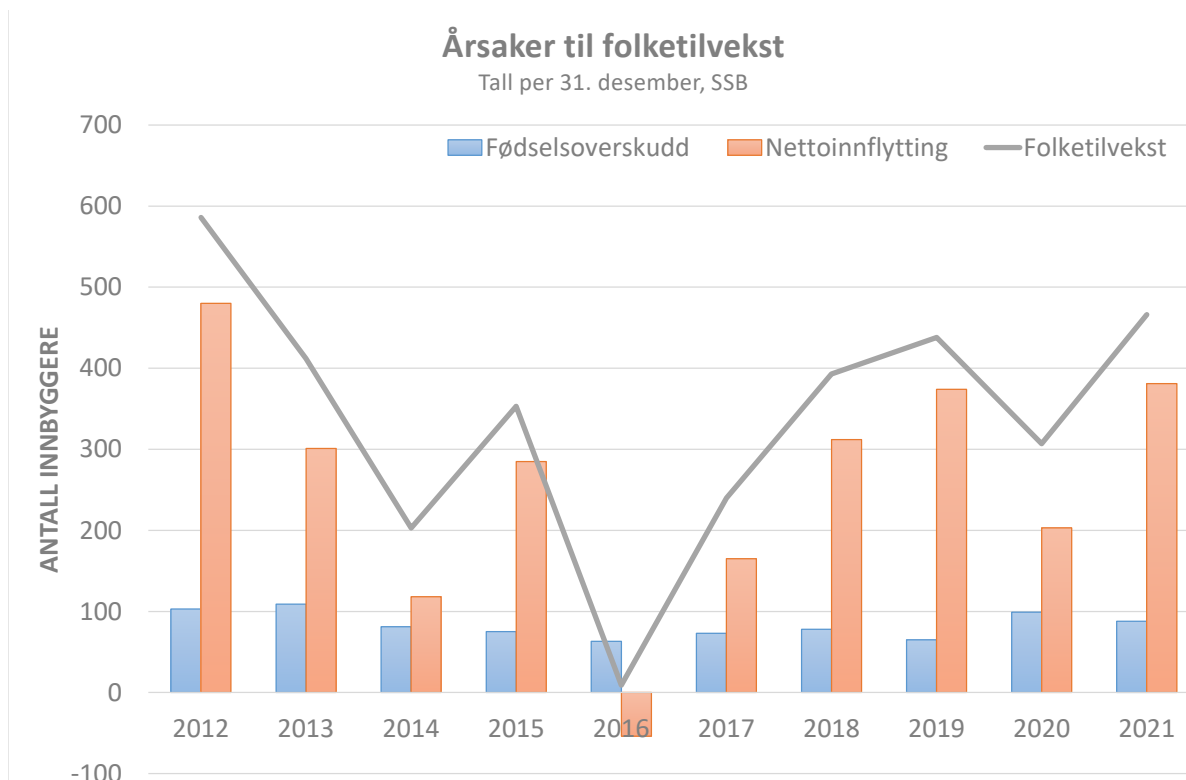
Befolkningsutviklingen de siste ti årene

Ved utgangen av 2021 hadde Lier kommune 27 584 innbyggere. Dette var en økning på 466 personer fra året før, og tilsvarer en vekst på 1,7 prosent. Den årlige folketilveksten i Lier varierer en god del fra år til år, men har i siste tiårsperiode i snitt ligget på om lag 340 personer. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig folketilvekst på 1,3 %.

Befolkningsutvikling siste 10 år, tall pr. 31. desember. Kilde: SSB.

Figuren under viser årsakene til befolkningsveksten. Fødselsoverskuddet i kommunen varierer lite, med et snitt på om lag 80 personer i året. De årlige svingningene i tilveksten avhenger derfor i stor grad av omfanget av innflytting til kommunen. I 2021 var innflyttingen på om lag 380 personer. Snittet de siste ti årene ligger på om lag 260 personer.

Årsaker til befolkningsvekst siste 10 år, tall pr. 31. desember. Kilde: SSB.

Tabellen under viser hvordan folketilveksten har fordelt seg i ulike aldersgrupper de foregående fire år. Selv om det totalt sett har vært en årlig befolkningsvekst, er veksten ujevnt fordelt mellom aldersgruppene. I antall har veksten vært desidert høyest i gruppen 20-66 år, noe som ikke er uventet da dette er en stor aldersgruppe. Ser vi derimot på den prosentvise veksten, fremgår det av tabellen at veksten har vært høyere med økende alder. Unntaket er aldersgruppen 90+, som har hatt en vekst på linje med de yngste aldersgruppene. Den klart høyeste prosentvise veksten er i aldersgruppen 80-89 år. Dette betyr at befolkningen har blitt endret i retning av en større andel eldre innbyggere.

Aldersgrupper tall pr 31. desember	F O L K E T A L L				snitt endring pr år	
	2018	2019	2020	2021	antall	%
0-5 år	1 802	1 817	1 829	1 845	+ 11	+ 0,6 %
6-15 år	3 507	3 543	3 545	3 604	+ 24	+ 0,7 %
16-66 år	17 251	17 541	17 749	18 010	+ 190	+ 1,1 %
67-79 år	2 865	2 939	2 988	3 076	+ 53	+ 1,8 %
80-89 år	770	799	833	866	+ 24	+ 2,9 %
90 år og eldre	178	172	174	183	+ 1	+ 0,7 %
Totalt	26 373	26 811	27 118	27 584	+ 303	+ 1,1 %

Folketall for ulike aldersgrupper i perioden 2018 - 2021, tall pr. 31. desember. Kilde: SSB.

Befolkningsprognose 2022 – 2032

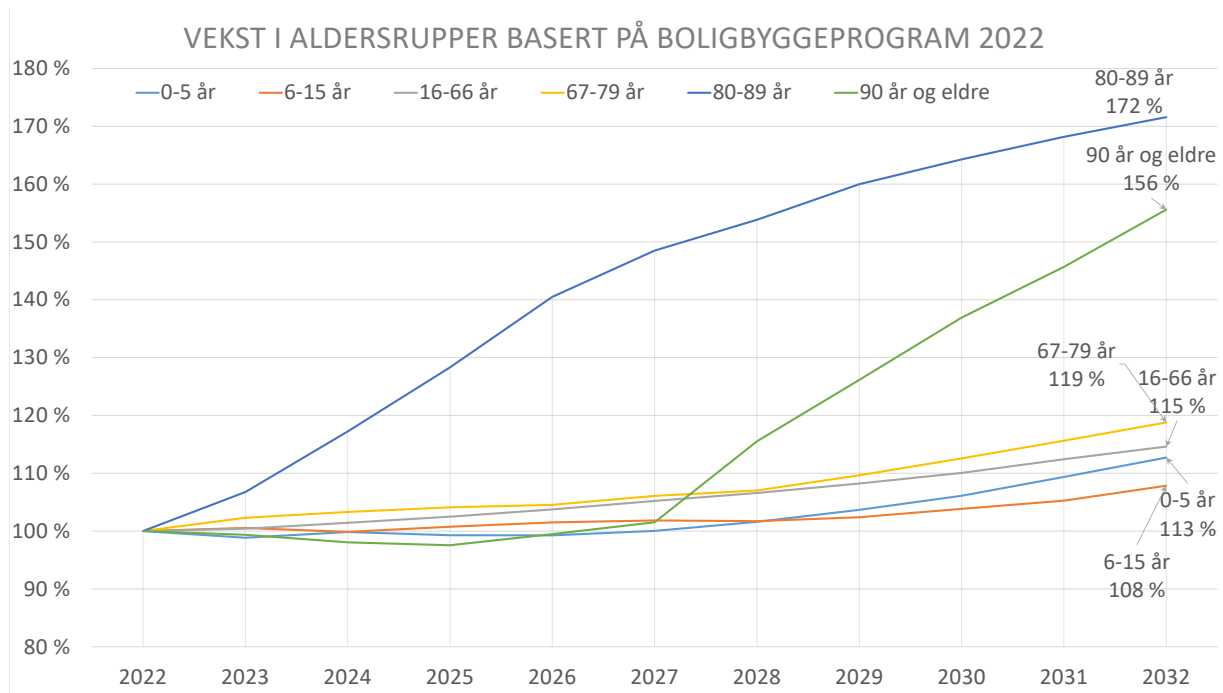
Tabellen under viser forventet befolkningsutvikling i kommende tiårsperiode, basert på kommunens boligbyggeprogram. Denne viser en befolkningsvekst i alle aldersgrupper, og at den prosentvise veksten stort sett øker med økende alder.

Innbyggere i barnehage- og grunnskolealder har den laveste veksten, med henholdsvis 1,3 og 0,8 prosent årlig vekst. Kommunens yrkesaktive aldersgruppe (16-66 år) har en årlig vekst på 1,5 prosent, mens aldersgruppen 67-79 år har en årlig vekst på 1,9 prosent. Denne aldersgruppen omtales ofte som de unge eldre, og er en viktig gruppe for rekruttering til frivillig arbeid, for eksempel innen eldreomsorgen. Den klart største befolkningsveksten er forventet i aldersgruppene 80-89 år og 90 år og eldre, med en årlig prosentvis vekst på henholdsvis 7,2 og 5,6 prosent.

Behovet for ulike omsorgstjenester og bruken av dem endrer seg med alder. Blant annet er det vist at bruk av omsorgstjenester øker vesentlig når man er over 85 år. Flere eldre over 80 år vil derfor innebære flere med stort bistandsbehov i befolkningen, uavhengig av om helsetilstanden blant de eldste stadig blir bedre. Den såkalte eldrebølgen vil derfor legge press på flere omsorgstjenester i kommunen i kommende år.

Aldersgrupper tall pr 31. desember	F O L K E T A L L											endring i perioden	
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	antall	%
0-5 år	1 876	1 854	1 872	1 862	1 862	1 876	1 905	1 944	1 990	2 051	2 114	+ 238	+ 13 %
6-15 år	3 553	3 572	3 548	3 579	3 606	3 618	3 614	3 638	3 689	3 740	3 831	+ 278	+ 8 %
16-66 år	18 302	18 379	18 563	18 756	18 986	19 259	19 510	19 807	20 142	20 576	20 979	+ 2 676	+ 15 %
67-79 år	3 116	3 187	3 219	3 244	3 258	3 305	3 334	3 416	3 507	3 602	3 701	+ 585	+ 19 %
80-89 år	912	973	1 068	1 170	1 281	1 354	1 402	1 458	1 497	1 533	1 564	+ 652	+ 72 %
90 år og eldre	185	184	182	181	184	188	214	234	254	270	288	+ 103	+ 56 %
Totalt	27 943	28 149	28 452	28 792	29 176	29 600	29 980	30 497	31 080	31 772	32 477	+ 4 534	+ 16,2 %

Befolkningsprognose for perioden 2022 - 2032 basert på Lier kommunes boligbyggeprogram, tall pr. 31. desember

Boligbygging

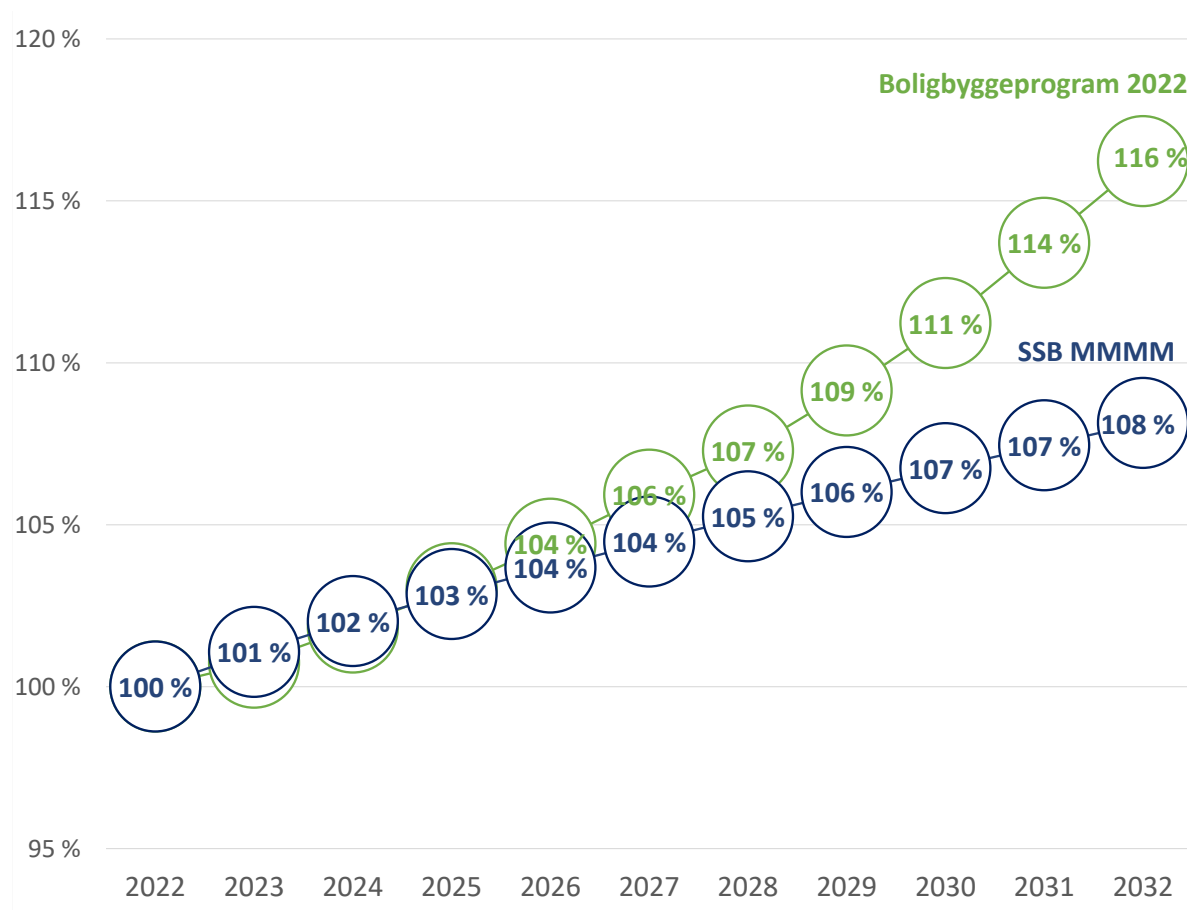
Et revidert boligbyggeprogram legges frem årlig i kommunens handlingsprogram. Dette gjøres fordi det er stor usikkerhet rundt områdeutviklingen av Fjordbyen og på Gullaug. Utfallet her vil ha stor betydning for befolkningsprognosen. Boligbyggeprogrammet benyttes i kommunens egen befolkningsprognose. Denne befolkningsprognosen legges til grunn i økonomiplanen og den 10-årige investeringsplanen.

Ferdigstillelse av de første boligene i Fjordbyen antas gjennomført i 2026, og er dermed en del av handlingsprogrammets fireårsperiode. Frem mot 2032 er det lagt inn en god del flere boliger i Fjordbyen enn i fjorårets boligbyggeprogram. Ferdigstillelse av de første boligene på Gullaughalvøya er fortsatt lagt til 2029. Boligbyggeprogrammets varighet er utvidet fra år 2040 og frem til 2050. Dette skyldes at Statistisk sentralbyrå (SSB) nå utarbeider befolkningsprognoser helt frem til år 2050.

Skolekrets	Boligbyggeprogram for Lier kommune 2022-2050 (antall nye boenheter)																				Sum for perioden
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041-2050	
Høvik	0	3	40	0	150	158	150	150	150	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	2500	3301
Gullaug	66	0	0	0	0	0	0	85	85	110	110	110	110	110	110	117	110	110	110	1100	1343
Hegg	75	82	14	140	25	25	45	35	35	35	35	40	40	50	50	30	30	35	35	100	906
Egge	0	0	25	0	0	25	0	0	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50	125
Oddevall	0	0	0	15	15	5	5	10	10	10	15	15	15	0	0	0	0	0	0	50	165
Syiling	8	0	10	10	10	0	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	54
Nordal	0	0	22	24	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50	102
Hallingstad	30	0	0	0	15	35	30	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50	170
Hennummarka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	25	25	60
Heia	22	15	59	0	11	15	0	0	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	200	337
Sum	201	100	170	189	232	263	246	290	320	405	410	415	415	410	410	397	400	420	420	4100	6563

To scenarioer for befolkningsutvikling frem mot 2032

Figuren under viser Lier kommunes egen befolkningsprognose sammenstilt med SSBs hovedalternativ for befolkningsvekst i perioden for den 10-årige investeringsplanen.

Figuren viser at Lier kommune forventer tilnærmet samme befolkningsutvikling som SSB frem til 2026. Deretter forventer kommunen en langt kraftigere befolkningsvekst enn SSB. Dette skyldes at både Fjordbyen og Gullaugprosjektet forventes utviklet i et forholdsvis høyt tempo, og til samme tid. Også innenfor Hegg skolekrets forventes det en relativt høy befolkningsvekst. I investeringsplanen og konsekvensvurderingene av denne er den høyeste befolkningsprognosen lagt til grunn.

10-ÅRIG INVESTERINGSPLAN

Fra og med i år inneholder handlingsprogrammet en 10-årig investeringsplan.

Planen inneholder foreløpige kalkyler for vedtatte investeringsprosjekter og prosjekter som bør gjøres for å understøtte den ønskede befolkningstilveksten. Planen inneholder en analyse av forventede inntekter og utgifter de neste ti årene, og hvordan dette totalt sett vil påvirke utviklingen i kommunens tre økonomiske handlingsregler (netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeldsgrad). Det er også utarbeidet en overordnet ROS-analyse (risiko- og sårbarhetsanalyse) for å synliggjøre usikkerheter og risikoer knyttet til planen.

Lier har en god økonomi og har de siste årene nådd handlingsreglene. Utviklingen av Fjordbyen vil kunne gi en høy befolkningsvekst og vil kreve investeringer i infrastruktur og skole. Befolkningsveksten i den eldste aldersgruppen vil kreve investeringer innen omsorg. Behovet for investeringer vil påvirke økonomien, og vil redusere det økonomiske handlingsrommet til drift av kommunens tjenester i årene fremover.

Utviklingen av Fjordbyen er økonomisk krevende. Det må investeres i infrastruktur og formålsbygg før innbyggervæksten og økte skatteinntekter slår inn. Høsten 2022 skal det forhandles med grunneierne om prinsipper for kostnadsfordeling mellom det offentlige og utbyggerne når det gjelder infrastruktur. De økonomiske konsekvensene for kommunen er derfor usikre når kommunedirektørens budsjettforslag legges frem.

Gjennom Eidos eier Lier kommune områder i Fjordbyen som vil gi betydelige inntekter ved salg. Det er usikkerhet knyttet til fremtidig verdiutvikling, og kommunen bør legge en strategi for eierskapet og eventuelt nedsalg som sikrer best mulig realisering av verdiene. I tiårsplanen er det forutsatt et salg på 500 millioner kroner for å finansiere infrastrukturinvesteringer.

I investeringsplanen ligger det investeringer som foreløpig er kalkulert til 3,2 milliarder kroner i tiårsperioden. Rundt halvparten av dette er større investeringer i infrastruktur og formålsbygg.

De største rentebærende investeringene i kommuneorganisasjonen

Tabellen under viser kommunedirektørens forslag til 10-årig investeringsplan. Oversikten viser bare investeringer som skal finansieres over kommunens budsjett. Det vil si at investeringer innen vann- og avløpsområdet er holdt utenfor.

Prosjekt	Totalt	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Fjordbyen - Infrastruktur og skolebygg	960 000		100 000	110 000	400 000	350 000					
Stedsutvikling Tranby, Idrettshall på Tranby (2 håndballflater mm), torgløsninger, aktivitetsflater etc	100 000		100 000								
Oppstart rehabilitering av skole på Tranby	200 000										200 000
Lierbyen skole økt kapasitet	32 000	32 000									
Egge skole utvidet prosjekt	55 000	55 000									
Heia skole administrasjonsfløy	35 000				35 000						
Helsetjenesten for barn og unge Lierbyen	35 000	35 000									
Liertun ombygging, rehabilitering og utvidelse med 10 sykehjemsplasser	250 000					10 000	120 000	120 000			
Liertun	23 000	18 000	5 000								
Fosshagen 3. 16 sykehjemsplasser frigjøres i Fosshagen 2	66 000				10 000	56 000					
Beregnet behov for 500 kvm til kommunale formål/tjenester i Fosshagen 3	50 000					50 000					
Rehab Rådhuset/tilbygg med bibliotek og kafe	252 000	2 000					10 000	140 000	100 000		
Totalt større rentebærende investeringer	2 058 000	142 000	205 000	110 000	445 000	466 000	130 000	260 000	100 000	0	200 000

Annen rentebærende investeringer	1 207 967	187 506	140 513	170 506	100 206	101 206	96 206	96 206	116 206	101 206	98 206
Totalt rentebærende investeringer Lier kommune	3 265 967	329 506	345 513	280 506	545 206	567 206	226 206	356 206	216 206	101 206	298 206

Finansiering	Totalt	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Mva inntekt	-624 442	-63 044	-66 226	-53 224	-106 164	-110 564	-42 364	-68 364	-40 364	-17 364	-56 764
Salg bygg, eiendom og annet	-500 000	0	0	0	0	-500 000	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-1 736 194	-102 462	-240 856	-195 282	-410 242	75 058	-166 342	-270 742	-160 542	-59 842	-204 942
Tilskudd	-29 200					-29 200					
Utvidet anleggsramme (spillemidler og bidrag LIER IL)	-1 000	-1 000									
Nyanlegg og rehabilitering av anlegg - spillemidler	-1 000			-1 000							
Oppgradering Sørumsseterveien	-731		-731								
Overføring fra drift	-373 400	-163 000	-37 700	-31 000	-28 800	-2 500	-17 500	-17 100	-15 300	-24 000	-36 500
Totalt	-3 265 967	-329 506	-345 513	-280 506	-545 206	-567 206	-226 206	-356 206	-216 206	-101 206	-298 206

Fjordbyen

Kostnadene til infrastruktur i Fjordbyen er usikre. Kostnaden til fellestiltak i planområdet er beregnet til 3,8 milliarder kroner. Dette omfatter kollektivgate, terminal, parker, overganger, øystruktur og fellesgater. Det er forventninger om at en andel av kostnaden som defineres til å ha nytteverdi for alle kommunens innbyggere dekkes av kommunen. Tidsperspektivet for gjennomføring er usikkert, og avhenger av om prosjektet skal startes opp i øst, vest eller i begge ender samtidig.

Forhandlinger om kostnadsdeling ble startet opp i august. Det tas sikte på at noen hovedprinsipper kan avklares, slik at kostnadsbildet til kommunen blir tydeligere når områdeplanen legges frem til politisk behandling.

Skole

Det er behov for en ny skole i forbindelse med utviklingen av Fjordbyen. Ifølge vedtatt skolebehovsplan skal det bygges en ungdomsskole. Ledig kapasitet utnyttes til en barneskole inntil elevgrunnlaget er stort nok til å bygge egen barneskole. Kostnaden til skole i Fjordbyen avhenger i stor grad av dimensjonering av uteområder. Antall kvadratmeter per elev og eventuelt sambruk av arealer er en kritisk faktor fordi skolen vil ligge i et fremtidig byområde med høye tomtepriser.

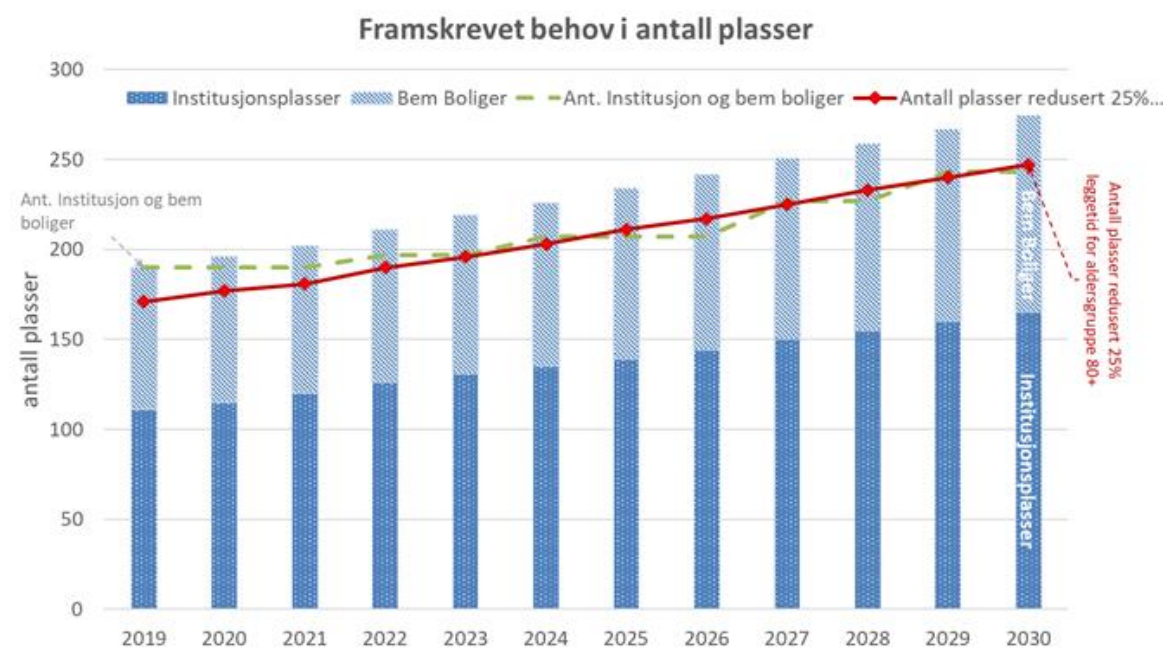
I forbindelse med stedsutviklingen på Tranby skal det arbeides videre med en utredning for skolene på Tranby torg.

Lierbyen skole har for få klasserom i forhold til elevgrunnlaget. Det settes opp et modulbygg som erstatning for brakka som står der i dag. Når ungdomsskolen er klar i Fjordbyen har skolen tilstrekkelig kapasitet. Modulbygget kan senere brukes på andre skoler som f.eks en erstatning for eldre brakker.

Heia skole trenger en administrasjonsfløy for å kunne samle ledelsen og samlokalisere ledelsen med lærernes arbeidsrom.

Omsorg

Lier kommune forventer en sterk økning i antall eldre over 80 år i neste tiårsperiode. For å opprettholde et godt tilbud av institusjonstjenester til de som vil trenge det, er det behov for utvidelse av kapasiteten trinnvis med 46 plasser de neste ti årene. Dette planlegges realisert gjennom bygging av Fosshagen trinn 3, mulig rehabilitering av Liertun og etablering av plasser i helsehuset som er under planlegging sammen med Drammen kommune i helseparken ved Drammen sykehus. Kapasitetsøkningen som planlegges vil gi følgende dekningsgrad for sykehjemsplasser i tiårsperioden:

Denne planen forutsetter at dekningsgraden for bemannede boliger og sykehjemsplasser reduseres med 25 % fra dagens nivå. Dette er i tråd med utviklingen i samfunnet hvor eldre holder seg friske lengre, men forutsetter også en styrket forebyggende innsats og videre satsning på hjemmebasert omsorg.

Innen området forebyggende innsats blant eldre er videre satsning på et godt seniorsentertilbud for hele kommunen viktig. Det ble i helse-, omsorg- og velferdsutvalget 01.06.2022 fattet vedtak om å vurdere mulighetene for nytt seniorsenter både i Ytre Lier og

på Fosshagen i byggetrinn 3. Et eventuelt seniorsenter i Ytre Lier er ikke med i nåværende tiårsplan fordi en kostnadsberegning av dette vil ta noe tid og få på plass.

Annet

Områdeplanen for Lierbyen er under arbeid. Det er et vedlikeholds- og oppgraderingsbehov for rådhuset. Det er også ønske om å utvikle et kommunesenter med utadrettede tjenester lett tilgjengelig. Et slikt rådhusprosjekt vil kunne bidra positivt til å realisere utbyggingen av Lierbyen. Det foreslås derfor å sette av midler til dette fra 2028.

Posten andre rentebærende investeringer inneholder videreføring av nivået på løpende investeringer og nivå for mindre prosjekter innen vei, bygg, IKT, kultur, kirken osv. Eksempler på mindre prosjekter fra de første årene er legekantor ved Fosshagen, Kjellstad gård og behov for personalfasiliteter i boliger der det gis døgnkontinuerlige tjenester og dette per i dag ikke er i tråd med arbeidsmiljølovens krav.

Utvikling av handlingsregel parameterne

Nedenfor følger en gjennomgang av hvordan de økonomiske handlingsreglene kan utvikle seg i et tiårsperspektiv, gitt den foreslåtte investeringsplanen. Dette er usikre analyser. Vi har derfor utarbeidet en ROS-analyse (risiko- og sårbarhetsanalyse) for å beskrive de største usikkerhetene. Denne ligger i økonomikapitlet.

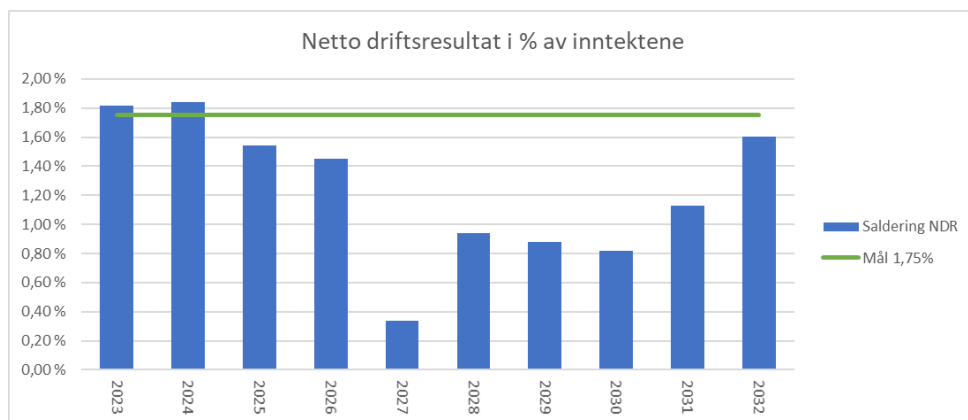
Forutsetninger:

- Analysen baserer seg på befolkningsprognosen i Lier kommunes boligbyggeprogram. Det vil si at inntekter og kostnader er justert for den forventede befolkningsveksten.
- Beregnet kostnadsvekst i henhold til den demografiske utviklingen er lagt til grunn. Av denne er 80 % forutsatt brukt til drift av tjenesteområdene, mens 20 % forutsettes brukt til investeringer.
- Renteutgiftene er beregnet ut fra inngåtte fastrenteavtaler og forventet rentebane i kommunalbankens prognose. Fra 2026 til 2032 er flytende rente satt til 3,15 %.
- Disposisjonsfondet justeres ned til 10 % i hele perioden. Dette er i tråd med handlingsregelen. Det innebærer at de årlige overskuddene fremover kanaliseres til finansiering av investeringer, og gir dermed et noe lavere behov for låneopptak.
- Det forutsettes finansielle salgsinntekter på 500 millioner kroner i 2027 som delfinansiering av investeringer i Fjordbyen. Dette er en usikker forutsetning. Forut for et slikt salg må det vedtas en strategi for gjennomføring.

Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene

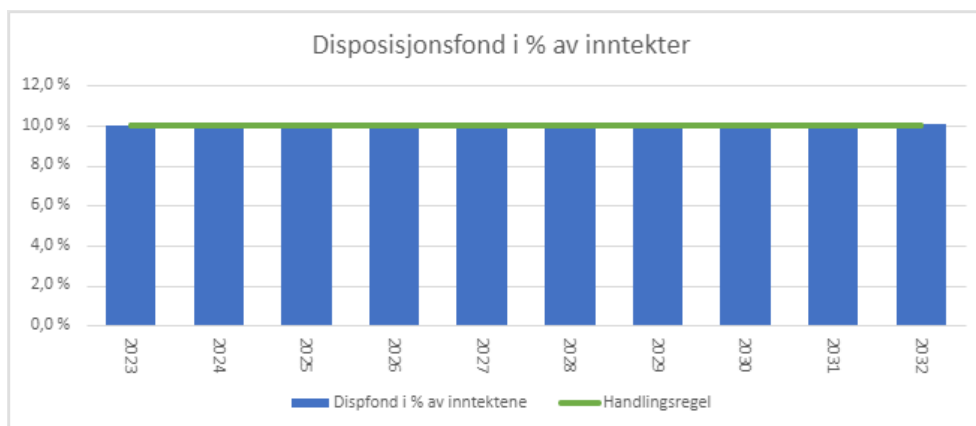
I 2023 og 2024 legger handlingsprogrammet opp til at netto driftsresultat skal ligge i overkant av den økonomiske handlingsregelen. Som grafen viser slår finanskostnadene, som følger av investeringene, kraftig ut på netto driftsresultat fra 2027. For å få et driftsresultat

som nærmer seg handlingsregelen på 1,75 % er det derfor lagt inn et salg av finansielle eiendeler på 500 millioner i 2028. Med denne planen vil netto driftsresultat i snitt ligge på 1,24 % og nærme seg handlingsregel siste år av tiårsplanen.

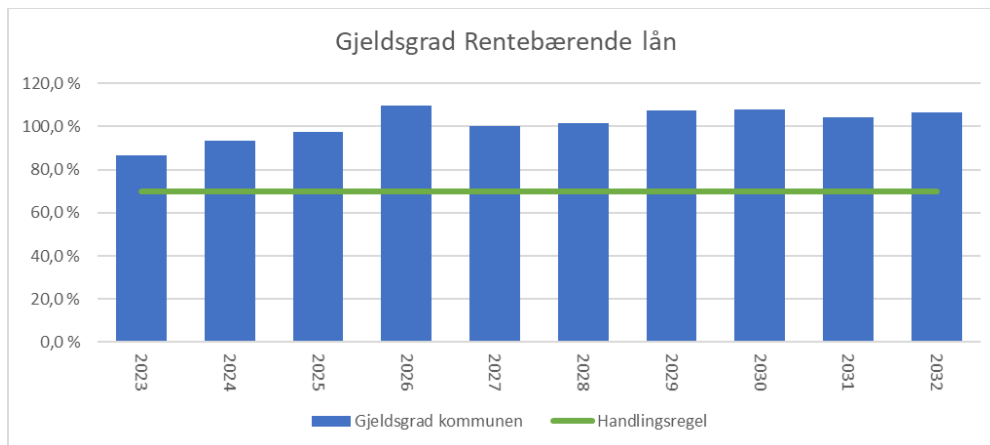
Disposisjonsfondet

Disposisjonsfondet foreslås til 10 % av inntektene, i tråd med handlingsregelen. Dette innebærer at det brukes rundt 123 millioner kroner av dagens fond til å finansiere investeringer første år, og at overskudd som opparbeides fremover ikke brukes til å styrke fondet, men går til å finansiere investeringer. Det at kommunen styrer etter et årlig overskudd i driften er viktig for å begrense finanskostnadene fremover.

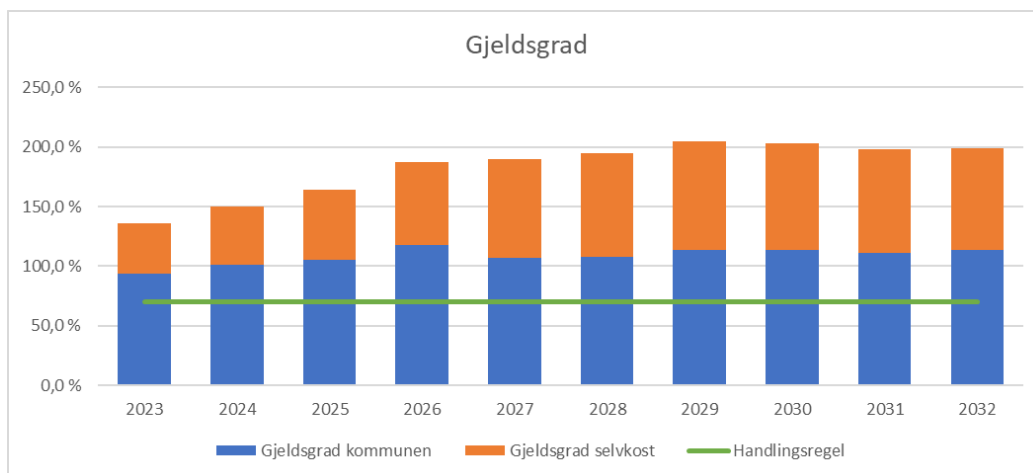

Gjeldsgraden

Gjeldsgraden vil være en økende utfordring utover i tiårsplanen, til tross for salg av finansielle anleggsmidler og bruk av disposisjonsfond til investeringer. Handlingsregelen krever at rentebærende lån ikke skal overstige 70 % av inntektene. Med rentebærende lån menes alle lån, bortsett fra lån til vann og avløp og videreformidlingslån. Planen legger opp til en gjennomsnittlig gjeldsgrad på 101 %, og vil ligge på 106 % i 2032 gitt at investeringene gjennomføres i takt med planen.

Når vi tar med gjelden for selvkostområdene vil kommunen ha en gjeldsgrad på 192 % i slutten av perioden.

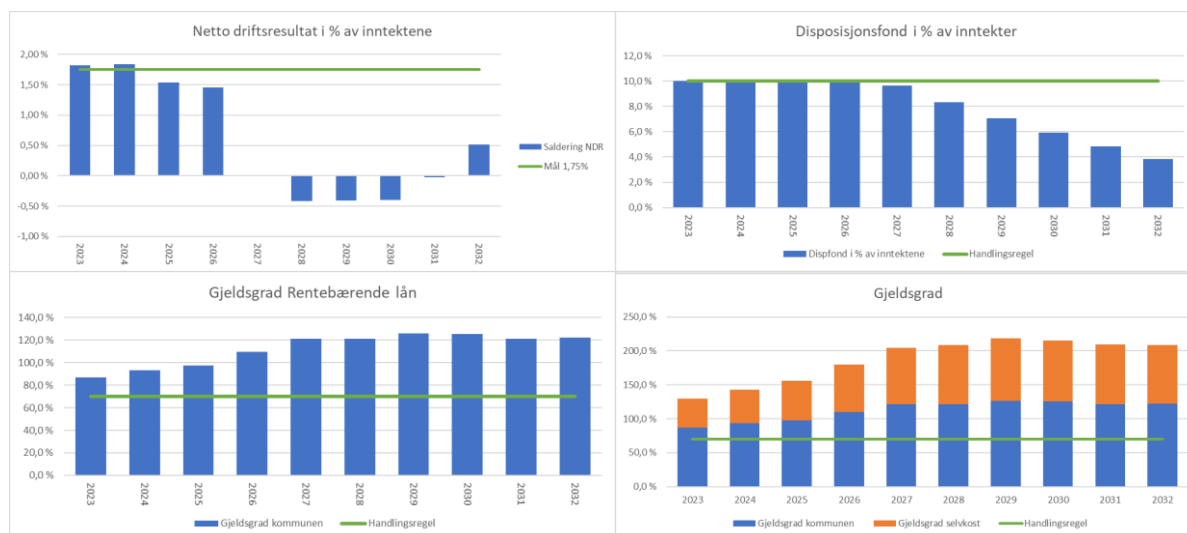

Gjeldsgraden inklusive vann og avløpsinvesteringer (selvkost) er ett parameter som brukes til å sammenligne kommunene i Kostra. Til sammenligning var gjeldsgraden 100,4 % av inntektene samlet for kommunene i 2021.

Forutsetning om finansielt salg på 500 millioner kroner

Uten ekstraordinære inntekter på 500 millioner kroner vil netto driftsresultat bli negativt i perioden 2027 til 2031 med de forutsetningene som er lagt til grunn i tiårsplanen. Disposisjonsfondet vil da gradvis bli tømt og ligge på 4 % i slutten av perioden. Gjeldsgraden vil ligge på 122 % for rentebærende lån og gjeldsgrad inkludert selvkost på 208 %.

Nedsalg i Eidos må gjøres etter en gjennomtenkt strategi slik at verdiene forvaltes på en best mulig måte. Det bør innhentes eksternt bistand for å utarbeide en slik strategi og bistå i prosessen. Selskapets verdi vil blant annet avhenge av utformingen av områdeplanen og krav til infrastruktur, etterspørsel etter boliger og næringsarealer, rekkefølgen på utbygging og byggekostnader.

KLIMABUDSJETT

Innledning

Klimabudsjettet følger samme rutiner for rapportering som det ordinære budsjettet.

Lier har mål om å bli et klimanøytralt samfunn innen 2030, og kommuneorganisasjonen har mål om å være klimanøytral innen 2025. Klimabudsjettet er et viktig verktøy i dette arbeidet. Klimabudsjettet vil følge årshjul og rapporteringsrutiner på samme måte som budsjettet.

Årets klimabudsjett viser hvilke tiltak som skal gjennomføres i 2023, og hvilke prioriteringer som det legges opp til i fireårsperioden. Tiltakene er først og fremst hentet fra allerede politiske vedtatte tiltak i Energi- og klimaplan for Lier kommune 2017-2020, kommuneplanens samfunnsdel 2019-2028 og enkelte andre politisk vedtatte tiltak. Arbeidet med å fordele ansvar og gjennomføre disse tiltakene er noe forsinket. Dette arbeidet videreføres til 2023. Kommunen har også utarbeidet en tiltaksliste som har avdekket en del nye tiltaksmuligheter. Enkelte av disse er også inkludert i årets budsjett.

Ordforklaring klimabudsjett

CO2-ekvivalent er en enhet som brukes i klimagassregnskap. Enheten tilsvarer den effekten en gitt mengde (som regel et tonn) CO2 har på den globale oppvarmingen over en gitt tidsperiode (som regel 100 år). De øvrige drivhusgassene har et sterkere oppvarmingspotensial enn CO2, og utslipp av disse gassene omregnes derfor til CO2-ekvivalenter for å være sammenlignbare.

Direkte utslipp for en kommune vil si de utslippene som skjer innenfor kommunens geografiske grenser.

Indirekte utslipp er utslipp som skjer utenfor kommunegrensen som en konsekvens av forbruk av varer og tjenester innenfor kommunegrensen. Et eksempel på indirekte utslipp kan være utslipp i forbindelse med produksjon av en vare som produseres utenfor kommunens grenser, men som forbrukes av kommunen.

Klimafotavtrykk er en beregning av den totale klimapåvirkningen, både direkte og indirekte utslipp, for eksempel et land, en person eller en kommune.

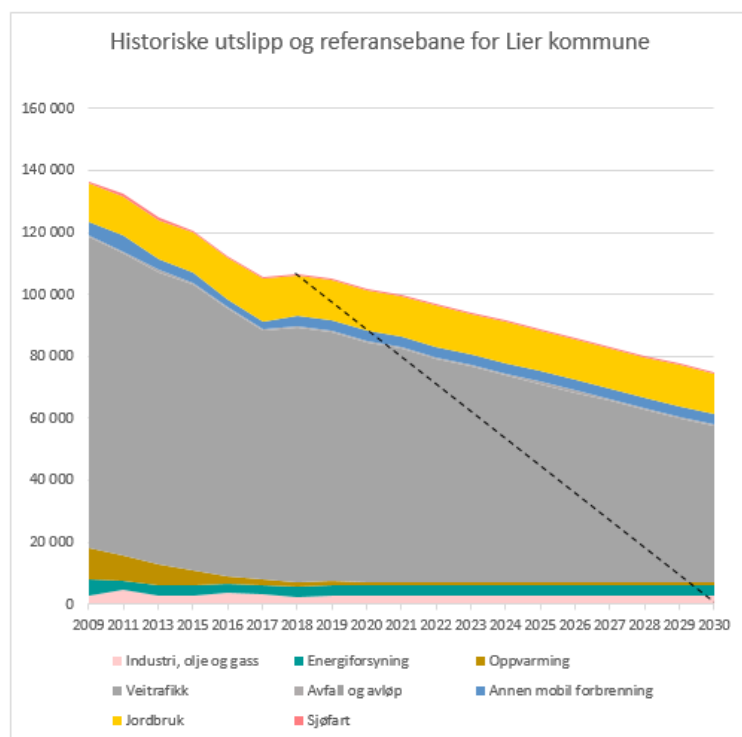
En **referansebane** er en framskrivning av utslipp som skyldes forhold utenfor klimabudsjettet, slik som befolkningsvekst, teknologiutvikling og økonomiske konjunkturer, samt statlig iverksatt klimapolitikk. Sett i sammenheng med kommunens utslippsmål, viser referansebanen hvor store utslipp kommunen må kutte i løpet av de neste årene for å nå sitt utslippsmål. Den er et overslag med betydelig usikkerhet, og kan kun gjenspeile de faktorene og antakelsene som er tatt med i beregningene.

Om klimabudsjettet

I 2020 fikk Lier kommune utarbeidet en referansebane fram mot 2030 (se figur under). Referansebanen viser hvordan de direkte klimagassutslippene i kommunen kan komme til å utvikle seg dersom det ikke gjøres utslippsreducerende tiltak. Referansebanen er utarbeidet ved å gjøre en framskrivning av historiske utslipp hentet fra Miljødirektoratets kommunefordelte utslippsstatistikk. Framskrivningen er basert på blant annet vedtatte lover, forventet utvikling i befolkning og økonomi og antatt sammenheng mellom disse faktorene og utslipp.

En referansebane er et overslag med betydelig usikkerhet. Målemetodene er usikre, og referansebanen gjenspeiler kun de faktorene og antagelsene som er tatt med i beregningen.

De siste utslippstallene som var publisert da arbeidet med referansebanen ble gjennomført var fra 2018, framskrivningen starter derfor i 2019. Referansebanen i figuren under viser at utslippene vil reduseres noe fram mot 2030 (mye grunnet teknologiutvikling innen veitrafikk), uavhengig av tiltak.

Figuren over viser en målbane for hvordan utslippene må utvikle seg dersom man skal nå målet om nullutslipp i 2030. Målbanen er framstilt med jevn reduksjon hvert år fra 2018, til 2030.

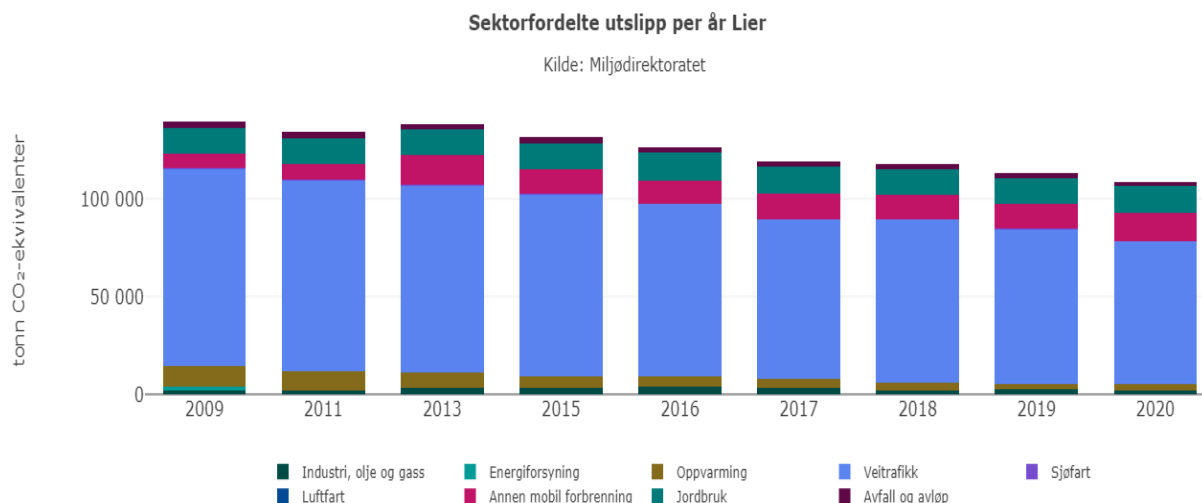
Videre bør det lages en tiltaksbane som viser hvordan tiltak med kvantifisert (målbar) effekt bidrar til å dra referansebanen ned mot målbanen. Siden det kun er mulig å kvantifisere noen få tiltak per nå, er ikke tiltaksbanen lagt inn for dette klimabudsjettet.

Klimastatistikk

Utslipp av klimagasser i Lier kommune

Figuren under viser utslipp av klimagasser i tonn CO₂-ekvivalenter per år i Lier kommune. Regnskapet omfatter kun de direkte, fysiske utslippene som skjer innenfor kommunens geografiske grense.

Det er særlig personbiltransport innenfor sektor veitrafikk som utgjør den største utslippskilden, men er også den utslippskilden som har hatt størst reduksjon. Dette skyldes teknologiutvikling. Oppvarming var en ganske stor sektor i 2009, men den er kraftig redusert og er forventet å forsvinne helt i løpet av de nærmeste årene. Dette skyldes det nasjonale forbudet mot fossil oppvarming.

Utslipp og opptak av klimagasser fra sektor «Skog og annet arealbruk» (tonn CO₂-ekv.) (Miljødir. NIBIO 2020)

Klimastatus

Utslipp av klimagasser fra Lier kommunes virksomhet

Fra Lier kommunes virksomhet har det hvert år siden 2017 blitt laget et klimagassregnskap. Klimagassregnskapet viser kommunens klimafotavtrykk og følger rammeverket i GHG-protokollen. Det innebærer at klimagassutslipp er beregnet både for direkte utslipp innenfor Lier kommunes geografiske grenser (scope 1), indirekte utslipp fra produksjon av strøm og fjernvarme (scope 2) og øvrige indirekte utslipp knyttet til varer og tjenester til kommunes drift (scope 3).

I henhold til GHG-protokollen kan utslipp fra strøm beregnes på to måter, med et markedsbasert perspektiv som tar utgangspunkt i den strømmen man faktisk kjøper og et lokasjonsbasert (eller fysisk) perspektiv som tar utgangspunkt i at all strøm har utslipp som

svarer til den gjennomsnittlige utslippsfaktoren for nettstrøm som fysisk forbrukes. For mer informasjon om dette se Rapport for 2020- energi- og klimaplan (lenke til planen).

Klimagassutslipp for Lier kommunes drift i 2021, fordelt på scope og innkjøpskategorier med underkategorier (kilde: Niras 2022).

Hovedkategori	Underkategori	Utslipp [tonn CO ₂ e]		Prosentandel	
Scope1					
Transport og maskiner	Bensin	65		16 %	
	Diesel	343		84 %	
Totalt for scope 1		409		Ca. 0,4 % av totale utslipp	
Scope 2		Markedsbasert	Lokasjonsbasert	Markedsbasert	Lokasjonsbasert
Transport og maskiner	Elektrisitet til transport	0	2,7	0,0 %	0,5 %
Energi	Fjernvarme	348	349	100 %	63,6 %
	Elektrisitet	0	197	0,0 %	35,9 %
Totalt for scope 2		348	548	Ca. 0,3 % av totale utslipp	Ca. 0,5 % av totale utslipp
Scope 3		Drift	Investering	% av drift	% av investering
Forbruksvarer	Matvarer	1 118	-	4 %	-
	Kontor- og skolemateriell	205	-	< 1 %	-
	Data- og IKT-utstyr	242	109	< 1 %	< 1 %
	Medisinsk utstyr	581	-	2 %	-
	Annet utstyr	1 991	1172	7 %	1 %

Transport og maskiner	Leie/leasing maskiner	58	-	< 1 %	-
	Leie/leasing av bil	256	-	< 1 %	-
	Fly	8,2	-	< 1 %	-
	Buss	0,5	-	< 1 %	-
	Ferge	0,5	-	< 1 %	-
	Tog	1,9	-	< 1 %	-
	Taxi	0,2	-	< 1 %	-
	Transport øvrig	546	42	2 %	< 1 %
Bygg og infrastruktur	Vedlikehold og nybygg	2 030	82 536	7 %	96 %
	Vaktmester	13	-	< 1 %	-
	Renhold	123	-	< 1 %	-
	Husleie	5 299	-	19,5 %	-
Kjøp og drift av varer tjenester	Kommunikasjon	178	-	< 1 %	-
	Helsetjenester	999	-	4 %	-
	Oppvekst	5 510	-	20 %	-
	Velferdstjenester	3 224	1 081	12 %	1 %
	Konsulenttjenester	357	24	1 %	< 1 %
	Kultur og religion	528	105	2 %	< 1 %
	Forsikring	48	-	< 1 %	-
	Pensjon	1 511	-	6 %	-
	Diverse administrasjon	918	3	3 %	< 1 %
	Beredskap	804	-	3 %	-
	Lisenser, kontingenter	508	30	2 %	< 1 %
	Investeringsfond	-	508	-	1 %
Øvrig	Fremstilling av brensler	162	-	1 %	-
Totalt for scope 3		27 223	85 610	Ca. 24 % av totale utslipp	Ca. 75 % av totale utslipp
Totalt for scope 1, 2 og 3		Markedsbasert		Lokasjonsbasert	
Tonn CO ₂ e		113 589		113 790	

Som vist i tabellen over viser klimagassregnskapet for Lier kommune for 2021 et totalt utslipp på 113 589 tonn hensyntatt en europeisk strømmiks (markedsbasert) og 113 790 tonn hensyntatt en norsk strømmiks (lokasjonsbasert). Klimagassutslippene forbundet med innkjøp av varer og tjenester, scope 3, utgjør over 99 % av Lier kommunes totale utslipp. Utslippene i scope 2 utgjør 0,3 % (markedsbasert) og 0,5 % (lokasjonsbasert). Direkte utslipp knyttet til scope 1 utgjør mindre enn 1 % av totale utslipp.

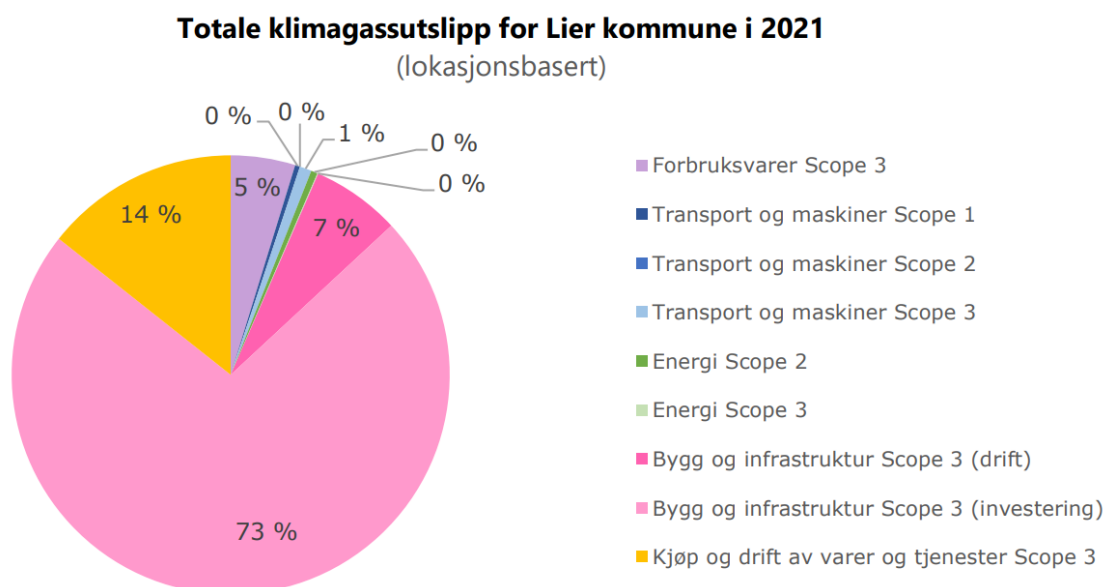
I scope 1 som gjelder direkte utslipp innenfor Lier kommunes geografiske grenser er diesel brukt av vei, vann og avløp den viktigste utslippskilden. For å redusere disse utslippene vil

det lønne seg å erstatte fossildrevne transportmidler og maskiner med elektriske, eventuelt biodieseldrevne, alternativer.

Scope 2 viser indirekte utslipp fra produksjon av strøm og fjernvarme. Her varierer resultatene ut ifra om man ser det i et markedsbasert perspektiv hvor man isolert ser på den strømmen kommunen betaler for, eller et lokasjonsbasert perspektiv som tar utgangspunkt i at all strøm har utslipp som svarer til den gjennomsnittlige utslippsfaktoren for nettstrøm som fysisk forbrukes.

Lier kommune kjøpte i 2021 kun strøm med opprinnelsesgarantier. Det gjør at det i et markedsbasert perspektiv ikke er noen utslipp knyttet til strøm i 2021. Ifølge et lokasjonsbasert perspektiv bidrar kommunen likevel indirekte til utslipp fra strøm, særlig elektrisitet til bygg og drift (197 tonn CO₂e). Energieffektivisering vil ha stor effekt på disse utslippene. Kommunen har i tillegg utslipp fra fjernvarme i scope 2, og da særlig Tranbyanlegget som driftes av 94 % gass og bidrar til betydelige utslipp.

Hoveddelen av Lier kommunes klimafotavtrykk er i scope 3 som er øvrige indirekte utslipp knyttet til varer og tjenester til kommunes drift. I 2021 er det særlig utslipp forbundet med Bygg og infrastruktur og kjøp og drift av varer og tjenester som gjør at utslippene i scope 3 blir svært dominerende. Sammenlignet med utslipp i scope 1 og 2 har kommunen begrenset mulighet til å påvirke scope 3-utslipp. Kommunen kan likevel bidra til utslippsreduksjoner i scope 3, blant annet ved å stille klimakrav i tilbud og kontrakter og sørge for klimavennlige innkjøp.

Figur 4: Totale klimagassutslipp for Lier kommune i 2021 (lokasjonsbasert) fordelt på områdene forbruksvarer, reise og transport, energi, bygg og infrastruktur, kjøp og drift av tjenester (kilde Niras 2022).

Prioriteringer i handlings- og økonomiplanperioden

I klimabudsjettet 2023-2026 er det beskrevet konkrete tiltak for å kutte utslippene fra kommuneorganisasjonen. Det er imidlertid vanskeligere for Lier kommune å påvirke utslippsreduksjoner direkte for lersamfunnet. Aktuelle tiltak er likevel foreslått.

Under er det listet opp konkrete tiltak i ulike tabeller. Alle tiltak er også beskrevet under tabellene.

Klimatiltak

Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter
Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2023	Totalkostnad 2023-2026	Sektor	Kilde	Reduksjon 2023	Reduksjon 2026	Langsiktig reduksjon
1. Arealplanlegging som tilrettelegger for redusert transportbehov	0	0	Veitrafikk	Personbiler	0,0	753,5	1 507,0
2. Tilrettelegging for gange, sykkel og kollektivt	5 000	15 000	Veitrafikk	Personbiler	0,0	502,5	1 005,0
3. Utskifting av fossile tjenestebiler til elbiler - utskifting av fossile maskiner og tyngre kjøretøy til fossilfrie	4 000	4 000	Veitrafikk	Personbiler	16,5	111,9	154,2
Sum	9 000	31 000			16,5	614,4	2 666,2

Beskrivelse klimatiltak

- Arealplanlegging som tilrettelegger for redusert transportbehov** Det daglige transportbehovet bestemmes i stor grad av avstanden mellom hjem og arbeidsplass, og avstand til barnehage, skoler, butikker og andre servicetilbud. Gjennom arealplanlegging med nærhet til daglige gjøremål og god tilrettelegging for kollektivtransport, sykkel og gange, reduseres både transportbehovet og behovet for egen bil.
Finansiering - Innenfor ramme
- Tilrettelegging for gange, sykkel og kollektivt** Tilrettelegging for økt gange, sykkel og kollektivt finansieres både gjennom midler fra Lier VVA og Buskerudbyen (statlige belønningsmidler).
Finansiering - Innenfor ramme.
- Utskifting av fossile tjenestebiler til elbiler - utskifting av fossile maskiner og tyngre kjøretøy til fossilfrie** Lier kommune har mål om at 80 % av tjenestebilene skulle være nullutslippsbiler innen 2020. Dette målet er ikke nådd. Det er behov for økte midler for å intensivere utskiftningen. Utskifting av fossile maskiner og tyngre kjøretøy til fossilfrie lar seg ikke gjøre uten ekstra finansiering. Det er behov for å sette av en betydelig sum for å øke utskifting av maskinparken i kommunen. For beredskapsvirksomheter så er bruk av lavutslippskjøretøy å anbefale. Dette grunnet behov for ytterligere utvikling av markedstilgjengelige kjøretøy i form av rekkevidde og lastekapasiteten til nullutslippskjøretøy. Det er bevilget opp 4 millioner kroner på investeringsbudsjettet i 2022
Finansiering –Investering.

Eksterne tiltak

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2023	Totalkostnad 2023-2026	Sektor	Kilde	Reduksjon 2023	Reduksjon 2026	Langsiktig reduksjon
4. Utfasing av fossile energikilder TVS	0	0	Energiforsyning	Fjernvarme unntatt avfallsforbrenning	0,0	0,0	2 921,0
Sum	0	0			0,0	0,0	2 921,0

Beskrivelse klimatiltak

4. **Utfasing av fossile energikilder TVS Tranby Varmesentral AS** er i ferd med å utarbeide anbudsdokumenter for utvikling av fossilfri varmesentral. Hovedkonseptet er å inngå en kontrakt for leveranse av «grønn varme» med en leverandør som kan bygge og drifte varmesentralen i et avtalt tidsrom. Det er på forhånd utredet alternative akseptable tekniske løsninger, hvor varmepumper og energibrønner samt bioenergi er de mest aktuelle. Arbeidet vil ses i sammenheng med områdereguleringen av Tranby sentrum. Dette gjør at arbeidet er noe forsinket.

Finansiering - Ekstern finansiering.

Ikke-kvantifiserbare utslippsreduksjoner

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2023	Totalkostnad 2023-2026	Sektor	Kilde	Reduksjon 2023	Reduksjon 2026	Langsiktig reduksjon
05. Direkte utslipp - Etablere flere sykkelparkeringer ved kommunens virksomheter	0	0	Veitrafikk	Personbiler	0,0	0,0	0,0
06. Direkte utslipp - Etablere ladepunkt ved kommunens virksomheter	0	0	Veitrafikk	Personbiler	0,0	0,0	0,0
07. Direkte utslipp - Implementering av strategi for grønn mobilitet	0	0	Veitrafikk	Personbiler	0,0	0,0	0,0
08. Direkte utslipp - Kampanjer for mer grønn mobilitet (gange, sykkel og kollektivt)	0	0	Veitrafikk	Personbiler	0,0	0,0	0,0
09. Direkte utslipp - Viken fylkeskommune- Innføring av elektriske busser	0	0	Veitrafikk	Busser	0,0	0,0	0,0
10. Indirekte utslipp - Delta i klimanettverk for kommuner i Viken	80	320	Miljøledelse	Annet	0,0	0,0	0,0
11. Indirekte utslipp - Gratis energirådgivning for private boligeiere	200	800	Bygg	Annet	0,0	0,0	0,0
12. Indirekte utslipp - Implementering av klimakalkulator i arealplanleggingen	0	0	Bygg	Annet	0,0	0,0	0,0
13. Indirekte utslipp - Klimakommunikasjon - bevisstgjøring	50	200	Annet	Annet	0,0	0,0	0,0
14. Indirekte utslipp - Opprettholde Miljøfyrtårn i kommunens virksomheter	100	400	Miljøledelse	Annet	0,0	0,0	0,0
15. Indirekte utslipp - Redusere matsvinn ved kommunens omsorgsvirksomheter	0	0	Annet	Annet	0,0	0,0	0,0
16. Indirekte utslipp - Styrking av energiledelse gjennom energi- og driftsoppfølging.	0	0	Bygg	Annet	0,0	0,0	0,0
17. Indirekte utslipp - Tilrettelegge for mer gjenbruk av møbler og utstyr i kommunal virksomhet.	0	0	Annet	Annet	0,0	0,0	0,0

18. Indirekte utslipp - Tiltak for å redusere fremmedvann på avløpsnettet	0	0 Avfall og avløp	Annet	0,0	0,0	0,0
19. Indirekte utslipp - Utarbeide årlig klimagassregnskap	120	480 Miljøledelse	Annet	0,0	0,0	0,0
20. Indirekte utslipp - Vurdere tilleggsanbud på massivtre ved store nye byggeprosjekter.	0	0 Bygg	Annet	0,0	0,0	0,0
21. Indirekte utslipp- Prosjektet klimaomstilling i matnæringen	440	440 Jordbruk	Annet	0,0	0,0	0,0
22. Indirekte utslipp - klimavennlige innkjøp	0	0 Innkjøp	Annet	0,0	0,0	0,0
23. - Direkte utslipp - Utarbeide pilot delebilordning	0	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0	0,0	0,0
Sum	990	2 640		0,0	0,0	0,0

Beskrivelse klimatiltak

5. **Direkte utslipp - etablere flere sykkelparkeringer ved kommunens virksomheter.** Det er satt av 0,3 millioner kroner bevilget i investeringsmidler 2022 til flere sykkelparkeringer ved kommunens virksomheter. Arbeidet er ikke ferdigstilt og videreføres i 2023.
Finansiering - Investering
6. **Direkte utslipp - etablere ladepunkt ved kommunens virksomheter.** Det er satt av 0,75 millioner kroner i investeringsmidler i 2022 til nye ladepunkt og oppgradering av eksisterende ladepunkt jf. Temaplan for elbilladepunkt. Tiltaket er ikke ferdigstilt og videreføres i 2023.
Finansiering - Investering
7. **Direkte utslipp - implementering av strategi for grønn mobilitet.** Strategi for grønn mobilitet, vedtatt av kommunestyret 5.5.2020, har som formål å bidra til en felles retning på kommunens mobilitetsarbeid. Strategiens mål er samordnet med kommuneplanen innhold om grønn mobilitet. Strategiens tre innsatsområder er i samsvar med transportpyramidens prioriteringer, men tilpasset lokale hensyn.
Finansiering - Innenfor ramme.
8. **Direkte utslipp - kampanjer for mer grønn mobilitet (gange, sykkel og kollektivt).** Lier kommune arbeider sammen med Buskerudbyen om kampanjer for mer grønn mobilitet (gange, sykkel og kollektivt).
Finansiering - Ekstern finansiering.
9. **Direkte utslipp - Viken fylkeskommune. Innføring av elektriske busser.** Brakar forespeiler at i nytt anbud i 2024 kan det bli utslippsfri busstrafikk i kontaktsområdet Drammen og Lier.
Finansiering - Ekstern finansiering.
10. **Indirekte utslipp - delta i klimanettverk for kommuner i Viken.** I Viken er det lagt opp til geografiske klimanettverk. Lier er en del av nettverket Midtre Viken. I ordningen er det lagt en delfinansiering fra hver av kommunene til drift av nettverket.
Finansiering - Innenfor ramme.
11. **Indirekte utslipp - gratis energirådgivning for private boligeiere** Det er satt av 200 000 kroner årlig til energirådgivning for privathusholdninger i kommunen.
Finansiering - Innenfor ramme.
12. **Indirekte utslipp - implementering av klimakalkulator i arealplanleggingen.** Kommuneplanens bestemmelse § 7-3 stiller krav om plan for redusert klimabelastning (pbl. § 11-9 nr. 6 og 8). Ved utarbeidelse av reguleringsplan for utbygging til næringsformål og offentlig formål av enhver art eller ved utbygging av tre eller flere boenheter, skal det utarbeides en redegjørelse for valg av materialer og tekniske løsninger med tilhørende energi- og klimagassbudsjett. Planen skal klargjøre på hvilken måte utbyggingen bidrar til målsettingen om et klimanøytralt lersamfunn innen 2030, og Liers mål om å bli et lavenergi- og lavutslippsamfunn. Klimakalkulatoren er utarbeidet som et overordnet og forenklet verktøy for å synliggjøre klimagassutslipp i reguleringsplanarbeidet. Klimakalkulatoren vil både bli brukt på utvikling av næringsprosjekt og private boliger.
Finansiering - Innenfor ramme.
13. **Indirekte utslipp - klimakommunikasjon og bevisstgjøring.** God og tydelig kommunikasjon er nødvendig for at egne ansatte og innbyggerne skal forstå hva som kan gjøres for å kutte utslipp av klimagasser. Det er satt av midler til å gjennomføre en årlig kampanje eller liknende tiltak.
Finansiering - Innenfor ramme

14. **Indirekte utslipp - opprettholde Miljøfyrtårn i kommunens virksomheter.** Miljøfyrtårn er en del av kommunens kvalitet- og miljøstyringssystem. Alle virksomheter er sertifisert.
Finansiering - Innenfor ramme
15. **Indirekte utslipp - redusere matsvinn ved kommunens omsorgsvirksomheter.** I 2022 vil det bli gjennomført et prosjekt for å redusere matavfallet ved kommunens sykehjem. Det er tidligere gjennomført et pilotprosjekt ved en avdeling ved ett av sykehjemmene med gode resultater. Prosjektet er igangsatt, men ikke ferdigstilt.
Finansiering - Innenfor ramme
16. **Indirekte utslipp - styrking av energiledelse gjennom energi- og driftsoppfølging.** Det arbeides kontinuerlig med energioppfølging og energieffektiviseringstiltak i kommunens bygg. Kompetanseheving av driftspersonell er en viktig del for ha et høyt fokus på mest mulig effektiv energibruk.
Finansiering - Innenfor ramme
17. **Indirekte utslipp - tilrettelegge for mer gjenbruk av møbler og utstyr i kommunal virksomhet.** Legge til rette for et godt system for gjenbruk i Lier kommune. Se på muligheten å ta i bruk et digitalt kartleggingsverktøy til dette.
Finansiering - Innenfor ramme
18. **Indirekte utslipp - tiltak for å redusere fremmedvann på avløpsnettet.** Det er opprettet et kildesorteringsteam som arbeider med å kartlegge ledningsnettet og finne feilkoblinger og innlekking for å redusere fremmedvann på avløpsnettet. Dette er et svært viktig tiltak for å redusere vannmengden og videre energiforbruk ved pumpestasjoner og renseanlegg. Det er per nå vanskelig å anslå hva dette vil utgjøre i redusert energiforbruk.
Finansiering - Innenfor ramme
19. **Indirekte utslipp - utarbeide årlig klimagassregnskap.** Det utarbeides årlig et klimaregnskap/ klimafotavtryksanalyse for Lier kommunes virksomhet. Dette er utarbeidet hittil for årene 2018, 2019, 2020 og 2021.
Finansiering - Innenfor ramme
20. **Indirekte utslipp - vurdere tilleggsanbud på massivtre ved store nye byggeprosjekter.** Tre som byggemateriale bidrar til redusert CO₂-innhold i atmosfæren ved å erstatte mer klimabelastende materialer og gjennom karbonlagring.
Finansiering - Innenfor ramme
21. **Indirekte utslipp - prosjektet klimaomstilling i matnæringen.** Prosjektet ble startet opp i 2019 og er støttet med 50% av Miljødirektoratets klimasatmidler. 2022 er prosjektets siste år. Prosjektet videreføres i 2023 og kommunen vil søke om klimasatmidler fra Miljødirektoratet for å styrke innsatsen.
Finansiering - Innenfor ramme
22. **Indirekte utslipp - klimavennlige innkjøp.** Klimabelastningen fra innkjøp står for en stor del av kommuneorganisasjonens klimafotavtrykk. Kommunens bygg- og anleggsvirksomhet og øvrige relevante innkjøp skal definere områder med særlig høy klimagevinst, og implementere klimakrav samt nødvendige retningslinjer og internrutiner for å nå kommunes klimamål. Kommunen må sikre god innkjøpskompetanse på klimaområdet, og benytte Viken fylkeskommunes veiledningstjeneste for klimavennlige innkjøp der dette er relevant. Virksomheter skal utarbeide egne handlingsplaner som følges opp årlig.
Finansiering - Innenfor ramme
23. **Direkte utslipp - utarbeide pilot delebilordning.** Det ble i 2021 politisk vedtak om å utarbeide et pilotprosjekt for delebilordning i Lier. En delebilordning vil ha to hensikter. Gi ansatte som må bruke bil i tjenesten tilgang til elbiler istedenfor å benytte egne fossilbiler. Samtidig vil tilgang på delebiler gi mulighet for at ansatte kan gå, sykle eller ta kollektivt til/fra jobb. Ordningen bør vurdere om Liers innbyggere kan bruke ordningen utenfor arbeidstid. Omfang og derfor finansiering av dette tiltaket er uavklart.
Finansiering - Innenfor ramme

Indirekte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2023	Totalkostnad 2023-2026	Sektor	Kilde	Reduksjon 2023	Reduksjon 2026	Langsiktig reduksjon
24. Utskifting av gatelys til LED-armatur	5 600	22 400	Veitrafikk	Personbiler	128,0	512,0	960,0
Sum	3 600	10 800			128,0	512,0	960,0

Beskrivelse klimatiltak

24. **Utskifting av gatelys til LED-armatur.** En overgang til gatelys med LED-armatur kan gi en energibesparelse på opptil 70 %.

Finansiering - Innenfor ramme

Ønskede tiltak

Indirekte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2023	Totalkostnad 2023-2026	Sektor	Kilde	Reduksjon 2023	Reduksjon 2026	Langsiktig reduksjon
25. Installering av solenergianlegg på kommunens bygg	2 000	8 000	Bygg	Annet	200,0	2 000,0	2 000,0
Sum	2 000	6 000			200,0	2 000,0	2 000,0

Beskrivelse klimatiltak

25. **Installering av solenergianlegg på kommunens bygg.** Å bygge ut en årlig effekt for solenergi på kommunens bygg vil på sikt utgjøre mange kWh i egenprodusert fornybar energi.

Finansiering Investering

OPPVEKST-, KULTUR- OG
IDRETTSUTVALGET

Innledning

Oppvekst-, kultur- og idrettsutvalget omfatter:

- Felles grunnskole
- Gullaug skole
- Hegg skole
- Egge skole
- Oddevall skole
- Nordal skole
- Hallingstad skole
- Hennummarka skole
- Heia skole
- Lierbyen skole
- Tranby skole
- Høvik skole
- Sylling skole
- Kulturskolen
- PP-tjenesten
- Felles barnehager
- Linnesstranda barnehage
- Dambråtan barnehage
- Hennummarka barnehage
- Helsetjeneste barn og unge
- Tjenester til barn og ungdom med funksjonsnedsettelse
- Barnevernstjenesten
- Kultur og fritid
- Voksenopplæringen
- Folkehelse

Oppvekst-, kultur- og idrettsutvalget (OKI) omfatter alle tjenestene og virksomhetene under oppvekstsektoren, samt kulturvirksomhetene som ligger organisatorisk under steds- og samfunnsutvikling. Tjenestene omfatter barnehage tilbud, grunnskoleopplæring, voksenopplæring, barnevern, helsetjenesten barn og unge og pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT), folkehelse, kulturskole og de fleste tjenestene innenfor kultur og fritid.

Alle barn og unge har rett til omsorg, utvikling, læring og deltagelse i samfunnet, uavhengig av forutsetninger. Tjenestene samhandler på tvers for å utvikle gode oppvekstsvilkår. Tilbudet 0-26 er et eksempel på dette, og er et tverrfaglig samarbeid for lavterskeltilbud til barn, ungdom og familier i Lier.

Barn og unge skal utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger som grunnlag for livsmestring og for å kunne delta i arbeid og fellesskap.

Kultur og fritid retter seg i stor grad mot hele befolkningen. Flere av tjenestene nevnt over går til alle aldersgrupper, men ligger likevel politisk til OKI-utvalget. Fritidskontakttjenester og tilrettelagte tilbud er likevel tjenester som ligger politisk under helse-, omsorg- og velferdsutvalget.

Status

Barnehage

Lierbarnehagen jobber systematisk for å styrke kvaliteten etter kvalitetsplanen «Lek, læring og livsmestring». I tillegg har barnehagene felles plan for inkluderende barnehagemiljø, en standard for språkarbeid og felles plan for kompetanseheving. Dette samler barnehagene om helhetlig jobbing mot felles mål. Brukerundersøkelsen viser at barnehagene gir tilbud av god kvalitet. Barnesamtalene for skolestartere viser at barna trives godt og har venner.

Lier kommune har en barnehagebehovsplan som skal sikre tilstrekkelig barnehagekapasitet i de ulike kretsene. Lier har samlet sett full barnehagedekning, men i Heia-området er etterspørselen større enn kapasiteten. Det er ledige barnehageplasser, særlig i Sylling og Lierbyen kretser.

Skole

Lierskolen arbeider etter kvalitetsplanen «Læring og livsmestring 2016 – 2020». Det utarbeides nå ny felles kvalitetsplan for barnehagene og skolene i Lier, der hele læringsløpet fra barnehage til skole vil henge sammen. Skolebehovsplanen er vedtatt og skal sikre tilstrekkelig skolekapasitet til riktig tid.

Det er innført mange gode tiltak for livsmestring gjennom et samarbeid mellom blant annet skoler, helsetjenesten, PPT, politiet, Trygg av natur, Inn på tunet og Barnevakten.

Det er en vedvarende utfordring å balansere elever med lovpålagte vedtak opp mot lærernorm og den enkelte skoles budsjett. God organisering av forsterkede enheter med den nødvendige kompetansen skal legge til rette for god ressursbruk og gode resultater for nyankomne elever og elever med spesielle utfordringer. Det er etablert et ASK-team (alternativ supplerende kommunikasjon) som skal ha fokus på elever som trenger å kommunisere på andre måter enn gjennom talespråk. I tillegg arbeides det med å styrke spesialundervisningen gjennom et samarbeid med Universitetet i Sørøst-Norge (USN).

Helsetjenesten barn og unge

Helsetjenesten for barn og unge, foreldre og gravide i Lier består av jordmortjeneste, helsestasjon, skolehelsetjeneste for grunnskole og videregående, ungdomshelsestasjonen, miljørettet helsevern og 0-26. Virksomheten skal utøve helsefremmende og forebyggende helsetjenester til barn og unge i alderen 0-26 og deres foresatte. Dette er et lovpålagt helsetilbud som primært ytes gjennom helsestasjonene og skolehelsetjenesten.

Rammene for tilbudet gis i hovedsak av helse- og omsorgstjenesteloven (2011) og nye retningslinjer for helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom/videregående skole fra Helsedirektoratet (2017).

Helsestasjon for ungdom (HFU) er åpen tre dager i uken. Jordmor og lege er til stede flere ganger per måned. 0-26 tilbyr telefontilgjengelighet, individuell veiledning, familiesamtaler og konsultasjonstid med ansatte med kompetanse innen psykisk helse.

Helsetjenesten har stort fokus på tverrfaglige og helhetlig tjenester, som kan gi rask og god hjelp. Dette innebærer tett samarbeid med både 1. og 2. linjetjenesten gjennom blant annet dialogbaserte inntaksmøter med Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og internt tverrfaglig brukerrettet arbeid som Gravid i risiko, Familiehjelpa, Årshjulet i livsmestring i barnehage og skole og ressursteam. Tjenesten gjennomfører også flere kurs og gruppetilbud til målgruppen, både foreldreveiledningskurs, mestringsgrupper for barn og fødselsforberedende kurs.

Tjenester til barn og unge med funksjonsnedsettelse

Virksomheten gir ulike avlastningstjenester til familier som har barn og unge med funksjonsnedsettelse i aldersgruppen 0-23 år. Tjenestene er vedtaksfestet, og det er den totale omsorgsbyrden som er avgjørende for hva vedtaket omfatter. Virksomhetens hovedoppgaver er å gi døgnavlastning ved Eikenga, eller privat avlastning i form av timer eller døgn. I tillegg gir virksomheten tilbud om avlastning for ungdommer før og etter skoletid, samt drifter «friluftscamp» i helger. Virksomheten koordinerer også individuelle planer (IP) til mange barn og ungdom med ulike utfordringer.

Virksomheten har fokus på å imøtekomme individuelle behov, og har tett dialog og samarbeid med foreldre til barn og ungdom som mottar tjenester. Personalgruppen er stabil og fleksibel med bred fagkunnskap og kompetanse på komplekse diagnoser og ulike helseutfordringer hos barn og unge med funksjonsnedsettelse.

Barnevern

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Barnevernet skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.

I 2023 ønsker barneverntjenesten å prioritere deltagelse innen ulike faglige arenaer for på den måten fremme utvikling og kompetanse til de ansatte, f.eks. læringsnettverk i regi av Statsforvalteren i Oslo og Viken. Videreutdanninger og masterløp i regi av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), er også noe tjenesten ønsker å stimulere de ansatte til å satse på, dette i tråd om krav fra barnevernsreformen.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

PPT-tjenesten har ansvar for å utrede og ta standpunkt til om barn, ungdom og voksne har rett til spesialpedagogisk hjelp i barnehagen eller spesialundervisning i skolen. I tillegg til å gi

råd og veiledning i enkeltsaker, skal tjenesten bistå ansatte i barnehager og skoler med kompetanseheving og organisasjonsutvikling.

Barnehagenes spesialpedagogiske team gir spesialpedagogisk hjelp til barn i førskolealder som har enkeltvedtak med denne rettigheten. Spesialpedagogene hjelper også minoritetsspråklige barn med deres norskspråklige utvikling.

PPT-tjenesten samarbeider med kommunens andre hjelpetjenester, som helsetjenesten for barn og unge og barneverntjenesten, og tilbyr ulike tverrfaglige hjelpetiltak. Funksjonen som mobbeombud ivaretas av ansatte i PPT-tjenesten og helsetjenesten for barn og unge.

Folkehelse

Lier kommune har et bærekraftperspektiv med fokus på sosial bærekraft i sitt folkehelsearbeid. Sosial bærekraft dreier seg om menneskers levekår og livskvalitet, basert på tilgang til blant annet bolig, utdanning, arbeid, trygge nærmiljøer, sosial tilhørighet og deltagelse i beslutningsprosesser i lokalsamfunnet.

Målsettingen for folkehelsen i Lier er nedfelt i [Folkehelsestrategi](#) (2019 – 2028) med målet «Et helsefremmende liersamfunn med flere og bedre leveår med jevnere kår». Hovedfokus for folkehelsearbeidet er helhetlig, målrettet og langsiktig arbeid, som å følge opp og tilrettelegge for ønsket fremdrift på de ti prioriterte folkehelseområdene i handlingsdelen til folkehelsestrategien.

Det er for de fleste godt å bo i Lier. Folkehelsedata viser at Lier kommune har en positiv og ønsket folkehelseutvikling, men at det også er en bekymringsfull utvikling på flere områder. De viktigste folkehelseutfordringene i Lier kommune er sosiale ulikheter, psykisk helse, barn og unge og levevaner.

Kultur og fritid

Tjenesteansvaret omfatter Lier bibliotek, Lier kulturscene, ungdomstilbud, BUA utlån og aktiv fritid, Lier frivilligsentral og tilrettelegging og samhandling med frivillig sektor, drift av kommunens idrettsanlegg, aktivitetsanlegg, friområder og løypenett, drift av Lierhallen svømmehall, utleie av flerbrukslokaler, kulturarvoppgaver, kunst og planer og koordinering av tilbud innenfor Den kulturelle skolesekken. Anleggs- og stedsutvikling ligger også i stor grad til kultur og fritid.

Et viktig mål er at alle barn og unge skal kunne delta i aktiviteter og tilbud ved å tilrettelegge for åpne tilbud og ved tilskudd og utgiftsdekninger. Drift av tilrettelagte kultur- og fritidstilbud for mennesker med bistandsbehov bidrar til å gi kultur- og fritidsaktiviteter til flere. Også hele den voksne befolkningen trenger gode kultur- og fritidstilbud.

Frivilligheten og foreningslivet er på disse områdene en svært viktig samarbeidspartnere for Lier kommune. Samarbeidet omfatter blant annet det å stille lokaler og anlegg til disposisjon gjennom utleie, tilskudd, samarbeidsavtaler, markedsføringshjelp, rådgivning, dialog og avvikling av festivaler. En plan er under arbeid for kulturaktiviteter og åpne møtesteder. 2023 blir et Lierdagsår. Etter avlysningen i 2021 blir dette de første Lierdagene på fire år.

Kulturskolen

Kulturskolen skal tilby undervisning av høy kvalitet og være et ressurs- og kompetansesenter på kunst, kultur alene og kultur samme med andre. Ca. 700 barn og ungdom fra 3-19 år er elever ukentlig. I tillegg har kulturskolen feriekurs og helgekurs. Kulturskolen treffer utover dette 6-8000 publikummere og uformelle brukere per år digitalt og fysisk. Kulturskolen er ansvarlig for ordningen Den kulturelle spaserstokken.

Skolen samarbeider tett med andre virksomheter i kommunen og med kommunens skolekorps. Det er dessuten tette bånd og flere forpliktende samarbeid mellom Lier kulturskole, høgskole- og universitetssektoren og kulturskolene i nærliggende kommuner.

Kulturskolen tilbyr og tildeler det antall friplasser som er bestemt av kommunestyret. Skolen drifter utleie av strykeinstrumenter, og har ansvaret for instrumenter og utstyr av verdi. I tillegg har kulturskolen delansvar for den daglige driften på Stoppen skole sammen med voksenopplæringen.

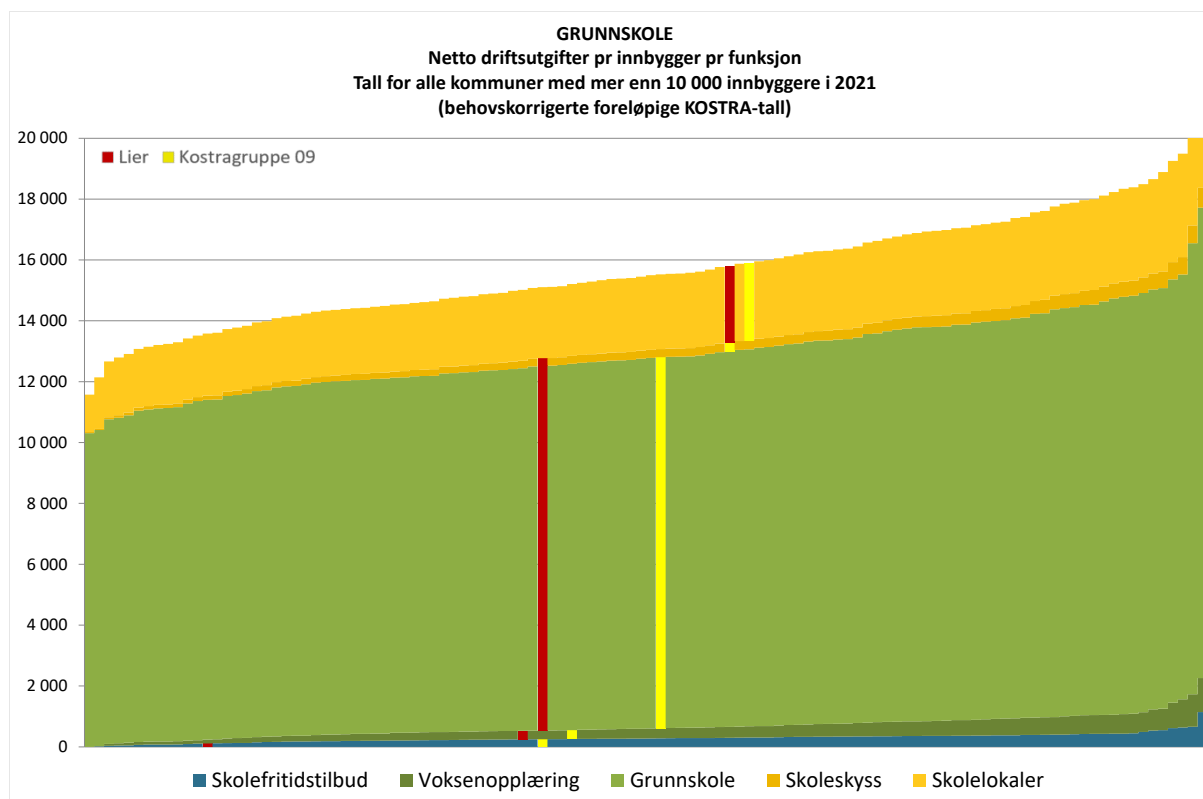
Lier voksenopplæring

Lier voksenopplæring forvalter kommunens lovpålagte oppgaver innenfor norskopplæring etter introduksjons- og integreringsloven, samt grunnskole og spesialundervisning for voksne etter opplæringsloven. Skolen har kontinuerlig opptak av elever, og tilpasser opplæringsløpet til deltakernes behov.

Sammenligninger med andre kommuner

Lier har vurdert sine kostnader i 2021 opp mot alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere, samt kostragruppe 9, per tjenesteområde. Plasseringen til Lier er i figuren under markert med rødt og plasseringen til gjennomsnittet i kostragruppe 9 er markert med gult.

Skole og PPT

Behovskorrigerede kostnader per innbygger, kr	Lier	Kostragruppe 09	Viken	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Antall innbyggere	27 584	670 698	1 269 230	102 302	96 088	4 725 443
GRUNNSKOLE	15 143	15 566	14 708	13 759	14 747	15 644
Grunnskole	11 989	12 191	11 472	10 955	11 666	12 201
Voksenopplæring	281	291	216	264	262	336
Skolefritidstilbud	111	249	289	302	209	309
Skolelokaler	2 513	2 545	2 480	2 105	2 408	2 512
Skoleskyss	249	290	252	132	201	286

Netto driftsutgifter til grunnskolesektor per behovskorrigeret innbygger.

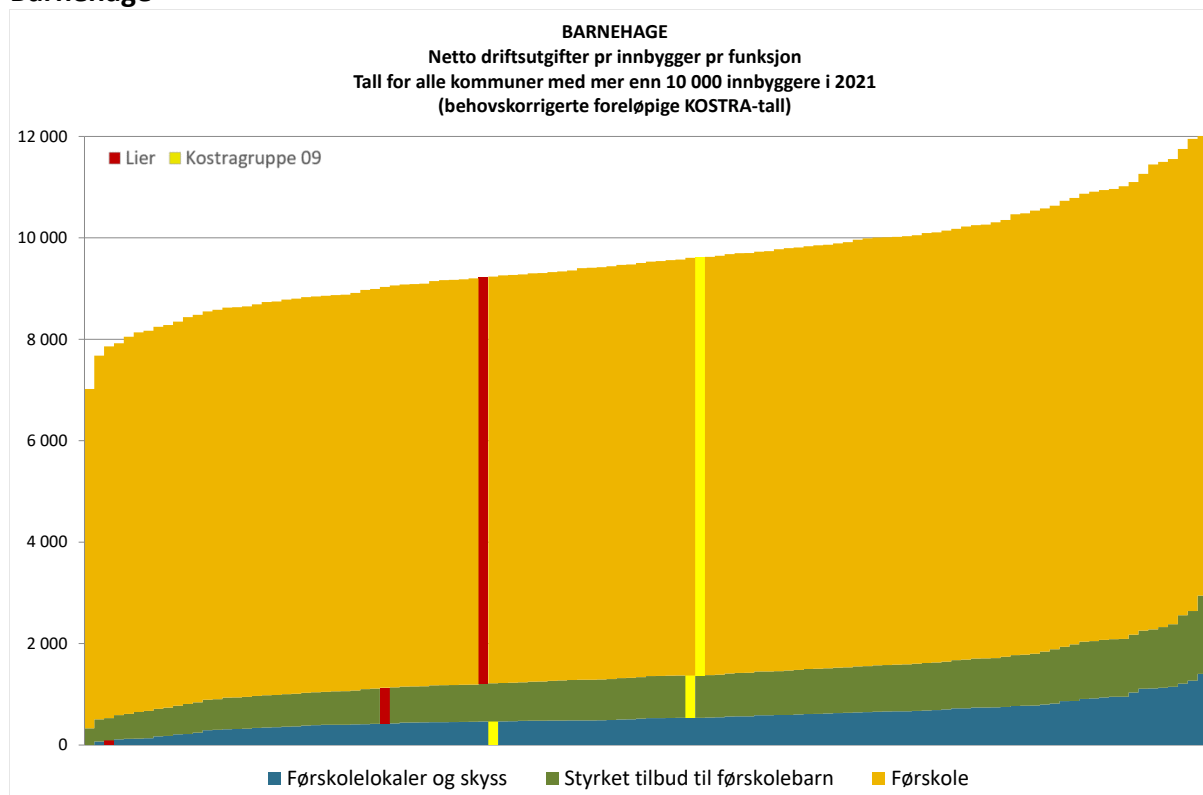
Slik det fremkommer av figur og tabell over, har kommunen fem sammenligningstall innen grunnskole. Den desidert største andelen av kostnader går til «Grunnskole», som er alle kostnader knyttet til undervisning. Lier har en kostnadseffektiv undervisning, men ligger nå litt tettere på kostragruppe 9 enn forrige år. Det var i 2021 6 millioner kroner billigere å drive undervisning i Lier enn i kostragruppe 9, mens forskjellen i 2020 var 13 millioner kroner. De store skolene i Lier har økt bemanningen for å tilfredsstille lærernormen. De små skolene ligger godt innenfor normen, men har likevel ikke noe å gå på økonomisk, fordi de er langt dyrere å drifte.

Lier har fortsatt relativt høye kostnader til skolelokaler, men avstanden til de vi sammenligner oss med har blitt mindre. Vi ligger nå lavere enn kostragruppe 9. I 2020 lå vi 146 kroner per innbygger over gruppe 9. Lier har mange skoler i forhold til antall elever, og

areal per elev er nokså høyt. Mange kommuner som har måttet bygge nye skolelokaler på grunn av vekst, har løst kostnadsutfordringen i forhold til areal ved å etablere en mer kostnadseffektiv skolestruktur.

De tre øvrige sammenlikningstallene, voksenopplæring, SFO og skoleskyss utgjør en nokså liten andel av de totale kostnadene til grunnskole. Lier ligger lavere enn kostragruppe 9 for alle tre sammenlikningstall. Totalt sett for grunnskole driver Lier 12 millioner kroner billigere enn kostragruppe 9, men driver vesentlig dyrere enn kommunene Drammen og Asker.

Barnehage

Behovskorrigerede kostnader per innbygger, kr	Lier	Kostragruppe 09	Viken	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Antall innbyggere	27 584	670 698	1 269 230	102 302	96 088	4 725 443
BARNEHAGE	8 808	9 545	9 364	9 459	8 959	9 609
Førskole	8 012	8 246	8 040	8 076	8 051	8 172
Styrket tilbud til førskolebarn	706	835	803	915	593	816
Førskolelokaler og skyss	90	464	520	468	315	621

Behovskorrigerede netto driftsutgifter til barnehage per innbygger.

I tabellen over har ordinær bemanning fått benevnelsen førskole. I praksis er dette bemanning i kommunale barnehager og tilskudd til private barnehager inklusive kapitaltilskudd for kostnader til lokaler for private barnehager. Lier har meget lave kostnader til barnehagelokaler. Dette skyldes at kommunen har få kommunale barnehager, og at kompenseringen for kostnader til private barnehagers lokaler ikke er skilt ut fra det samlede tilskuddet de får per barn.

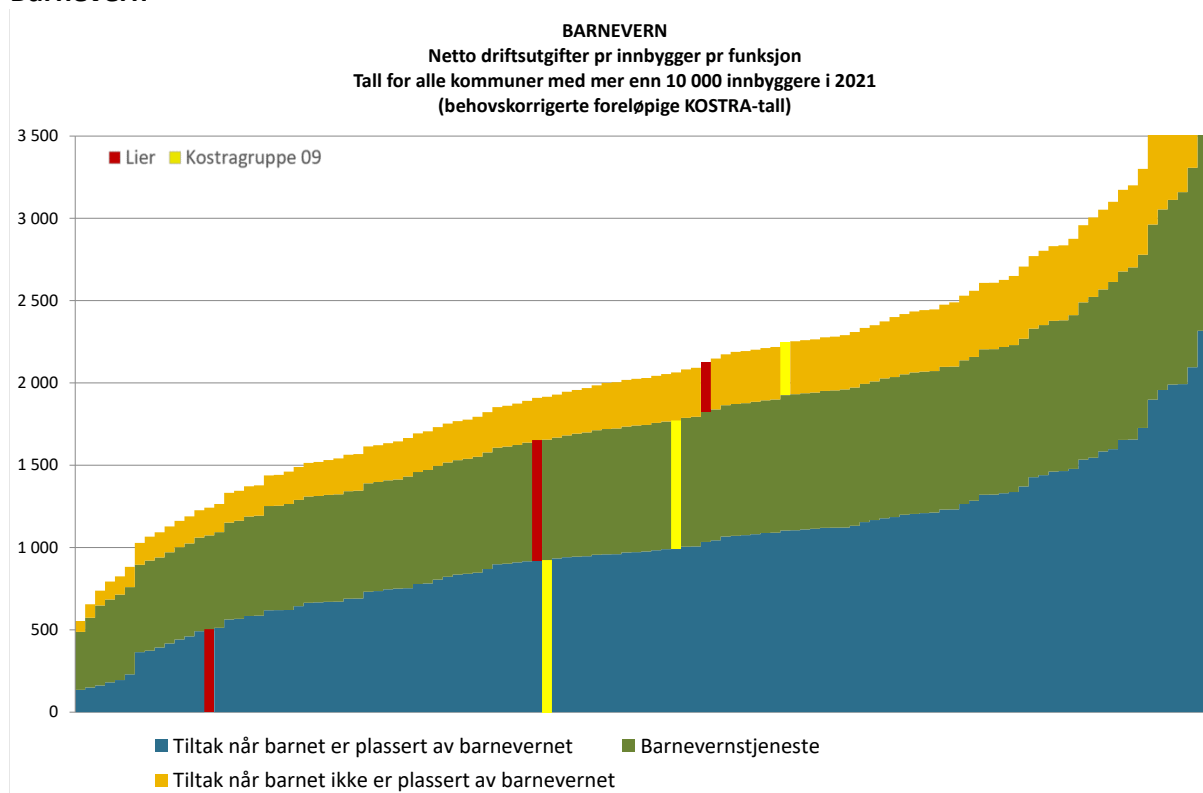
Lier har mange private barnehager. Rundt 90 % av barna i kommunen går i private barnehager. Kostnadene i våre kommunale barnehager ligger til grunn for tilskuddene vi gir til de private barnehagene. Lave kostnader i kommunale barnehager er derfor førende for de totale kostnadene for barnehagesektoren. Førskole, som viser hva det ordinære tilbudet i kommunen koster, og som utgjør 90 % av totalen, er lavere i 2021 enn i 2020 (8.808 kroner i 2021 mot 9.083 kroner i 2020).

Lier ligger lavere enn kostragruppe 9, samt alle de andre vi sammenligner oss med i tabellen over. Hovedårsakene til dette er at de kommunale barnehagene drifter effektivt og med høyt belegg. Funksjonen førskole har hatt en nokså kraftig økning de siste årene, mye grunnet de nye bemanningsnormene, mens det som nevnt er en nedgang det siste året.

Styrket tilbud i barnehager utgjør ikke så mye av de totale kostnadene, men det er verdt å merke seg at Lier her har en økning fra 2020 på hele 29 %, noe som utgjør 4,3 millioner kroner i økte utgifter.

Totalt sett brukte Lier kommune 20 millioner kroner mindre på barnehager enn kostragruppe 9.

Barnevern

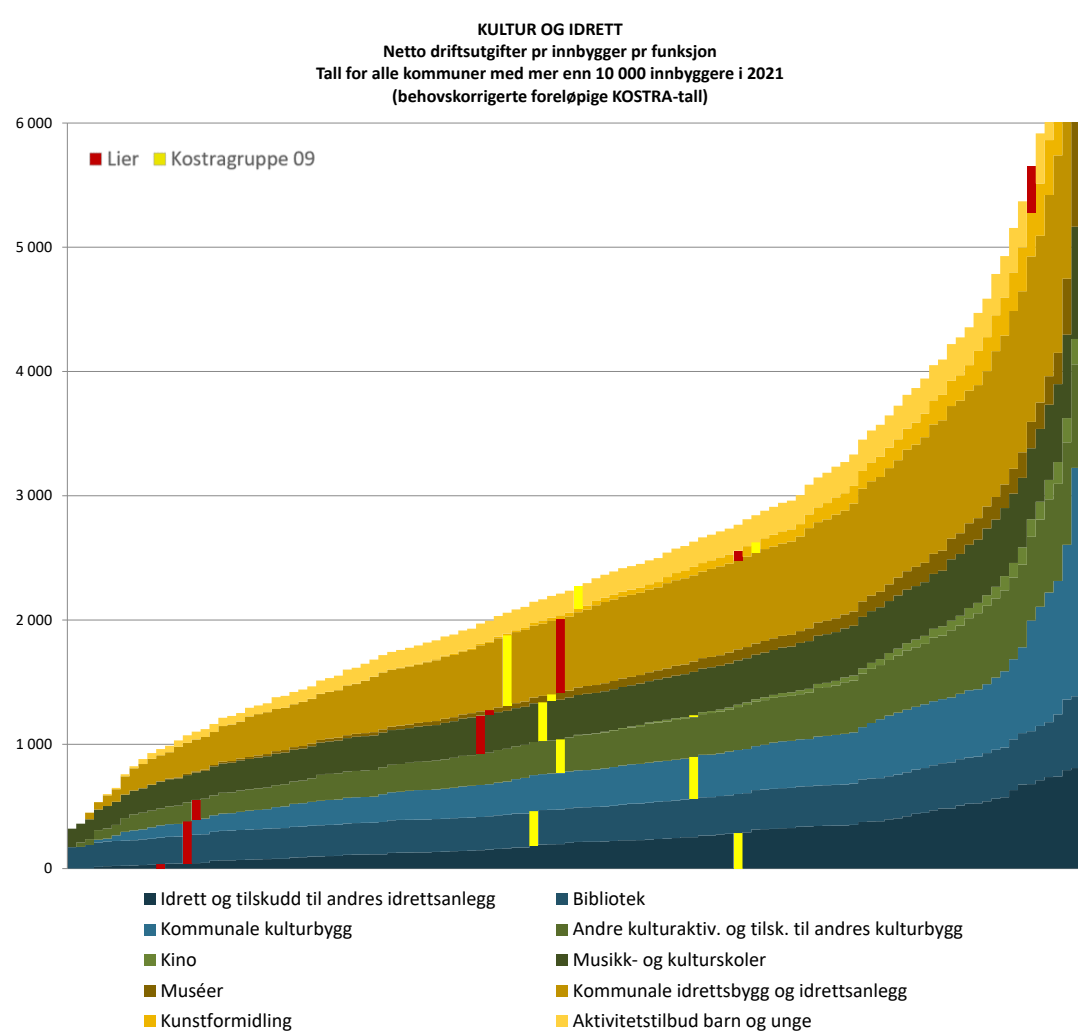
Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kr	Lier	Kostragruppe 09	Viken	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Antall innbyggere	27 584	670 698	1 269 230	102 302	96 088	4 725 443
BARNEVERN	1 534	2 026	1 970	1 878	1 428	2 045
Barnevernstjeneste	730	780	775	731	712	797
Tiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet	300	322	285	157	487	289
Tiltak når barnet er plassert av barnevernet	504	924	910	990	229	959

Behovskorrigerte netto driftsutgifter til barnevern per innbygger.

Tabellen over viser at barnevernet i Lier driftes rimeligere enn kostragruppe 9, og rimeligere enn alle vi sammenligner oss med, med unntak av Asker. Sammenlignet med kostragruppe 9 drifter barnevernet i Lier 13,5 millioner kroner rimeligere.

Barnevernet har et bevisst fokus på å yte hjelpetiltak i hjemmet for å redusere behovet for plasseringer utenfor hjemmet og inn i andre omsorgstiltak. Dette er i tråd med barnevernsreformen som trådte i kraft 01.01.2022. Reformen har fokus på at kommunene skal jobbe med forebyggende tiltak og en felles oppvekstreform.

Kultur og idrett

Behovskorrigerede kostnader per innbygger, kr	Lier	Kostragruppe 09	Viken	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Antall innbyggere	27 584	670 698	1 269 230	102 302	96 088	4 725 443
KULTUR OG IDRETT	1 918	2 379	2 527	2 510	3 462	2 684
Aktivitetstilbud barn og unge	375	179	206	96	197	184
Bibliotek	219	275	302	278	346	310
Kino		15	11			16
Muséer	38	52	38	83	34	90
Kunstformidling	77	85	73	289	23	139
Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	36	286	233	241	346	253
Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	594	568	739	708	1 087	689
Musikk- og kulturskoler	304	311	278	234	333	345
Andre kulturaktiv. og tilsk. til andres kulturbygg	157	271	320	285	580	336
Kommunale kulturbygg	118	337	327	296	516	322

Totalt sett bruker Lier kommune 12,7 millioner kroner mindre enn kostragruppe 9 på kultur og idrett. Det er stor variasjon i netto kostnader til kultur og idrett mellom kommunene i sammenligningen. Delvis kan dette skyldes ulik måte å føre kostnader og inntekter på.

Prioriteringen innen områdene kultur og idrett er også forskjellig fra kommune til kommune. Lier bruker klart mest på aktivitetstilbud til barn og unge, men det er innenfor en langt strammere samlet ramme. I motsatt ende ser vi at Lier bruker lite på kommunale kulturbygg, idrett og tilskudd til idrettsanlegg samt andre kulturaktiviteter og tilskudd til kulturbygg.

I Lier er det kommunen som eier og drifter de fleste idrettsanleggene, delvis i avtalebasert samarbeid med flere av idrettslagene. Kommunen stiller lokaler og anlegg gratis til disposisjon for lokale foreninger med tilbud til barn og unge, og har en subsidiert leie for foreninger med voksentilbud og for særlige arrangementer. Dette er en nødvendig forutsetning for all den aktivitet som sikres i frivillig regi. Lier har ikke kino, men dette er heller ikke en stor netto kostnad i andre kommuner. Øvrige områder ligger nærmere gjennomsnittet i utvalget og gjennomsnittet i kostragruppe 9 med hensyn til netto kostnader.

Utfordringer

Barnehage

- Felles kompetanseheving for barnehagene når det er ulik eierform og flere har egne satsingsområder.
- Pressområdene på barnehageplass varierer.
- Pedagognormen innebærer flere pedagoger med avsatt tid til planlegging, som fører til færre timer med ansatte til stede med barna.
- Bemanningsnormen kan virke misvisende. God nok bemanning burde gjelde det meste av barnehagedagen.

- Kommunale barnehager mangler kokk og merkantil støtte sammenlignet med ikke-kommunale barnehager av samme størrelse.

Skole

- En vedvarende utfordring er å balansere elever med lovpålagte vedtak opp mot lærernorm og den enkelte skoles budsjett.
- Rekruttering av personale med rett kompetanse er utfordrende.
- Opprettholde elevenes motivasjon for læring gjennom hele læringsløpet.
- Skape helhet og sammenheng i undervisning med vekt på elevaktiv læring.
- Ivareta elever med ulike diagnoser, psykiske utfordringer, elever med bekymringsfullt fravær og elever som opplever mobbing og krenkelser.
- Skolene i Lier vil bli mer synlige og attraktive gjennom mer dynamiske hjemmesider. Dette er et ønske fra skolens personale og Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU).

Helsetjenesten barn og unge

- Det er utfordrende å finne balansegang mellom å jobbe helsefremmende og forebyggende og samtidig sørge for individuell oppfølging over tid. Stadig mer tid går med til å håndtere individuelle henvendelser knyttet til moderate psykiske lidelser og sammensatte og kompliserte problemstillinger som har vedvart over tid.
- Det er i hovedsak tre områder der det er et økende behov for hjelp utover lavterskel og kortvarig intervensjon: Småbarnsfamilier med store belastninger, foreldreveiledning til foreldre som har barn med ulike diagnoser spesielt innenfor autismespekter med stort symptomtrykk og ungdom i alderen 12-18 år med angst, depresjon, spiseproblematikk, selvskading eller andre moderate psykisk helseutfordringer.
- Et tilstrekkelig oppfølgingstilbud kombinert med tilbud på lavterskelnivå krever at det brukes mye ressurser til å søke om tilskuddsmidler samt rapportere. Usikkerhet om tildeling gjør det også vanskelig å rekruttere medarbeidere.
- Stor arbeidsbelastning og opplevelse av å ikke kunne ivareta brukernes behov kan gi slitasje på medarbeidere over tid, og kan også gjøre rekrutteringsprosesser krevende. Helsesykepleiere velger heller kommuner der grunnbemanningen er høyere.

Tjenester til barn og unge med funksjonsnedsettelse

- Økende behov for ulike individuelle avlastningstjenester for barn og ungdom med komplekse diagnoser og store helseutfordringer.
- Rekruttering av ansatte til privat avlastning.
- Lokaler som er lite egnet og som har for lite areal ut ifra det økte trykket for tjenester.
- Økende antall Individuelle planer (IP-planer) og koordinering rundt disse.
- Økende behov og innvilgede vedtak om veiledning inn i familier med barn med funksjonsnedsettelser.

Barnevern

- I forbindelse med barnevernsreformen 2022, som nå er en oppvekstreform, vil ressursbehovet i tjenesten måtte økes spesielt på det forebyggende arbeidet. Det betyr at tjenesten må rekruttere inn nye medarbeidere med riktig kompetanse. I tillegg må vi nå fullfinansiere alle statlige kjøp, noe som er økonomisk krevende.
- Barnevernsreformen 2022 medfører at tjenesten trenger nye, større og egnede lokaler.
- Etter flere barnevernssaker i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) ser man et rettssystem som utfordrer det kommunale barnevernet med flere lovpålagte oppgaver som mer samvær med tilrettelegging og tettere oppfølging av biologiske foreldre. Alle omsorgsovertakelser skal tenkes å kun være midlertidige.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

- PPT-rådgivertjenesten er lavt bemannet sammenlignet med gjennomsnittet i landet og sett opp mot utfordringene som skal løses. Bemanning i Norge og i Viken er 12-13 årsverk for tilsvarende innbyggertall som i Lier kommune. I Lier er det budsjettert med ti årsverk i PPT-tjenesten fra 2022.
- Lav bemanning gir utfordringer med å utføre lovpålagte oppgaver innen frister og med tilstrekkelig god kvalitet. Dette gjelder elevenes sakkyndige vurdering av behov for spesialundervisning, samt behov for veiledning til skolene for bedre å tilrettelegge for elever med særlige behov.

Voksenopplæringen

- Bygge opp et tilpasset tilbud til Ukraina-flyktningene, og ha tilstrekkelig fleksibilitet til raskt å kunne skalere tilbudet opp eller ned.
- Sikre bærekraftig drift av opplæringstilbudene som kommunen har ansvar for, men ikke får statlige tilskudd for å drifte. Dette gjelder grunnskoleopplæring for voksne og spesialundervisning.
- Statstilskuddet baserer seg på antall deltagere i norskopplæring og utbetales etterskuddsvis. Budsjettmessig er det utfordrende å være presis nok, og samtidig opprettholde et så nivå delt tilbud som deltakerne trenger. Mange deltagere har også behov for opplæring utover den perioden voksenopplæringen får tilskudd for.
- Etter ny integreringslov fra 2021 skal fylkeskommunen ha ansvar for norskopplæring til 16-18-åringer. Kommunen får ikke lenger norsktilskudd til disse. Videregående skole har ikke løpende inntak, og ungdom havner utenfor tilbud i lang tid.
- Elever som har fått sakkyndig vurdering fra PPT-tjenesten har krav på voksenopplæring etter opplæringslovens §4A-2. De siste årene er det flere som har behov for mer ressurskrevende opplæring, og en økende elevmasse med behov for opplæring etter skader på syn.

- Voksne deltakere med læreversker, som går i et grunnskoleløp, kan få utredning og bistand gjennom PPT-tjenesten. Det er en utfordring at dette tilbudet ikke er tilgjengelig for deltakere på norskkurs.

Kultur og fritid

- Mange tilbud har vært mer eller mindre fraværende i to år grunnet pandemi. Mye frivillighet har vært satt på pause. Mange med kompetanse og oppdrag knyttet til sektoren har forlatt bransjene. Innbyggerne våre har lagt seg til nye vaner. Det vil ta tid å bygge dette opp igjen.
- Drift og utvikling av anlegg for friluftsliv og aktiviteter utendørs har vært i vekst. Forventninger om videre utvikling og flere anlegg er store. Nye uteanlegg krever økt driftskapasitet. Flere nye grøntområder overtas i kommende periode.
- Arbeidskapasitet er en økende utfordring i prosjektering, anleggsoppfølging og drift innen park, idrett og friluftsliv, men også i andre deler av virksomheten på grunn av økte forventninger og krav om utvikling av nye tjenester.
- I tillegg til det gode V2-tilbudet i Lierbyen ser vi i økende grad behov for også å sikre nye ungdomstilbud flere steder, bl.a. på Tranby.
- Kommunikasjon og markedsføring er en stadig større utfordring og forutsetning for å nå ut med informasjon om både tilbud og tjenester. Vi trenger å styrke kommunikasjonskapasiteten til å holde nettsidene oppdaterte.
- Biblioteket har lite synlige lokaler i 2. etasje i Lierbyen, noe som begrenser bibliotekets rolle som møteplass og aktør som stedsutvikler. En avklaring om lokalisering og framdrift er nødvendig med hensyn til nytt bibliotek som sentral arena i Lierbyen stedsutvikling.
- Frivilligheten er i endring. Det er vanskeligere å rekruttere frivillige til verv og oppgaver som er mer administrative og faste enn til prosjekter og aktiviteter. Det kommunale tilbudet bør tilpasses og styrkes for å kunne sikre fortsatt stor frivillighet.
- Kommunen har svært kummerlige forhold for det lokale kulturlivet, særlig mht. øvingslokaler. Dette må det finnes løsninger på framover.
- Hallkapasiteten i Lier er for liten med tanke på behov. To prosjekter er under utvikling – en utvidelse av Reistad Arena og et nytt hallbygg ved Tranby idrettspark, begge med idrettslag som prosjektførende. Begge vil også koste kommunen ressurser.
- Økte utgifter til strøm, drivstoff og bygg- og anleggsutgifter utgjør en utfordring som krever kompensasjon. Mange av våre maskiner og kjøretøy finnes kun som fossilt drevne.

Kulturskolen

- 191 barn og unge står uten tilbud i kulturskolen ved oppstart skoleåret 2022/2023 fordi det ikke er ledige plasser på deres fagønsker.
- Kulturskolen ser ikke lenger at de har ressurser til å fylle opp plasser underveis i året om elever faller fra. Det er generelt for liten administrasjonsressurs i kulturskolen slik det er i dag.
- Det brukes uforholdsmessig mye tid på trafikk- og parkeringsutfordringer på Campus Stoppen. Det er ønskelig med forgang i etableringen av Lier som parkeringskommune.
- «Alle skal med». Kulturskolen ser en økende etterspørsel etter gratis lavterskeltilbud og etter friplasser. Det er i dag 25 friplasser til disposisjon.
- Det mangler ressurser for å utvikle breddeprogrammet og øke kulturskolens desentraliserte tilbud.
- Det mangler ressurser for å utvikle fordypningsprogram i visuell kunst og teater, nye fremtidsrettede eller flerkulturelle tilbud.
- Institusjonene har kommet med ønske om at Den kulturelle spaserstokken øker antall turnèbesøk fra 2023 grunnet ferdigstillingen av Fosshagen 2 og omstruktureringen knyttet til Fosshagen og Liertun. Det ytres dessuten fortsatt ønske om en ansettelse av en fast omreisende musikkterapeut som kan gi tilbud til demente.
- Et utvidet overordnet fokus på å nå målet om at 30 % av kommunens skoleelever skal ha plass i kulturskolen er nødvendig, og det må legges en strategi for hvordan kulturskolen skal møte fremtidens behov.

Folkehelse

Pandemien har forsterket helseutfordringene for vanskeligstilte, og forskjellene har økt. Folkehelsedata viser at på de områdene hvor det er utvikling som bekymrer må folkehelseinnsatsen styrkes. Dette gjelder spesielt

- Sosiale ulikheter – Lavinntekt, barnefattigdom og trangboddhet
- Psykisk helse – ensomhet
- Barn og unge – tidlig innsats
- Levevaner – stillesitting og fedme

Satsingsområder

Lierbarnehagen har en kvalitetsplan som har to utviklingsområder; lek og læring og helse og livsmestring. Lierskolen har i sin kvalitetsplan to utviklingsområder; dybdelæring og livsmestring. Disse to planene slås sammen til en oppvekstplan. I denne nye kvalitetsplanen vil det være et særlig fokus på spesialpedagogisk hjelp, spesialundervisning og kvalitet i SFO.

Barn og unge i Lier skal oppleve mestring, trivsel og god helse i hele oppveksten. Lier kommune jobber systematisk med å utvikle helsefremmende barnehager og skoler.

Livsmestring er sentralt i et helsefremmende samfunn, og en forutsetning for å utvikle robuste liunger som takler hverdagen og er rustet for fremtidige utfordringer.

Sunne og aktive liunger (SAL) er Liers modell for livsmestring i skole og barnehage. SAL handler om å kunne forstå og ha mulighet til å påvirke avgjørende faktorer for å mestre eget liv. Prosjektet «Sammen om livsmestring - ungdom» er en del av dette arbeidet. Kommunen ønsker å utvikle samarbeidstiltak for livsmestring i ungdomsskolene. Samarbeidstiltakene skal være tilpasset trinn og en integrert del av lokal læreplan. Utviklingsarbeidet skal vektlegge medvirkning, evaluering og tverrfaglig samarbeid. Formålet er å styrke arbeidet med livsmestring og folkehelse i skolen, ved kunnskapsutvikling om lokalt tilpasset helsefremmende tiltak for ungdom.

Helse, - omsorg- og velferdsplanen (HOV-planen) har som mål å legge til rette for at innbyggerne i Lier skal mestre sine egne liv på best mulig måte.

Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUPA) er i ferd med å etablere ambulante tjenester i samtlige kommuner i samarbeid med kommunene, kalt FACT UNG (fleksibel aktivt oppsøkende behandling). Målgruppen er ungdom i alderen 12-24 år med moderat til alvorlig psykisk lidelse og/eller rusproblemer i kombinasjon med omfattende funksjonsvansker, og med behov for langvarig oppfølging og som i dag ikke får nyttiggjort seg eksisterende tilbud. Dette samarbeidet med BUPA, som omfatter kommunene Lier, Drammen og Holmestrand startet opp høsten 2022.

Mål

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i oppvekst-, kultur- og idrettsutvalget.

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
1.2 Naturen skal være lett å ta i bruk gjennom et allsidig og attraktivt friluftslivstilbud.	HP. Nye friområder skal sikres kommunale driftsressurser. Dette øker tilrettelegging og tilgang til grønne Lier.	HP. Økte rammer for økt drift sikres årlig i HP. Måloppnåelse ved 100% dekning		100.0 %	100.0 %	
2.2 Lier skal være blant Norges fremste frivillighetskommuner.	HP. Lier kommune skal ha en oppdatert og aktiv frivillighetspolitikk og etterleve denne	HP. Særmål for 2022 om å oppdatere kommunens frivillighetspolitikk 2022 og markere Frivillighetens år 2022. Årlig mål om å gjennomføre frivillighetsmøter og frivilligbørs.	Nei	Ja til årlige mål	Ja til årlige mål	
	HP. Samarbeide tett med Lier Bygdetun, lokale foreninger, grunneiere og Viken fk.	HP. Årlige tilskudd og samarbeids-prosjekter med Lier Bygdetun i hht avtale. Gjennomførte samarbeids-prosjekter med frivillighet, andre lokale aktører og Viken fylkeskommune ut fra årlige prioriteringer		Ja + rapport	Ja + rapport	

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
2.7 Innbyggerne skal ha tilgang på attraktive arenaer for sosialt samvær og aktivitet	HP. Alle skal ha mulighet for deltakelse i aktuelle samvær og aktiviteter	HP. Det skal være bredde i tilbud – noe for alle. Deltakelse og inkludering skal sikres best mulig – alle skal ha reell tilgang og anledning. Vurderinger avklarer måloppnåelse.		Vurdert som ivaretatt	Vurdert som ivaretatt	
	HP. Innenfor sine rammer og sitt mandat skal kulturskolen arbeide for at målet på 30% dekning av barn og unge i skolealder som har plass i kulturskolen nås. Publikum og uformelle deltakere teller ikke inn i målingen.	HP. Andel elever i grunnskolealder (6-15 år)		30.0 %	30.0 %	
	HP. Kommunale flerbrukslokaler og uteanlegg skal være enkelt tilgjengelig	HP. Utleie til trening for barn og unge skal være gratis. Booking skal være digitalt og enklest mulig.			Ja	
3.1 Lier skal ha helsefremmende og inkluderende barnehager og skoler som gir de beste muligheter for læring og sosial utvikling.	Barnehagens spesialpedagogiske team gjennomfører spesialpedagogisk hjelp til barn i barnehagealder.	HP. Sakkyndige vurderinger utarbeides ihht krav om forsvarlig saksbehandlingstid (max 3 mnd).		95.0 %	100.0 %	

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
	HP Elevene i Lierskolen er robuste barn og ungdommer som takler hverdagen og er rustet for fremtidige utfordringer.	HP skolebidragsindikator 5.-7. trinn	-0,80	0,00	0,00	
		HP. Skolebidragsindikator 1.-4. trinn	0,50	0,50	0,50	
		HP. skolebidragsindikator 8.-10. trinn	0,20	0,30	0,40	
	HP Elevene i Lierskolen opplever tilhørighet i et inkluderende fellesskap preget av trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd. De er robuste barn med et godt selvbilde som takler motgang og mestrer livene sine. Gjennom å utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger bidrar de til et samfunn preget av toleranse, respekt, åpenhet og inkludering.	Elevunders. 7. trinn - Motivasjon	3,70	3,90	4,00	0,00
		HP. Andel skoler som oppfyller lærernorm.	8,00	12,00	12,00	
		HP. Grunnskolepoeng	43,80	43,80	43,80	
		HP. Mobbing	5,00	5,00	5,00	
		HP Motivasjon	3,76	3,87	4,00	
		HP. Trivsel	4,30	4,30	4,30	

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
	HP Helsetjenesten skal være en synlig og tydelig aktør inn i det helsefremmende arbeidet i skole og barnehage. Helsetjenesten skal bidra til et godt tverrfaglig arbeid rundt barn og unge som har behov for hjelpetjenester	HP Hjelpetjenestene deltar på 2 nettverksmøter i året pr barnehagenettverk		100.0 %	100.0 %	
		HP. Andel skoler som gjennomfører tverretatlige møter i følge rutinen	1,00	1,00	1,00	
	HP Kulturskolen vil være et ressurscenter for integrering og samhandling mellom barn og unge med forskjellige oppvekstvilkår og kulturer.	HP. Antall friplasser i kulturskolen (egen telling)	25,00	50,00	100,00	
	HP Lierskolen skal gi den enkelte elev de beste muligheter for faglig og sosial utvikling.	HP. Gjennomføring av videregående skole etter 5 år (SSB)	80.0 %	82.0 %	85.0 %	
	HP. Barn i Lier barnehagen er robuste, mestrer hverdagen og er rustet for fremtidige utfordringer.	HP. Antall barnehager med i SAL	75.0 %	88.0 %	100.0 %	
		HP. Foreldreundersøkelsen: Barnas trivsel	4,80	4,80	4,80	4,80
		HP. Foreldreundersøkelsen: Jeg har inntrykk av at personalet i barnehagen oppmuntrer mitt barns nysgjerrighet og lyst til å lære	4,70	4,80	4,80	4,70

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
	HP. I lierbarnehagen har vi fokus på inkluderende barnehagemiljø hvor alle barn opplever tilhørighet og vennskap	HP. Foreldreundersøkelsen: barnet mitt har venner i barnehagen	4,80	4,90	5,00	4,70
		HP. Foreldreundersøkelsen: jeg har inntrykk av at barnet mitt får være med på å påvirke innholdet i barnehagedagen	4,10	4,20	4,30	4,20
	HP. Kulturskolen skal tilby undervisning av høy kvalitet	HP. Elever i fordypning	18,00	25,00	30,00	
		HP. Tilfredshet tjenestemottaker (brukerundersøkelse)		4,50	4,70	
	HP. PP-tjenesten samarbeider med skolene og barnehagene om å videreutvikle et godt faglig og inkluderende læringsmiljø for elevene og en barnehage som gir barna gode forutsetninger for lek, læring og livsmestring.	HP. Sakkyndige vurderinger utarbeides ihht krav om forsvarlig saksbehandlingstid (max 3 mnd). Ønsket resultat = 100%		95.0 %	100.0 %	

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
3.2 Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet.	HP Voksenopplæringen skal bidra til deltakernes samfunnsforståelse og livsmestring gjennom at opplæringstilbudet er tilpasset gruppen.	HP. Lese (A2 eller høyere)	72.0 %	80.0 %	80.0 %	
		HP. Lytte (A2 eller høyere)	85.0 %	90.0 %	90.0 %	
		HP. Muntlig (A2 eller høyere)	91.0 %	90.0 %	90.0 %	
		HP. Skriftlig (A2 eller høyere)	85.0 %	80.0 %	80.0 %	
		HP. Bestått samfunnskunnskap-prøve				
		HP. Overgang til videregående skole				
	HP. Flest mulig skal kunne delta i ordinære tilbud og aktiviteter. Det skal tilrettelegges for deltakelse også via ulike særtiltak for dem som trenger dette i en periode eller over tid.	HP. Sikre tilrettelegging bl.a. via fritidsveiledning overfor foreningsliv og foresatte. Ha en aktiv ledsagerbevis-ordning. Bruke Eplefondet for å sikre deltakelse også for barn/unge fra lavinntekstfamilier. Gjøre tilbudene kjent.	Reduserte tilbud og mulighet er pga koronasituasjonen	ja	Ja	
	HP. Ventelisten i kulturskolen skal holdes på et forsvarlig lavt nivå og jevnlig rekruttering skal være i fokus	HP. Andel barn i grunnskolealder (6-15 år) på venteliste til plass i kulturskolen (KOSTRA)	3.8 %	2.5 %	1.5 %	2.8 %

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
3.3 Liunger som trenger bistand skal tilbys tjenester på riktig nivå i alle livets faser.	HP Helsetjenesten skal være en synlig og tydelig aktør inn i det helsefremmende arbeidet i skole og barnehage. Helsetjenesten skal bidra til et godt tverrfaglig arbeid rundt barn og unge som har behov for hjelpetjenester	HP. Hjemmebesøk fra sykepleier innen 14 dager etter hjemkomst	99.0 %	100.0 %	100.0 %	
		HP. Andel barn med vedtak om IP og koordinator fra Helsetjenesten som har fått oppnevnt koordinator.		100.0 %	100.0 %	
		HP. Andel gravide med svangerskapsjournal	85.0 %	90.0 %	90.0 %	
		HP. Vaksinasjonsdekning MMR	96.0 %	95.0 %	95.0 %	
	HP. Barneverntjenesten skal være en synlig og delaktig aktør inn i barn og unges liv i kommunen med økt fokus på samhandling og samordning med andre hjelpetjenester. Det å jobbe forebyggende på alle nivå er viktig. Alle barn og unge skal føle tilhørighet, trygghet og personlig utvikling. Det skal jobbes med tidlig innsats inn i hjemmet, slik at barn kan få vokse opp hos sin familie og unngå å måtte flytte.	HP. Riktig hjelpetiltak til barn og unge, fokus på brukermedvirkning	80.0 %	90.0 %	95.0 %	

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
		HP. Unngå å flytte barn ut fra sin familie	80.0 %	90.0 %	95.0 %	
		HP. Økt bruk av familieråd og nettverksarbeid i alle saker	80.0 %	90.0 %	95.0 %	
3.5 Kommunen skal bidra til bedre helse og livssituasjon for Liunger med oppfølgingsbehov.	HP Kulturskolen skal tilby en bredde av tilrettelagte tilbud og være en inkluderingsarena for de med behov for tilrettelegging	HP. Antall elever i faste tilrettelagte tilbud (institusjonstilbudene telles ikke med)	5,00	10,00	25,00	
	HP Med satsing på kompetanse og rekruttering vil vi sikre forsvarlige tjenester	HP. Andel saker i barnevernstjenesten med avvikende saksbehandlingstid, jf. Barnevernloven	0,00	0,00	0,00	
6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles Høyt nærvær blant kommunens ansatte	HP Felles Nærværspersent	90.6 %	95.0 %	95.0 %	
		HP. Nærværspersent Barnehage			94.4 %	87.8 %
		HP. Nærværspersent Grunnskole			95.6 %	91.9 %
	HP Organisasjonsutvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4,20	4,50	4,50	4,10
		HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	4,20	4,40	4,40	4,00
		HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	350,00	430,00	470,00	

Tiltak

Barnehage

- Både de private og de kommunale barnehagene startet høsten 2021 en treårig kompetanseheving «Inkluderende barnehagemiljø» i samarbeid med Universitetet i Sørøst- Norge. § 41-43 i barnehageloven.
- De kommunale barnehagene jobber med kvalitetshevingen «Barnehagemiljø og krenkelser». § 41-43 i barnehageloven.
- De ansattes kompetanse styrkes for å tilrettelegge for et godt språkmiljø for alle barn.
- Styrerne har faglig støtte på tvers av eierform.

Skole

- Ulike tiltak for livsmestring gjennom et samarbeid mellom blant annet skoler, helsetjenesten, PPT, politiet, Trygg av natur og Barnevakten som er for alle elevene. Naturskolen er et tilbud til enkeltelever som strever på ungdomstrinnet.
- Se hele utdanningsløpet under ett; fra barnehage til videregående skole. Et godt tverretattlig samarbeid er tiltak for å lykkes med dette. En felles kvalitetsplan for barnehage og skole skal være ferdig til nyttår. Kvalitet i SFO og i spesialundervisningen er nye kapitler i denne planen.
- Flere skoler deltar i Utdanningsdirektoratets kompetanseutvikling om forebygging, avdekking og håndtering av mobbing og andre krenkelser.
- Utvikle gode profesjonsfaglige fellesskap gjennom arenaer hvor ansatte kan dele kunnskap og erfaring (skolebasert kompetanseutvikling).
- Samarbeide med det lokale næringslivet om entreprenørskap.

Helsetjenesten barn og unge

- Gjennom besøk i barnehagene og samarbeid på ledernivå i oppvekst forsøker man å nå barn og barnefamilier med spesielle utfordringer og behov på et tidligere tidspunkt. Tilskuddsmidler skal brukes til å arbeide spesielt opp mot flyktningfamilier. Delta i nettverksmøter både i barnehage og skole gjennom året.
- Fortsette innføring av FIT (feedback informerte tjenester) i skolehelsetjenesten i tillegg til 0-26 som et verktøy for å sikre brukermedvirkning og tilbakemelding på om tilbudet som gis er i tråd med brukers behov. Verktøyet gir en mulighet for å «justere kursen».
- Samarbeid med Drammen Barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikk (BUP) for å gi raskere og riktig hjelp til barn, unge og familier med ulike psykisk helseutfordringer. Dialogbaserte inntaksmøter i kommunen og samarbeid med spebarnsteamet

angående tidlig oppdagelse og oppfølging av barn med mulige utviklingsforstyrrelser videreføres.

- Nye lokaler for helsestasjon for ungdom og 0-26 er under planlegging. Det å få disse to deltjenestene i egnede lokaler vil gi en bedre tverrfaglig utnyttelse og mulighet for utvikling av tjenestetilbudet.

Tjenester til barn og unge med funksjonsnedsettelse

- Videreutvikle virksomheten for å kunne gi et helhetlig og sammensatt tilbud til familiene. Herunder etablere barnekoordinator, øke kompetanse i forhold til IP-arbeid, og etablere et team for IP-koordinatorer.
- Etablere og implementere ny nasjonal veileder: Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming.
- Forbedre og videreutvikle gode kvalitetsrutiner inn i nytt kvalitetssystem, «Rettesnora».

Barnevern

- For å opprettholde det gode nærværet tjenesten har, vil mestringsorientert ledelse og mestringsklima fortsatt være et fokus.
- Barnevernet styrker det forebyggende arbeidet og mulighetene dette gir på alle nivå rundt barnet. Fokus på «laget rundt barnet» og godt tverrfaglig samarbeid er sentrale prioriteringsområder.
- Som et godt grep rundt «laget rundt barnet» og det forebyggende arbeidet har barnevernet satt inn 10 % barnevernsfaglig ressurs tilstede hver uke på Sylling skole. Dette er i tråd med oppvekstreformen og her jobbes det med «laget rundt barnet» i praksis. En annen gevinst er at barneverntjenesten blir fram snakket som en hjelpetjeneste. Kommunestyret vedtok at ordningen skulle ut til alle skoler forutsatt at det bevilges midler til dette i HP.

PPT

- PPT mottar tilskudd fra Barne-, ungdoms - og familiedirektoratet (Bufdir) for å styrke mulighet for oppfølging av bekymringsfullt skolefravær hos elever. Dette tilsvarer 0,5 årsverk i 2022.
- Ny rutine for arbeid i skolens ressursteam gir større mulighet for tidlig tverrfaglig innsats. Dette fordi «laget rundt barnet» med skole, helsetjenesten, barneverntjenesten, PPT-tjenesten, foreldre og også eleven selv møtes jevnlig for samarbeid.
- Kommunens arbeid med innhold og rutiner for spesialpedagogisk hjelp for barn i førskolealder og spesialundervisning for elever i skolen videreutvikles. Dette gir bedre muligheter for kvalitetsutvikling av tjenestene og et effektivt samarbeid til barnets beste.

Voksenopplæringen

- Samarbeide med mange ulike virksomheter og aktører i kommunen og fylkeskommunen. Eksempler på dette er flyktningtjenesten, NAV, helsetjenesten, fylkeskommunen og videregående skole. Det er viktig å se opplæringsløpet til deltakerne under ett, og sikre gode overganger. Samarbeidet med arbeidslivet, også gjennom NAV og videregående opplæring, er viktig for å styrke deltakernes muligheter for å bli økonomisk selvstendige.
- Ved rekruttering legge vekt på fleksibilitet i personalgruppen slik at vi er rustet til å tilpasse oss nye utfordringer.
- Deltakergruppen er i stadig endring, og deltakernes behov forandrer seg med dette. Voksenopplæringen har hele tiden sitt tilbud oppe til vurdering for å legge best mulig til rette for de som til enhver tid går hos oss.

Kultur og fritid

- Å ta i bruk Store Gilhus gård vil både kunne styrke fjordbyutviklingen og samtidig sikre vern og formidling av viktig historie i Lier, til glede for både dagens og morgendagens innbyggere.
- Det jobbes for å etablere et nytt bibliotek med bredere innhold. Dette kan bli en viktig møteplass i Lierbyen.
- Bidra positivt via høy samhandlingskompetanse og bredt nettverk til at kommunen fremstår som åpen, utviklingsorientert og samhandlende. Dette for å sikre omdømmebygging, kommuneidentitet og utvikling av gode tjenester til innbyggerne.

Kulturskolen

- I 2023 er det 40 år siden Lier musikksskole ble stiftet som privat musikksskole og 35 år siden skolen ble kommunal. Dette kan markeres gjennom hele 2023, og vi kan vise både innenfor og utenfor egen kommune hvor stolte vi er av kulturskolen vår.
- Kulturskolen har et større potensial som ressurs- og kompetansesenter i samarbeidet med andre virksomheter om lavterskeltilbud, mangfold og inkludering i alle faser av livet.
- Kulturskolen skal være en aktiv bidragsyter i planarbeid knyttet til etablering av nye skoler eller ombygginger for å sikre gode lokaler for kulturskoleundervisning.

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer

Beløp i 1000

	Handlingsprogram			
	2023	2024	2025	2026
	882 859	882 859	882 859	882 859
Opprinnelig budsjett				
Vedtak forrige periode				
1 HP 20 Barnehage - Kostnadseffektivisering kommunale barnehager	-1 060	-1 060	-1 060	-1 060
2 HP 21 1. tertial Aktivitetstilskudd	0	50	100	100
3 HP 21 Markering av 100 år siden første vinterolympiade	0	200	200	200
Sum Vedtak forrige periode	-1 060	-810	-760	-760
Demografijustering				
4 Demografi Barnehage	0	-811	1 749	-615
Demografi Barnevern	0	-16	149	431
Demografi Grunnskole	0	2 390	-629	3 271
Demografi Kommunehelse	0	1 094	2 521	3 991
Sum Demografijustering	0	2 657	3 790	7 078
Budsjettendring i år				
5 Overføring oppgaver fra Voksenopplæringen til Flyktning	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
6 Andre tiltak	-419	-419	-419	-419
Sum Budsjettendring i år	-1 519	-1 519	-1 519	-1 519
Sum Lønns- og prisvekst	21 758	21 758	21 758	21 758
Konsekvensjusteringer	19 179	22 086	23 269	26 557
Konsekvensjustert ramme	902 038	904 945	906 128	909 416
Nye brukere/kostnadsendring				
7 Miljøverksted; økt bemanning og kompetanse	2 000	2 000	2 000	2 000
8 Statsbud - Barnehage redusert makspris	1 820	1 820	1 820	1 820
9 Statsbud - Barnekoordinator – helårseffekt	415	415	415	415
10 Statsbud - Barnevernsreform og samværsplan	2 552	2 552	2 552	2 552
11 Statsbud - Gevinster knyttet til nytt prøvegjennomføringssystem i skolen	-60	-60	-60	-60
12 Statsbud - Gevinster knyttet til nytt prøvegjennomføringssystem i skolen	-25	-25	-25	-25
13 Statsbud - Gratis barnehageplass fra tredje barn i familien	111	111	111	111
14 Statsbud - Gratis deltids plass SFO helårsvirkning	4 383	4 383	4 383	4 383
15 Statsbud - Redusert pensjonspåslag for private barnehager	-265	-265	-265	-265
16 Økte boktransportutgifter for biblioteket	50	50	50	50
17 Økte drifts- og vedlikeholdsutgifter - nye og eksisterende anlegg	1 194	1 194	1 194	1 194
Sum Nye brukere/kostnadsendring	12 175	12 175	12 175	12 175
Tiltak til mål				
18 Fagfornyelsen krever store innkjøp av læremidler	1 200	1 200	1 200	1 200
19 Ipader til elever i grunnskolen	800	800	800	800
20 SAL, ferieaktiviteter, Hjertesone, kulturkarusell mm	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Tiltak til mål	4 000	4 000	4 000	4 000
Vedtatte endringer				
21 Statsbud 22 - Gratis SFO	7 700	7 700	7 700	7 700
22 Statsbud 22 - Red makspris barnehage helårseffekt	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Vedtatte endringer	9 700	9 700	9 700	9 700
Politiske vedtak				
Fritidskontakter - ref 3.31	400	400	400	400
Frivillighetssentraler - økning 40 % daglig leder Buddetun - ref 3.16	300	300	300	300
PP-tjenesten - økt innsats barnehager - ref 3.13	400	800	800	800
Revidert reguleringsplan Lier bygdetun - ref 3.19	0	0	500	500
SAL - Tillegg ferieaktiviteter - ref 3.15	200	200	200	200
Skolebibliotek/Ja til leselyst - fef 3.12	700	350	350	350
Sum Politiske vedtak HP	2 000	2 050	2 550	2 550
Nye tiltak og realendringer budsjett	27 875	27 925	28 425	28 425
Ramme 2023-2026	929 913	932 870	934 553	937 841

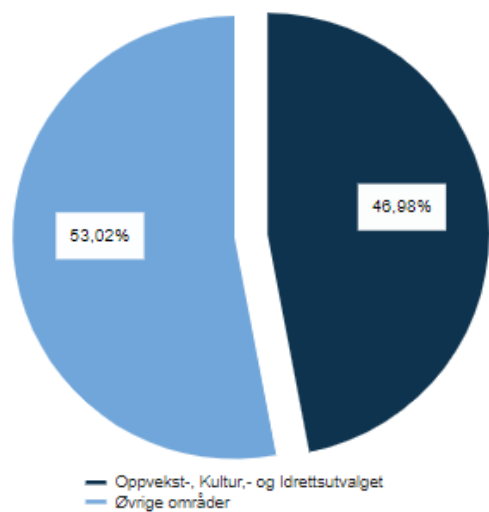
Beskrivelser av rammeendringer

1. Vedtak fra HP 2020: Kostnadseffektivisering kommunale barnehager. Vises til sak 2022/3069 "HP-oppdrag 2020-2023 om drift av Dambråtan barnehage". Det forventes en besparelse i kommunalt tilskudd til private barnehager gjennom en mer effektiv drift av kommunale barnehager.
2. I HP 2021 fikk kulturskolen 500 000 kroner i fast økt ramme til aktivitetstilskudd. I 1. tertial 2021 ble det vedtatt en økning på 150 000 kroner. Dette ble i HP 22 vedtatt en ytterligere økning i 2024 og 2025, med henholdsvis 50 000 kroner og 100 000 kroner. Fra og med 2025 er rammen til kulturskolen for aktivitetstilskudd økt med 750 000 kroner sammenlignet med før 2021.
3. Tiltaket ble vedtatt i HP for 2021. I 2024 er det 100 år siden første vinterolympiade i Chamonix. Thorleif Haugs bragd i Chamonix og de verdiene han sto for ønskes synliggjort og brukt til inspirasjon for nye generasjoner i ulike markeringer i Lier i 2024. Dette er en årsmarkering og beløp er antydnet som en foreløpig nettoramme fra kommunens side. Det forutsettes bred medvirkning og finansieringsmuligheter fra eksterne kilder.
4. Justering av økonomisk ramme som følge av befolkningsendringer i aktuelle aldersgrupper.
5. Flytting av ramme og oppgave fra voksenopplæringen til flyktning tjenesten
6. Flytte budsjettmidler lærlingeoppfølging fra HOV til OKI og justering av internhusleien mellom utvalgene.
7. Fra høsten 2021 ble miljøverkstedet ved Hennummarka utvidet med elevene fra Hundremeterskogen ved Hallingstad skole. For å få til et godt tilbud for alle elevene, ble enheten tilført personale med høy kompetanse, samt at lærertettheten ble økt. I løpet av høsten 2021 fikk miljøverkstedet både på Hennummarka og Tranby økte ressurser og økt kompetanse. Det ble gjennom HP for 2022 tilført 2 millioner kroner som ble fordelt mellom de to spesialenhetene. Beregning av økt behov ble foretatt før enhetene var helt på plass, og erfaringer var gjort. Det viser seg at enheten på Hennummarka, som også skal drifte et SFO-tilbud, ikke har budsjettmidler som fullt ut dekker lønnsutgiftene til ansatte. Prognosen viser et merforbruk på 2 millioner kroner for 2022. Det foreslås derfor en rammeøkning på 2 millioner kroner, slik at enheten endelig kan driftes godt med den nødvendige bemanningen.
8. Makspris barnehage reduseres til 3000 per måned i 2023.
9. I 2022 ble det som en del av Likeverdsreformen blir det innført en lovfestet rett til barnekoordinator. Familier som venter barn eller har barn med alvorlig sjukdom, skade eller nedsett funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensette eller koordinerte tjenester, skal få en rett til barnekoordinator. Helårseffekt av ordningen i 2023.

10. Barnevernsreformen overfører kostnader fra stat til kommunene. Lier kompenseres med 2 489 000 i rammetilskuddet.
Ny barnevernloven, som trer i kraft januar 2023, inneholder en plikt for barnevernstjenesten til å utarbeide en plan for gjennomføring av samvær og kontakt med foreldre, søsken og andre nærstående som barnet har et etablert. Virksomheten kompenseres med 157 500 kroner.
Godtgjøring av sakkyndige og tolk som følge av ny barnevernlov overføres staten gir trekk i rammetilskuddet på 95 000 kroner
11. Det er innført digitalt prøvegjennomføringssystem i skolene. Kommunen trekkes i rammetilskuddet for reduserte utgifter knyttet til gjennomføring av prøvene.
12. Utdanningsdirektoratet overtar ansvaret for tilsyn med private barnehager. Rammene til kommunene trekkes for oppgaveoverføringen.
13. Regjeringen innfører gratis barnehageplass fra tredje barn i familien. Den økonomiske effekten av tiltaket reduseres noe da det allerede er søskenmoderasjon på barnehageplass.
14. Helårsvirkning av 12 timers gratis SFO (skolefritidsordningen) for trinn som ble innført i 2022
15. Pensjonssatsen i beregningen for tilskudd til de private barnehagene ble justert ned fra 13 til 10 % i 2022. Private barnehager som ikke inngår i et konsert fikk en skjermingsordning med en opptrapping i 2023 og 2024. Reduksjonen i rammene gjelder skjermingsordningen i 2023.
16. Bibliotekenes fjernlånssamarbeid knytter bibliotekets mediesamlinger sammen i et nasjonalt lånenettverk. Man kan låne en bok fra et annet bibliotek og hente i egen kommune og levere tilbake på et hvilket som helst bibliotek for tilbaketransport til opphavsbiblioteket. Kostnaden i ordningen har økt.
17. Kommunen har overtatt nye parker og idrettsanlegg som skal driftes. De nye anleggene omfatter utvidet uteanlegg ved Fosshagen 2, folkeparken ved Lier Hageby, nytt parkanlegg ved Engersand havn, den utvidede V2-parken, drift av toalettanlegg ved Hvalsdammen, tursti på Gullaughalvøya og drift av flere nye turtellere. Det har også vært en ekstraordinært høy prisstigning som må kompenseres.
18. Den nye læreplanen Fagfornyelsen krever økte innkjøp av læremidler.
19. Tiltaket gjelder en-til-en Ipad i lerskolen. Det har både vært en kostnadsøkning for innkjøp av Ipad, og det er behov for deksel og tastatur, som ikke var med i opprinnelig budsjett. Budsjettet trenger en økt ramme fra 2,6 millioner kroner per år til 3,4 millioner kroner per år.
20. Tiltak folkehelseiltak for barn og unge; SAL (Sunne og aktive liunger), Hjertesone, TAN (Trygg av Natur), kulturkarusell, ferieaktiviteter mm.
21. I statsbudsjettet 2022 ble det innført gratis kjernetid i SFO for 1.trinn. Dette ble innført fra august 2022, og innebærer at barna skal ha 12 timer gratis oppholdstid. Tiltaket er lagt inn med helårsvirkning fra 2023.

22. I statsbudsjettet for 2022 ble makspris for barnehage redusert fra høsten. Tiltaket får helårseffekt fra 2023.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Handlingsprogram			
			2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	576 688	541 174	595 805	598 862	599 995	603 283
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	142 526	142 781	154 107	153 957	154 457	154 457
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	243 867	262 933	277 785	277 785	277 785	277 785
Overføringsutgifter	24 596	9 654	10 223	10 273	10 323	10 323
Finansutgifter	5 372	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	993 048	956 541	1 037 920	1 040 877	1 042 560	1 045 848
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-34 882	-38 796	-33 733	-33 733	-33 733	-33 733
Refusjoner	-100 667	-34 886	-69 064	-69 064	-69 064	-69 064
Overføringsinntekter	-750	0	-3 292	-3 292	-3 292	-3 292
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-4 760	0	-1 918	-1 918	-1 918	-1 918
Sum Driftsinntekter	-141 059	-73 682	-108 007	-108 007	-108 007	-108 007
Sum	851 989	882 859	929 913	932 870	934 553	937 841

Investeringer

Beløp i 1000	Handlingsprogram				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
Barnevernsreformen - tilpasning nye lokaler	5 000	0	0	0	5 000
Egge skole utvidet prosjekt	55 000	0	0	0	55 000
Fast investering til ikt/digitale løsninger	154	154	154	154	616
Gullaug skole - Oppgradering skolegård	0	0	2 500	0	2 500
Heia skole administrasjonsfløy	0	0	0	35 000	35 000
Heia Skole Oppgradering	2 000	0	0	0	2 000
Heis V2	3 500	0	0	0	3 500
Helsetjenesten for barn og unge Lierbyen	35 000	0	0	0	35 000
Hennummarka skole ventilasjonsanlegg etc.	11 500	0	0	0	11 500
Kommunedelplan idrett / friluftsliv	1 446	1 446	1 146	1 146	5 184
KS Tranby senter - rehabilitering/ny skole - ref 3.17 og 3.21	0	0	0	200 000	200 000
Kulturinvesteringer	605	605	605	605	2 420
Lierbyen skole - økt kapasitet	32 000	0	0	0	32 000
Lierhallen / svømmehall (betongrehabilitering)	0	0	15 000	0	15 000
Lierhallen avfuktingsaggregat svømmehall	4 700	0	0	0	4 700
Maskininvesteringer	1 005	1 005	1 005	1 005	4 020
Miljøsikringstiltak ved kunstgressbane på Lier Stadion	200	200	0	0	400
Ny løypemaskin på Tranby	2 000	0	0	0	2 000
Nyanlegg og rehabilitering av anlegg	4 400	4 400	0	0	8 800
Oppgradering/videreutvikling friområder/naturstier	1 462	812	812	812	3 898
Opprusting av uteanlegg ved skoler mm.	1 542	1 542	1 542	1 542	6 168
Sylling barneskole - rehabilitering av tak og fasade	0	3 000	0	0	3 000
Sylling u-skole/hall - oppgradere ventilasjonsaggr.	0	6 000	0	0	6 000
Utvidelse Linnesstranda barnehage	0	5 000	45 000	0	50 000
Voksenopplæringen og kulturskolen - oppgr. innvendig	0	0	5 000	0	5 000
Voksenopplæringen og kulturskolen - skifte vinduer	3 000	0	0	0	3 000
Sum investeringsprosjekter	164 514	24 164	72 764	240 264	501 706

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg, men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF.

Skole i Fjordbyen ligger som en del av totalbevilgningen til Fjordbyen under utvalget for miljø og plan.

Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 2

HELSE-, OMSORG- OG VELFERDSUTVALGET

Lier kommune
HJEMMETJENESTEN

Innledning

Helse-, omsorg- og velferdsutvalget omfatter:

- Vedtakskontor
- Boligkontor
- NAV
- Psykisk helse og rus
- Forebyggende virksomhet inkl. Lierlegene, flyktningetjenesten, ergo/fysioterapi og friskliv
- Tjeneste til voksne med funksjonsnedsettelse
- Hjemmetjenesten
- Nøstehagen
- Fosshagen
- Liertun inkludert bofellesskap Bratromveien 7/9/11
- Seniorsentrene
- Sentralkjøkkenet
- Lege, legevakt og samhandlingsreformen
- Fritidskontaktvirksomhet og tilrettelagt fritid, lagt administrativt til kultur og fritid

Det totale helse-, omsorg- og velferdstilbudet i kommunen skal gi nødvendige og lovpålagte tjenester til alle innbyggere som trenger bistand for å mestre hverdagen. Det er et felles mål at tjenestene fremstår helhetlig med sømløse overganger for de som trenger et sammensatt tjenestetilbud. Viktige virkemidler for å få til dette er brukermedvirkning og god samhandling mellom de ulike virksomhetene.

Et annet viktig felles mål for helse, omsorg og velferd er livsmestring for alle. Det betyr at vi skal fokusere på å gi tjenester som ivaretar eller bygger opp igjen brukerens mulighet for egenmestring. Der det er nødvendig, skal vi gi tjenester som varer over tid.

Tjenesteområdet gir tjenester til mer enn tusen innbyggere ukentlig. Dette omfatter både vedtaksfestede tjenester og såkalte lavterskeltilbud, heldøgns institusjonsplasser til eldre (langtids- og korttidsplasser samt to kommunale akutte døgnplasser), omsorgsboliger med døgnbemanning, hjemmetjenester, tjenester innen psykisk helse og rus og tjenester for voksne med funksjonsnedsettelse. I tillegg følger NAV til enhver tid opp brukere på sosialhjelp og personer i kvalifiseringsprogram.

Det er imidlertid flest brukere som i normale år benytter seg av lavterskeltilbud og ikke vedtaksfestede tjenester. Normalt når disse tjenestene flere tusen innbyggere hvert år, og vi ser at aktivitetene tar seg gradvis opp etter lange perioder med stengte tilbud grunnet pandemien. Her kan nevnes treningstilbud på Fosshagen, drop-in psykisk helse og lavterskeltilbud til ungdom 18-26 (ungdomshjelpe), frisklivstilbud knyttet til blant annet livsstil, kosthold og trening og seniorsenter på Tranby og Lierbyen. Videre har vi Annekset, som er et åpent tilbud med en kaffekopp, samtale, helsehjelp og et sosialt værested for personer med rusutfordringer, 12-trinn dagbehandling av rusavhengighet og Haskoll

aktivitetssenter, som er et åpent dagtilbud til personer med psykiske helseutfordringer. Kultur og fritid har ansvar for fritidskontakttjenesten og for tilrettelagte fritidstilbud.

Status

I de fleste virksomheter var driften også første halvår 2022 vært preget av pandemien. Det jobbes nå aktivt for å komme tilbake i normal drift og det er satt nytt fokus på kvalitetsarbeidet.

Sektoren opplever et økende behov for tjenester innen de aller fleste virksomheter. Vi vet at demografiske endringer vil medføre en større andel eldre over 80 år de kommende årene, samtidig som behovet for tjenester til personer med alvorlige psykiske utfordringer også øker sterkt innen kommunesektoren generelt. For å imøtekomme et økt behov for tjenester er det viktig at sektoren ser mulighetene ny teknologi kan bidra med. Et styrket forebyggende perspektiv og fokus på egenmestring i alle grupper vil fortsatt være viktige virkemidler for å kunne håndtere det økte behovet. Det vil imidlertid ikke kunne forventes at alt kan løses innenfor dagens rammer.

Den økte tilstrømmingen av flyktninger grunnet krigen i Ukraina gir også nye oppgaver til mange av sektorens virksomheter. Det er forventet at ekstra kostnader vil dekkes inn av tilskudd, men det er krevende å få på plass kvalifisert personale. Dette gir ekstra belastning på enkelte virksomheter og kan oppleves særskilt krevende etter årene med pandemi.

NAV opplevde sterk økning i ledighet under pandemien, men nå har pilen snudd i helt motsatt retning og vi har svært lav ledighet. Til tross for den lave ledigheten er det fortsatt utfordringer knyttet til utenforskap og manglende sysselsetting, spesielt blant unge, storfamilier og flyktninger.

Det har de siste to årene blitt tatt i bruk flere nye botilbud innen ansvarsområdet. Vestsidenveien botilbud for personer med utfordringer knyttet til psykisk helse og rus sto klart for innflytting sommeren 2020. Høsten 2021 startet innflytting på Glitre, boliger for personer med nedsatt funksjonsevne som har behov for tett personaloppfølging. I mars 2022 var Fosshagen trinn II klar for å tas i bruk.

Det jobbes videre med nytt boligprosjekt for personer med funksjonsnedsettelse som er planlagt på Kjellstad gård i samlokalisering med velferdsboliger for familier. Dette prosjektet vil gi en økning i boligmassen som vi ser er helt nødvendig. Gjennom dette vil personer med funksjonsnedsettelse få et økt og mer differensiert tilbud. Samtidig er litt større familieboliger for vanskeligstilte noe vi mangler i den kommunale boligmassen i dag. Vi mangler også boliger av typen «småhus», en boligtype tilpasset personer med utfordringer knyttet til rus og psykiatri. Det er få personer som er i behov av denne type bolig. Med

utgangspunkt i at det er et kommunalt ansvar å bistå alle som ikke selv kan skaffe seg en bolig med et sted å bo, er det likevel en boligtype det er viktig for kommunen å kunne tilby. Det må først vedtas valg av tomt før videre planarbeid kan iverksettes.

Nye behandlingsmetoder og endringer i nasjonale føringer gir kommunen nye utfordringer. Dette gjelder både innenfor somatisk og psykisk helse. Vi ser at det er en økende trend at det blir flere som trenger et mer omfattende tjenestetilbud fra kommunen, ikke minst gjelder dette innen psykisk helse og demensomsorgen. Dette vil gi et særskilt behov for vekst og videreutvikling av hjemmebasert omsorg i årene som kommer. For å imøtekomme noe av behovet har man startet opp et eget ambulant team, med særskilt kompetanse på å gi tjenester til hjemmeboende med omfattende utfordringer knyttet til psykisk helse og rus.

Det forventede økte behovet kan ikke alene møtes med tilsvarende økning i tjenestetilbudet. Her vil blant annet videre satsning innen velferdsteknologi være av stor betydning. Eksempelvis erfarer vi at innføring av medisindispensere gir brukere økt frihet og redusert behov for tjenester. Under pandemien ble mye av utviklingsarbeidet satt på vent. Vi ser at det er av stor viktighet at vi kommer godt i gang igjen med dette arbeidet for å kunne ta i bruk nye metoder som både vil kunne gi bedre brukeropplevelser, mer trygghet og redusere behovet for tjenester.

Nye tekniske hjelpemidler og velferdsteknologi gir oss nye kompetanseutfordringer som gjør det nødvendig med kompetanseheving hos ansatte. Arbeidet med å sikre systematisk kompetansehevende tiltak på tvers av virksomheter, samt å sikre spesialkompetanse til enkeltansatte der dette er nødvendig, ble satt på vent under pandemien. Dette er nå startet opp igjen. Det er også viktig at vi kjenner til og utnytter den kompetansen som allerede finnes i personalgruppen på en best mulig måte, også på tvers av virksomheter. Utfordringer med å rekruttere spesielt sykepleiere og vernepleiere gjør det særskilt viktig å utnytte denne ressursen på en god måte og fremstå som en attraktiv arbeidsplass, der ansatte gis mulighet for faglig utvikling.

Brukermedvirkning og samarbeid med pårørende har vært og er viktig for å skape gode tjenester. Vi har mange engasjerte pårørende og frivillige som bidrar på ulike måter. Dette er et viktig aspekt som kan gi bruker mer selvstendighet og mestringsopplevelse, samtidig som dette kan gi et økt innhold til tjenesten som det offentlige ikke vil kunne tilby på sikt.

Det henvises for øvrig til notatet utarbeidet til kafésamlingen for mer detaljert beskrivelse av de enkelte virksomhetene innen ansvarsområdet.

Flere dokumenter styrer det daglige arbeidet vårt og hvilke prioriteringer som gjøres. [Temaplan for helse, omsorg og velferd](#) (HOV-planen) er fortsatt det viktigste strategiske dokumentet for tjenesteområdet. Sammen med kommuneplanens samfunnsdel gir denne

føringer for veivalg fremover. HOV-planen fokuserer på fem innsatsområder. Vi er i gang med, eller har fullført tiltak, under alle satsningsområdene. I 2023 vil vi fortsette med å følge opp de innsatsområdene der vi ikke har fullført tiltak i henhold til plan.

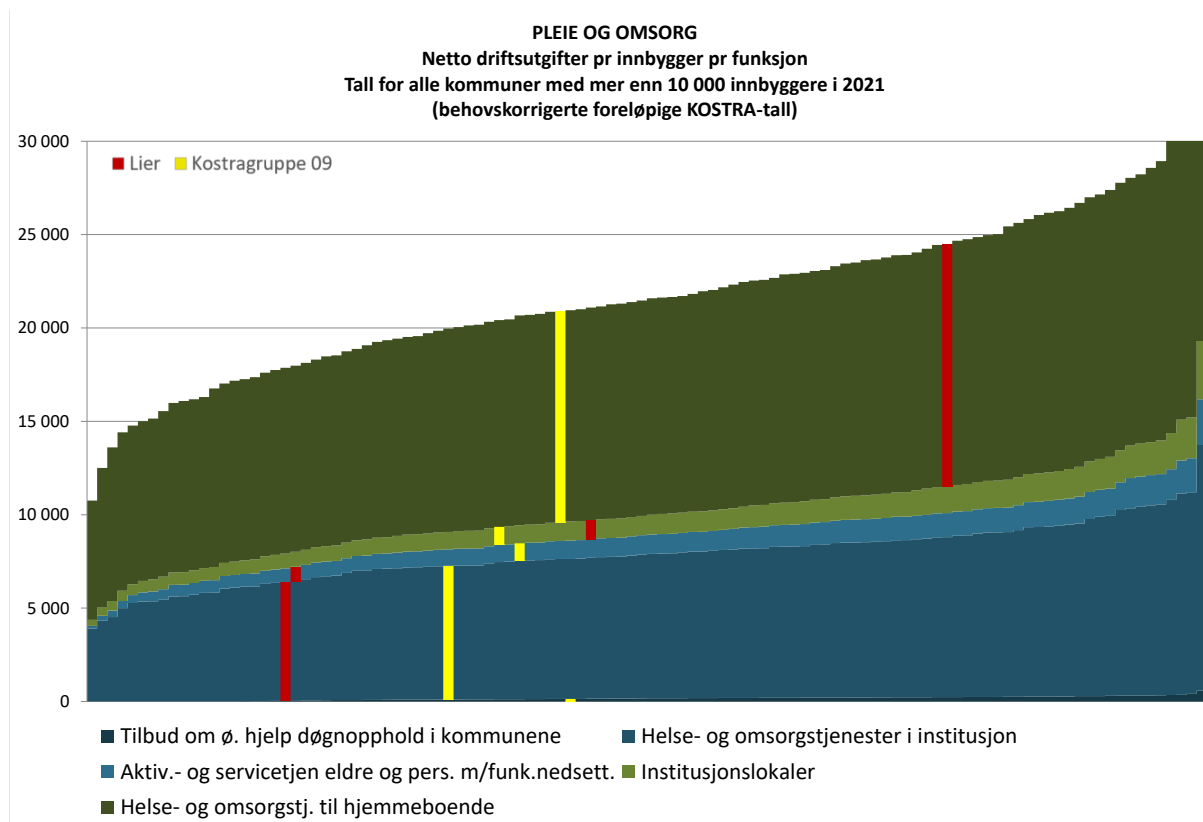
Andre viktige planverk som er styrende for tjenestene vi gir er:

- Stortingsmelding 26 «Fremtidens primærhelsetjeneste -nærhet og helhet». Formålet med stortingsmeldingen er at brukere skal få mer helhetlige, sammenhengende og tilgjengelige tjenester med størst mulig nærhet til der den enkelte lever og bor. Det er flere nye tiltak og satsninger i kommunen som skal bygge opp under denne meldingen. En mer helhetlig tjenestekjede innen rusarbeid og psykisk helse er et viktig virkemiddel.
- I desember 2020 lanserte regjeringen strategien «Alle trenger et trygt hjem (2021-2024)», som bygger videre på strategien «Bolig for velferd (2014-2020)». Strategien viser til tre prioriterte innsatsområder og har fire hovedmål. De prioriterte innsatsområder i strategien er barn og unge, personer med nedsatt funksjonsevne og de som står i fare for å bli eller er bostedsløse. Strategien er en del av de nasjonale føringene som er lagt til grunn i arbeidet med helhetlig boligplan.
- Det kom i 2021 ny nasjonal veileder «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming». Det overordnede målet med denne veilederen er å bidra til at personer med utviklingshemming og deres familier får leve gode liv i tråd med egne forutsetninger, ønsker og behov. Formålet er å bidra til kunnskapsbasert praksis, riktige prioriteringer, god samhandling og redusert uønsket variasjon i kommunene. Denne veilederen skal ligge til grunn for videre utvikling av tjenestetilbudet til denne gruppen tjenestemottakere i kommunen.
- Stortingsmelding 15 «Leve hele livet» er retningsgivende med hovedfokus på et aldersvennlig samfunn. Meldingen omfatter en rekke anbefalte forslag til tiltak kommunene kan iverksette for å møte fremtiden med en stor økning av den eldre befolkningen. Arbeidet med implementering av tiltakene er gjenopptatt i 2022 og må videreføres inn i 2023.

Både stortingsmeldingen og HOV-planen fremhever viktigheten av å bistå innbyggerne til å kunne ivareta deres egenomsorg best mulig. Tilrettelagte botilbud er et viktig virkemiddel for å nå dette målet. Botilbud som gir mulighet for sosiale samlingsplasser og underbygger muligheten til et selvstendig liv, livet ut. Tett oppfølging og heldøgns omsorg skal gis når det er behov.

Sammenligning med andre kommuner

Lier har vurdert sine kostnader i 2021 opp mot alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere, samt kostragruppe 9. Plasseringen til Lier er markert med rødt og plasseringen til gjennomsnittet i kostragruppe 9 er markert med gult.

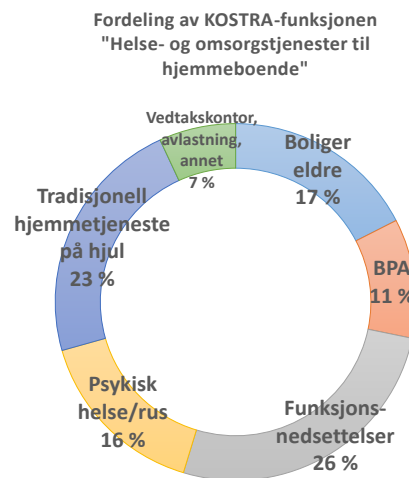

Behovskorrigerede kostnader per innbygger, kr	Lier	Kostragruppe 09	Viken	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Antall innbyggere	27 584	670 698	1 269 230	102 302	96 088	4 725 443
PLEIE OG OMSORG	21 145	20 484	20 907	20 091	23 514	21 468
Aktiv.- og servicetjen eldre og pers. m/funk.nedsett	771	928	1 059	913	1 288	1 031
Helse- og omsorgstjenester i institusjon	6 368	7 153	7 443	7 593	7 136	7 887
Helse- og omsorgstj. til hjemmeboende	12 980	11 299	11 070	10 585	14 131	11 232
Tilbud om ø. hjelp døgnoophold i kommunene		138	160	136	31	154
Institusjonslokaler	1 026	964	1 175	865	929	1 164

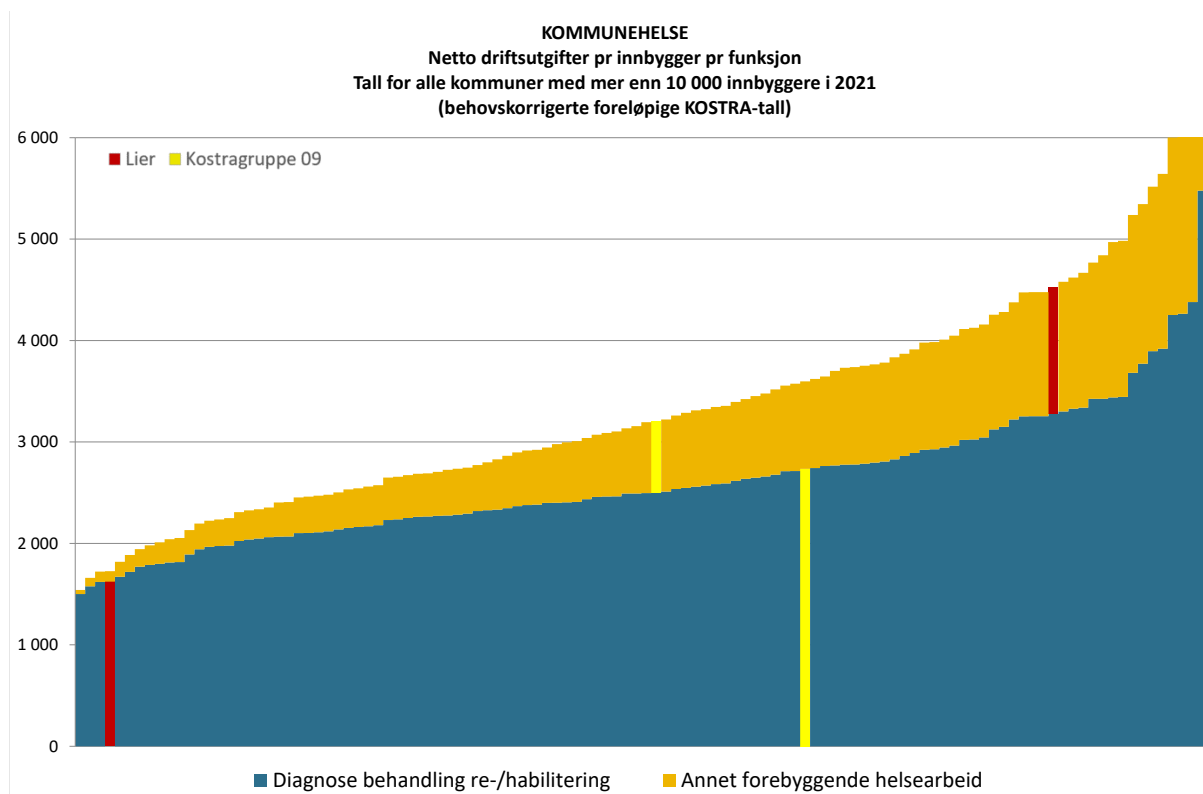
Behovskorrigerede netto driftsutgifter til pleie og omsorg per innbygger.

Tabellen over viser netto driftsutgifter innen det KOSTRA definerer som pleie og omsorg. Totalt sett brukte Lier 661 kroner mer per innbygger enn kostragruppe 9 i 2021, totalt omtrent 18 millioner kroner. 2021 var et avvikende år med mye koronautgifter, så det bør ikke trekkes absolutte konklusjoner når det gjelder kostnadsnivået.

Vi ser at Lier plasserer seg svært forskjellig i de to største kategoriene. For helse- og omsorgstjenester i institusjon ligger kostnadene relativt lavt i Lier, mens for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende ligger kostnadene relativt høyt. Det er her viktig å være klar over at hjemmeboende ikke kun er eldreomsorg løst av hjemmetjenesten. 40 % omfatter tjenester til eldre, mens øvrige tjenester går til personer med utfordringer knyttet til rus og/eller psykisk helse (16 %) samt unge og voksne brukere med funksjonsnedsettelse (37 %).

Når det gjelder omsorgstjenester for eldre brukere, er det både kvalitativt og kostnadmessig gunstig at brukere får hjemmebaserte tjenester i stedet for tjenester i institusjon, så langt det er mulig. De lave kostnadene Lier har til institusjon henger dels sammen med at vi tilrettelegger for at folk kan bo hjemme lenger, samt en effektiv drift av institusjonsplassene våre. Å jobbe for en god hjemmetjeneste og gode boforhold, som gjør det mulig at flest mulig bor hjemme livet ut, er viktig også fremover for å holde kostandene her nede.

Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kr	Lier	Kostragruppe 09	Viken	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Antall innbyggere	27 584	670 698	1 269 230	102 302	96 088	4 725 443
KOMMUNEHELSE	2 868	3 434	3 555	4 353	3 807	3 452
Annet forebyggende helsearbeid	1 245	700	1 156	1 556	1 223	804
Diagnose behandling re-/habilitering	1 622	2 734	2 399	2 797	2 584	2 648

Behovskorrigerte netto driftsutgifter til kommunehelse per innbygger.

Annet forebyggende helsearbeid ligger noe høyt, men helhetlig sett er tjenesten svært kostnadseffektiv.

Utfordringer

En av hovedutfordringene for tjenesteområdet er at behovene for tjenester øker i alle aldersgrupper, både i antall brukere og i omfang av tjenester. I årene fremover vil særlig den forventede økningen i aldersgruppen over 80 år kunne gi et stort behov for økte tjenester. Det vil fremover være nødvendig å gi flere tjenester innen dagens kostnadsramme. Dette vil medføre redusert tjenestetilbud for noen, og noen vil få tjenester på andre måter enn i dag. Her vil blant annet nye muligheter innen velferdsteknologi være viktig å ta i bruk. Vi utfordres til å tenke nytt samtidig som vi hele tiden må holde fokus på livsmestring.

I 2019 fikk kommunen pålegg fra Fylkesmannen om selv å gi tjenester til brukergrupper vi tidligere har hatt tradisjon for å kjøpe omsorgstjenester til fra private tilbydere. Vi har jobbet med å tilpasse tjenestetilbudet siden 2020. Dette arbeidet må fortsette i flere år fremover. Et helhetlig tilbud vil gi mulighet for raskere å kunne justere tjenestetilbudet til brukere derom omsorgsbehov endres. Ved å ha alt fra lavterskeltilbud til omfattende tjenester i egen regi, får vi større mulighet til å omrokere ressurser når behov endrer seg og gi tjenester på rett nivå til bruker.

En annen utfordring innen ansvarsområdet er at både brukerbehovet for omsorg og krav i arbeidsmiljøloven har endret seg siden mange av kommunens omsorgsboligtilbud til personer med funksjonsnedsettelse ble bygget. Dette medfører at det er et stort behov for oppgradering og eventuelt påbygg for å kunne imøtekomme dagens krav i forhold til de ansattes arbeidsmiljø.

Dette er utfordringene for tjenesteområdet:

Vedtakskontoret

- God kommunikasjon og forventningsavklaring om hvilke tjenester kommunen kan gi i den enkelte sak.
- Ivaretagelse av bestillerfunksjonen og lovpålagte oppgaver opp imot utøvende tjenester.

- Behovet for helse -og omsorgstjenester i befolkningen skifter raskt. Det kan være utfordrende å gi tjenester raskt nok og av et omfang som er nødvendig.

Boligkontoret

- Det er høye forventninger til hva som er kommunens ansvar kontra eget ansvar for å skaffe seg en egnet bolig. Videre ligger det ulike oppfatninger rundt hva som vurderes å være en egnet bolig. Forventningsavklaringer krever mye tid og fordrer en god skriftlig og muntlig kommunikasjon.
- Mange av de kommunale boligene er lokalisert i nærheten av hverandre. Dette kan gi utfordringer da de som trenger kommunal bolig har svært ulike livssituasjoner, og i mange tilfeller ikke passer godt i samme boenhet. For eksempel vil det for en småbarnsfamilie kunne være utfordrende å bo i nær tilknytning til flere beboere med utfordringer knyttet til rus og psykisk helse. Dette medfører at vi i noen tilfeller har boliger som står tomme.
- Kommunen mangler egnede boliger til enkelte brukere med utfordringer innen rus og/eller psykisk helse (småhus).
- De fleste bor lenge i kommunal bolig og i deler av den kommunale boligmassen er det liten gjennomstrømning. Det gir spesielt store utfordringer med å finne bolig til barnerike familier.
- Sakene som kommer til boligkontoret blir mer og mer komplekse. Både innen boligsøkere og de som søker startlån. Blant startlånssøkerne er det flere som er i behov av tettere oppfølging i for- og etterkant av boligkjøp. Flere av søkerne har behov for råd og veiledning i forhold til økonomi.
- Innenfor startlånordningen erfarer vi at flere trenger bistand i selve boligkjøpsprosessen og vi jobber mer med den enkelte for å finne bolig. Flere kunne trenge oppfølging i etterkant av boligkjøp. Det er det ikke ressurser til i dag.

NAV

- Arbeidsledigheten i Lier er lav. De som nå er ledige er i stor grad personer med til dels store utfordringer og som ofte har vært lenge utenfor arbeidslivet. Det krever mer å få denne gruppen inkludert i arbeidslivet.
- Under pandemien har mange levd på lavere inntekt enn normalt og erfart konsekvenser av arbeidsledighet og usikkerhet. Dette har bidratt til større forskjeller når det kommer til trygghet og forutsigbarhet knyttet til jobb og økonomi.
- Barnefattigdom er et økende problem. Dette må ses i sammenheng med økende sosiale og økonomiske forskjeller i samfunnet og sosial arv. Til tross for at brukermassen nå er lavere enn tidligere, har de som har behov for NAVs tjenester ofte et mer komplekst utfordringsbilde enn i de forutgående årene. Vi har allerede en satsning på dette gjennom familieveiledere som følger opp lavinntektsfamilier helhetlig, men ønsker en styrking av tjenesten økonomisk råd og veiledning rettet mot disse familiene. Målet er å kunne veilede til selvhjelp og bedre håndtering av

egen økonomi. Dette vil kunne bidra positivt i forhold til muligheter for større bolig og unngå trangboddhet, og bedre kår for barna i familiene det gjelder.

- Vi har en økende brukermasse med manglende basiskompetanse i norsk. Dette vanskeliggjør iverksettelse av arbeidsmarkedstiltak for å bistå dem videre inn i arbeidslivet.
- Økonomisk råd og veiledning, herunder også gjeldsrådgivning er en tjeneste i NAV-kontoret som står overfor store utfordringer og økt press. Dette skyldes stor variasjon i befolkningen når det gjelder håndtering av egen økonomi, kombinert med høy gjeldsgrad i befolkningen generelt, utfordringer og konsekvenser knyttet til inntektsbortfall under pandemien og øke renteutgifter, strøm- og drivstoffutgifter og høyere levekostnader generelt. Tjenesten foreslås styrket som tidligere nevnt for å fylle lovpålagte plikter hos kommunen.
- Vi ser at det i siste halvdel av 2022 vil kunne komme en betydelig økning i sosialhjelpsutbetalingene som følge av krigen i Ukraina. Herunder både full sosialhjelp for alle flyktninger over 55 år og økende behov for supplerende sosialhjelp for flyktninger som deltar i introduksjonsprogrammet. Dette er en følge av økte kostnader til livsopphold og høye boutgifter i kommunen.

Psykisk helse og rus

- Stor vekst i komplekse oppgaver på grunn av endrede rammebetingelser (statlige føringer).
- Brukergrupper krever spesialisert kompetanse og til dels omfattende ressurser.
- Tilstrekkelig støtte rundt avdelingsledere.
- Økning i oppgavens omfang og kompleksitet er vanskelig å løse innenfor virksomhetens økonomiske rammer. Man må påregne vekst.
- Vansker med å skaffe vikarer med riktig kompetanse.
- Manglende tilbud om egnede boliger innen noen segment (rusfrie boliger og boliger som tåler hard bruk).
- Det er vanskelig å rekruttere sykepleiere og vernepleiere.

Flyktningetjenesten

- Andelen flyktninger som kommer til Norge varierer mye fra år til år. Dette medfører mye midlertidige stillinger som kan være vanskelig å rekruttere til. Det er også særskilt krevende å finne ansatte med rett kompetanse i forhold til flyktningenes bakgrunn og behov.
- Finne egnede praksisplasser til personer som kan lite norsk.
- Sammensatte helseproblemer og traumer kan skape lærevansker under Introduksjonsprogrammet.
- Kommunen mottar nå overføringsflyktninger som kommer direkte fra flyktningleire. Dette skiller seg fra tidligere, der alle kom via asylmottak. Disse krever store ressurser fordi de kommer uten forkunnskap om norsk kultur og samfunn.

- Det har vært høyt tempo på bosetting av Ukrainske flyktninger våren og sommeren 2022. Dette har gitt et raskt økende behov for ulike tjenesters som har vært krevende å imøtekomme.
- Mange av de ukrainske flyktningene har ønske om å også få flere familiemedlemmer til Lier.

Fysio- og ergoterapitjenesten, hjelpemiddeltjenesten, hverdagsrehabilitering og friskliv

- Økning i antall brukere med komplekse og sammensatte behov dreier ressursbruken.
- Forflytting av personell baseres på bruk av private biler i tjenesten.
- Lav dekning av kommunalt ansatte fysioterapeuter, ergoterapeuter og avtalefysioterapeuter sammenlignet med andre kommuner i nærområdet.
- Tilbudet syns- og hørselskontakt får god omtale blant innbyggerne, og presset på tjenesten er økende.

Lierlegene

- Pandemien er ikke over, og det er gitt statlige føringer for beredskapsarbeid til juni 2023.
- Planlegging av avdelingen er preget av en viss usikkerhet knyttet til vaksinasjonsarbeid.
- Det er utfordringer knyttet til videre lokaler.

Tjenester til voksne med funksjonsnedsettelse

- Det er behov for å etablere ambulerende tjenester med personell som har høy kompetanse innen miljøarbeid. Antall ungdommer med funksjonsnedsettelse som bor hjemme øker. Det er flere som kan bo i egne leiligheter med noe oppfølging.
- Å finne budsjettmessig dekning for nye beboere med store bistandsbehov.
- Rekruttering av høyskoleutdannede.
- Utilfredsstillende personalfasiliteter på enkelte lokasjoner.
- Det er i dag ikke budsjettmessig dekning for drift av aktivitetstilbudet Liertun kafé. Behov for penger til drift og til å bygge opp dag- og aktivitetstilbud til beboere og brukere som faller utenfor dagens aktivitetstilbud.

Hjemmetjenester

- Etter samhandlingsreformene, både innen somatikk og psykiatri, kommer pasientene mye raskere tilbake til kommunen. Pasientene er dårligere, og har et mer sammensatt bistandsbehov enn tidligere.
- Stor økning i brukergruppen med psykiske lidelser gir nye utfordringer.
- Stadig strengere krav vedrørende dokumentasjon medfører mer bruk av tid borte fra pasienten.

Fosshagen

- Rekruttering av sykepleiere.
- Mange ledige helgestillinger.
- Mange fagpersoner med spesialkompetanse har sluttet.
- Bygge kompetanse og trygghet hos nye avdelingsledere for å kunne løse komplekse utfordringer.
- Mange nyansatte som trenger tid til å bli kjent med virksomheten og nye rutiner.

Liertun

- Tapte stordriftsfordeler etter at langtidsplassene er flyttet til Fosshagen.
- Utfordrende å rekruttere sykepleiere.
- Til dels store utfordringer med temperaturregulering i bygget, både sommer og vinter.
- Få frivillige tilknyttet Liertun.

Nøstehagen

- Marginale ressurser til å håndtere økende pleietyngde, dette er særlig utfordrende i boligavdelingen. Økt ressursbehov her må hentes fra virksomhetens øvrige personalressurser, noe som gir negativ effekt på flere områder.
- Marginale ressurser gir utfordringer til å gjennomføre ønskede tiltak for kompetanseutvikling.
- Bygningsmassen gir utfordringer ved behov for skjerming for personer med demens.

Omsorgsboliger

- Boliger som er organisert som selvstendige borettslag gir kommunen liten påvirkningsgrad i tilfeller der det blir vurdert som hensiktsmessig med overføring til bolig med høyere omsorgsnivå.
- Vi vil i årene som kommer ha behov for flere omsorgsboligtilbud med en mer differensiert boligmasse både hva angår omsorgsnivå, organisasjonsform og størrelse på boenheter.

Dagsenter for eldre

- Vi har lite kapasitet i forhold til ønsker. Flere som har én dag ønsker flere dager.
- Enkelte lange ruter gjør det utfordrende å holde kostnadene til transport lave.

Seniorsentrene

- For små lokaler i Lierbyen.
- Transport til de som ikke klarer å komme seg dit selv.
- Få opp besøksantall, slik det var før koronaen.

Sentralkjøkkenet

- Det er den senere tiden blitt utfordrende å skaffe frivillige matkjørere.
- Nye krav fra sentrale myndigheter, som for eksempel matmerking, gir økte arbeidsoppgaver.

Lege, legevakt og samhandlingsreformen

- En stor andel av fastlegene pensjoneres innen 2030. Det forventes rekrutteringsvansker i forbindelse med dette.
- Kommunen har de siste årene opplevd en gradvis økning i lov- og avtalefestede oppgaver som utfordrer kapasiteten for kommuneoverlege. Kommuneoverlege har oppfølging av LIS1-legene (tidligere kjent som turnustjenesten). I tillegg har kommunen fått et større ansvar for spesialistutdanningen av allmennleger (ALIS). Bemanning for kommunale leger er nå som før pandemien. Også her er det kapasitetsutfordringer og tjenestene er sårbare, særlig ved sykefravær.
- Flere av kommunens fastleger søker om fritak fra legevakt med henvisning til manglende kapasitet.

Satsningsområder

Samfunnsutviklingen stiller krav til omstilling innen helse-, omsorg- og velferdssektoren. I årene som kommer vil det bli stadig flere som har behov for bistand fra det kommunale tjenesteapparatet, samtidig som det vil være færre mennesker til å dekke behovet. For å lykkes med dette må vi tenke nytt både om samfunnsutvikling, om hvordan vi skal levere tjenester og hva vi skal bistå med.

I Lier kommune har vi satset på lavterskeltilbud og forebyggende arbeid innen helse, omsorg og velferd i mange år. Under koronakrisen måtte mange tilbud holde stengt, og vi så i etterkant hvor uheldig dette hadde vært for svært mange av brukerne. Dette medførte også et klart økt behov for mer omfattende tjenester. Vi ser derfor et stort behov for fortsatt satsning innen lavterskel og forebyggende området.

Digitalisering av tjenestetilbudet, hovedsakelig i form av velferdsteknologi, er fortsatt et satsningsområde som er viktig for å lykkes med gode tjenester i et mer ressursknappt mulighetsrom. Vi følger her det nasjonale velferdsteknologiprogrammets føringer, som er nedfelt som satsning i Lier kommune gjennom HOV-planen. Vi har så langt tatt i bruk elektronisk medisinstøtte, elektroniske dørlåser, digitale trygghetsalarmer og GPS-teknologi. Vi ser klart gevinster av å ta teknologien i bruk. Dette vil gi mulighet til å begrense behovet for vekst for hjemmetjenesten i årene som kommer. I 2023 jobber vi videre med andre viktige satsningsområder, som avstandsoppfølging i hjemmet.

Når det gjelder tjenester til den eldre delen av befolkningen har vi i Lier i flere år hatt hovedfokus på tjenesteutvikling og vekst rettet mot hjemmeboende. Slik må det også være i årene som kommer. De fleste ønsker å bo i eget hjem, helst livet ut. Dette skal vi tilrettelegge for. Dette omfatter ikke bare en styrkning av hjemmebaserte tjenester, men også et godt tilrettelagt tilbud med aktiviteter og mulighet for eldre til å opprettholde et sosialt og aktivt liv. Her vil en videre utbygging av seniorsentertilbud i kommunen være viktig. Det ble i juni fattet et politisk vedtak i helse-, omsorg- og velferdsutvalget som ber kommunedirektøren vurdere muligheter for et seniorsenter både i Ytre Lier, Engersand-området og i fremtidig utbygging ved Fosshagen (trinn tre). I Ytre Lier vil det bli vurdert hvilket handlingsrom som ligger i eksisterende kommunale bygningsmasse før et eventuelt nytt byggeprosjekt vurderes.

Institusjonsplasser med heldøgns omsorg er et kostnadskrevenne tjenestetilbud som kun skal benyttes til de som trenger dette. Vi ser likevel i dag at behovet nå er større enn hva vi har av kapasitet. Vi har i 2022 økt med sju korttidsplasser ved Liertun sykehjem, men vi ser at utviklingen i 2022 har medført et større behov for sykehjemsplasser enn hva vi hadde forventet ved inngangen til året.

De neste fire årene er det en forventet årlig økning på ca. 7 % av innbyggere i aldersgruppen 80+. Dersom behovet for økning i plasser skal gjenspeile befolkningsveksten vil dette tilsi en økning på ca. 14 plasser med heldøgns omsorg.

Hovedmålet er at flere skal få gode tjenester i hjemmet, men det som vil være av økt behov vurderes å kunne iverksettes i denne perioden innenfor bygningsmassen på Liertun. Vi jobber videre med intensjonsavtalen med Drammen kommune om etablering av helsehus ved nye Drammen sykehus. Det er forventet at en slik etablering vil ivareta store deler av behovet for økte plasser frem mot 2030. Helsehusets nærhet til sykehuset vil kunne gi et enda bedre tilbud til pasienter med komplekse omsorgsbehov som lindrende plasser og kommunale akutt-plasser (KAD). Det vil også kunne være aktuelt å etablere andre korttidsplasser tett på sykehuset.

Arbeid og selvforsørgelse er viktig for et godt liv. Å korte ned stønadstiden og få flere brukere raskere i jobb eller arbeidsrettet aktivitet er et viktig mål. Det er her særlig viktig å kunne opprettholde lovpålagt aktivitetsplikt med kurs i kommunal regi, spesielt for målgruppen ungdom og flyktninger. NAV Lier har med støtte fra Statsforvalteren igangsatt en familiesatsning internt med søkelys på å følge opp familier. Det er satt av en stilling direkte mot familier hvor foreldre er under 30. Det er også viktig å finne mulighet til å øke innsatsen mot flyktninger som overføres fra introduksjonsordningen. Dersom NAV Lier skal bygge opp under målet «livsmestring for alle», vil sosialhjelpsbrukere med barn samt mennesker med begrensede språkkunnskaper og formell kompetanse være viktige innsatsområder. NAV Lier har ansatt en psykiater som rådgiver for å ha et bedre faglig

vurderingsgrunnlag for å avklare rettigheter for langtidsmottakere av sosialhjelp. Det er også et behov for å styrke det forebyggende arbeidet ytterligere med målrettet arbeid for å redusere antall barn som «arver» utfordringer knyttet til utenforskap og behov for sosialhjelp.

Å være en attraktiv arbeidsgiver er også et viktig mål for oss. Tilstedeværende ledelse, som ser den enkelte ansatte og nyttiggjør seg av dennes kunnskap og ferdigheter, er viktig både for gode tjenester og for den ansattes opplevelse av mestring, verdi og trivsel. Det er her også viktig at leder ikke har for stort kontrollspenn. I dag er det store variasjoner i størrelse på avdelingene innen helse, omsorg og velferd. Noen avdelingsledere har svært mange ansatte, opp mot 50 årsverk. Der det er geografiske eller andre organisatoriske grunner for at det vurderes som hensiktsmessig å opprettholde så store avdelinger, vil det være nødvendig at avdelingsleder får støtteressurser for å få mulighet til god nok oppfølging av ansatte både faglig og administrativt. Helhetlig satsning på kompetansehevende tiltak for ansatte, og behov for systematisk vedlikehold av grunnleggende kompetanse, er viktige satsningsområder vi har ønsket gi et særskilt fokus videre i 2023.

Vi har gjennom 2022 hatt et økt fokus på kontroll av tjenestene. Dette har vi sett er viktig for å kunne være trygge på at tjenestene vi gir er av god kvalitet. En styrket internkontroll i alle virksomheter, sammen med en systematisk og sammenhengende kontrollkjede, er et viktig arbeid som skal videreføres i 2023. Forbedring er en kontinuerlig prosess og gode kontrollmekanismer er en del av dette arbeidet.

Mål

Tjenesteområdet vil i 2023 jobbe videre under innsatsområder og delmål tilsvarende i 2022. Det er naturlig at tjenesteområdet har flest delmål rettet mot samfunns mål 3 - Livsmestring for alle og samfunns mål 2 - Tilhørighet til bygda.

Bredden i tjenestetilbudet fanger imidlertid også opp andre aspekt som viser seg ved tiltak som bygger opp under andre av kommuneplanens innsatsområder. Tiltak for et bedre miljø og klima er på dagsorden i alle tjenesteområdets virksomheter og de aller fleste er miljøsertifisert.

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i Helse-, omsorg- og velferdsutvalget.

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
2.2 Lier skal være blant Norges fremste frivillighetskommuner.	HP Helse-, omsorg og velferd fremstår som et tjenesteområde der frivillige gis mulighet til bidra på egen premisser. Frivillig innsats verdsettes og skaper merverdi i tjenesten.	HP. Antall frivillige bidragdytere totalt.	20,00	155,00	160,00	
		HP. Telle antall arrangement som gjennomføres med støtte av frivillige	Ny indikator måltall kommer			
2.5 Lier sine innbyggere skal leve i trygge lokalsamfunn.	HP. Helse-, omsorg og velferd har sikkerhet og forutsigbarhet som fokus for å skape trygge rammer for innbyggerene generelt og egne brukere spesielt	HP. Måleindikator under utarbeidelse				
2.7 Innbyggerne skal ha tilgang på attraktive arenaer for sosialt samvær og aktivitet	HP Helse-, omsorg og velferd etablerer og drifter attraktive arenaer som gir ulike brukergrupper mulighet for sosialt samvær og aktivitet	HP. Alle eksisterende arenaer videreføres og det etableres minst en ny arena i løpet av året.	7,00	9,00	12,00	
3.2 Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet.	HP Helse, omsorg og velferd har aktiviteter og arbeidsmetoder som bidrar til meningsfylte dager for utsatte grupper	HP. Antall deltakere på ulike tiltak	27,00	Måltall kommer		

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
	HP Helse, omsorg og velferd har arbeidsmetoder som gir flere sosialhjelpsmottakere mulighet for selvforsørgelse	Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde (B)	41.2 %	35.0 %	35.0 %	36.7 %
		HP. Redusere andel barnefamilier med sosialhjelp som hovedinntektskilde	25.2 %	20.0 %	20.0 %	
	HP. Flest mulig skal kunne delta i ordinære tilbud og aktiviteter. Det skal tilrettelegges for deltakelse også via ulike særtiltak for dem som trenger dette i en periode eller over tid.	HP. Fritidskontakter skal bidra til å gjøre kultur- og fritidstilbud tilgjengelig for flere. Ha en aktiv ledsagerbevis-ordning. Samarbeide bl.a. med voksenopplæringen og NAV om arbeidstrening for dem som trenger det, der vi har mulighet til oppfølging. Gjøre tilbudene kjent.		Måltall kommer		
3.3 Liunger som trenger bistand skal tilbys tjenester på riktig nivå i alle livets faser.	HP Alle brukere som er i behov av bistand fra helse, omsorg og velferd får nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester for å mestre egne utfordringer og leve et, så lang som mulig, selvstendig liv	HP. Indikator under utarbeidelse				
	HP Helse, omsorg og velferd har samarbeidsarenaer og arbeidsmetodikker som sikrer rett tjenestenivå til alle brukere	HP. Antall klager der Statsforvalter gir klager medhold	5,00	3,00	2,00	
3.4 Lier skal ha tilrettelagte boforhold for de som trenger det.	HP Helse, omsorg og velferd bidrar med kunnskap, planarbeid, tildeling og oppfølging som sikrer riktig tilrettelegging.	HP. Antall klager som går til klagenemda, som blir omgjort		Måltall kommer		

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
3.5 Kommunen skal bidra til bedre helse og livssituasjon for Liunger med oppfølgingsbehov.	HP Helse, omsorg og velferd skal gi nødvendige og forsvarlige helse- og habiliteringstjenester for alle som er i behov av dette for en periode eller gjennom hele livet	HP. Antall omgjøringer, der vedtak vurderes ikke tilstrekkelig		Måltall kommer		
4.4 Lier kommunes egen virksomhet skal være klimanøytral i 2025.	HP Helse, omsorg og velferd tar klimavennlige valg	HP. Andel klimasertifiserte virksomheter	100.0 %	100.0 %	100.0 %	
		HP. Antall el-biler	32,00			
6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles Høyt nærvær blant kommunens ansatte	HP Felles Nærværprosent	91.0 %	91.7 %	92.0 %	
	HP Organisasjonsutvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4,3	4,5	4,5	4,1
		HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	4,2	4,5	4,4	4,0
		HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	2 174	3 000	3 300	

Tiltak

Tjenesteområdet vil jobbe mot samme delmål som i 2021 og 2022, men det vurderes hvert år hvilke tiltak som har ønsket effekt. Noen tiltak fortsetter, mens andre justeres eller avsluttes/erstattes med nye.

Det presenteres her noen av de viktigste tiltakene som legges til grunn for å nå målene tjenesteområdet har satt seg.

Under innsatsområde 2.2 Frivillighet har helse, omsorg og velferd delmålet: *«Helse, omsorg og velferd fremstår som ett tjenesteområde der frivillige gis mulighet til å bidra på egne premisser. Frivillig innsats verdsettes og skaper merverdi i tjenesten»*.

Dette er ett av områdene som flere virksomheter trekker frem som en viktig satsning i 2023. Nøstehagen er opptatt av tiltak for å styrke den frivillige innsatsen ytterligere, og ønsker å involvere venneforening og andre frivillige enda mer. Også hjemmesykepleien ønsker å se på hvordan de kan få til et styrket samarbeid med frivilligheten for å gi et enda bedre tilbud til sine brukere.

Virksomheten for voksne med funksjonsnedsettelse har også økt fokus på frivillighet, og særlig hvordan deres brukere kan bidra som frivillige for å skape merverdi for lersamfunnet, samtidig som det gir den enkelte bruker gode og meningsfylte dager.

Innsatsområde 2.7 Attraktive arenaer for sosialt samvær. Helse, omsorg og velferd har her delmålet: *«Helse, omsorg og velferd etablerer og drifter attraktive arenaer som gir ulike brukergrupper mulighet for sosialt samvær og aktivitet»*.

Noen viktige tiltak for å bygge opp under dette delmålet er en rekke av aktivitetene som allerede driftes innen HOVs ansvarsområde, blant annet kafeene ved de kommunale sykehjemmene. Friskliv ønsker spesielt å jobbe for å utvikle et frisklivshus for å skape en god arena for ulike aktiviteter og samvær. Psykisk helse og rus ønsker her å jobbe for at også deres brukere skal få mulighet til å få «grønne billetter» som kan bidra til at de i større grad kan forflytte seg og delta på sosiale arenaer.

NAV har naturlig nok sitt hovedfokus rettet mot arbeid og innsatsområde 3.2 *«Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet»*.

NAV har her satt seg som mål å bli samarbeidspartner nr. 1 for rekrutteringsbistand for bedrifter i Lier kommune og for Lier kommune. Ved dette målet ønsker de å bidra til at enda flere liunger skal ha meningsfulle dager og være del av arbeidslivet.

Et siste viktig innsatsområde som her trekkes frem er 3.3 «*Liunger som trenger bistand skal tilbys tjenester på riktig nivå i alle livets faser*».

Her er det flere av virksomhetene som har tiltak. Her nevnes Fosshagen som ønsker å jobbe målrettet for å trekke pårørende mer inn som en ressurs - at pårørende fortsatt skal være en del av beboernes hverdag selv om de er beboere på en institusjon. Liertun vil se på konkrete tiltak for å bli bedre på tilpassede aktiviteter til hver enkelt beboer, også for de som er på korttidsopphold.

Arbeidet med virksomhetenes tiltaksplaner for 2023 er ikke ferdigstilt, men det som her er presentert er noe av det som er vurdert som særskilt viktig å sette fokus på i det direkte brukerrettede arbeidet i 2023.

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer

Beløp i 1000	Handlingsprogram			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	660 835	660 835	660 835	660 835
Vedtak forrige periode				
1 HP 20 Mangfold og mestring - Nytt tiltak døgnbemannet bolig ROP	700	2 660	2 660	2 660
2 HP 21 Ambulant team	4 100	4 100	4 100	4 100
3 HP 21 KS Velferdsteknologi – økt satsing	500	1 000	1 000	1 000
4 HP 21 Mangfold og mestring - Fullfinansiering av kvalitetsutvikler	110	110	110	110
5 HP 22 1. tertial - Innføring av bostøtte til velferdsbolier (vedtak 1. tertial 21) Inkl saksbehandler	0	-2 000	-2 000	-2 000
6 HP 22 driftsmidler velferdsteknologi	500	500	500	500
7 HP 22 Kompetansehevende tiltak alle ansatte 1 dag pr. år - kvalitetsforbedrende arbeid	0	-1 000	-1 000	-1 000
8 HP 22 KS Bemanningsnorm	0	500	500	500
9 HP 22 Lierlegene, videre drift av TISK arbeid og fastlegetilbud for omsorgsboliger til seniorer	-400	-400	-400	-400
10 HP 22 Tomgangsleie Glitre	0	0	-220	-220
11 HP 22 Økt tomgangsleie	-200	-400	-600	-600
Sum Vedtak forrige periode	5 310	5 070	4 650	4 650
Demografijustering				
12 Pleie- og omsorg Sosial	0	13 441	31 410	50 726
	0	585	1 633	2 940
Sum Demografijustering	0	14 026	33 043	53 666
Budsjettjusteringer i år				
13 Overføring oppgaver fra Voksenopplæringen til Flyktning	1 100	1 100	1 100	1 100
14 Andre tiltak	21	21	21	21
Sum Budsjettendring i år	1 121	1 121	1 121	1 121
Sum Lønns- og prisvekst	20 071	20 071	20 071	20 071
Konsekvensjusteringer	26 502	40 288	58 885	79 508
Konsekvensjustert ramme	687 336	701 122	719 719	740 342
Nye brukere/kostnadsendring				
15 1 årsverk kommunelege	1 158	1 158	1 158	1 158
16 1,5 lederårsverk ved Liertun og Fosshagen (43)	1 340	1 340	1 340	1 340
17 Høyere lønnskostnad etter flytting av plasser fra Liertun til Fosshagen	900	900	900	900
18 Manglende dekning fastlønn til turnusarbeidere på kortidsavdelingen på Liertun ansvar 272	411	411	411	411
19 NAV - Økte sosialhjelpssatser	1 500	1 500	1 500	1 500
20 Ny bruker flytter fra Bratromveien til Glitre	3 485	3 085	3 085	3 085
21 Ny bruker fra barn- og unge til Glitre medio oktober 2022	2 463	2 463	2 463	2 463
22 Ny bruker til Bratromveien - redusert bemanningsbehov	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
23 Statsbud - Basistilsudd Fastleger	2 400	2 400	2 400	2 400
24 Statsbud - Drift av nasjonale e-helseløsninger i 2023	48	48	48	48
25 Statsbud - Endringer i sosialhjelp	-106	-106	-106	-106
26 Videreføre 16 plasser ved "gamle" Fosshagen med bemanning særskilt tilpasset beboere med behov for skjerming.	1 800	1 800	1 800	1 800
27 Økt bemanning vestsidedveien - Full drift, 2 årsverk	1 540	1 540	1 540	1 540
28 Økt kostnad Legevakt	850	850	850	850
29 Økte bemanning på natt for 1 bruker ved Lierstranda	358	358	358	358
Sum Nye brukere/kostnadsendring	16 647	16 247	16 247	16 247

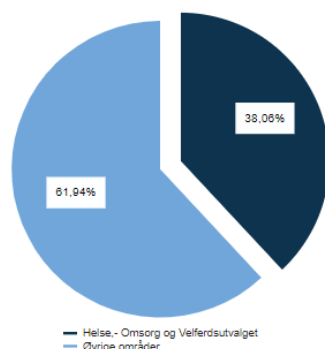
Beløp i 1000		Handlingsprogram			
		2023	2024	2025	2026
Tiltak til mål					
30	Lønn leder, avdelingsleder fysio - Forebyggende enhet	1 500	1 500	1 500	1 500
31	Manglende dekning sos.utgifter til 1 årsverk rådgiver HOV og 0,5 årsverk lederstøtte GAT	370	370	370	370
32	Opprettelse og videreføring av Lierlegene	1 329	1 329	1 329	1 329
Sum Tiltak til mål		3 199	3 199	3 199	3 199
Annet					
33	Bemanningskonsulent	600	600	600	600
34	Driftsmidler Liertun Café	800	800	800	800
35	TV abonnement	100	100	100	100
Sum Annet		1 500	1 500	1 500	1 500
Politiske vedtak					
	Bostøtte - tilpasning til behov - ref 121/22	-3 400	-1 400	-1 400	-1 400
	Fysioterapi - økt årsverk/hjemler - ref KS sak 121/22	1 300	1 750	1 750	1 750
	Kompetansehevende tiltak - økt kvalitet - ref 3.2	0	1 000	1 000	1 000
	Tomgangsleie - ref 3.5	-100	-100	-200	-200
Sum Politiske vedtak HP		-2 200	1 250	1 150	1 150
Nye tiltak og realendringer budsjett		19 146	22 196	22 096	22 096
Ramme 2023-2026		706 482	723 318	741 815	762 438

Beskrivelser av rammeendringer

1. I handlingsprogram 2020-2023 ble det bevilget opp midler til heldøgnstilbud til de med størst hjelpebehov innen rus (Vestsideveien). Tiltaket er delvis finansiert med et øremerket tilskudd som trappes ned over fire år. Rammene trappes opp tilsvarende nedtrappingen av tilskuddet.
2. I HP 21 ble det lagt inn midler til etablering av ambulant team for psykisk helse, med full drift fra 2022.
3. Velferdsteknologi rulles ut gradvis i tråd med opptrappingsplanen fra HP 2021. Dette gjelder både innenfor institusjoner og hjemmetjenesten, ref HOV sak 37/2020. I handlingsprogramperioden er det også satt av 12 millioner kroner i til velferdsteknologi i investeringsbudsjettet.
4. Dette tiltaket gjelder full finansiering av kvalitetsrådgiver innen rus og psykisk helse. Stillingen har i flere år blitt dekket av tilskuddsmidler som trappes gradvis ned og bortfaller helt fra 2023. Rammen kompenseres for bortfallet av tilskudd.
5. I HP 22-25 ble det bevilget 3,4 millioner kroner til innføring av bostøtte til velferdsboliger etter vedtak i 1 tertial 2021. Det var usikkerhet knyttet til om størrelsen av behovet, det ble derfor lagt inn en reduksjon på 2 millioner kroner fra 2024. I løpet av 2023 vil støtten være fullt ut innført, og reelt behov vil være kartlagt.
6. Økning i driftsutgifter til installasjon av sensorteknologi/ medisindispenser/ medisinsk avstandsoppfølging.
7. I HP 2022 ble det bevilget 1 millioner kroner til frikjøp for kompetansehevende tiltak for alle ansatte i HOV i 2 år. Dette gir mulighet for en dag frikjøp av alle ansatte fra ordinære oppgaver for å kunne delta på målrettet kompetansehevende tiltak.

8. I behandlingen av HP 2022 bevilget Kommunestyret økning til saken om bemanningsnorm. Beløpet er helårsvirkning av styrkingen fra 2022.
9. I etablering av ramme til Lierlegene lå det inne 400.000 til inventar og utstyr i 2022 som tas ut fra 2023.
10. To av leilighetene ved Glitre er tiltenkt brukere som er under 18 år i dag. Frem til brukerne fyller 18 år er boligene definert som barnebolig og brukerne skal ikke belastes husleie. Når de fyller 18 år, vil de få ordinær husleiekontrakt og skal betale husleie. "Tomgangsleien" for de to leilighetene er tilsammen kr 220 800 per år og skal betales av boligkontoret.
11. Boligkontoret fikk tilført 1,2 millioner kroner til økt tomgangsleie i 2022, med en forventning om reduksjon i tomgangsleien fra 2023.
12. Posten representerer justering av budsjetttrammer som følge av forventet befolkningsvekst og økt behov for pleie- og omsorgstjenester.
13. Flytting av ramme og oppgave fra Voksenopplæringen til Flyktningetjenesten
14. Flytte budsjettmidler lærlingeoppfølging HOV og OKI samt justering av internhusleien mellom utvalgene
15. Stor økning i oppgaver de siste årene innen fagområdene miljørettet helsevern, folkehelse, psykisk helsevern, smittevern, medisinsk faglig rådgivning og oppfølging av LIS1-legene (tidligere kjent som turnustjenesten). I tillegg har kommunen fått et større ansvar for spesialistutdanningen av allmennleger (ALIS). Dette medfører helhetlig sett behov for å øke med ett årsverk som kommunelege.
16. Flytting av beboere fra Liertun til Fosshagen og opprettelse av ny avdeling på Liertun gav et totalt behov for 1,5 nye lederårsverk.
17. Høyere lønnskostnad grunnet økt kompetanse blant nyansatte etter flytting av plasser fra Liertun til Fosshagen.
18. Avsatte lønnsmidler til medarbeidere i korttidsavdelingen på Liertun dekker ikke faktisk lønn til de medarbeiderne som har valgt denne avdelingen som sitt arbeidssted etter omorganiseringen. Beregnet årlig underdekning per juni 2022 er 5%: kr 411 000,-.
19. Regjeringen har kompensert kommunene i rammetilskuddet for økte sosialhjelpssatser.
20. Ny bruker ved Glitre bofellesskap utløser økte ressurser på Glitre. Brukeren kommer fra Bratromveien (se også pkt. 22)
21. Ny bruker ved Glitre bofellesskap, overgang fra barn- og unge.
22. Ny bruker, som flytter inn i leilighet etter bruker som flytter til Glitre bofellesskap, krever mindre bemanning.
23. Styrking av basistilskuddet til fastleger, samt omlegging til risikojustert basistilskudd.
24. Kommunene overtar drift av nasjonale e-helseløsninger
25. Kommunene blir korrigert for endringer som får utslag på sosialstønad. Helårseffekt av redusert dagsats for tiltakspenger 80 100 kroner. Økte veiledende satser for økonomisk sosialhjelp 314 000 kroner (helårseffekt av endring i 2022).

- Endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger – anslått reduksjon i behovet for økonomisk sosialhjelp 500.000 kroner.
26. Det er et økende behov for plasser tilrettelagt for personer med behov for skjermingsmuligheter og tettere personaloppfølging. 16 plasser ved «gamle» Fosshagen videreføres som plasser for denne brukergruppen. Dette krever økte personellressurser for pasientrettet omsorg.
 27. Vestsidenveien 100 settes nå i full drift. Dette krever økt bemanning i turnus for ivaretagelse av beboere - 2 årsverk.
 28. Endringer i legevakten fra 2020 medførte en kostnadsvekst for Lier på 850.000 kroner. Veksten besto i: økning i satser for nattlegeordning, økning kostnader nødnett, økt bemanning legevaktsentral, økning legebemanning natt.
 29. Det er satt inn ekstra bemanning natt grunnet endret brukeradferd.
 30. Forebyggende enhet er en nyopprettet virksomhet som krever økt ledelsesressurs. Virksomheten får tilført midler til virksomhetsleder og avdelingsleder for fysio- og ergoterapi.
 31. I HP2022-25 ble det bevilget 1 årsverk rådgiver HOV og 0,5 årsverk lederstøtte GAT. Det ble ikke tatt høyde for tilstrekkelig lønnsmidler inkludert pensjon og arbeidsgiveravgift i kalkylen.
 32. Virksomheten Lierlegene har til nå inneholdt rammer for 1 årsverk sykepleier, resten har vært finansiert med koronamidler. I 2023 etableres legekontoet med 2 årsverk leger, 1 sykepleier (har ramme i dag) og 1 legesekretær. Legekontoet vil arbeide 50 % som fastlege og 50 % med kommunale oppgaver. Kontoet delfinansieres med 2,4 millioner kroner i driftstilskudd og egenandeler.
 33. Fosshagen sykehjem er blitt så stor at det er behov for en bemanningskonsulent til å leie inn ved sykdom/fravær, bruke vikarer på tvers, sikre et fokus på å unngå brudd på arbeidsmiljøloven (AML-brudd) og lignende. Dette frigjør tid hos avdelingslederne til ledelse.
 34. Det bevilges opp midler til Liertun kafé, et aktivitetstilbud for de som ikke lenger klarer å nyttiggjøre seg varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA-plasser) eller aktivitetssenter. Behovet i denne målgruppen er økende. Tiltaket har vært et prosjekt som nå settes i drift med 1,3 årsverk.
 35. Utgifter til TV-abonnement har tidligere blitt dekket av Lier eiendomsselskap KF. Disse kostnadene er nå lagt til Nøstehagen uten at det er gjort endringer i budsjettet.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifterFordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Handlingsprogram			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	576 653	520 766	571 873	587 859	606 876	622 804
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	81 179	103 798	100 207	100 607	100 087	104 763
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	129 552	121 883	130 210	130 660	130 660	130 679
Overføringsutgifter	36 716	39 109	38 685	38 685	38 685	38 685
Finansutgifter	2 332	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	826 431	785 556	840 975	857 811	876 308	896 931
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-34 084	-35 797	-38 792	-38 792	-38 792	-38 792
Refusjoner	-127 458	-83 868	-93 423	-93 423	-93 423	-93 423
Overføringsinntekter	-4 564	-5 056	-2 278	-2 278	-2 278	-2 278
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-3 222	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-169 328	-124 721	-134 493	-134 493	-134 493	-134 493
Sum	657 103	660 835	706 482	723 318	741 815	762 438

Investeringer

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Handlingsprogram				Sum
	2023	2024	2025	2026	2023-26
Boligpolitiske virkemidler	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Bratromveien (utvidelse - personalfasiliteter og lager)	10 000	0	0	0	10 000
Fosshagen fase 3	0	0	0	10 000	10 000
Kjellstad gård	14 000	0	0	0	14 000
Legekontor Fosshagen	10 000	0	0	0	10 000
Liertun	18 000	5 000	0	0	23 000
Nytt alarmsystem Nøstehagen	2 500	0	0	0	2 500
Nøstehagen ventilasjonsaggregater	4 800	0	0	0	4 800
Oppgraderinger og brukertilpasninger i boliger	2 000	3 000	3 000	3 000	11 000
Sykehjemsutstyr - kjøkken	100	100	100	100	400
Velferdsteknologi	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Sum investeringsprosjekter	68 400	15 100	10 100	20 100	113 700

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg men utførelse og ramme ligger hos Lier Eiendomsselskap KF.

Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 2.

UTVALGET FOR MILJØ OG PLAN

Innledning

Utvalget for miljø og plan omfatter i all hovedsak tjenester fra følgende virksomheter:

- Stedsutvikling og plan
- Bygg og geodata
- Deler av landbruk og miljø (tilsynskontoret for små avløpsanlegg og miljø området)

I tillegg vil også virksomheten kultur og fritid i noen grad utføre tjenester og levere saker innenfor utvalgets ansvarsområde.

Tjenesteområdet steds- og samfunnsutvikling har et bredt oppgavespekter knyttet til de store utviklingsprosjektene og de daglige tjenestene. De skal sikre at Lier oppleves som en åpen, ryddig og god kommune for innbyggere og næringsdrivende. Samtlige virksomheter innenfor området forholder seg aktivt til flere sektorovergripende planer.

Tjenesteområdet omfatter stedsutvikling, planarbeid, klima og næringsutvikling. Andre ansvarsområder er forvaltningsoppgaver knyttet til og forvaltningsoppgaver tilknyttet miljø. Tjenesteområdet omfatter også:

- Tilsyn med små avløpsanlegg.
- Saksbehandling av bygge-, oppmålings-, seksjonerings- og reguleringsaker.
- Opprettelse og vedlikehold av kommunens kartverk og matrikkel (bygg – og eiendomsregister).
- Gjennomføring av eiendomsmåling etter matrikkelloven.
- Oppdatering og bruk av geografiske informasjonssystemer (GIS), herunder tilby disse tjenestene til interne virksomheter.
- Overordnet planlegging og samarbeid med kommunalt foretak innen vei, vann og avløp.

Status

Stedsutvikling og plan

Virksomheten består av ti medarbeidere inkludert virksomhetsleder og er lokalisert på rådhuset. Virksomheten er utadrettet med bred kontaktflate mot andre interne virksomheter, men også i betydelig grad mot innbyggere, næringsliv, interesseorganisasjoner med flere.

Virksomheten har ansvaret for:

- strategiarbeidet i samfunnsutviklingsarbeidet
- by- og stedsutvikling
- utarbeidelse av planer (kommuneplan, kommunedelplan, områdeplaner og detaljplaner)
- saksbehandling av privat initierte reguleringsplaner

- plan og porteføljestyling vann-, avløp og vei
- Buskerudbyen
- næringsliv
- klima

God stedsutvikling og tilgjengelige planavklarte arealer betyr mye for bomiljø, næringsliv og kommunens attraktivitet. Mål i blant annet i kommuneplanens samfunnsdel, strategisk næringsplan, strategi for grønn mobilitet og folkehelsestrategien utgjør viktige føringer i dette arbeidet.

Virksomheten har per i dag mange løpende og omfattende planprosesser i porteføljen. Dette er i utgangspunktet planer kommunen selv er ansvarlig for, men det er også planer hvor kommunen er myndighet (eks. E134 Dagslett –E18). Flere av disse planene forventes lagt frem for behandling i perioden. Dette gjelder kommunedelplan for infrastruktur og samferdsel (Fjordbyen), kommunedelplan for Gullaug, områdeplanen for Fjordbyen, områdeplan for Tranby og områdeplanen for Lierbyen.

Klimahandlingsplan vil også være en viktig plan å få på plass kommende periode for at kommunen skal nå sine ambisiøse klimamålsettinger. Omstilling av reisemønsteret ved å prioritere grønne mobilitetsløsninger er viktig i klimaarbeidet, og har en sentral plass i alle kommunens planer. Buskerudbysamarbeidet er en viktig arena både med hensyn til å se transport i ett større perspektiv, men også i forhold til støtte- og finansieringsordninger som for eksempel belønningsmidler.

Fjordbyen er kommunens og regionens største utviklingsområde på totalt 1,3 millioner kvadratmeter. Innenfor planområdet planlegges det for 8000 nye boliger og 16 000 nye arbeidsplasser. Ferdig utbygd skal Fjordbyen gi liunger og andre en tilgjengelig strandlinje på omtrent 2,5 kilometer. Fjordbyens beliggenhet på et så sentralt knutepunkt gjør at fremtidige innbyggere/næringsdrivende i mindre grad vil være avhengig av bil. Utbyggingen er følgelig sentral med tanke på å nå kommunens klimamål.

Miljø (under landbruk og miljø)

Virksomheten landbruk og miljø leverer tjenester innenfor området til utvalg for miljø og plan, men også innenfor området til landbruksutvalget (er beskrevet lenger bak i dette dokumentet).

Landbruk og miljø behandler søknader og spørsmål innen områdene naturmangfold, forurensing, private avløpsanlegg, vassdrag og vannkvalitet. Til dette medgår 90 % årsverk til arbeid med vannforvaltning, mens virksomheten per i dag har 10 % årsverk til generell saksbehandling innen fagområdet ytre miljø. Virksomheten er også tilsynsmyndighet på kommunens kapittel 13 anlegg (mellomstore avløpsanlegg).

Lierelva er livsnerven for å levere rent vann til landbruket, og tilbyr samtidig tilgang for innbyggere til natur for opphold og rekreasjon nær der de bor. Lier kommune har myndighet på flere områder som påvirker vannmiljøet og vannkvaliteten, herunder avløp, landbruk, vannforsyning, miljø, forurensning og arealplanlegging. Rent vann i indre Drammensfjorden er i seg selv et viktig miljømål, samtidig som det er betydningsfullt for fremtidig attraktivitet knyttet til bosetting i planlagte utbyggingsområder i indre Drammensfjorden.

Tilsynskontoret for små og mellomstore avløpsanlegg har ansvaret for alle private avløpsanlegg, altså alle anlegg som ikke er tilknyttet kommunale ledninger innenfor de sju samarbeidende kommunene Drammen, Lier, Holmestrand, Hole, Øvre Eiker, Modum og Krødsherad. Følgende oppgaver utføres; tømning av tanker (administrering av denne tjenesten som utføres av private tømmefirmaer), kontroll og tilsyn med anleggene, bistand til kommunene knyttet til spørsmål innenfor fagområdet og utslippstillatelser innenfor dette området.

Bygg og geodata

Bygg og geodata består av totalt 19 årsverk. Virksomheten er delt inn i to fagområder; byggesak og geodata/oppmåling. Virksomheten er svært publikumsorientert og er lokalisert i rådhuset i Lierbyen. Finansieringen er dels via gebyrinntekter (ca. 70 prosent), mens det resterende er skattefinansiert (ca. 30 prosent).

Byggesak er organisert med en fagleder, seks byggesaksbehandlere, en juridisk rådgiver og to som arbeider med ulovlighetsoppfølging og tilsyn. Hovedarbeidsoppgavene knytter seg til:

- behandling av byggesaker
- delesaker
- ulovlighetsoppfølging og tilsyn etter plan- og bygningsloven.

I tillegg behandler fagkontoret seksjoneringsaker og har ansvaret for henvendelser knyttet til ras- og skredfare. Sistnevnte er en ny oppgave som ble lagt til virksomheten i 2021.

Geodata og oppmåling er organisert med en avdelingsleder, fire oppmålingsingeniører, en GIS (Geografisk informasjonssystemer) ingeniør og to konsulenter. Hovedarbeidsoppgavene knytter seg til:

- gjennomføring av eiendomsmåling etter matrikkelloven.
- føring av matrikkelen (viktige eiendomsopplysninger i eiendomsregisteret).
- Adressering.
- utlevering og salg av eiendomsinformasjon.
- ajourhold av kommunens kartgrunnlag og planregister. Dette danner grunnlaget for opplysningene i kartportalen.

- oppdatering og bruk av geografiske informasjonssystemer, og i tillegg tilby disse tjenestene til kommunens øvrige virksomheter.

Utfordringer

Stedsutvikling og plan

- Virksomheten er relativt liten. Dette innebærer at arbeid med porteføljen, med så mange viktige prosjekter og planer for kommunen, krever prioritering. Det er ikke kapasitet til å kjøre alle sakene parallelt. Erfaringene så langt viser i tillegg at flere av de store planene også tar betydelig lengre tid enn antatt.
- Lite fagmiljø sammenlignet med de store omkringliggende kommunene, Statsforvalteren i Oslo og Viken, Viken fylkeskommune og Statens vegvesen. Dette er godt synlig innenfor klimaområdet, hvor kommunen kun har en fagperson.
- Kompetansen er i dag noe begrenset med hensyn til by- og stedsutvikling og urbanisme, som er målet for utviklingen av for eksempel Fjordbyen.

Bygg og geodata

- Stadig mer krevende saker, mange med høyt konfliktnivå og hvor tiltakshaver legger mye arbeid og penger i å få gjennom sitt ønske «spiser» opp saksbehandlingstid og ressurser. Dette gjelder både i den primære saksbehandlingsprosessen, men også i etterkant gjennom klagesaksbehandling.
- Kommunen er i vekst, og dette medfører økende tilfang av saker til behandling. Dette vil bli spesielt merkbart når utbyggingen av Fjordbyen starter. Virksomheten har per i dag begrenset kapasitet og erfaring til å håndtere den forventede saksbehandlingsmengden som følge av Fjordbyen.
- Byggesak har over tid opparbeidet en stor mengde restanser som har medført relativt lang saksbehandlingstid. Kapasitetsutfordringer skyldes delvis «turn over». Konsekvensen er at virksomheten for øyeblikket ikke klarer å oppfylle lovens saksbehandlingsfrister. Dette er forsøkt avhjulpet ved bruk av overtid, implementering av nytt saksbehandlersystem og innleie av saksbehandlingskapasitet.
- Geodata har over tid opparbeidet en stor mengde restanser innenfor oppmåling, som har vist seg vanskelig å løse innenfor dagens bemanning. Dette er forsøkt løst med både innleie av privat oppmålingsfirma og noe bruk av overtid.
- Forventningene til kommunen generelt er økende. Dette gjelder blant annet i forhold til saksbehandlingstid, tilgjengelighet og digitale løsninger (selvbetjeningsløsninger). Ressurssituasjonen gjør det utfordrende å møte disse forventningene.
- Å få kortet ned saksbehandlingstid og mer tid til publikum vil kreve økte ressurser. Per i dag begrenses åpningstiden for å prioritere saksbehandling.
- Kommuner på begge sider av våre grenser med relativt store fagmiljøer og et høyere lønnsnivå. Dette vil i sum kunne gi virksomheten utfordringer med å rekruttere og beholde medarbeidere.
- Noe begrenset kompetanse med hensyn til byutvikling og urbanisme.

Miljø (under Landbruk og miljø)

- Stadig mer sammensatte og krevende lovsaker.
- Begrenset kapasitet på fagområdet ytre miljø til å gjennomføre kommunalt tilsyn, dokumentasjon og oppfølging av grunnforurensing samt rådgivning til innbyggere og næring. Behov for rutiner og økt internkontroll på miljøområdet.
- Tidskrevende saksbehandling knyttet til ulovlighetsoppfølging og klagesaker med resurssterke klagere.
- Svært begrenset kapasitet innenfor fagområdet ytre miljø til å gjennomføre tilsyn, dokumentasjon og oppfølging av grunnforurensing samt rådgivning til innbyggere og næringsliv.
- Behov for bedre rutinene på miljøområdet.
- Flere oppgaver overflyttet fra Statsforvalteren til kommunen, som kan påvirke kapasiteten og stille krav til økt kompetanse.

Satsningsområder

Stedsutvikling og plan

- Gjennom planarbeidet sørge for gode bomiljøer som i større grad enn i dag prioriterer grønne mobilitetsløsninger. Dette for å bevege kommunen i en mer klimanøytral retning og et godt sted å bo for nåværende og fremtidige liunger.
- Legge til rette for flere arbeidsplasser. Dette for å sikre økt verdiskaping, redusere behovet for pendling og at liunger får mer tid til «det gode liv».
- Videreutvikle eksisterende tettsteder og lokalsamfunn i bygda gjennom bred medvirkning, slik at de oppleves som trygge, har gode sosiale møteplasser, bygger på Liers identitet og er attraktive for nye liunger og næringsdrivende.
- Ferdigstille planarbeidet for Fjordbyen, Gullaug, Lierbyen og Tranby, slik at disse områdene tar hånd om den fremtidige veksten uten at det går utover dyrket mark og samtidig bygger opp om klimamål for liersamfunnet.
- Videreføre arbeidet med å omstille reisemønsteret ved å prioritere grønne mobilitetsløsninger.

Bygg og geodata

- Sikre at saksbehandlingstiden er innenfor lovpålagte rammer, både for byggesaker og oppmålingssaker.
- Sikre god kvalitet i tjenestene.
- Sikre at overordnede planer og føringer følges ved behandlingen av enkeltsaker.
- Økt fokus på, og kapasitet til, tilsyn i byggesaker. Dette skal bidra til å sikre kvalitet i byggverk og etterlevelse av gjeldende regelverk.
- Digitalisere saksbehandling og innsynsløsninger rettet mot publikum, blant annet gjennom digital dialog med innbyggere i plan- og byggesaksbehandlingen.

Miljø (under Landbruk og miljø)

- Arbeide for å redusere forurensning generelt, og spesielt til vassdrag, for å sikre god vannkvalitet og muligheter for fiske og rekreasjon.
- Økt fokus på klima gjennom klimaprojekt som tar sikte på å redusere utslipp fra matnæringen.
- Sikre god kvalitet og effektiv saksbehandling, fortsette arbeidet med digitalisering og bli enda bedre på formidling.
- Fokus på beredskap i saksbehandlingen, konsekvenser av klimaendringer og pandemi.

Mål

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i utvalget for miljø og plan.

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
1.1 Lierdalen skal være et produksjonsområde for frukt, bær og grønnsaker av nasjonal betydning.	HP. Tillate tiltak (gi dispensasjoner) som bygger opp om aktiv landbruksdrift	HP. Antall dispensasjoner for tiltak som bidrar til aktiv landbruksdrift	2,00	>0	>0	
1.2 Naturen skal være lett å ta i bruk gjennom et allsidig og attraktivt friluftslivstilbud.	HP Gode og allsidige kultur, idrett og friluftslivstilbud er viktige forutsetninger for god folkehelse og livsmestring.	HP. Rekkefølgekrav i bestemmelser	Iht. plan	Iht. plan	Iht. plan	
		HP. Vise hvordan en kan ta seg frem til "marka"/friområder i alle arealplaner	100.0 %	100.0 %	100.0 %	
2.3 Lier skal bruke kulturarven som en identitetsbærende ressurs	HP Sikre langsiktig vern og bruk av viktige kulturminner og kulturmiljøer i Lier	HP. Antall bygg med svært høy verneverdi revet	0,00	0,00	0,00	
		HP. Antall godkjente byggetiltak som kan medvirke til bevaring av verneverdige kulturminner	1,00	>0	>0	
		HP. Antall tiltak som forringer de definerte kulturmiljøene		0,00	0,00	
2.4 By- og stedsutvikling skal bygge på Liers identitet.	HP. Alle stedsutviklingsprosjekter skal aktiv synliggjøre og konkretisere hvilke kvaliteter som er særlig viktig for det konkrete prosjektet	HP. Gjeldende og pågående planprosjekter skal følge opp delmålet	100 %	100 %	100 %	

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
2.6 Liersamfunnet skal skjermes mot forurensning.	HP. Gjennomføre møter i forurensningsgruppa for å bedre kommunikasjon og samhandling	HP. Gjennomføring av møter	100 %	100 %	100 %	
2.7 Innbyggerne skal ha tilgang på attraktive arenaer for sosialt samvær og aktivitet	HP. Alle reguleringsplaner skal sikre at det etableres gode sosiale møteplasser for alle aldersgrupper	HP. Gjeldende og pågående planprosjekter skal følge opp delmålet	100 %	100 %	100 %	
4.1 Liersamfunnet skal omstille reisemønsteret ved å prioritere grønne mobilitetsløsninger.	HP. Prioritere de «grønne» transportsystemene i alle plansaker	HP. Gjennomsnitt pr. døgn i sommerhalvåret målt av Statens vegvesen.. Sykkelvei v/Protan	202,00	250,00	400,00	
		HP. Gjennomsnitt pr. døgn i sommerhalvåret målt av Statens vegvesen. Sykkelvei over Strandveien v/Brakerøya	345,00	400,00	500,00	
4.2 Nullvekstmålet for personbiltransporten skal være førende for kommunens utbyggingsmønster.	HP. Ekstra restriktiv dispensasjonspraksis for bygging i LNF der det ikke er god kollektivdekning.	HP. Antall dispensasjonssaker for nye boliger utenfor prioriterte områder	2,00	< 2022	< 2025	
	HP. Lavere utnyttelsesgrad i utbyggingsområder som ligger langt unna gode kollektivtraseer	HP. Antall kjørende målt på Drammenveien øst for Liertoppen (årsdøgntrafikk)	8 888	<8819	<8819	
		HP. Antall kjørende målt på Lierbakkene v/Damtjern (årsdøgntrafikk)	4 938	<5052	<5052	
		HP. Antall kjørende målt på Nøsteveien v/Stoppen (årsdøgntrafikk)	3 914	<3732	<3732	
		HP. Antall kjørende målt på Ringeriksveien v/E-verket (årsdøgntrafikk)	7 209	<7195	<7195	

Innsatsområde		Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
			HP. Antall kjørende målt på Strandveien på grensen til Drammen (årsdøgntrafikk)	19 324	<19 430	<19 430	
5.1 Lier kommune skal være en utviklingsorientert næringslivspartner	HP. Effektiv og korrekt saksbehandling		HP. Andel byggesaker med overskredet frist	38,29%	<10%	<10%	
			HP. Behandlingstid byggesak med 12-ukers saker (antall dager)	72,45	<84	<84	
			HP. Behandlingstid byggesaker med 3 ukers frist (antall dager)	44,00	<21	<21	
			HP. Behandlingstid oppmåling (antall dager)	56,00	<112	<112	
			HP. Omgjøring i klagesak hos Statsforvalteren	12,5%	<10%	<10 %	
		HP. Jevnlige dialogmøter mellom kommunen og næringslivet	HP. Antall møter mellom Lier kommune og næringslivet	2	4,00	4,00	
	HP. Næringslivet skal oppleve Lier kommune som en utviklingsorientert samarbeidspartner.	HP. Plassering NHO kommune- NM		10. plass	Topp 10	Topp 10	
6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles Høyt nærvær blant kommunens ansatte	HP Felles Nærværspresent		95.0 %	95.0 %	95.0 %	
	HP Organisasjonsutvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4,60	4,70	4,70	4,10	
		HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	4,60	4,70	4,70	4,00	
		HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	40,00	50,00	55,00		

Tiltak

Stedsutvikling og plan

- Følge opp prioriteringene som er gitt i planstrategien med hensyn til nye og allerede igangsatte planprosesser.
- Styrking av kapasitet til arbeid med overordnet planlegging, primært gjennom egne ansatte, men sekundært gjennom innleie/kjøp av tjenester (gode rammeavtaler).
- Alle arealplaner med boligformål skal legge til rette for gode bomiljøer, og bygge opp om kommunens folkehelsestrategi.
- Skape positiv oppmerksomhet rundt potensialene for nye utbyggingsområder ved å bruke kunnskap om Liers kulturarv og identitet i stedsutviklingsprosjekter.
- Etablere lokale mobilitetsplaner rundt alle tettsteder. Fortetting på knutepunkter og rundt gode kollektivtraseer. Prioritere grønne mobilitetsløsninger i planarbeidet.
- Gjennom planarbeidet legge til rette for at innovative og nye virksomheter etablerer seg i kommunen. Planlegge og legge til rette for kompetansebaserte arbeidsplasser i Lierbyen og Fjordbyen.

Bygg og geodata

- Gi hensiktsmessige dispensasjoner for tiltak som bidrar til aktiv landbruksdrift.
- Bevare kulturmiljøer og kulturminner med svært høy verneverdi der dette er mulig.
- Legge til rette for byggetiltak som kan medvirke til bevaring av verneverdige kulturminner.
- Etablering av nye boliger skal skje innenfor prioriterte utviklingsområder.
- Saksbehandlingen innen bygg og oppmåling skal være effektiv, forutsigbar og korrekt.
- Videreutvikle en brukervennlig og oppdatert kartportal med innsynsløsning for plansaker (plandialog), etablere innsynsløsning for eldre digitaliserte byggesaker.

Miljø (landbruk og miljø)

- Gjennom biologisk mangfoldprosjekter ivareta sjeldne arter og kartlegge og bekjempe uønskede arter.
- Videreføre arbeidet med miljøprosjektet Ren Drammensfjord, og arbeide for å bedre vannkvaliteten ved deltagelse i Vannområdet for Drammenselva, Tyrifjorden og indre Oslofjord Vest, samt kommunens eget vannområde for Lierelva gjennom samarbeid med nabokommuner og regionale myndigheter.
- Ved søknad om omdisponering av dyrket mark skal alltid alternativer vurderes.
- Gjennomføre årlige skoleskogdager for 6. klasse.
- Oppfølging av landbrukseiendommer med forurensningsutfordringer langs Lierelva med sidebekker.

- Bidra til bærekraftig næringsutvikling i landbruket gjennom å årlig gjennomføre speed-dating med Innovasjon Norge, og gjennomføre inspirasjonsseminar for nye og kommende gårdbrukere hvert annet år.
- Stimulere til redusert klimagassutslipp fra landbruket.
- Oppdatere og utarbeide kvalitetsrutiner for prosessene innen landbruk og miljø.

Kultur og fritid

- Sikre gjennomføring av reguleringsplan for Lier stadion, samt følge opp hallprosjektet på Tranby i nært samarbeid med Lier IL.
- Planlegge og følge opp miljøkrav for drift av kunstgressbaner og uteanlegg.
- Føre en restriktiv praksis for motorferdsel i utmark og på vann.

Økonomi

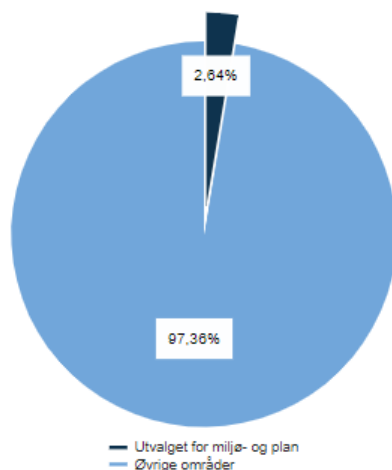
Driftsbudsjett og rammeendringer

Beløp i 1000		Handlingsprogram			
		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		41 490	41 490	41 490	41 490
Vedtak forrige periode					
1 HP 20 Stedsutvikling - Kommunedelplan Gullaug		-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
2 HP 21 Stedsutvikling Tranby		0	-500	-500	-500
3 HP 22 1. tertial - Geoteknisk bistand til innbyggere - kvikkleire		0	-200	-200	-200
4 HP 22 Anleggsbidrag bredbåndsutbygging		-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Sum Vedtak forrige periode		-4 000	-4 700	-4 700	-4 700
Budsjettendring i år					
5 Andre tiltak		-106	-106	-106	-106
Sum Budsjettendring i år		-106	-106	-106	-106
Sum Lønns- og prisvekst		1 328	1 328	1 328	1 328
Konsekvensjusteringer		-2 778	-3 478	-3 478	-3 478
Konsekvensjustert ramme		38 713	38 013	38 013	38 013
Tiltak til mål					
6 Kompletterende nødvendige utredninger i Fjordbyen		3 000	0	0	0
7 Utarbeidelse av temaplan for støy		300	0	0	0
Sum Tiltak til mål		3 300	0	0	0
Vedtatte endringer					
8 KDP for E18 korridoren Drengsrud -Tranbykrysset - konsulentbistand		500	500	500	500
9 Prosjektledelse bredbånd		450	450	450	0
Sum Vedtatte endringer		950	950	950	500
Annet					
10 Leder (prosjektleder) fjordbykontoret		500	1 000	1 000	1 000
Sum Annet		500	1 000	1 000	1 000
Nye tiltak og realendringer budsjett		4 750	1 950	1 950	1 500
Ramme 2023-2026		43 463	39 963	39 963	39 513

Beskrivelser av rammeendringer

1. Engangsbevilgning i perioden 2020 til 2022. Midlene tas ut fra 2023.
2. Stedsutvikling Tranby - videreføring av det igangsatte arbeidet og oppstart av en områdeplan for sentrumsområdet. Bevilgningen gjelder for 2021, 2022 og 2023 og trekkes derfor ut av rammen igjen fra og med 2024.
3. Finansiering av en prøveordning hvor kommunen dekker utgifter til geoteknisk konsulent for den enkelte innbygger på maksimum tre timer. Gjelder for 2022 og 2023 og trekkes derfor ut igjen av rammen fra og med 2024.
4. Dette er en ettårig bevilgning som ble vedtatt for 2022. Midlene tas ut fra 2023.
5. justering av internhusleien mellom utvalgene
6. Nødvendige tilleggsutredninger for å få på plass kommunedelplan/områdeplan, spesielt knyttet til trafikk og juridiske vurderinger.
7. Temaplan for støy skal gjennomføres i perioden 2023-2024.
8. Konsulentbistand for utarbeidelse av kommunedelplan E18 korridoren Drengsrud – Tranbykrysset.
9. Prosjektledelse og styring av bredbåndutbygging i Lier kommune, inkludert utarbeidelse av en bredbåndplan.
10. Leder (prosjektleder) Fjordbykontoret som overtar etter nåværende innleide konsulent.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Handlingsprogram			
			2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	576 653	520 766	571 873	587 859	606 876	622 804
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	81 179	103 798	100 207	100 607	100 087	104 763
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	129 552	121 883	130 210	130 660	130 660	130 679
Overføringsutgifter	36 716	39 109	38 685	38 685	38 685	38 685
Finansutgifter	2 332	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	826 431	785 556	840 975	857 811	876 308	896 931
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-34 084	-35 797	-38 792	-38 792	-38 792	-38 792
Refusjoner	-127 458	-83 868	-93 423	-93 423	-93 423	-93 423
Overføringsinntekter	-4 564	-5 056	-2 278	-2 278	-2 278	-2 278
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-3 222	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-169 328	-124 721	-134 493	-134 493	-134 493	-134 493
Sum	657 103	660 835	706 482	723 318	741 815	762 438

Investeringer

Beløp i 1000	Handlingsprogram				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
Forsterket satsing kollektiv, gange og sykkelveier	5 000	5 000	5 000	0	15 000
Infrastruktur Fjordbyen	0	100 000	110 000	400 000	610 000
Oppgradering parker, turveier, torg etc.	0	2 307	5 000	0	7 307
Videreutvikling av Stoppen som inkluderende arena/møteplass på tvers	100	50	0	0	150
Sum investeringsprosjekter	5 100	107 357	120 000	400 000	632 457

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF.

I bevilgningen til Fjordbyen ligger alle investeringene inkl. skole

Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 2.

LANDBRUKSUTVALGET

Innledning

Virksomheten landbruk og miljø har ansvar for landbruk-, vilt- og miljøsaker i kommunen. Virksomheten er lokalisert på Foss gård i Lier. Virksomheten omfatter også avdelingen tilsynskontoret for små og mellomstore avløpsanlegg, som er et vertskommunesamarbeid. Virksomheten består av 13,4 årsverk.

Landbruk og miljø saksbehandler søknader og spørsmål knyttet til blant annet:

- lovsaker (jordlov, konsesjonslov, skoglov, forurensningsloven m.m.)
- tilskuddsforvaltning (produksjonstilskudd, miljø m.m.)
- klimatiltak i landbruket
- landbruksbasert næringsutvikling, Innovasjon Norge
- viltsaker
- veterinærvakt
- kommuneskog

Virksomheten har en miljørådgiver med ansvarsområde vassdrag og vannkvalitet. Stillingen er tredelt og består av en 50 % stilling på prosjekt Ren Drammensfjord (finansieres fra Miljødirektoratet), en 40 % stilling på vannområde Lierelva (finansieres av Viken fylkeskommune og Lier kommune) og 10 % stilling til øvrige miljøsaker (Lier kommune). Virksomheten disponerer også en stilling på 40 % fra tidligere planavdelingen, avgrenset til mer administrativt og praktisk arbeid med akutte forurensningsspørsmål og saker opp mot Statsforvalteren og i samarbeid med kommunens beredskapsleder og øvrige virksomheter.

Tilsynskontoret har ansvaret for alle private avløpsanlegg, altså alle anlegg som ikke er tilknyttet kommunale ledninger innenfor de sju samarbeidende kommunene Drammen, Lier, Holmestrand, Hole, Øvre Eiker, Modum og Krødsherad. Følgende oppgaver utføres: tømning av tanker (administrering av denne tjenesten som utføres av private firmaer), kontroll og tilsyn med anleggene, bistand til kommunene knyttet til spørsmål innenfor fagområdet, samt utslippstillatelser innenfor dette området.

Status

Lier er et viktig landbruksområde nasjonalt sett. Landbruksnæringen står sterkt i Lier kommune, omfatter mange arbeidsplasser og er innovativ og sentral for samfunnsutviklingen i kommunen. Gjeldende landbruksplan for Lier kommune ble vedtatt i 2012.

Lierelva er livsnerven for å levere rent vann til landbruket, og tilbyr samtidig tilgang til natur for opphold og rekreasjon nær der de bor. Lier kommune har myndighet på flere områder

som påvirker vannmiljøet og vannkvaliteten, herunder avløp, landbruk, vannforsyning, miljø, forurensning og arealplanlegging. Videre er rent vann i indre Drammensfjorden i seg selv et viktig miljømål, samtidig som det er betydningsfylt for fremtidig attraktivitet knyttet til bosetting i planlagte utbyggingsområder i indre Drammensfjorden.

Utfordringer

- Stadig mer sammensatte og krevende lovsaker kan være svært resurskrevende.
- Tidkrevende saksbehandling knyttet til ulovlighetsoppfølging.
- Tidkrevende saksbehandling knyttet til klagesaksbehandling og resurssterke klagere.
- Flere oppgaver overflyttes fra statsforvalteren til kommunen, kan påvirke kapasiteten på kontoret og stiller krav til økt kompetanse.

Satsingsområder

- Praktisere et strengt jordvern for å ta vare på Norges beste matjord og landbruksnæringens behov for store og sammenhengende produksjonsarealer.
- Arbeide for å redusere forurensning til vassdrag for å sikre god vannkvalitet som tilfredsstiller krav til jordvanning.
- Økt fokus på biologisk mangfold for å ivareta kommunens kvaliteter på området gjennom økt kompetanse, kommunikasjon og informasjon.
- Sikre god kvalitet og effektiv saksbehandling, fortsette arbeidet med digitalisering og bli enda bedre på formidling.
- Legge til rette for møteplasser og informasjonskanaler for å stimulere til næringsutvikling i landbruket, og rekruttering av unge og nye bønder for å opprettholde et solid fag- og produksjonsmiljø.
- Nye rutiner i nytt kvalitetssystem gir grunnlag for bedre internkontroll.
- Utvikle tett og godt samarbeid og fagmiljø i kommunen (også med nabokommunene) som har fokus på landbruk og miljø.

Mål

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i steds- og samfunnsutvikling.

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
1.1 Lierdalen skal være et produksjonsområde for frukt, bær og grønnsaker av nasjonal betydning.	HP. Praktisere et strengt jordvern, redusere omdisponering og nedbygging av dyrket mark.	HP. Lokalt mål <6 daa årlig utover kommuneplanens arealdel.	-6,6	<6 daa	<6 daa	
1.2 Naturen skal være lett å ta i bruk gjennom et allsidig og attraktivt friluftslivstilbud.	HP. Øke kunnskapen om og forståelsen av landbruket. Alle elever i Lier skole skal gjøres kjent med natur og skogbruk	HP. % deltakelse fra skoler på skogdager	90.0 %		100.0 %	
5.6 Lier kommune skal arbeide aktivt for en bærekraftig samfunnsutvikling.	HP. Fremme grønn og bærekraftig næringsutvikling.	HP. Inspirasjonsseminar for nye og kommende gårdbrukere hvert andre år	Avlyst på grunn av korona	Gjennomføres	Gjennomføres	
6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles Høyt nærvær blant kommunens ansatte	HP Felles Nærværspersent	95.0 %	95.0 %	95.0 %	
	HP Organisasjons-utvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4.3	4.5	4.5	4.1
		HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	4.2	4.4	4.4	4.0
		HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	3,000	4,000	4,000	

Tiltak

Landbruk og miljø

- Gjennom biologisk mangfold-prosjekter ivareta sjeldne arter og kartlegge og bekjempe uønskede arter.
- Videreføre arbeidet med miljøprosjektet Ren Drammensfjord, og arbeide for å bedre vannkvaliteten ved deltagelse i Vannområdet for Drammenselva, Tyrifjorden og indre Oslofjord Vest, samt kommunens eget vannområde for Lierelva gjennom samarbeid med nabokommuner og regionale myndigheter.
- Revidere Lier kommunes landbruksplan.
- Ved søknad om omdisponering av dyrket mark skal alltid alternativer vurderes.
- Gjennomføre årlige skoleskogdager for 6. klasse.
- Oppfølging av landbrukseiendommer med forurensningsutfordringer langs Lierelva med sidebekker.
- Bidra til bærekraftig næringsutvikling i landbruket gjennom å årlig gjennomføre speed-dating med Innovasjon Norge, og gjennomføre inspirasjonsseminar for nye og kommende gårdbrukere hvert andre år.
- Stimulere til redusert klimagassutslipp fra landbruket gjennom klimaforum og deltagelse i klimasatsprosjekt, og videreføre arbeidet med prosjektet Klimaomstilling i matnæringen (KIM).

Økonomi

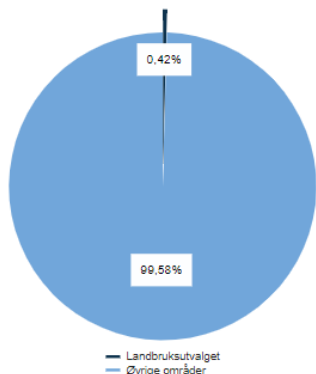
Driftsbudsjett og rammeendringer

Beløp i 1000		Handlingsprogram			
		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		7 056	7 056	7 056	7 056
Vedtak forrige periode					
1 HP 21 Biologisk mangfoldprosjekter		-50	-50	-50	-50
Sum Vedtak forrige periode		-50	-50	-50	-50
Sum Lønns- og prisvekst		231	231	231	231
Konsekvensjusteringer		181	181	181	181
Konsekvensjustert ramme		7 236	7 238	7 238	7 238
Tiltak til mål					
2 Økning i ressurser til vannområdekoordinator		100	100	100	100
Sum Kostnadsreduksjon		100	100	100	100
Nye tiltak og realendringer budsjett		100	100	100	100
Ramme 2023-2026		7 336	7 338	7 338	7 338

Beskrivelser av rammeendringer

1. Dette er en tidsbegrenset bevilgning til prosjekter i 2021 og 2022. Midlene tas ut fra 2023.
2. Det er nødvendig med en økning av lønnsbudsjettet til stillingen som vannområdekoordinator. Tilskudd til drift av vannområde fra fylkeskommunen vil reduseres.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Handlingsprogram			
			2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	10 832	6 094	6 271	6 271	6 271	6 271
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	1 432	2 526	2 680	2 680	2 680	2 680
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	17 017	186	192	192	192	192
Overføringsutgifter	600	145	175	175	175	175
Finansutgifter	5 017	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	34 898	8 951	9 317	9 317	9 317	9 317
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-23 896	-388	-339	-339	-339	-339
Refusjoner	-3 069	-1 507	-1 542	-1 542	-1 542	-1 542
Overføringsinntekter	-116	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 680	0	-100	-100	-100	-100
Sum Driftsinntekter	-28 761	-1 895	-1 981	-1 981	-1 981	-1 981
Sum	6 137	7 056	7 336	7 336	7 336	7 336

Investeringer

Beløp i 1000	Handlingsprogram				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
	0	0	0	0	0
Sum investeringsprosjekter	0	0	0	0	0

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF.

Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 2.

FORMANNSKAPET – STAB

Innledning

Formannskapet - stab består av:

- Kommunedirektørens ledergruppe
- Kommunikasjon
- Kommuneadvokat
- Beredskap
- HR
- Innbyggjerservice
- IKT
- Utvikling
- Økonomi
- Virksomhetsstyring
- Internkontroll og kvalitet
- Eierstyring

Formannskap - stab omfatter virksomheter og stabsfunksjoner som har en viktig rolle knyttet til å sikre enhetlig praksis og samhandling i hele organisasjonen og er gjennom sin støtte eller sitt utviklingsarbeid sentrale for å bidra til at ressursene brukes effektivt og riktig. Området skal tilrettelegge for demokratiske prosesser gjennom sekretariattjenester for folkevalgte.

Området gir støttefunksjoner som skal sikre enhetlig og god administrativ styring og utvikling. Dette skjer blant annet gjennom å koordinere sektorovergripende prosesser og utarbeide administrative beslutningsgrunnlag, drifte og videreutvikle felles- og støttetjenester for organisasjonen samt ivareta ansvaret for å lede og legge til rette for sektorovergripende innovasjon og utviklingsarbeid, for eksempel gjennom digitalisering og kompetanseutvikling.

Status

Status og utfordringer innenfor områdene eierstyring, beredskap, kvalitet og internkontroll er omtalt under kapitlet organisering og styring.

Sektorovergripende prosjekter

Kommunedirektøren må prioritere hardt med hensyn til hvilke prosjekter som skal igangsettes for å sikre vellykket opplæring, forankring og implementering. Flere prosjekter går over mer enn ett år.

Prioriterte digitaliseringsprosjekter vil i stor grad være å sikre tilganger til kommunens systemer for alle medarbeidere, forbedre samhandling i kommuneorganisasjonen og effektivisere og forbedre tjenester.

Oppvekstsektoren har i mange år vært i et eget domene, og det har ikke vært lagt til rette for samhandling på tvers i kommuneorganisasjonen. Prosjektet som skal bidra til løsning skal ferdigstilles i 2023. Arbeidet er komplekst og involverer mange aktører. Det vil ha fokus på bruker- og brukerforståelse, noe som er vesentlig for å lykkes med digitaliseringsprosjekter. Office 365 skal implementeres i kommuneorganisasjonen under prosjektet «Digital arbeidsplass» med planlagt oppstart 2023 og ferdigstilling i 2024.

Arbeidet med en ny løsning for intern kommunikasjon vil starte opp i 2023. Eksisterende løsning ivaretar ikke dagens behov, herunder tilgang fra ulike enheter som mobil, nettbrett og PC. En ny løsning skal være tilgjengelig også utenfor kommunens nettverk, noe som vil medføre større fleksibilitet for flere brukere. Kommunen har under koronapandemien tatt i bruk flere nye digitale kommunikasjonsflater, hvor Teams og Zoom er de mest brukte. Dette har gitt oss økt digital kompetanse, men også bidratt til effektiv samhandling og møtevirkosomhet. Det er naturlig å se nærmere på hvordan disse samhandlingsplattformene skal videreføres.

Organisasjon- og kompetanseutvikling

Kompetansestrategien ble vedtatt i 2022. Denne vil bli fulgt opp med årlige handlingsplaner. Formålet med handlingsplanene er å legge til rette for at organisasjonen får en oversikt over hvilken kompetanse den vil trenge for å nå morgendagens utfordringer, og hvordan det skal satses på målrettet kompetanseutvikling de neste årene.

Kommunestyret vedtok ny arbeidsgiverstrategi «Sammen for grønne Lier» i desember 2019. Denne fastsetter mål for organisasjonen, slik at den kan ivareta sitt samfunnsoppdrag og yte gode og effektive tjenester til innbyggerne. Med utgangspunkt i arbeidsgiverstrategien skal rekrutteringsstrategi og lønnspolitikk føre til styrking av kommunens konkurransekraft i arbeidsmarkedet ved å tiltrekke dyktige og engasjerte ledere og medarbeidere.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og nærværarbeid

HMS-arbeidet ivaretas gjennom arbeidet i lokale medbestemmelsesutvalg (LMU) i hver virksomhet samt det sentrale arbeidsmiljøutvalget (AMU). Virksomhetene skal gjennomføre jevnlig LMU-møter og verneunder i henhold til mandat og kvalitetsrutiner. Kvalitetspolicy og kvalitetssystem, som blant annet omfatter avvikshåndtering, skal bidra til et bedre systematisk HMS-arbeid i kommunen. Videre gjennomføres det årlig obligatorisk HMS-opplæring for medlemmer i arbeidsmiljøutvalget, ledere og verneombud.

Det er etablert et forsterket prosjekt for helsefremmende arbeidsmiljø hvor blant annet NAV og Arbeidslivssenteret deltar i prosjektgruppen. Målet med prosjektet er å utarbeide et rammeverk for kontinuerlig og systematisk nærværarbeid som virksomhetene kan benytte i sitt arbeid med nærvær og arbeidsmiljø. Det arbeides nå med prosjektet i pilotvirksomheter innen oppvekst og helse, omsorg og velferd, men prosjektet skal danne grunnlag for nærværarbeid i hele kommuneorganisasjonen. Tiltakene i nærværarbeidet skal bidra til å nå arbeidsgiverstrategiens hovedmål om å utvikle arbeidsplasser som fremmer god fysisk og psykisk helse.

Nærværsmålet på 95 % er et ambisiøst mål generelt sett i kommunesektoren. Det er helt nødvendig å arbeide med et langsiktig perspektiv og sikre at ledelse, tillitsvalgte og vernetjenesten opprettholder fokuset i alle ledd og på alle nivåer for å lykkes.

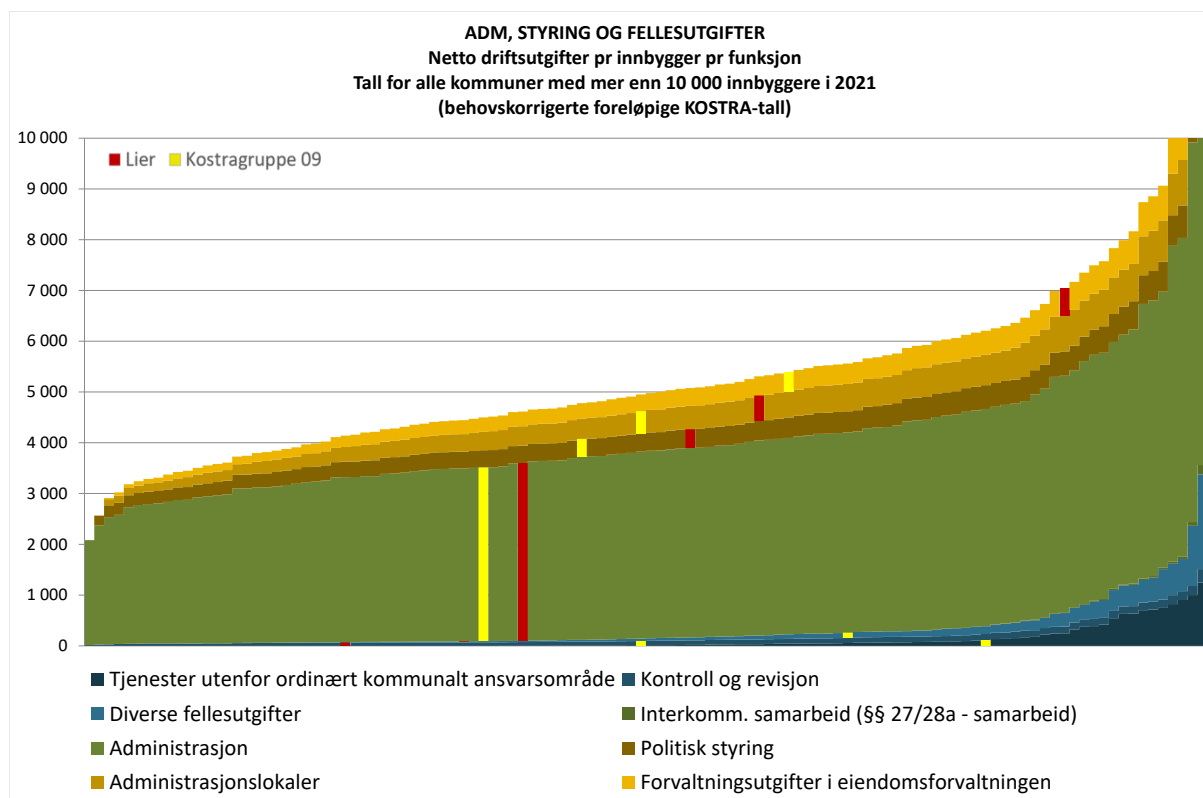
IKT drift

Teknologisk infrastruktur og systemløsninger for IKT blir stadig mer komplekse, globale og integrerte. Den raske utviklingen gjør det krevende å forutse risikoer. I forbindelse med krigen i Ukraina orienterte kommunedirektøren kommunestyret om at nasjonale myndigheter og KS har påpekt viktigheten av at kommunene har økt fokus på fare for kriminalitet i det digitale rom. Det digitale sikkerhetsarbeidet må ses i et helhetlig perspektiv og er et viktig område å prioritere. Det er derfor gjennomført en analyse av IKT-sikkerhet med fokus på modenhetsvurdering av informasjonssikkerhet, gjennomgang av brannmuoppsett og teknisk sikkerhetstest av IT-infrastruktur.

Lier kommunes IKT-enhet er med sine åtte medarbeidere bemannet med dedikerte og kompetente medarbeidere. Sett i forhold til den raske teknologiske utviklingen og digitalisering er fagmiljøet lite for å kunne levere på tunge og mange oppgaver for å ivareta sikker og effektiv drift. Det er videre svært vanskelig å rekruttere medarbeidere til IKT. Kommunedirektøren har derfor en stor bekymring knyttet til å trygge sikker IKT-drift. Det bør derfor tas grep for å styrke området vesentlig. Det bør derfor søkes samarbeid med andre kommuner eller andre organisatoriske løsninger for å møte utfordringene knyttet til sikker IKT-drift og informasjonssikkerhet.

Sammenligning med andre kommuner

Lier har vurdert sine kostnader i 2020 opp mot alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere, samt kommunegruppe 9, per område. Plasseringen til Lier er markert med rødt og plasseringen til gjennomsnittet i kommunegruppe 9 er markert med gult.

Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kr	Lier	Kostragruppe 09	Viken	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
<i>Antall innbyggere</i>	27 584	670 698	1 269 230	102 302	96 088	4 725 443
ADM, STYRING OG FELLESUTGIFTER	4 995	4 890	5 290	5 586	6 243	5 497
Politisk styring	371	349	372	330	405	416
Kontroll og revisjon	61	84	79	59	24	102
Administrasjon	3 503	3 425	3 789	4 147	4 254	3 950
Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	545	383	398	490	675	353
Administrasjonslokaler	496	440	543	477	720	469
Diverse fellesutgifter	19	101	63	52	153	117
Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsomr		116	45	31	13	94
Interkomm. samarbeid (§§ 27/28a - samarbeid)		-8	2			-3

Behovskorrigerte netto driftsutgifter per innbygger.

Administrasjon, styring og fellesutgifter er samlet sett lave i Lier kommune. Det er kun netto forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen i Lier som ligger høyere enn de øvrige kommunene i sammenligningen ovenfor. Isolert sett er det positivt at mest mulig ressurser prioriteres til de andre tjenestekområdene. Det er imidlertid en fare for at for lave administrasjonskostnader gir sårbarhet og begrenset mulighet for å yte støtte til organisasjonen.

Utfordringer

Digitalisering

- Det er fortsatt et etterslep av flere digitaliseringsprosjekter grunnet omdisponering av personell i corona pandemien.
- Virksomhetene som skal digitalisere har utfordringer med å frigjøre ressurser til å bidra i arbeidet og ta systemansvar.
- Digitalisering er både tids- og kostnadskrevende.

IKT

- Lite fagmiljø og sårbar IKT-drift gir risiko for at kommunen blir utsatt for digital kriminalitet og brist i tjenesteleveranser fra IKT.

Kompetanse og organisasjonsutvikling

- Arbeidsmarkedet i regionen er stadig mer konkurranseutsatt. Særlig gjelder dette leder- og spisskompetanse innen helse, omsorg, velferd, skole, steds- og samfunnsutvikling og rådgivning. Rekruttering er under sterkt press.
- Lønnsnivå samt kompetansesentre og fagutviklingsmiljøer i de større nabokommunene gir klare fortrinn for disse i rekruttering av ledere og fagpersoner. Lier kommune kan ikke møte denne konkurransen uten at området tilføres økte ressurser.
- For å utvikle en offensiv heltidskultur er kommunen avhengig av et godt partssamarbeid og felles forståelse for hensikt og målsettinger. Det kan være krevende å prioritere tid og ressurser til langsiktige interne investeringer i leder- og medarbeiderutvikling, som først gir avkastning frem i tid.

Anskaffelser

- Lier kommune har ett årsverk i administrasjonen for å bistå virksomhetene med anskaffelser, fremforhandling av rammeavtaler, kontraktsoppfølging og oppfølging av sentrale anskaffelsesstrategier. Siden 2020 har vi vært deltakere i et interkommunalt oppgavefellesskap for felles anskaffelser og kontraktsoppfølging med fire andre kommuner. (Viken Vest innkjøpssamarbeid). Dette samarbeidet har 2,0 årsverk til kontraktsoppfølging. Øvrig arbeid med felles rammeavtaler utføres med ansatte fra deltakerkommunene og kjøp av ekstern bistand. Fagområdet er komplekst og det stilles økende krav til profesjonalitet hos kommunen som innkjøper. Det er derfor behov for å styrke dette fagområdet.

Satsningsområder

Virksomhetene har utarbeidet serviceerklæringer for å tydeliggjøre hva «brukerne» og andre interessenter kan forvente av tjenestene som området skal levere. For å måle i hvilken grad

tjenesteområdet lykkes med å levere effektive tjenester med god kvalitet, vil det i løpet av 2023 gjennomføres brukerundersøkelser. Sammenholdt med andre indikatorer for kvalitet og effektivitet, vil resultatet av undersøkelsene benyttes til videreutvikling av tjenestene.

Kommunestyre og fylkestingsvalg 2023

Kommunestyre- og fylkestingsvalg avholdes i september 2023. Basert på evalueringer fra tidligere gjennomførte valg har administrasjonen utarbeidet flere konkrete mål for å optimalisere valgavviklingen i 2023 og fremover. Forankring av ansvar og arbeidsfordeling i administrasjonen skal sikre en god organisering og faglig kompetanse i prosjektet. Videre skal det gjøres flere grep for å sikre god valgavvikling for velgerne og valgmedarbeiderne.

Medarbeiderundersøkelse 10-FAKTOR

Lier kommune gjennomfører hvert andre år den digitale medarbeiderundersøkelsen 10-FAKTOR. Undersøkelsen er et verktøy for å måle variabler som er avgjørende for å oppnå gode resultater – og som kan påvirkes gjennom målrettet utviklingsarbeid. Undersøkelsen er både medarbeiderskaps- og ledelsesorientert, og legger spesiell vekt på mestring, motivasjon og bruk av kompetanse.

Innovasjonsstrategi for kommunens egne virksomheter

I HP 2020-2024 ble kommunedirektøren gitt i oppdrag å utarbeide en innovasjonsstrategi. Dette arbeidet ble utsatt grunnet korona, og strategien vil derfor ferdigstilles i løpet av 2023. Strategien skal avklare hva kommunen legger i innovasjon, hvilke forutsetninger som må være til stede for å lykkes med innovasjon og fastsette satsingsområder for innovasjon i Lier kommune. Den skal også bidra til at vi tar i bruk nye arbeidsmetoder og nyttiggjør oss muligheter som følge av ny teknologi. Strategien vil bli implementert i 2023.

Rekruttere og beholde medarbeidere

Kontinuerlig styrking og fremming av kommunens omdømme som arbeidsgiver er sentralt for å tiltrekke og beholde kritisk kompetanse. Rekrutteringsprosessen skal bidra til profesjonalisering av rekrutteringen. Det jobbes med å øke antall heltidsstillinger. I dette arbeidet er det nødvendig å finne konstruktive tiltak for felles løsninger.

Internkontroll og kvalitet

Arbeidet med å styrke internt tilsyn og kvalitet videreføres i 2023. Kommunedirektøren organiserer arbeid med tilsyn og kvalitet under ett område; økonomi og virksomhetsstyring. Dette for å sikre et bredere fagmiljø og bedre utnyttelse av kapasitet. Arbeidet med implementering av nytt kvalitetssystem videreføres også gjennom arbeid med kvalitetssystemet «Rettesnora».

Digitalisering

Den politisk vedtatte planen «Digital strategi for Lier kommune» er førende for alt digitaliseringsarbeidet. Videre arbeid med denne strategiens satsingsområder vil også i 2023 ha stort fokus gjennom oppfølging av handlingsplaner innen hver sektor.

Mål

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i organisasjon og utvikling.

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
3.2 Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet.	HP Kommunen skal tilby en lærlingplass pr. 750 innbygger	HP. Antall lærlinger.	35	37	38	
4.4 Lier kommunes egen virksomhet skal være klimanøytral i 2025.	HP Redusere klimaavtrykk på administrasjonen	HP Årlig 2 interne bevisstgjøringskampanjer	0	2	2	
6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles Høyt nærvær blant kommunens ansatte	HP Felles Nærværspersent	89,7 %	95,0 %	95,0 %	
	HP Kommunen skal sikre en effektiv innkreving av kommunale krav	Utestående saldo til innfordring pr. innbygger	40	2 500	2 500	
	HP Organisasjons-utvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4,1	4,3	4,5	4,1
		HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	4,0	4,2	4,4	4,0
		HP. Felles Etablere tilbake-meldingskultur, øke meldte avvik	110	120	140	
	HP Økonomi	HP. Disposisjons-fond i % av driftsinntektene	>10%	>10%	>10%	
		HP. Gjeldsgrad ekskl. selvkost	<70% av driftsinntekt	<70% av driftsinntekt	<70% av driftsinntekt	
		HP. Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter (konsern)	5,9 %	1,75 %	1,75%	

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
	HP. Kommunen skal være tilgjengelig og gi god informasjon til innbyggerne.	HP. Antall ubesvarte anrop på kommunens sentralbord	25%	4%	3%	
		HP. Antall ubesvarte samtaler i virksomhetene (returnerte samtaler til sentralbordet)	23%	20%	10%	
		HP. Gjennom-snittlig ventetid på henvendelser til kommunens sentralbord	19s	19s	15 s	
	HP. Lier kommune skal ha et omdømme som en god og attraktiv arbeidsplass	HP. Andel ledere som er internsertifisert i rekruttering	0%	50%	100%	

Tiltak

- Satse mer på forhåndsstemmetilbudet frem mot valget i 2023, og sikre universell utforming i alle valglokaler i Lier kommune.
- Vurdere hvordan IKT bør organiseres fremover for å sikre trygge IKT tjenester, sikker IKT infrastruktur og informasjonssikkerhet.
- Handlingsplaner for å følge opp kompetansestrategien skal implementeres i organisasjonen. Gjelder fortsatt.
- 10 faktor-undersøkelsen skal gjennomføres.
- Innarbeide nye lønns- og arbeidsvilkår i kommuneorganisasjonen.
- Styrke arbeide med kvalitetsrutiner i administrative virksomheter.
- Tiltak i handlingsplan for digitalisering skal iverksettes.
- Ivareta helhetlige digitale løsninger gjennom bruk av styringsverktøy som prosjektportalen og [DigiOrden](#).
- Evaluere bruk av nye digitale samhandlingsplattformer med hensyn til videreføring etter koronapandemien.
- Nytt kvalitetssystem er under innføring i hele organisasjonen. Dette er et omfattende prosjekt som krever betydelige ressurser fra både stabs- og støtteenhetene og virksomhetene. Alle prosedyrer gjennomgås og revideres.

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer

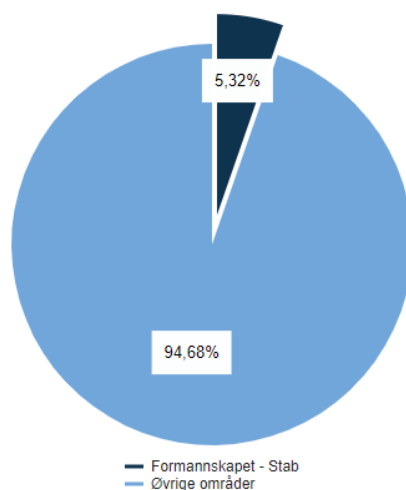
Beløp i 1000

	Handlingsprogram			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	103 555	103 555	103 555	103 555
Vedtak forrige periode				
1 Erkjentlighetsfest hvert annet år	-300	0	-300	0
2 Valg hvert annet år	1 150	0	1 150	0
Sum Vedtak forrige periode	850	0	850	0
Budsjettendring i år				
3 Andre tiltak	504	504	504	504
Sum Budsjettendring i år	504	504	504	504
Sum Lønns- og prisvekst	3 643	3 643	3 643	3 643
Konsekvensjusteringer	4 997	4 147	4 997	4 147
Konsekvensjustert ramme	108 552	107 702	108 552	107 702
Tiltak til mål				
4 Økte forsikringskostnader	200	200	200	200
Sum Nye brukere/kostnadsendring	200	200	200	200
Tiltak til mål				
5 Anskaffelser - 100% stilling	500	500	500	500
6 Kommuneadvokaten - Ekstern advokatbistand fra rammeleverandør	300	300	300	300
Sum Nye brukere/kostnadsendring	800	800	800	800
Vedtatte endringer				
7 Økning forvaltningsrevisjon	565	565	565	565
Sum Vedtatte endringer	565	565	565	565
Annet				
8 Kommuneadvokat - Kontorrekvista, kurs, PC,	100	100	100	100
9 Velferdsteknologi- flytte prosjektledelse til drift	957	957	957	957
Sum Annet	1 057	1 057	1 057	1 057
Nye tiltak og realendringer budsjett	2 622	2 622	2 622	2 622
Ramme 2023-2026	111 174	110 324	111 174	110 324

Beskrivelser av rammeendringer

1. Fest for ansatte som har jobber 25 og 40 år i kommunen avholdes hvert annet år. Det legges inn en ramme for tiltaket de årene arrangementet avholdes.
2. Bevilgning til gjennomføring av valg hvert annet år.
3. Flytte budsjettmidler lærlingeoppfølging fra Formannskapet – stab til HOV og OKI og justering internhusleie mellom tjenesteområdene.
4. Forsikringskostnadene øker utover prisvekst
5. Det er behov for å styrke kapasiteten på anskaffelser for å kunne følge opp innkjøpsstrategien og kravene til anskaffelser. Stillingen finansieres 60 % over kommunebudsjettet og 40 % over selvkost fra Lier vei, vann og avløp KF.
6. Kommuneadvokaten ble opprettet som egen virksomhet i 2021. Ved å samle juridisk kompetanse i et felles fagmiljø klarer kommunen å løse flere juridiske problemstillinger og saker med interne krefter. Det er imidlertid behov for en budsjettpost til kjøp av tjenester der vi ikke har kompetanse eller kapasitet til å løse dette internt.
7. Med kontrollutvalgets innstilling til forvaltningsrevisjon økes rammene.
8. Kommuneadvokaten ble opprettet som egen virksomhet i 2021. Det er behov for et budsjett til drift av kontoret.
9. Prosjektleder for velferdsteknologiprogrammet har over flere år vært lønnet over investeringsbudsjettet. Kostnader til prosjektledelse knytter seg i hovedsak til driftskostnader, og kan derfor ikke føres som investering.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Handlingsprogram			
			2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	72 005	76 764	80 016	80 016	80 016	80 016
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	34 828	27 723	29 248	28 398	29 248	28 398
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	5 794	6 136	7 378	7 378	7 378	7 378
Overføringsutgifter	7 845	969	998	998	998	998
Finansutgifter	201	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	120 673	111 592	117 640	116 790	117 640	116 790
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-387	-529	-125	-125	-125	-125
Refusjoner	-17 382	-7 508	-6 341	-6 341	-6 341	-6 341
Sum Driftsinntekter	-17 769	-8 037	-6 466	-6 466	-6 466	-6 466
Sum	102 903	103 555	111 174	110 324	111 174	110 324

Investeringer

Beløp i 1000	Handlingsprogram				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
Datautstyr	250	2 050	0	0	2 300
IKT- Handlingsplanen	5 000	5 000	4 000	4 000	18 000
Nye lokaler IKT	2 000	0	0	0	2 000
Rehab Rådhuset	2 000	0	0	0	2 000
Sum investeringsprosjekter	9 250	7 050	4 000	4 000	24 300

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF.

Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 2.

FORMANNSKAPET
– KOMMUNALE FORETAK

Innledning

Lier kommune har to kommunale foretak:

- Lier vei, vann og avløp KF, som forvalter, drifter og utvikler vei, vann, overvann og avløp for kommunen.
- Lier eiendomsselskap KF, som forvalter, drifter og utvikler bygg og eiendomsmasse for kommunen.

Disse selskapene er formelt en del av kommunen. De har imidlertid en særskilt stilling ettersom de er direkte underlagt kommunestyret og ikke kommunedirektøren.

Et kommunalt foretak ledes av et styre og en daglig leder. Styret har myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder foretaket og dets virksomhet. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med lover og forskrifter, foretakets formål og vedtekter, kommunens økonomiplan og årsbudsjett og andre vedtak eller retningslinjer som er fastsatt av kommunestyret. Videre skal styret for et foretak vedta et eget årsbudsjett innenfor de rammene som kommunestyret har vedtatt for foretaket.

Kommunedirektøren har ingen instruksjons- eller omgjøringsrett overfor vedtak som fattes av styret i de kommunale foretakene, ettersom disse rapporterer direkte til kommunestyret. Derimot har kommunedirektøren rett til å uttale seg før styret treffer vedtak i saker som skal videre til kommunestyret, og alle saker som skal til kommunestyret skal gå via kommunedirektøren.

Kommunedirektøren får levert en rekke tjenester fra Lier eiendomsselskap KF, og har dermed en viktig bestillerrolle. Begge foretakene er også fagorgan overfor basisorganisasjonen innen sine respektive ansvarsområder.

I henhold til foretakenes vedtekter fastsetter kommunestyret overordnede målsettinger for foretakene. Kommunestyret fastsetter de økonomiske rammene for foretaket. Styret vedtar foretakets detaljerte budsjett innenfor disse rammene.

Status

Lier eiendomsselskap KF

Lier eiendomsselskap KF (LEKF) har ansvar for kommunens eiendommer, formålsbygg og boliger. Rehabilitering- og oppussingsprosjekter på kommunens bygningsmasse gjennomføres av LEKF som byggherre. Daglig leder rapporterer til styret, og har en personalgruppe på 66 medarbeidere i 58 årsverk.

Noen nøkkeltall:

- 120 800 m2 egne formålsbygg (utenom Haugestad)
- 3 970 m2 egne bygg til næringsutleie (inkludert Haugestad 1 441 m2)
- 8 434 m2 innleid areal
- 369 utleieboliger.
- 47,3 m2 snittstørrelse på utleieboliger

Lier vei, vann og avløp KF

Lier vei, vann og avløp KF har ansvar for teknisk infrastruktur i Lier kommune. Foretaket ivaretar drift, vedlikehold, utbygging, utvikling og forvaltning av kommunens infrastruktur innen vei, vann og avløp. Foretaket betjener Lier kommunens innbyggere, og har totalt 8 890 abonnenter på vann og avløp.

Vei er en skattefinansiert tjeneste. Vi har ansvar for:

- 182 km kommunale veier
- 39 km kommunale gang- og sykkelveier
- 6625 veilyspunkter, hvorav 869 langs fylkesvei og 471 i natur- og fritidsarealer. Av 6625 punkter er 2250 skiftet til LED-belysning.

Vann og avløp er en gebyrfinansiert tjeneste. Vi har ansvar for:

- 186 km distribusjonsnett på vannforsyningen
- 314 km avløpsnett (spillvann + overvann+avløp felles). Av disse er 97 % separert mellom spillvann og overvann
- 45 pumpestasjoner
- 5 høydebassenger
- 10 trykkøkingsstasjoner og ca. 100 reduksjonsventiler på vannforsyningsnettet
- 4 kommunale renseanlegg lokalisert henholdsvis i Linnes, Tronstad, Sjøstad og Sylling

Lier vei, vann og avløp KF er organisert med tre avdelinger og samlokalisert på Bilbo. Avdelingene er plan, prosjekt og forvaltning, utvikling, kunde og kvalitet og driftsavdeling. Foretakets verdier er samarbeid, kvalitet og innovasjon, som igjen er utledet fra Lier kommunens verdier som er åpen, tilgjengelig og etterrettelig.

Utfordringer

Lier eiendomsselskap KF

Kommunale tjenester er i rask utvikling og omstilling for å møte nye behov og forventninger. Til dette følger behov for bygningsmessige tilpasninger.

Hastigheten i omstilling utfordrer tidvis risikoen knyttet til prosjektenes kostnader og kvalitet.

- **Prosjekter**
 - Brukers forventning, ønsker og behov for kortere gjennomføringstid enn det som er faktisk mulig.
 - Uklare, motstridende ambisjonsnivåer i bestilling og i prosjektgjennomføring. Herunder endringer sent i prosessen.
 - Ufullstendige behovsbeskrivelser som kan gi økt risiko for endringer sent i prosjektet med påfølgende konsekvenser for fremdrift, kvalitet og kostnad.
 - Svært uoversiktlig entreprisemarked i sterk prisvekst.
- **Forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling (FDVU)**
 - LEKFs ønske om tilstrekkelig bistand til virksomhetene, slik at de kan følge opp eget brannvernansvar.
 - Innføring av internhusleieordning er ressurskrevende.
 - Begrenset egenressurs inn i systemetablering for oppfølging og ajourhold av FDVU.
- **Avdeling renhold**
 - Krav til overflater på gulv hva gjelder sklisikkerhet krever mer ressurser og maskiner ved daglig renhold og vedlikehold, noe som gir økte kostnader.
 - Utleie av kommunale bygg og skoler til idrettslag og organisasjoner reduserer tilgang til arealer. Dette gir mindre tidsvindu for gjennomføring av renhold i henhold til kvalitetsstandarden.
 - Situasjonen i arbeidsmarkedet gjør tilgang på arbeidskraft med rett kompetanse til tider vanskelig.
- **Avdeling bolig**
 - Et 20-talls leietakere har behov for veiledning og praktisk oppfølging. Manglende boevne vanskeliggjør mestring som leietaker og mulighet for å finne trygghet i eget hjem.
Konsekvensen av dette oppleves gjennom krevende bomiljøer, svært hard bruk av boligene og høyt behov for vedlikehold og skadeutbedringer. Sammen med kommunens boligkontor er det etablert en tilpasset tjeneste for å hjelpe denne gruppen. De skal arbeide parallelt og i tett samarbeid med psykisk helses hjelpetiltak.

- Det er betydelig behov for lokasjonsavklaring om «hardbruksboliger» som kan avlaste og forbedre eksisterende bomiljøer og øke muligheten for mestring for noen flere med store utfordringer.
- **Avdeling bygningsdrift**
 - Rekruttering av teknisk fagpersonell for drift av moderne bygg med basis i kommunal lønnstariff.
 - Implementering av den operative delen av internhusleien med en avklaring om ansvarsdeling i praktiske oppgaver ute på virksomhetene.
- **Øvrig**
 - Kommuneorganisasjonens kunnskap, innsikt og aksept for foretakets rolle, posisjon, myndighet og fullmakter.

Lier vei, vann og avløp KF

Tjenester vei, vann og avløp er i konstant utvikling. Klimaendring har medført økt fokus på overvannshåndtering. I tillegg vil Statsforvalters skjerpede krav til håndtering av avregning fra veinettet og rensing av avløpsvannet, medføre store investeringsbehov. Noen utfordringer som er identifisert er:

- Alder og tilstand på anleggene innebærer et betydelig fornyingsbehov for å møte krav til HMS, klimaendringer, IKT- og anleggssikkerhet, økte regulatoriske krav og vekst i næring og abonnenter.
- Stort fremtidig investeringsbehov innen avløpsrensing samtidig som demografi og geografi påvirker gebyrer. Dette gjør oss mer sårbare for endringer i økonomiske rammebetingelser.
- Krav fra overordnet myndighet knyttet til renseanlegg utfordrer fremdriften. Dette sett fra et regionalt perspektiv.
- Endret krav og rammebetingelser fra sentrale myndigheter både i forhold til drift og forvaltning av veinett samt vann- og avløpsnett. Mulig innføring av selvkostområde for overvann og krav til nitrogenfjerning, mikroplast og medisinerester på avløpsvannet.
- Forventninger om bistand på oppgaver utenfor foretakets kompetanse og ansvarsområde.
- Høy konkurranse på rekruttering av faglige ressurser og kompetanse. Foretaket i konkurranse med konsulentselskaper.
- Høy gjennomsnittsalder i virksomheten.

Satsningsområder

Lier eiendomsselskap KF

Ut over sikring av den løpende drift, gjennomføring av vedtatte byggeprosjekter og tett samhandling med kommunedirektøren, er foretakets overordnede prioriteringer i 2022 blant annet:

- Sikre god implementering og oppstart av en ny intern organisering i forbindelse med samlokalisering etter virksomhetsoverdragelser.
- Etablere kultur som understøtter læring og kompetanseutvikling i tillegg til identifisering og utnyttelse av synergier og gevinster.
- Kartlegge, videreutvikle og utnytte system-, fag - og kompetanseressurser på tvers i hele organisasjonen.
- Ta ambisiøse og selvstendige initiativ innen energi- og miljøområdet og levere på krav og målsetninger i vedtatt energi og klimaplan.
- Prioritering av bygningsvedlikehold innenfor foretakets økonomiske handlingsrom gjennom internhusleie og foretakets finansieringsmodell.
- Realisering av boliger som er tilpasset hard bruk. Økt oppmerksomhet rundt og konkret arbeid med foretakets strategier.

Lier vei, vann og avløp KF

Som en beredskapsorganisasjon så er foretaket opptatt av å sikre trygt drikkevann og forsvarlig håndtering av avløpsvannet og veinettet. Kvalitet for grønne Lier er foretakets hovedmål. Dette gjenspeiler kommunestyrets forventning om at foretaket skal levere tjenester som er på lik linje eller bedre enn tidligere VIVA IKS.

Etablering av ny renseløsning vil være det største prosjektet med høyest prioritering. Etablering av ny renseløsning er sentralt for å sikre både bolig og næringsutvikling i kommunen. Prosjektet er rigget slik at det ivaretar samfunns mål 2 (innsatsområde 2.6), men også FNs bærekraftsmål 14 og 17. Overføring av avløpsvann fra Sylling og Tronstad til Sjøstad er også et omfattende prosjekt som ivaretar den vedtatte overordnede avløpsplanen. Prosjektet tar høyde for kommunens mål innen klimanøytralitet, ved å tilrettelegge for blant annet mindre transport og bærekraftig avløpshåndtering.

Muligheter:

- Sikre gode samhandlingsrutiner med basisorganisasjon for å få bedre samordning, mer effektive prosesser og tydelige roller og myndighet.
- Eventuell sertifisering innen miljø og kvalitet gir potensial for mer effektiv ressursbruk og redusert miljøpåvirkning.
- Sentralisering av renseløsning gir mulighet og potensial for mer automatisering og stordriftsfordeler. (Se et større renseanlegg som en ressurs).
- Mulighet for gjenbruk av energi og biprodukter fra renseanlegg.

- Målrettet rekrutteringsarbeid for å ivareta og fornye kompetanse. Et sentralt renseanlegg kan bidra til økt rekrutteringsevne med tanke på attraktive arbeidsplasser i bransjen.
- Fjordbyen som et godt argument innenfor rekruttering og innovasjonsarbeid.
- Potensiale og mulighet for bedre og fremtidsrettet kundebehandling for å sikre konkurransekraft og tilfredse kunder.
- Potensial for regionalt samarbeid innen avløpsrensing åpner for mer robuste og bærekraftige løsninger.
- Utveksling og utnyttelse av kompetanse på tvers av virksomhetene og foretakene i Lier kommune.

Satsningsområdene er operasjonalisert med styringsindikator som rapporteres til både styret og kommunestyret.

Mål

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i de kommunale foretakene. En stor andel av indikatorene har ikke måling i 2021, dette gjelder hovedsakelig LVVAKF, grunnet at styret har vedtatt nye indikatorer.

Lier Eiendomsselskap KF

Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2021	Mål 2023	Mål 2026	Gj.sn. landet
4.4 Lier kommunes egen virksomhet skal være klimanøytral i 2025.	HP Eiendom - Energi	HP. Energiforbruk kwh pr m2.	123	<120	<120	180 (normtall)
		HP. Energiforbruk per m2 virksomhet helse og omsorg (kWh).	156	<150	<145	
		HP. Energiforbruk per m2 virksomhet skole (kWh)	108	<110	<110	
6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP. Eiendomsforvaltning og drift bolig	HP. Andel kommunale boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere. (%)	62	>62	>62	
		HP. Antall boliger med fiber/høy kvalitet på nettløsning	245	300	320	
		HP. Antall dager (snitt) benyttet til oppussing ved leietakerskifte.	<30	<30	<30	
		HP. Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere (antall).	20	>20	>20	18 (KOSTRA gr.9)
		HP. Totalt antall kommunalt disponerte boliger (antall)	539	>550	>550	
	HP. Eiendomsforvaltning og drift total	HP. Areal på formålsbygg per innbygger (m2)	4,39	<4,50	<4,50	5,02 (KOSTRA gr.9)

HP. Energikostnader per kvadratmeter	124	Måltall kommer		137 (KOSTRA gr.9)
HP. Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i % av samlede driftsutgifter	9,0 %	9,0 %	9,0 %	9,2 %
HP. Utgifter til renhold (kr). Formålsbygg	138	<140	<150	157 (KOSTRA gr.9)
HP. Utgifter til vedlikehold i kommunale boliger (kr).	350	<300	<300	
HP. Utgifter til vedlikehold per kvadratmeter (kr) Formålsbygg	87	>200	>200	88 (KOSTRA gr.9)

Lier Vei Vann og Avløp KF

Indikator	1. tert 2022	Mål 2023	Mål 2026	* Hovedmål	** Verdier	*** Komm.plan	Innsatsområde
Prosent av maskinparken med EUR6 eller Steg5	71 %	85 %	100 %	2	2, 3	4	4.4
Prosent nærvær	93 %	96 %	96 %	-	1	6	6.1
%-vise andel innhentet data fra fjernavleste vannmålere	Ny	93 %	98 %	1	2, 3	5	5.5
Andel fakturaer betalt innen forfall	Ny	98 %	98 %	1	2	2	2.5
Energi, avløpstjenesten	Ny	120	100	4	1, 3	4	4.4
Energi, vannforsyning	Ny	34	29	4	1, 3	4	4.4
Energi, veilys	Ny	80 %	100 %	4	1, 3	4	4.4
Det skal stilles krav til at bygge- og anleggsvirksomhet som utføres i regi av Lier VVA skal være utslippsfri	Ny	1 stk	3 stk	2, 4	2	4	4.3
Antall vannlekkasjer på kommunale vannledninger	4	5	5	3	2	4	4.4
Vanntap	Ny	27 %	20 %	3	2	4	4.4
Fremmedvann til renseanlegg	36 %	38 %	25 %	3	2	2	2.6
Overløpsutslipp fra avløpsumpestasjoner	Ny	<1 %	<0,5 %	2, 3	2	2	2.6
Gjentetting av spillvannsnett (kommunalt ansvar). Kloakkstopp	Ny	5 stk	2 stk	2, 3	2	2	2.6
Tilbakeslag / kjelleroversvømmelser	Ny	0 stk	0 stk	3	2	2	2.6

Fellesledninger avløp	Ny	2,6 %	1 %	2, 3	2	4	4.4
Tilfredsstillende samferdselsanlegg / infrastruktur (iht. hovedplan vei)	Ny	60 %	70 %	4	2	2	2.5
Antall ulykker med personskade på kommunale veier	Ny	0 %	0 %	4	2	2	2.5

**Hovedmål Lier VVA KF:*

1. Lier vei, vann og avløp KF skal være nytenkende
2. Lier vei, vann og avløp KF skal sertifiseres innen kvalitet og miljø innen 2025
3. Lier vei, vann og avløp KF skal sikre godt og nok vann. I tillegg skal foretaket sikre en forsvarlig håndtering av avløpsvannet med fokus på begrenning av fremmedvann og klimaendringer
4. Lier vei, vann og avløp KF skal sikre et grønnere Lier ved å tilrettelegge for grønn mobilitet og grønne innkjøp

***Verdier Lier VVA KF:*

1. Samarbeid
2. Kvalitet
3. Innovasjon

****Kommuneplanens samfunns mål:*

1. Levende landskap
2. Tilhørighet til bygda
3. Livsmestring for alle
4. Klimanøytralt Liersamfunn
5. Framtidsretta og næringsvennlig
6. Kommunen som organisasjon

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer kommunale foretak

Beløp i 1000

	Handlingsprogram			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	30 071	30 071	30 071	30 071
Vedtak forrige periode				
1 HP 20 Eiendom - Kjøp av klimakvoter	200	200	200	200
2 HP 21 Innføring husleie kommunale bygg	-200	-200	-200	-200
3 HP 22 1. tertial endring i avskrivning/eieruttak	0	-2 000	-2 000	-2 000
4 HP 22 Nye veistrekninger som blir overtatt for framtidig drift og vedlikehold	220	520	1 120	1 120
Sum Vedtak forrige periode	220	-1 480	-880	-880
Sum Lønns- og prisvekst	1 047	1 047	1 047	1 047
Konsekvensjusteringer	1 267	-433	167	167
Konsekvensjustert ramme	31 338	29 638	30 238	30 238
Kostnadsreduksjon				
5 Innskappingskrav Lier Eiendomsselskap KF	0	-2 000	-2 000	-2 000
6 Innsparingskrav Lier Vei Vann og Avløp	0	-1 000	-1 000	-1 000
7 Redusert energimengde i forbindelse med utskifting av veilys	-130	-250	-400	-550
Sum Kostnadsreduksjon	-130	-3 250	-3 400	-3 550
Nye brukere/kostnadsendring				
8 Barnevernet flytter til Fosskvartalet	2 500	2 500	2 500	2 500
9 Bruveien 5	504	504	504	504
10 Drift av parkeringsordning, håndheving	0	1 000	1 000	1 000
11 Fosshagen 2 (FDVU)	3 526	3 526	3 526	3 526
12 Gilhus gård (FDVU)	382	382	382	382
13 Helsetjenestene for barn og unge, Lierbyen (FDVU)	65	387	387	387
14 Kjellstad Gård (FDVU)	0	175	175	175
15 Nye veistrekninger som blir overtatt for framtidig drift og vedlikehold	-160	254	254	300
16 Portnerboligen (FDVU)	100	150	150	150
17 Økning budsjett på kontoer som justeres høyere enn deflator	2 776	2 776	2 776	2 776
18 Økning i drivstoffpriser	300	300	300	300
19 Økning i prisen på dustex (støvdempingsmiddel)	75	75	75	75
20 Økt renholdsomfang barnehager	265	265	265	265
21 Økt strømpris utover deflator	6 000	6 000	6 000	6 000
22 Økte strømavgifter til veilys	1 400	1 400	1 400	1 400
Sum Nye brukere/kostnadsendring	17 733	19 694	19 694	19 740
Vedtatte endringer				
23 KS 120/2021 tilknytning kommunalt vann- og avløpsnett	500	500	500	500
Sum Vedtatte endringer	500	500	500	500
Nye tiltak og realendringer budsjett	18 103	16 944	16 794	16 690
Ramme 2023-2026	49 441	46 582	47 032	46 928

Beskrivelser av rammeendringer

1. Klimanøytralt samfunn 2025 - økte kostnader ved kjøp av grønn strøm.
2. Bevilgningen til klimanøytralt samfunn er justert over til tjenesteområdenes rammer gjennom internhusleiemodellen.

3. Overføringen til Lier eiendomsselskap reduseres med 2 millioner kroner fra 2024. Dette gjøres fordi antallet utleieboliger i foretaket økes. I internhusleiemodellen tilfaller husleie foretaket, mens finanskostnadene og låneopptaket belastes kommunen. Deler av husleieinntekten må overføres til kommunen og benyttes til å dekke kommunens finanskostnader.
4. Tiltaket gjelder overtagelse av fortau i Båhusveien og overføring av veiansvar for Kjellstadveien fra fylkeskommunen til Lier kommune. 2023: Årkvislaveien får forlenget fortau, nytt fortau i Ringveien (Kraft). 2024: planlagt nytt fortau i Henumveien, Hallingstadveien, Gamle Ringeriksvei og Bratromveien. 2025: planlagt overtagelse av veianlegg i forbindelse med utbygginger i Sjøstad / Øverbyåsen, sykehuset og Fjordbyen (del 1).
5. Innsparingskrav til Lier eiendomsselskap KF, foreslått fra 2024. Finansieringsmodellen av LEKF er knyttet til internhusleie og står fast. Foretaket vil søke muligheter for å møte et innsparingskrav gjennom redusert vedlikeholdsaktivitet og endret frekvens på renhold der dette anses forsvarlig. Konsekvenser vil kunne være økt vedlikeholdsetterslep på bygg og redusert renholdskvalitet.
6. Innsparingskrav for Lier vei, vann og avløp KF fra 2024. Innsparingen må gjennomføres ved bortfall av reasfaltering av kommunale veier og gang- og sykkelveier da dette har minst umiddelbar innvirkning på foretakets drift. Konsekvensen blir ytterligere etterslep på veinettet og gang- og sykkelveier. Det risikeres også økte utgifter på lapping av hull i veier.
7. Redusert energimengde i forbindelse med utskifting av veilys. Den beskrevne innsparingen forutsetter en økt bevilgning til investeringer i veilys.
8. Behov for økt areal til bruk for barnevernet etter reformen i 2022.
9. «Annekset» er flyttet fra gamle Hegg skole til leide lokaler i Bruveien 5.
10. For 2022 har Buskerudbyen bevilget 1 million kroner til dekning av første driftsår for håndheving av parkeringsbestemmelsene. Denne bevilgningen overføres til 2023 siden løsning ikke er etablert. Etter oppstartsåret må kommunen dekke håndheving selv. Parkeringsordningen gjelder håndheving av ordning for alle parkeringsplasser inklusiv utfartsparkeringer, idrettsanlegg og kommunale institusjoner.
11. Midler til forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling (FDVU) av nye Fosshagen Øst.
12. Midlene (FDVU) er beregnet ut ifra «tomt bygg» og inkluderer ikke ressurser til aktivitet og bruk.
13. Nye og utvidede lokaler for helsetjenesten for barn og unge er i forprosjektfase og klar for realisering. Budsjettposten gjelder FDVU-kostnader til bygget.
14. Prosjektet er i forprosjektfase og forventes realisert. Budsjettposten gjelder FDVU-kostnader til bygget.
15. Beløp er endringer i forhold til det som ble vedtatt i HP 2022 - 2025. Noen strekninger har blitt forskjøvet og nye har kommet til. De oppgitte beløpene er endringer. Følgende endringer er utført:

2023: Årkvislaveien er tatt ut og flyttet til 2024

2024: Kjellstadveien (fortau ASVO) og fortau Fagerliåsen er nye

2025: Ingen endringer i forhold til HP 2022 – 2025

2026: Lagt inn strekninger for Fjordbyen - del 2

I den økonomiske beregningen er det benyttet enhetspriser som er beregnet i hovedplan vei.

16. Portnerboligen ved Fosshagen ressurscenter er under rehabilitering. Beløpet er FDVU-kostnader til rehabilitert bygg.
17. Flere kontoer hos Lier eiendomsselskap KF har høyere prisvekst enn den veksten som blir kompensert via deflator. Dette gjelder blant annet strøm.
18. Drivstoffprisene har hatt en betydelig høyere prisøkning enn konsumprisindeksen. Oppgitt beløp er beregnet for maskiner og utstyr som benyttes på vei-området.
19. Leverandøren av støvdempingsmiddelet Dustex har varslet en prisøkning på 45 %. Ca 35 % av den innkjøpte mengden blir solgt videre til private. Beløpet som er lagt inn gjelder det som blir brukt på de kommunale veiene.
20. LEKF har overtatt renhold på barnehager som tidligere løste dette selv.
21. Økning for å møte de høye strømprisene. Økningen forutsetter noe lavere pris i 2023 enn i 2022, og vil bli vurdert i tertialene.
22. Både nettleie og energiledd har betydelig større prisøkning enn deflator. Det er antatt at energiprisene vil være vedvarende høye og at nettleia har fått en varig økning.
23. Kommunestyresak 120/2021 tilknytning kommunalt vann- og avløpsnett. 500 000 kroner bevilges årlig til tilskudd tilknytning kommunalt vann og avløpsnett for de som får pålegg om dette.

Kommentarer driftsramme

Rammeoversikten ovenfor viser netto ramme for drift av formålsbygg og vei samt tilskuddsposten for tilknytning vann.

Nedenfor er netto ramme for formålsbygg og vei presisert.

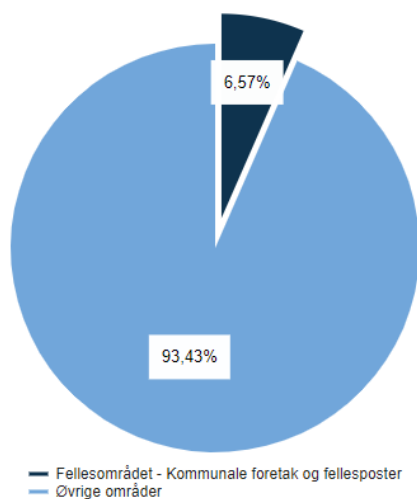
Beløp i 1000

	Handlingsprogram			
	2023	2024	2025	2026
Internhusleie 2022	136 953	136 953	136 953	136 953
Eiebidrag 2022	-58 014	-58 014	-58 014	-58 014
Netto driftsramme formålsbygg HP 22	78 939	78 939	78 939	78 939
Endringer internhusleie				
HP 22 1. tertialvedtak endring i avskrivning/eieruttak	0	-2 000	-2 000	-2 000
Innsparingskrav	0	-2 000	-2 000	-2 000
Barnevernet flytter til Fosskvartalet	2 500	2 500	2 500	2 500
Bruveien 5	504	504	504	504
Fosshagen 2 FDVU	3 526	3 526	3 526	3 526
Gilhus Gård FDVU	382	382	382	382
Helsetjenestene for barn og unge, Lierbyen (FDVU)	65	387	387	387
Kjellstad Gård (FDVU)	0	175	175	175
Portnerboligen FDVU	100	150	150	150
Økning budsjett på kontoer som justeres høyere enn deflator	2 776	2 776	2 776	2 776
Økt renholdsomfang barnehager	265	265	265	265
Økt strømpris utover deflator	6 000	6 000	6 000	6 000
Sum Endringer	16 118	12 665	12 665	12 665
Netto driftsramme formålsbygg HP 23	95 057	91 604	91 604	91 604

Beløp i 1000

	Handlingsprogram			
	2023	2024	2025	2026
Netto driftsramme vei HP 22	28 071	28 071	28 071	28 071
Endringer veiramme				
HP 22 Nye veistrekn timer som blir overtatt for framtidig drift og vedlikehold	220	520	1 120	1 120
Pris- og inntektsvekst	1 047	1 047	1 047	1 047
Innsparingskrav Lier Vei Vann og Avløp	0	-1 000	-1 000	-1 000
Redusert energimengde i forbindelse med utskifting av veilys	-130	-250	-400	-550
Drift av parkeringsordning, håndheving	0	1 000	1 000	1 000
Nye veistrekn timer som blir overtatt for framtidig drift og vedlikehold	-160	254	254	300
Økning i drivstoffpriser	300	300	300	300
Økning i prisen på dustex (støvdempingsmiddel)	75	75	75	75
Økte strøm utgifter til veilys	1 400	1 400	1 400	1 400
Sum Endringer	2 752	3 346	3 796	3 692
Netto driftsramme vei HP 23	30 823	31 417	31 867	31 763

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Handlingsprogram			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	-46 285	8 184	32 429	32 429	32 429	32 429
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	3 355	2 082	5 916	5 796	5 646	5 496
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	66 189	50 259	66 635	63 791	64 286	64 332
Overføringsutgifter	14 413	58 846	40 246	40 246	40 246	40 246
Finansutgifter	294 637	156 626	316 187	215 382	234 689	259 971
Sum Driftsutgifter	332 309	275 997	461 414	357 645	377 297	402 475
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-10	0	0	0	0	0
Refusjoner	-114 895	-133 140	-130 461	-142 907	-155 402	-173 802
Overføringsinntekter	-1 774 379	-1 753 457	-1 917 137	-1 937 020	-1 962 207	-1 992 096
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-95 809	-85 195	-212 184	-91 529	-94 529	-94 029
Sum Driftsinntekter	-1 985 093	-1 971 792	-2 259 782	-2 171 456	-2 212 138	-2 259 927
Sum	-1 652 784	-1 695 795	-1 798 368	-1 813 811	-1 834 841	-1 857 452

Investeringer

Beløp i 1000	Handlingsprogram				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
Asfaltering og mindre tiltak	9 400	5 400	5 400	5 400	25 600
Bygg og eiendomsutredninger	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
ENØK (ledbelysning)	0	0	0	5 000	5 000
Enøk varmepumper	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Hovedprosjekt mangler for prosjekt - 8004	3 152	3 152	3 152	3 152	12 608
Kirkegårder	974	0	974	974	2 922
Kirkeinvesteringer	3 259	4 233	3 259	3 259	14 010
Løpende investeringer	0	0	8 000	73 000	81 000
Maskiner og utstyr	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Maskiner og utstyr, IT-utstyr	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Oppgradering ihht tilstandsanalyse og tiltaksplan	19 957	21 957	23 957	25 957	91 828
Overvannstiltak	6 000	6 000	14 800	20 000	46 800
Renseløsning	111 000	147 000	246 000	249 000	753 000
Saneringsplan	88 800	42 500	25 500	3 500	160 300
Stedsutvikling Tranby	0	100 000	0	0	100 000
Takutbedringer skole flate tak	2 000	2 000	0	0	4 000
Trafikksikkerhet og grønn mobilitet	8 000	8 000	8 000	3 000	27 000
Utbedring av eksisterende veier	10 600	8 000	0	0	18 600
Veglys	7 400	6 600	6 600	6 600	27 200
Sum investeringsprosjekter	279 542	363 842	354 642	407 842	1 405 868

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF.

Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 2.

ØKONOMI OG INVESTERING

Innledning

Kommuneloven krever at det er handlingsregler for kommunens økonomiske utvikling. Lier har i økonomireglementet vedtatt å ha handlingsregler for netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeldsgrad. Nivået på disse handlingsreglene vedtas i behandlingen av handlingsprogrammet. Nivåer på handlingsreglene er i dette handlingsprogrammet ikke endret fra de nivåene som ble vedtatt for handlingsreglene i handlingsprogrammet fra i fjor.

- Netto driftsresultat skal utgjøre minst 1,75 % av driftsinntektene.
- Gjelden til investeringer, eksklusive selvkostområdene skal utgjøre mindre enn 70 % av driftsinntektene.
- Disposisjonsfond skal minst utgjøre 10 % av driftsinntektene.

Kommunen har de siste årene hatt en økonomisk utvikling som har vært bærekraftig i forhold til disse handlingsreglene. Det er imidlertid vedtatt et økende investeringsnivå de neste årene som vil øke gjeldsgraden. Økende låneopptak til investeringer, samt forventninger om et noe høyere rentenivå vil medføre økende utgifter til renter og avdrag de neste årene. Dette vil sette press på netto driftsresultat og det økonomiske handlingsrommet for tjenesteproduksjonen. I årets rullering av handlingsprogrammet har kommunedirektøren måttet prioritere strengt mellom nye behov, og har fokusert på kommunens kjerneoppgaver. Likevel har det ikke lyktes å legge frem et handlingsprogram hvor alle handlingsreglene blir oppfylt.

Lier kommune står overfor store utviklingsprosesser som vil gi en sterk befolkningsvekst de neste årene. Dette gjelder blant annet utbygging av Fjordbyen og Gullaug. Denne utbyggingen vil gi økende inntekter gjennom skatt, rammetilskudd, men også økende utgifter til tjenester. Det kreves dessuten betydelige kommunale investeringer for å understøtte at veksten kan komme. Dette er faktorer som er svært usikre. I 10-årig investeringsplan vises det hvordan investeringsbehovet utfordrer økonomien, og det blir utfordrende for kommunen å oppfylle handlingsreglene. Særlig gjeldsgraden vil øke.

Hovedtrekk i budsjettforslaget.

Nedenfor gjengis noen viktige forutsetninger som er lagt til grunn i budsjettforslaget for 2023 og økonomiplanen for 2023 til 2026.

- Prognose fra Lier boligbyggeprogram er lagt til grunn for befolkningsvekst ved beregning av frie inntekter. Prognosen gir en befolkningsvekst på rundt 300 innbyggere per år, en gjennomsnittsvekst på 1,1 %.
- Den samme befolkningsprognosen er lagt til grunn for beregning av kommunens utgifter i de ulike tjenesteområdene de neste årene. Befolkningsøkningen vil bli høyest i den eldre delen av befolkningen. Dette er en gruppe som statistisk sett

krever mye kommunale tjenester. Dette er det tatt høyde for i fireårsplanen. Av veksten i frie inntekter er 80 % kompensert til tjenestene, mens 20 % planlegges overført til finansiering av investeringer. Dette er fordi kommunen fortsatt må ha høy fokus på effektivisering i driften, og deler av inntektsveksten må gå til å finansiere investeringer som skal understøtte veksten.

- De frie inntektene (skatt og rammetilskudd) for 2023 er lagt 20 millioner kroner over regjeringens anslag for frie inntekter. Dette er gjort ut fra flere års erfaring med at de sentrale skatteanslagene er satt for lavt.
- Sammenslåingen av Vardar og Agder energi forventes å øke utbyttet med ca. 2,5 millioner kroner årlig, basert på beregninger som er gjort i forbindelse med fusjonsplanene. De høye strømprisene forventes å gi økt utbytte på kort sikt. Det er lagt inn en total økning av utbytte på 10 millioner kroner i 2023 og 5 millioner kroner i 2024.
- I beregning av finanskostnadene er det forutsatt at kommunen skal betale lavest mulig avdrag på lån som kommuneloven tillater. Videre er forventet rentebane fra kommunalbanken benyttet. Rente på lån uten fastrente er satt til 3,13 % (i 2023), 3,32 %, 3,22 % og 3,15 % (i 2026).
- Ved inngangen til 2022 var disposisjonsfondet på 15,2 % av driftsinntektene. For å dempe økningen i finanskostnader, justeres disposisjonsfondet til 10 % i hele perioden. Dette innebærer at 123 millioner kroner av tidligere opparbeidet disposisjonsfond benyttes som egenkapital til investeringer i 2023. I de påfølgende årene er det forutsatt at de årlige overskuddene benyttes til investeringer.
- For at investeringsnivået de neste årene skal være bærekraftig, må det settes i gang en prosess for realisering av noen av kommunens verdier i Fjordbyen. Dette ligger utenfor handlingsprogramperioden, men er en viktig forutsetning i 10-årig investeringsplan.
- Det er gjort en svært streng prioritering av innmeldte behov både i driften og for investeringer. Det er kun de nødvendige behovene knyttet til kjerneoppgavene som er prioritert.
- Det er ikke tatt høyde for økte kostnader grunnet koronapandemien eller krigen i Ukraina. Det kalkuleres med at eventuelle merkostnader for vaksineringsdekkes av staten og tilskudd til integrering dekker kostnadene ved bosettinger fra Ukraina.

Handlingsreglene

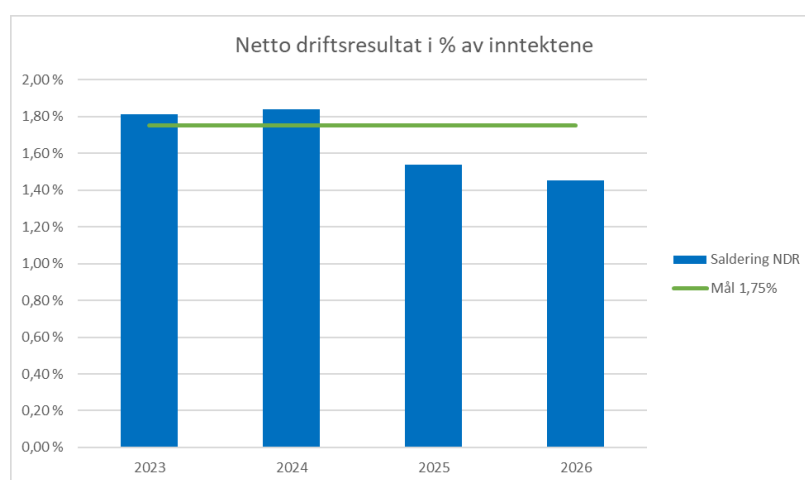
Lier kommune har vedtatt følgende handlingsregler for den økonomiske utviklingen:

- Netto driftsresultat skal være minimum 1,75 prosent av driftsinntektene
- Disposisjonsfondet skal være minst 10 prosent av driftsinntektene
- Gjeldsgrad for gjeld eksklusive selvkostområdene skal være under 70 prosent av driftsinntektene

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat (NDR) er ansett som det viktigste økonomiske måltallet i kommunal sektor. Lier har over flere år klart å oppnå et netto driftsresultat over anbefalt nivå på 1,75 prosent av driftsinntektene. Netto driftsresultat uttrykker hvilke midler som ikke er benyttet i driftsregnskapet, og som gjenstår for avsetninger til disposisjonsfondet og senere års investeringer. Netto driftsresultatet representerer også en buffer mot uforutsette utgifter i driften.

For den kommende fireårsperioden innebærer budsjettforslaget at netto driftsresultat vil holde seg nært opp til handlingsregelen, men økende finansutgifter medfører at resultatene antas å synke noe mot slutten av perioden.

Utvikling Netto driftsresultat

I kommunedirektørens forslag til budsjett er det lagt opp til et gjennomsnittlig netto driftsresultat på 1,66 prosent for fireårsperioden sett under ett.

Disponering av netto driftsresultat

Netto driftsresultat for de enkelte årene er i hovedsak foreslått disponert ved overføring til investeringer, som tabellen nedenfor viser. Avsetningene til disposisjonsfondet er for å justere fondet til 10 % av inntektene.

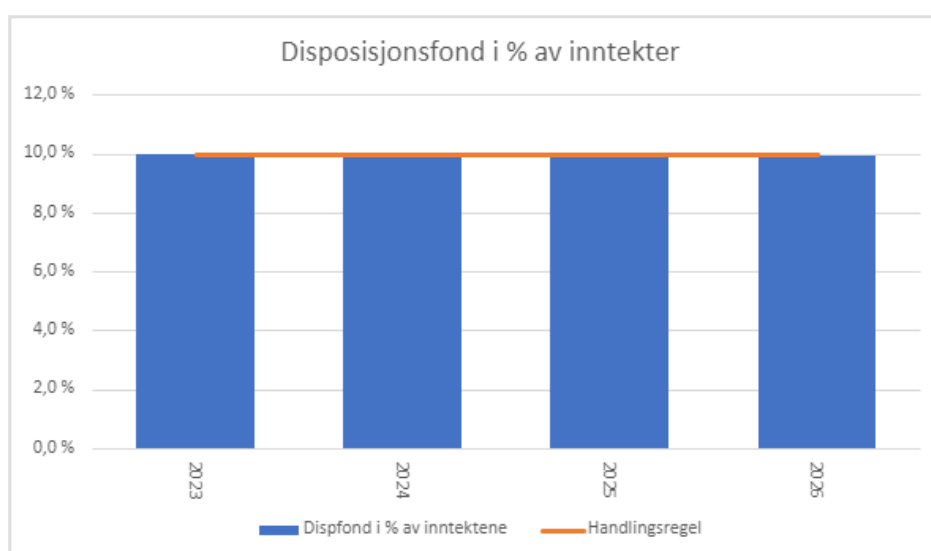
Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
Overføring til investeringer	163 000	37 700	31 000	28 800
Avsetninger til disposisjonsfond	0	3 260	3 828	4 795
Bruk av disposisjonsfond	-123 155	0	0	0
Netto driftsresultat	39 845	40 960	34 828	33 595
Netto driftsresultat i % av inntekter	1,81 %	1,84 %	1,54 %	1,45 %

Disposisjonsfondet

Disposisjonsfondet er kommunens reserve til å dekke uforutsette utgifter, sviktende inntekter, underskudd og kritiske hendelser. Fondet kan også være en egenkapital til fremtidige investeringer. Handlingsregelen er derfor satt til at disposisjonsfondet skal være på 10 % av driftsinntektene.

Disposisjonsfondet har økt over flere år, og kommunen har nå et disposisjonsfond som ligger over handlingsregelen. Disposisjonsfondet er estimert til å utgjøre 342 millioner kroner i 2022. Det er 16 % av inntektene.

For å redusere låneopptaket og gjeldsgraden, foreslås det å bruke 123 millioner kroner av fondet til å finansiere investeringer. Dette gjør at fondet utgjør 10 % av inntektene, og videreføres på dette nivået i hele handlingsprogramperioden.

Tabellen nedenfor viser planlagt bruk av fond og størrelsen på disposisjonsfondet i perioden.

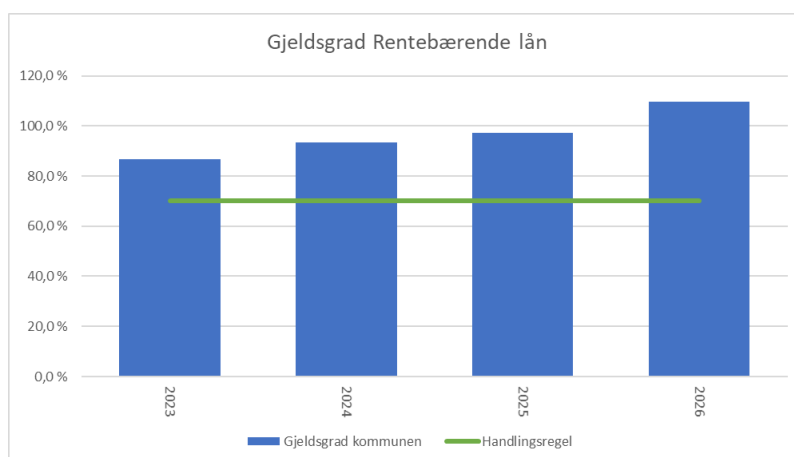
Tall i hele tusen	2022	2023	2024	2025	2026
Avsetning til disposisjonsfond		-123 155	3 260	3 828	4 795
Disposisjonsfond totalt	342 336	219 181	222 441	226 269	231 064
I % av inntekter	16,2 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %

Gjeldsgrad eksklusiv gjeld knyttet til selvkostområdet

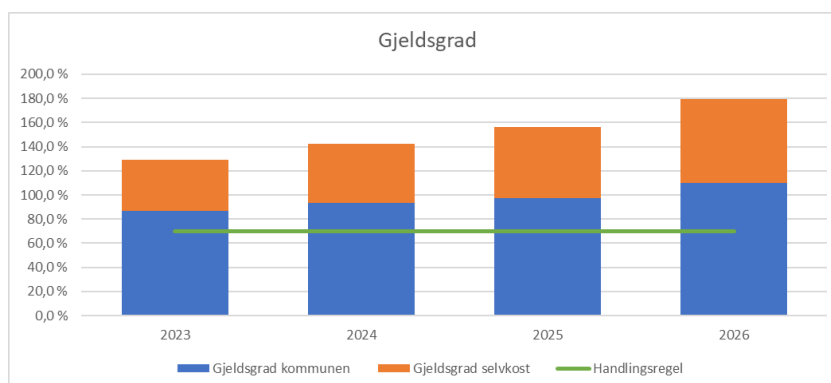
I handlingsregelen for gjeldsgrad har Lier kommune valgt å se bort fra gjeld knyttet til investeringer innen selvkostområdet. Dette er naturlig da gebyrer for vann og avløp skal dekke finanskostnader knyttet til disse investeringene.

Lier lå innenfor handlingsregelen i 2021, men investeringsbehovet gjør at gjeldsgraden nå ligger over handlingsregelen. I slutten av handlingsperioden vil gjeldsgraden ligge på 110 % av inntektene.

Dette er utfordrende ettersom det gir kommunen økte finanskostnader, og fordi det ligger store investeringsbehov for kommunen også etter 2026.

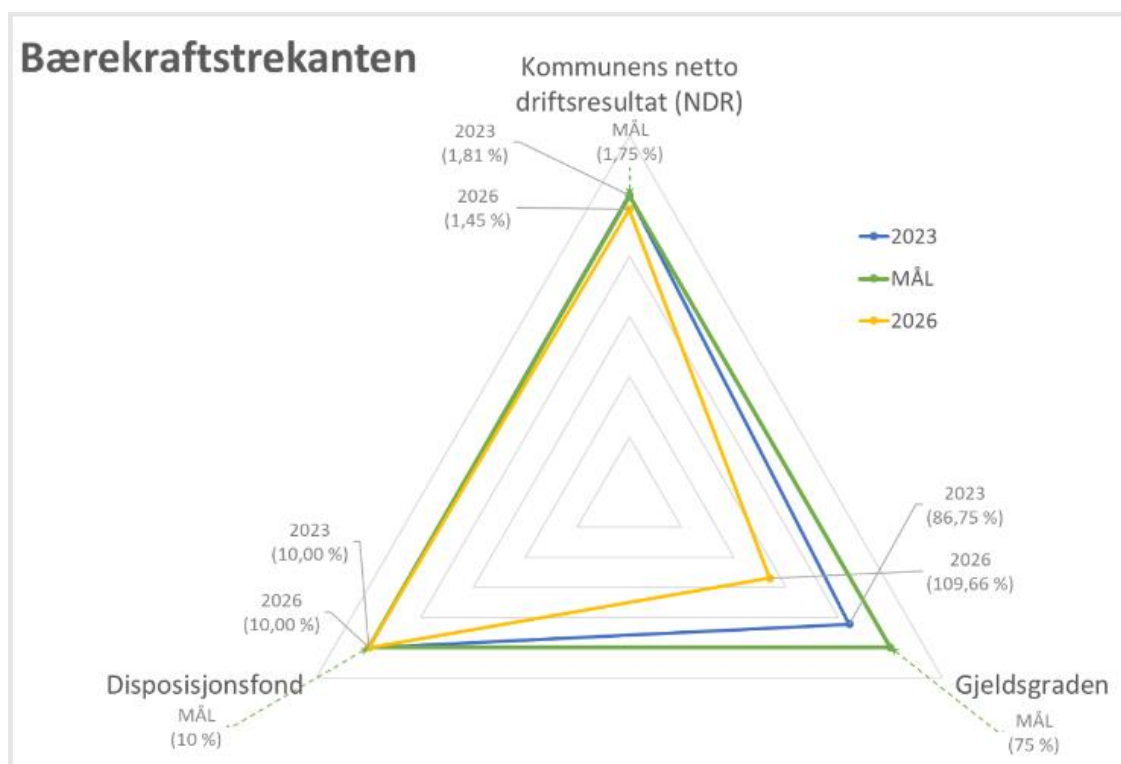

Det er verdt å merke seg at det også er betydelige investeringer innenfor vann- og avløpsområdet som ligger foran oss. Dette gjelder blant annet ny renseløsning for avløp som utredes i disse dager. I 2026 vil den totale gjeldsgraden til Lier kommune være omlag 180 % av løpende inntekter.

Bærekrafttrekanten for de tre handlingsreglene

De tre vedtatte handlingsreglene er gjensidig avhengige av hverandre. Netto driftsresultat benyttes til å avsette til disposisjonsfond eller finansiering av investeringer. Lavere netto driftsresultat kan derav medføre mindre disposisjonsfond eller opptak av mer lån og økende gjeldsgrad. Disposisjonsfondet kan brukes til å finansiere investeringer for å redusere gjeldsgraden. Økende gjeldsgrad medfører høyere finanskostnader og påvirker derav netto driftsresultat. Dette kan illustreres som i figuren nedenfor:

For at økonomien skal være bærekraftig, bør arealet i trekanten ikke være mindre enn den grønne trekanten. For Lier kommune vil arealet være noe mindre i fireårsperioden, illustrert med den blå (2023) og oransje (2026). Det er gjeldsgraden som legger et økende press på økonomien

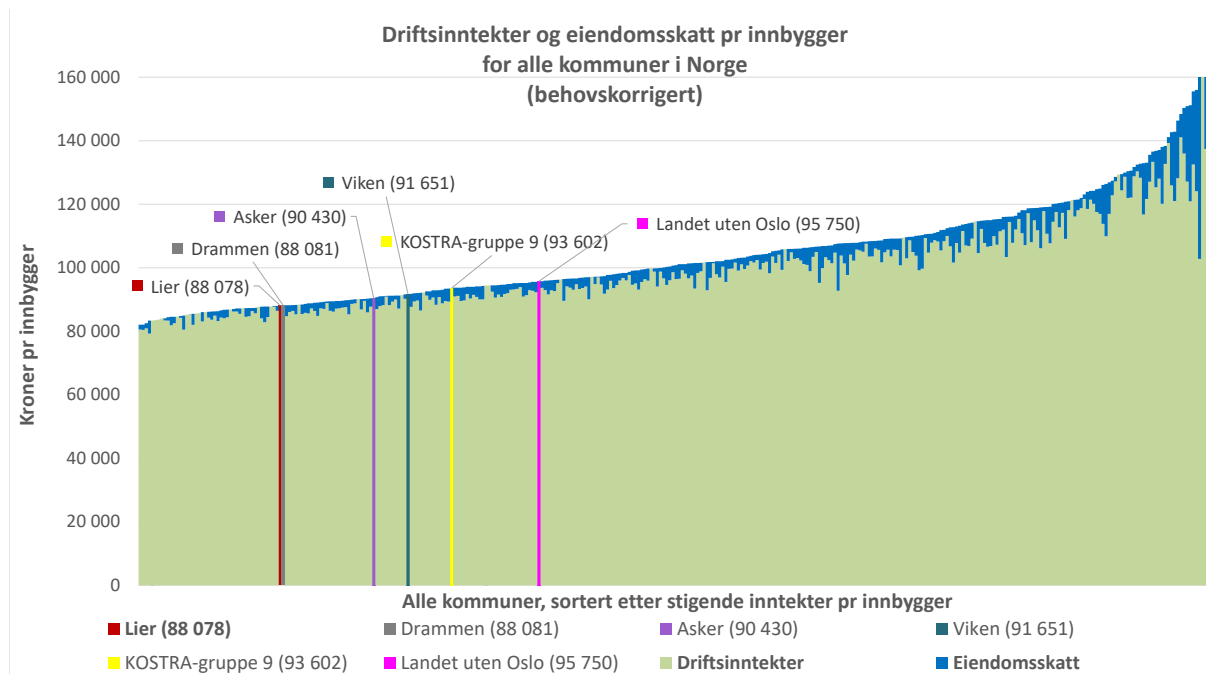
Sammenligning med andre kommuner (KOSTRA)

Ved å sammenligne Lier kommune med andre kommuner kan man få en indikasjon på hvordan kommunen utvikler seg med tanke på kostnadsnivå, effektivitet og til dels også kvalitet. For relevante kostnadsområder sammenligner vi oss med gjennomsnittet i landet (uten Oslo), kostragruppe 9, Drammen, Asker og Viken. Kostragruppe 9 består av kommuner som ligner på Lier med hensyn til innbyggertall, utgiftsprofil og inntekter per innbygger.

Inntekter per innbygger i alle landets kommuner

I figuren under har vi sortert alle kommuner etter stigende driftsinntekter per behovskorrigert innbygger. Begrepet behovskorrigert innbygger betyr at

befolkningsgrunnlaget i Lier kommune omgjøres til befolkningssammensetningen i en norsk gjennomsnittskommune for lettere å kunne sammenligne Lier med andre kommuner. For de kommunene som har eiendomsskatt er dette vist med blå farge på toppen av inntekten. Som vi ser ligger Lier relativt lavt på driftsinntekter.

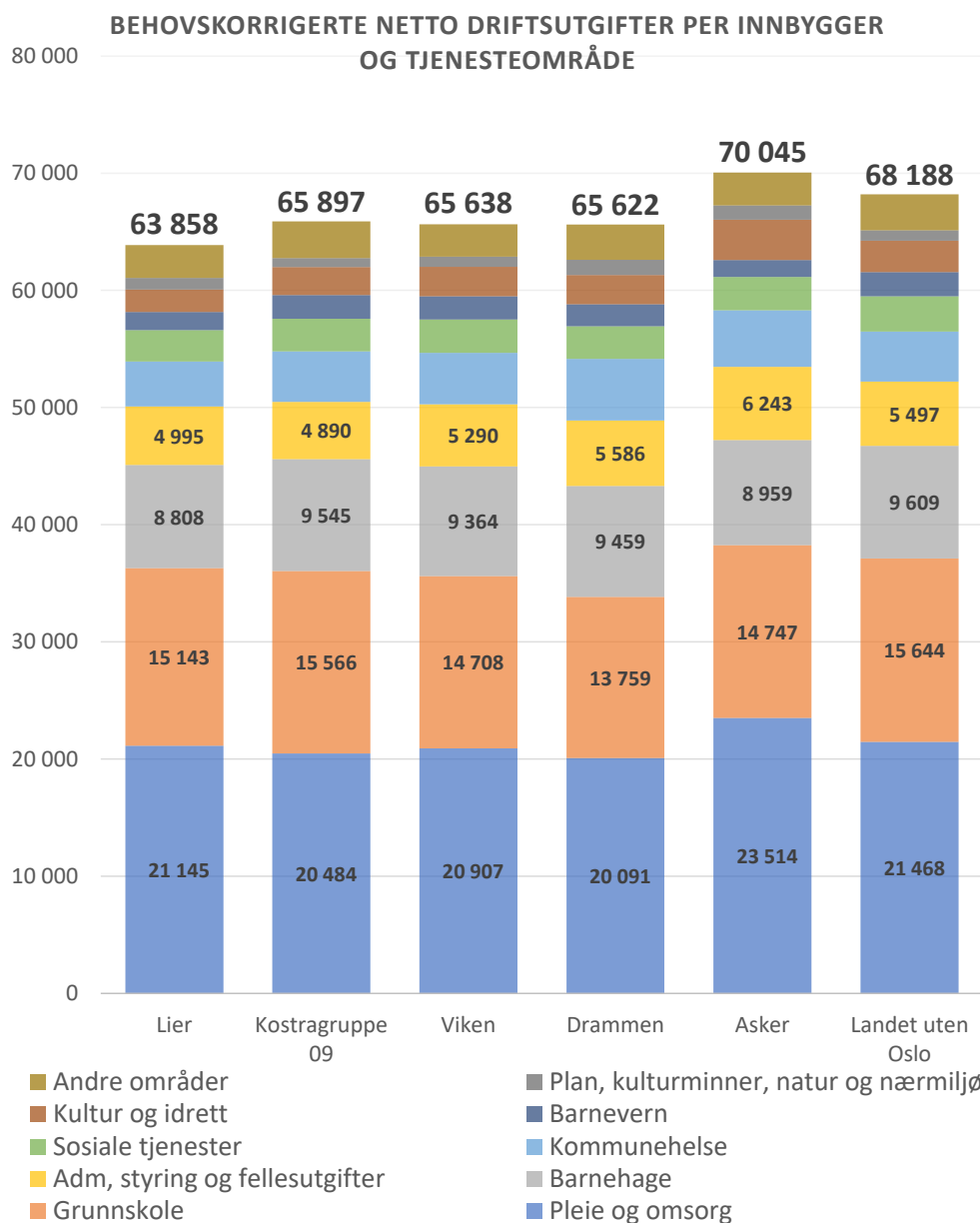
Kostnader til tjenestene per innbygger

En rekke kommuner har smådriftsulemper og får høyere inntekter fra staten for å kompensere for dette. Når vi sammenligner kostnader i tjenestene, ser vi derfor på gjennomsnittet i kostragruppe 9, kostnadsnivået i Drammen, Asker og Viken, samt gjennomsnittet i Landet uten Oslo.

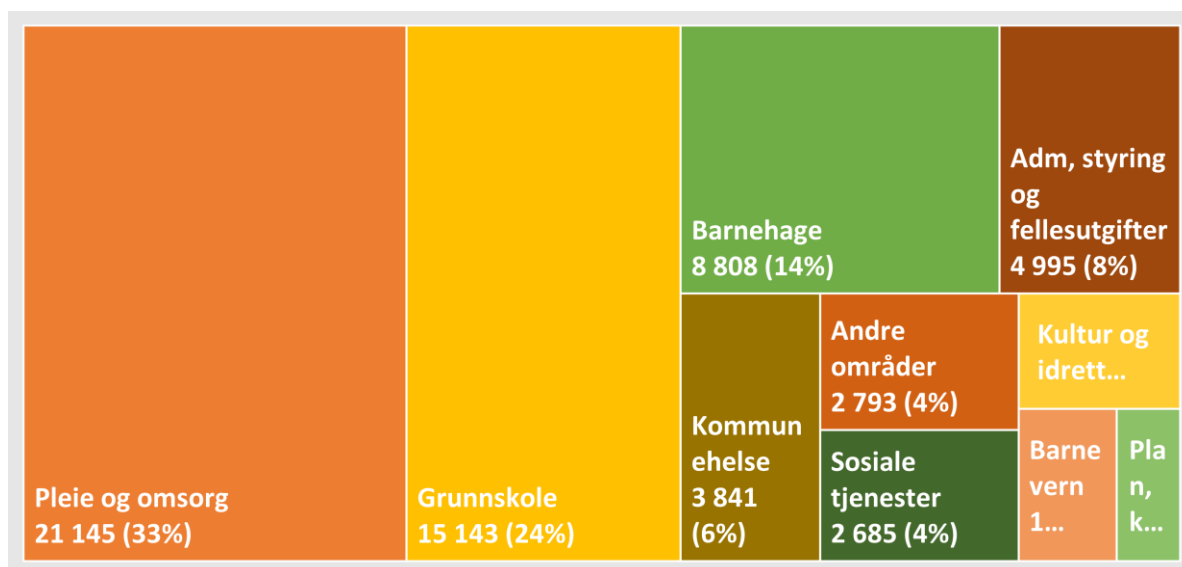
Når netto kostnader er avvikende fra andre kommuner, kan det i hovedsak komme av tre årsaker:

- Lier gir et mer/mindre omfattende tilbud til våre innbyggere enn andre kommuner gjør
- Lier produserer ikke tjenestene like rimelig/dyrt som andre kommuner
- Lier har lavere/høyere brukerbetalinger enn andre kommuner

I figuren under ser vi på kostnadsnivå per behovskorrigert innbygger per tjenesteområde. Som forventet gjenspeiler de lave inntektene i Lier seg i kostnadsnivået.

Sammensetning av netto driftsutgifter per behovskorrigerte innbygger per tjenesteområde i Lier kommune.

Tabellen nedenfor viser behovskorrigerte utgifter innenfor ulike kostraområder i Lier kommune sammenlignet med kommuner i sammenligningsgrunnlaget. Tallene er hentet fra regnskapet i 2021.

Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kr	Lier	Kostragruppe 09	Viken	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Antall innbyggere	27 584	670 698	1 269 230	102 302	96 088	4 725 443
TOTALT	63 858	65 897	65 638	65 622	70 045	68 188
Adm, styring og fellesutgifter	4 995	4 890	5 290	5 586	6 243	5 497
Barnehage	8 808	9 545	9 364	9 459	8 959	9 609
Grunnskole	15 143	15 566	14 708	13 759	14 747	15 644
Kultur og idrett	1 918	2 379	2 527	2 510	3 462	2 684
Kommunehelse	3 841	4 310	4 410	5 267	4 826	4 269
Pleie og omsorg	21 145	20 484	20 907	20 091	23 514	21 468
Sosiale tjenester	2 685	2 784	2 842	2 768	2 860	3 014
Barnevern	1 534	2 026	1 970	1 878	1 428	2 045
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	996	767	849	1 292	1 198	891
Andre områder	2 793	3 146	2 771	3 012	2 807	3 066
Brann og ulykkesvern	734	967	842	742	867	986
Kommunale boliger	96	175	206	468	131	219
Samferdsel	1 358	1 258	1 110	1 170	1 205	1 301
Næringsforv. og konsesjonskraft	103	142	47	111	70	-111
Kirke	502	604	566	521	534	671

Grunnskolen i Lier driftes rimeligere enn gjennomsnittet i kostragruppe 9 og Landet uten Oslo, men dyrere enn Drammen, Asker og Viken. Lier kommune har økt bemanningen for å tilfredsstille lærernormen, samt at det er dyrere å drifte små skoler.

Utgifter til administrasjon ligger godt under de fleste kommunene i sammenligningsgrunnlaget, men litt over gjennomsnittet i kostragruppe 9.

Vi ser en stor variasjon i de behovskorrigerte kostnadene per innbygger i utvalget pleie og omsorg; fra 20.091 kroner i Drammen til 23.514 kroner i Asker. Lier ligger litt lavere enn gjennomsnittet i Landet uten Oslo, men høyere enn i kostragruppe 9, Viken og Drammen. Tallene er påvirket av at koronapandemien slo noe ulikt ut kostnadsmessig i kommunene.

Mer om hva som ligger bak plassering for de største tjenestekområdene i Lier er kommentert i kapitlet for hvert tjenestekområde.

I totale utgifter per innbygger ligger kostnadsnivået lavest i Lier sammenlignet med Drammen, Asker, Viken, gjennomsnittet for Landet uten Oslo og kostragruppe 9.

Usikkerhet i budsjettforutsetningene

Det er flere usikkerhetsfaktorer knyttet til en kommunes inntekter. Budsjettet er lagt ut fra de beste prognosene som forelå da budsjettet ble utarbeidet.

Anslag på frie inntekter (skatt og rammetilskudd) er lagt 20 millioner kroner over anslag for Lier kommune i kommuneproposisjonen. Påslaget er i hovedsak basert på en forutsetning om at kommunen får flere innbyggere enn hva som er forutsatt i statsbudsjettet og erfaringstall.

De største risikofaktorene i budsjettet er:

Sannsynlighet	Svært		4. Eldrebølgen					
	Meget							
	Sannsynlig		5. Klimaendringer	3. Uforutsigbare kostnader	1. Renter			
	Mindre		6. Pensjonskostnader		2. Høyt investeringsnivå			
	Lite	8. Pandemier	7. Frie inntekter					
		10. Flyktninger	9. Utbytte					
		Ubetydelig	Mindre	Moderat	Alvorlig	Svært alvorlig		
		Konsekvens						

1. Renter: Rentebanen er stigende. Det er usikkert hva rentene vil bli fremover. Kommunen sikrer om lag halve lånegjelda med fastrenteavtaler. Dette gir forutsigbarhet i forhold til rentenivået på kommunens rentebærende investeringer. Det skal imidlertid tas opp betydelig lån til nye investeringer de neste årene. Fremtidige låneopptak er ikke rentesikret. Sammen med høyt investeringsnivå vil konsekvensen av 1 % økning i rentebanen øke med investeringstakten. Konsekvensen

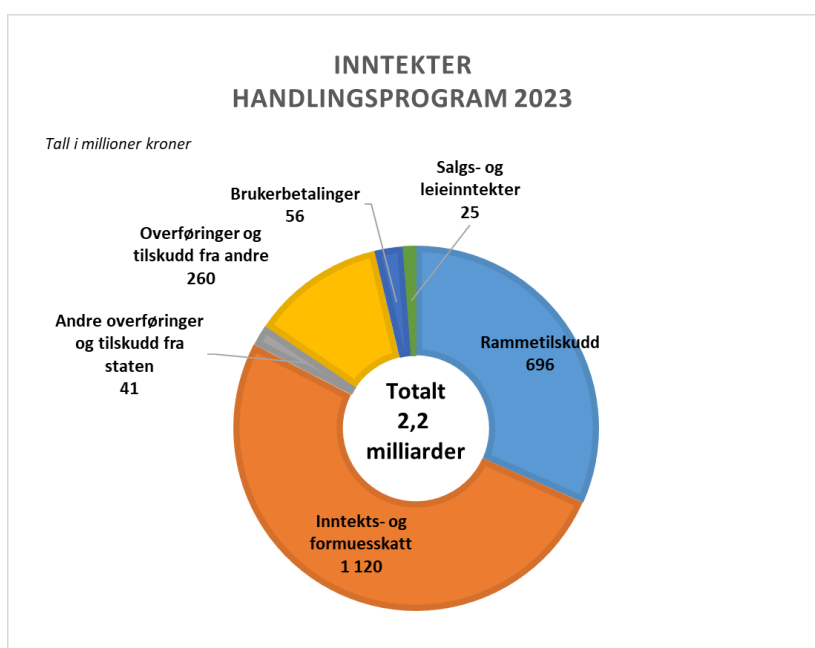
- av 1 % økt rente, utover rentebanen lagt til grunn i HP, er 18 millioner kroner i slutten av fireårsperioden.
2. Høyt investeringsnivå: Investeringene er finansiert delvis med salg, lån og til en viss grad overføringer fra driftsbudsjettet. Investeringer i infrastruktur er kostnadskreven, men gjøres med en forventning om økt innbyggertall og dermed økte inntekter. Kostnadene vil ofte påløpe før inntektene og dette skaper usikkerhet knyttet til finansieringen av HP fremover i tid. Det er budsjettet med et finansielt salg i 2027 på 500 millioner kroner. Det må legges en strategi for et slikt fremtidig salg for å sikre best mulig utnyttelse av inntekspotensialet.
 3. Uforutsigbare kostnader: Det har vært stor kostnadsvekst på strøm, byggevarer, drivstoff, matvarer ol. De økte prisene skaper usikkerhet i prognosene, kanskje spesielt i forhold til infrastrukturinvesteringer som kan bli vesentlig dyrere enn anslått. Kommunen har avtale med Entelios med 75 % sikret energipris og 25 % usikret. Dette er en avtale som videreføres også for 2023. Usikret del av strømvartalen følger spotprismarkedet og vil derfor bli påvirket av høye fluktasjoner i dagens kraftmarked og kraftmarkedet fremover. Forventet kraftpris for 2023 er nå oppgitt å være 121 øre/kWh. Kostnadsbildet er doblet sammenlignet med hva som ble varslet våren 2022. Kostnad for kjøp av fjernvarme er også bundet opp mot kostnadsutviklingen for strøm. Her er det ingen prissikring, noe som betyr at kommunen vil bli belastet med sterkt økte energikostnader fra 3.kvartal 2022 og fremover. Forbruket i kWh holdes stabilt, men det ses på innsparingstiltak over alt. Når det kommer til drivstoff er det en egen rammeavtale som forutsetter at det fylles på pumper i Lier og hvor kommunen får en rabatt på pumpepris. De ansatte skal fylle på pumpene i Lier og fylle de dagene som prisene er lavere. Økte priser i markedet skal normalt kompenseres gjennom inntektssystemet (deflator).
 4. Eldrebølgen: Lier er, som landet forøvrig, i en situasjon der antall eldre øker i større grad enn yngre innbyggere. Dette skaper uforutsigbarhet i forholdet mellom inntekter og utgifter. Både nåværende og tidligere regjeringer har varslet at dette ikke kan kompenseres fullt ut gjennom inntektssystemet, og at kravet til effektivisering i kommunesektoren vil øke.
 5. Klimaendringer kan medføre uforutsette kostnader som følge av hyppigere forekomster av styrtregn, jord-, steinskred ol.
 6. Pensjonskostnader: Dette vil bli en økende utgiftspost i årene som kommer, som følge av at antallet eldre øker, og antallet pensjonister bak hver arbeidstaker er økende. Dette er en nasjonal utfordring som forventes å medføre økt krav til effektivisering i kommunesektoren generelt, men også i Lier kommune.
 7. Frie inntekter: Dette er kommunens største inntektspost og staten har signalisert at det vil bli lavere frie inntekter i tiden som kommer.
 8. Pandemier: Økonomisk sett anses det som liten risiko. Den risikoen som ligger i eventuelle fremtidige pandemier og ettervirkningen av koronapandemien er sykefravær som kan være kostnadskreven for den enkelte avdeling. Det forventes

at staten bidrar økonomisk dersom situasjonen blir svært kostnadskrevende, slik det har vært frem til nå.

9. Utbytte: Lier Everk Holding har historisk sett vært relativt stabil. Det anses å være liten risiko for vesentlige avvik i prognosene, men det er fortsatt usikkerhet i tallene.
10. I handlingsprogrammet er det forutsatt at kostnadene for mottak av flyktninger fra Ukraina dekkes via statlige tilskudd.

Hvor kommer pengene fra og hva brukes de til?

Inntekter

Totalt er budsjettet for inntekter på 2,2 milliarder kroner. 82,6 prosent av inntektene består av skatt og rammetilskudd. Dette blir betegnet som kommunens frie inntekter.

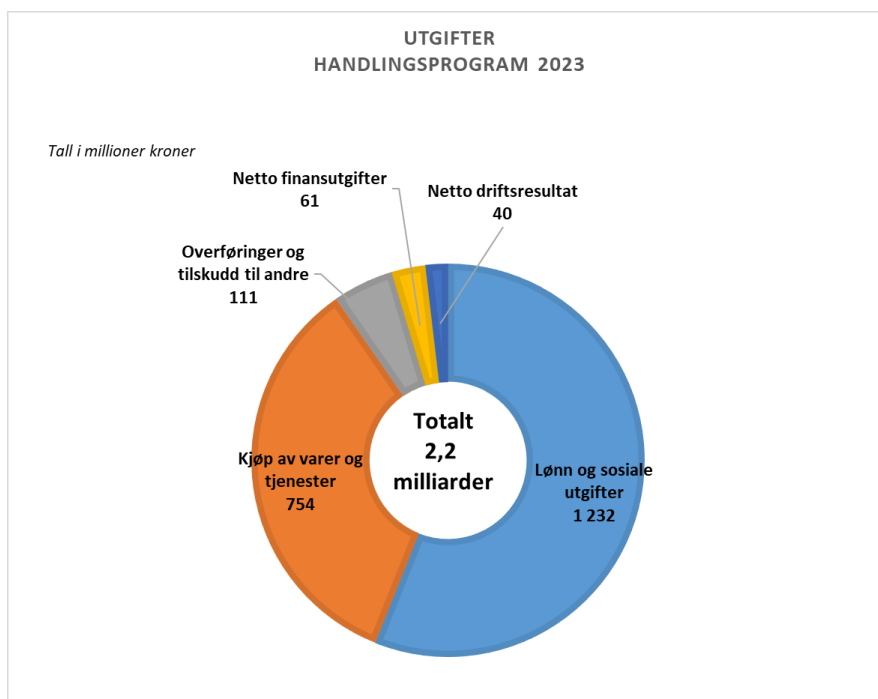
Andre tilskudd fra staten er i hovedsak integreringstilskudd og rentekompensasjonsordninger.

Overføring og tilskudd fra andre består av syke- og svangerskapsenger, tilskudd for ressurskrevende tjenester, refusjon for merverdiavgift, refusjon for finansutgifter fra selvkost samt diverse andre tilskudd.

48,1 % av brukerbetalinger er på tjenestoområde oppvekst og 51,9 % på helse- omsorg- og velferd.

Salgs- og leieinntekter består av gebyrinntekter fra bygg, geodata og plan, framleie fra boligkontoret, billettinntekter fra kultur og diverse mindre salgsinntekter.

Utgifter

Lønn og sosiale utgifter er den største utgiftsposten i kommunen.

Av kjøp av varer og tjenester utgjør 59 % kjøp som erstatter kommunale tjenester. De største postene er tilskudd til private barnehager, veidrift, brannvesen, legevakt, driftstilskudd til fastleger og fysioterapeuter og kjøp av eksterne omsorgstjenester. Dette er utgifter virksomhetene i liten grad kan påvirke. Internhusleie utgjør 17,9 %.

De største overføringsutgiftene er merverdiavgift, sosialhjelp, barnevern og overføringer til kirken.

Fordeling på tjenesteområdene

Hovedutvalgene har en netto ramme (utgifter fratrasket inntekter) på 1,75 milliarder kroner. 91 % går til oppvekst og helse, omsorg og velferd.

Budsjettforslaget oppsummert

Kommunedirektørens beslutningsgrunnlag gir følgende økonomiske rammer i økonomiplanperioden:

Tall i 1000 kr	Regnskap 2021	Oppr. Bud 2022	Handlingsprogram			
			2023	2024	2025	2026
Sentrale inntekter						
Skatt på inntekt og formue	-1 090 867	-1 090 897	-1 119 760	-1 119 760	-1 119 760	-1 119 760
Ordinært rammetilskudd	-648 254	-630 212	-675 338	-695 221	-720 408	-750 297
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-35 226	-32 348	-32 348	-32 348	-32 348	-32 348
Inntekter finans Vann og avløp	-37 923	-42 640	-59 461	-71 907	-84 402	-102 802
Sum Sentrale inntekter	-1 812 270	-1 796 097	-1 886 907	-1 919 236	-1 956 918	-2 005 207
Sentrale utgifter						
Lønnsreserve	0	18 265	23 265	23 265	23 265	23 265
Overføring Kirken	13 820	13 923	13 923	13 923	13 923	13 923
Brannvesen	51	21 392	21 287	21 182	21 077	21 077
Pensjon, premieavvik og amortisering	53 367	-55 080	-55 080	-55 080	-55 080	-55 080
Annet	496	300	300	300	300	300
Sum Sentrale utgifter	67 734	-1 200	3 695	3 590	3 485	3 485
Fordelt på utvalgene						
Oppvekst-, Kultur,- og Idrettsutvalget	851 989	882 859	897 224	900 131	901 314	904 602
Helse,- Omsorg og Velferdsutvalget	657 103	660 835	686 270	699 656	718 253	738 876
Miljø- og Planutvalget	34 652	41 490	42 134	38 634	38 634	38 184
Landbruksutvalget	6 136	7 056	7 106	7 106	7 106	7 106
Formannskapet - Stab	102 903	103 555	106 766	105 916	106 766	105 916
Fellesområdet - Kommunale foretak og fellesposter	-104 345	30 071	42 394	39 535	39 985	39 881
Sum fordelt på utvalgene	1 548 438	1 725 866	1 781 894	1 790 978	1 812 058	1 834 565
Netto finansutgifter og inntekter						
Renteinntekter og eierbidrag	-12 491	-67 295	-69 382	-69 382	-69 382	-69 382
Utbytte	-30 399	-17 900	-27 500	-25 000	-23 000	-22 500
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	40 521	39 408	67 311	79 662	88 926	102 727
Avdrag på lån	79 420	97 321	91 044	98 428	110 003	122 717
Finansutgifter utvalgene	-5 772	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	71 279	51 534	61 473	83 708	106 547	133 562
Netto driftsresultat	-124 819	-19 897	-39 845	-40 960	-34 828	-33 595
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner						
Bruk av ubundet avsetning	96 546	9 897	-123 155	0	0	0
Til ubundne avsetninger	0	0	0	3 260	3 828	4 795
Overført til investering	22 500	10 000	163 000	37 700	31 000	28 800
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i utvalg	5 772	0	0	0	0	0
Sum Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	124 819	19897	39 845	40 960	34 828	33 595
Sum rammer fellesområdet	0	0	0	0	0	0

I de neste kapitlene blir de ulike komponentene fra sentrale inntekter, - utgifter og finans beskrevet.

Frie inntekter

Frie inntekter består av skatt og rammetilskudd fra staten. I beslutningsgrunnlaget er det budsjettert med en økning i skatteinntektene på 20 millioner ut over anslaget i forslag til statsbudsjett.

Lønns- og prisvekst (deflator) blir korrigert inn når denne blir kjent i framleggelsen av statsbudsjettet.

Skatteutjevning

Skatteinntektene i Lier ligger ca. ti prosent over landsgjennomsnittet. Kommuner med høyere skatteinntekt enn landsgjennomsnittet må dele 60 prosent av skatten over snittet med kommuner som ligger under snittet. Alle kommuner trekkes også for å kompensere opp kommuner med inntekter under 90 prosent av landsgjennomsnittet. Totalt er dermed netto utjevning på over 70 prosent av inntekter over landsgjennomsnittet. Lier sitter igjen med ca. 102,8 prosent av landsgjennomsnittet etter utjevning. Skatteinntektene utgjør rundt 45 prosent av kommunens samlede inntekter.

Generelle statstilskudd

Kommunen mottar følgende kompensasjonstilskudd knyttet til investeringer:

- Rentekompensasjon for skolebygg (husbankrente).
- Kompensasjon for boliger og institusjoner, eldresatsingen (husbankrente).
- Kompensasjon for boliger, opptrappingsplanen for psykisk helse (husbankrente).
- Kompensasjon for investeringer i kirkebygg (husbankrente).

Beslutningsgrunnlaget er oppdatert med beregninger basert på forventet rentenivå og endringer i avskrivningsgrunnlaget.

I vedlegg 1 «sentral budsjettering» vises inntektene som er budsjettert fra ordningene.

Integreringstilskudd

Det er lagt opp til at endringer i ordinært integreringstilskudd justeres mot forventede endringer i kostnader på tjenesteområdet. Dette vil variere med antallet flyktninger i kommunen. Det er nå usikkerhet knyttet til situasjonen i Ukraina.

Refusjon for ressurskrevende tjenester

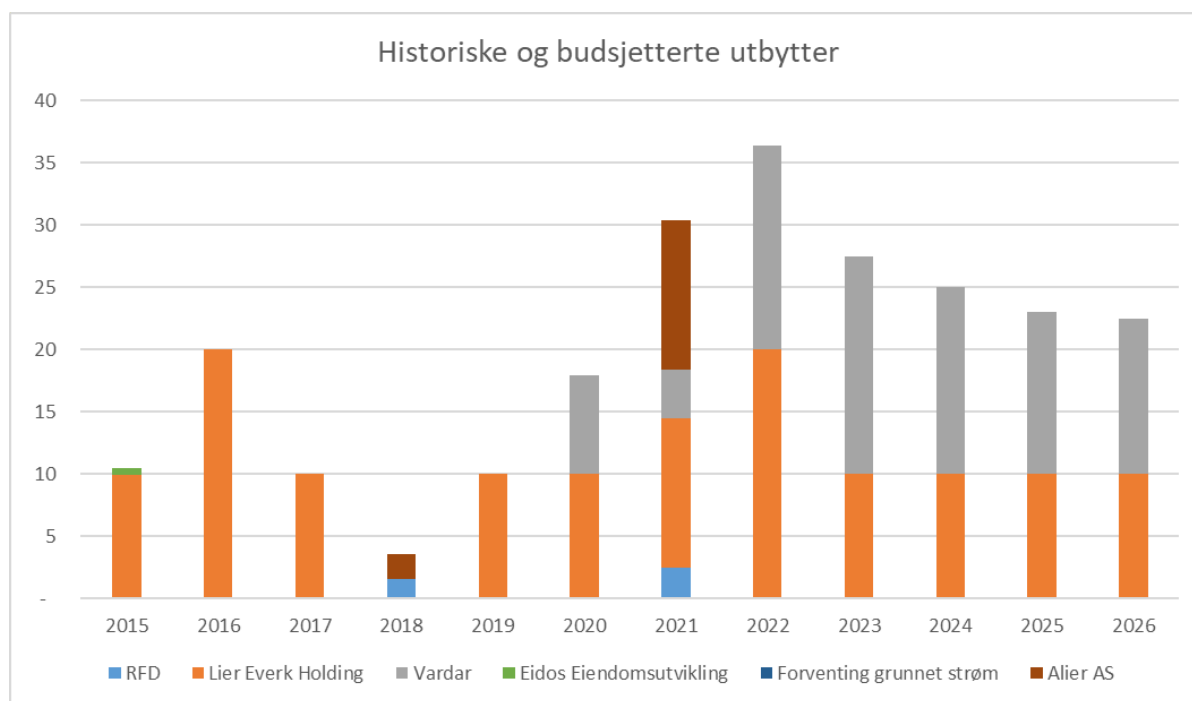
Det er en egen refusjonsordning knyttet til kommunens mest ressurskrevende brukere.

Staten refunderer 80 prosent av lønnsutgiftene over en egenandel. Tilskuddet er budsjettert på virksomhetene som mottar tilskudd og er en del av netto rammer.

Utbytter og selskapsverdier

Det er budsjettet med utbytte på 27,5 millioner kroner i 2023. 17,5 millioner kroner fra Vardar og 10 millioner kroner fra Lier Everk Holding. Det er lagt inn 10 millioner kroner i 2023 og 5 millioner kroner i 2024 i høyere utbytte fra Vardar grunnet økt forventet utbytte fra strøm. I 2025 er det lagt inn 3 millioner kroner, og 2,5 millioner kroner i 2026, i økt utbytte fra Vardar som en konsekvens av fusjonen mellom Agder energi og Glitre energi.

I aksjonæravtalen er det avtalefestet at Eidos ikke kan gi utbytte til sine eiere så lenge fjordbyen er under utvikling. Eidos representerer betydelige verdier for kommunen, som må ses i en helhetlig sammenheng med investeringer som må gjøres for å understøtte vekst i Fjordbyen.

Budsjettforutsetninger

Deflator – lønns- og kostnadsvekst

Kommunene blir i inntektssystemet kompensert for en beregnet kostnadsvekst (deflator). Deflatoren er et uttrykk for kommunens forventede økning i utgifter, og består av lønnsvekst (utgjør cirka 2/3) og prisvekst (utgjør cirka 1/3).

Deflatoren som legges til grunn i inntektssystemet kommer i regjeringens forslag til statsbudsjett 6. oktober, og vil øke de frie inntektene. Siden deflator ikke er kjent blir pris, lønnsvekst og deflatorens endring av de frie inntektene innarbeidet i tilleggsinnstillingen til handlingsprogrammet.

Lønnsoppgjøret ble dyrere i 2022 enn kompensert i rammene. Signalene er at merkostnadene må dekkes fra høyere skatteinntekter. Siden veksten i skatteinntekter i 2022 allerede er beregnet inn i frie inntekter for 2023, økes lønnsreserven med 5 millioner kroner for å dekke økt lønnsoppgjør fra 2022.

Priser og gebyrer

I handlingsprogrammet vil generelle priser og gebyrer justeres for deflator, tilsvarende et estimat på kommunens kostnadsvekst. Pris- og gebyrvekst beregnes og tas inn i tilleggsinnstillingen etter at deflatoren er kjent i statsbudsjettet.

Det er noen unntak hvor prisene ikke styres av deflator, og det er priser og gebyrer som er styrt av regelverk eller selvkostprinsipp. Alle satser vil bli lagt inn i en oversikt i vedlegg 5 «Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger» (kommer i tilleggsinnstillingen).

Pensjon og premieavvik

Kommunen betaler årlig inn pensjonspremie til sine pensjonsleverandører. Samtidig beregnes netto pensjonskostnader på grunnlag av kriterier fastsatt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Den beregnede pensjonskostnaden har frem til nå vært lavere enn hva kommunen betaler i pensjonspremie. Differansen mellom innbetalt premie og netto pensjonskostnad betegnes som premieavvik, og skal inntekts- eller utgiftsføres i regnskapet.

Premieavviket er innført for at kommunene skal få en jevnere utvikling av pensjonskostnader ført i regnskapet. Premieavviket det enkelte år fordeles over sju år. Ordningen med å utgiftsføre et lavere beløp enn vi betaler, kan medføre en likviditetsutfordring for kommunene. Det fører også til at kommunene skyver deler av regnskapsføringen av pensjonskostnadene ut i tid. Lier har et høyere disposisjonsfond enn akkumulert premieavvik.

Det forventes ikke en økning i pensjonskostnadene utover korrigeringer for lønnsvekst.

Overføringer til kirke, gravlunder:

Lier kommune overfører driftstilskudd til Den norske kirke. Overføringen for 2023 justeres for pris- og lønnsvekst.

Huseiergebyrer - selvkostområdene

Lier kommune har valgt å fullfinansiere alle kommunens kostnader innen vann, avløp og feiing gjennom huseieravgifter. Avgiftsgrunnlagene består av både kapitalutgifter og driftsutgifter. Renovasjon er et lovpålagt selvkostområde.

Selvkostprinsippet betyr:

- Inntektene fra gebyrene skal kun dekke kostnadene kommunen har for tjenesten.
- Hvis inntektene er høyere enn faktiske kostnader settes disse av på en egen konto (fond) som kun kan brukes til å dekke kostnader i de kommende år. Hvis inntektene er lavere enn kostnadene hentes det penger fra fondet.
- Kommunen fører et eget selvkostregnskap på disse tjenestene som sikrer at gebyrene ikke går til andre tjenester.

Det er flere forhold som påvirker kommunens kostnader på disse områdene. Drift av tjenestene, vedlikehold av utstyr/anlegg og renter og avskrivninger på investeringer. I utarbeidelsen av gebyrene er noe av målet å få en jevn prisutvikling.

Gebyrutvikling og fond:

Noe av utfordringen med gebyrene er at kostnadene kan svinge mye fra år til år. Satsene utarbeides derfor utfra forventet utvikling. Derfor vil gebyrinntektene i noen år være høyere enn de faktiske kostnadene. Overskudd fra år med lavere kostnader enn inntekter brukes i år hvor kostnadene øker mye. Med denne ordningen unngår en at prisene settes ned ett år, for så å øke mye neste år. Kommunen kan heller ikke bygge opp for store fond, og inntekter som er satt av på fond må brukes innen fem år.

Forslag til gebyrer

Satsene synliggjøres som del av handlingsprogrammet i dette kapittelet samt i vedlegg 6. Oversendt dokumentasjon fra selskapene legges frem og vedtas som egen sak parallelt med handlingsprogrammet.

Totalt øker kostnadene for en gjennomsnittlig husstand med 2 339 kr, tilsvarende 14,76 prosent, i 2023. Dette er basert på innmeldte gebyrer fra DRBV, RFD og LVVAKF.

Gjennomsnittskostnad for en husstand:

	2022	2023
Vann (150m3)	4 194	5 954
Avløp (150m3)	7 559	7 861
Renovasjon (standard)	3 748	4 010
Feiing (1 pipeløp, hvert 2. år) *	345	358
Sum	15 846	18 183
Endring i kr.	658	2 339
Endring i %	4,33 %	14,76 %
Kostnader i kr. pr. enhet		
Vann (pr. m3)	19,30	27,40
Fastledd vann	1 299	1 844
Avløp (pr. m3)	41,73	43,40
Fastledd avløp	1 299	1 351

Renovasjonsgebyrer

- Standard renovasjonsgebyr for Lier kommune økes med 7 % til 3 208 kr. eks. mva.
- Øvrige renovasjonsgebyrer fastsettes som prosentvis satser av standardgebyret.
- Renovasjonsgebyret inkluderer en årlig hageavfallsinnsamling.
- Det foretas ingen endringer i hentefrekvens.
- Levering av husholdningsavfall på gjenvinningsstasjoner er inkludert i gebyret, forutsatt fremvisning av inngangsbevis.
- Kunder uten inngangsbevis må betale for avfallslevering etter gjeldende satser.
- Kostnads- og gebyrutviklingen er basert på styrebehandlet budsjett for 2023.

Feie- og tilsynsgebyrer

- Gebyr for utført feiing og tilsyn økes med 3,7 %.
- Gebyr for behandling av fyrverkerisaker øker med 3,7 %.
- Gebyr for feiing og tilsyn av fritidsboliger gjennomføres på lik linje som på boliger, jfr. § 17 om krav til feiing og tilsyn med fyringsanlegg i alle byggverk, forskrift om brannforebygging

Vann- og avløpsgebyrer

- Økonomiplan 2023-2026 foreslår en gebyrøkning på vann på 42 %, og en gebyrøkning på avløp på 4%, noe som gir en samlet gebyrøkning på 17,56 %. Økning på vann skyldes forventet underskudd i 2022 som følge av økte rentesatser på allerede gjennomførte investeringer. Renteøkningen har vært langt høyere enn hva man kunne forvente ved budsjetteringstidspunktet i august 2021. I tillegg registreres det mindreinntekt grunnet en nedgang i antall nye abonnenter som tilknyttet samt en nedgang vannforbruket. Nedgang i vannforbruket er positiv med tanke på sikring av kildekapasitet. Endringen medfører en samlet økning i årsgebyret på kroner 2 064 for en normalhusholdning.

I gebyrsaken vedtok kommunestyret at det skal tas en gjennomgang av vann og avløps gebyrene

Forslag til reviderte betalingssatser for 2023 - 2026 legges frem til behandling i løpet av 1. kvartal 2023.

Endringer rammeoverføringer interkommunale selskaper

Drammensregionens Brannvesen IKS (DRBV)

Netto kostnadsøkning for Lier kommune for 2023 blir om lag 350 000 kroner etter at innsparingskrav på 0,5 % og deflatorvekst på 3,7 % er innarbeidet. Dette skyldes i hovedsak at Lier kommune har størst innbyggervækst av kommunene i IKS'et. Lier har hatt en befolkningsvekst på 38,4 % av den totale innbyggervæksten i DRBV. Av det totale driftstilskuddet til DRBV fordeles over 87 % av tilskuddet per innbygger.

Investeringer, gjeld og finansutgifter

Det er planlagt investeringer, eksklusiv vann og avløp, på 1 501 millioner kroner i handlingsprogramperioden. 330 millioner av disse er i 2023. For vann og avløp er det planlagt investeringer på hele 1 000 millioner kroner i perioden. 201 millioner av disse er i 2023.

I tillegg er det budsjettert 100 millioner i startlån. Dette har vært en fast årlig ramme de senere årene. Disse videreformidlingslånene er ikke medtatt i kommunens oversikter over låneopptak og gjeldsgrad.

Totaloversikt for kommunens totale investeringsportefølje ses i vedlegg 2 til handlingsprogrammet.

Investeringer og låneopptak

Investeringene til «Fjordbyen infrastruktur og skolebygg» og «Stedsutvikling Tranby» starter opp i handlingsprogramperioden. Dette øker gjelden på de rentebærende lånene.

For å redusere rente- og avdragsbelastningen på drift, har kommunedirektøren prioritert strengt mellom investeringer. Det er også foreslått å bruke 123 millioner kroner av disposisjonsfondet (første år) samt bruke større andel av netto driftsresultat fremover til å finansiere investeringer. Disse grepene bidrar til at kostnader til renter og avdrag i driftsbudsjettet blir mer moderate i handlingsprogramperioden.

Planlagte investeringer gir likevel en økning av finanskostnadene. Det er et vesentlig poeng at innretningen av handlingsprogrammet tar høyde for de fremtidige investeringene, slik at det er kontroll på økonomien også etter handlingsprogramperioden. Se kapittelet «10-årig investeringsplan».

I handlingsprogramperioden er det lagt opp investeringer (utenom investeringer på vann- og avløpsområdet) på 1,5 milliarder kroner inklusiv mva. Av denne investeringen har kommunen 17,4 prosent egenfinansiering fra drift. Resten må løses ved låneopptak, tilskudd og overføringer fra driftsbudsjettet.

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026	Totalt
Investeringer inkl. mva (eks. selvkostområdene)	329 506	345 513	280 506	545 206	1 500 731
Egenfinansiering av investeringer	163 000	37 700	31 000	28 800	260 500
Sum	49,5 %	10,9 %	11,1 %	5,3 %	17,4 %

Egenfinansiering av investeringer beregnes i forhold til investeringer som ikke er en del av selvkostfinansieringen (vann og avløp) og inklusiv refusjon for merverdiavgift (mva.). Høy prosent i 2023 skyldes bruk av disposisjonsfondet.

Utvikling i lånegjeld

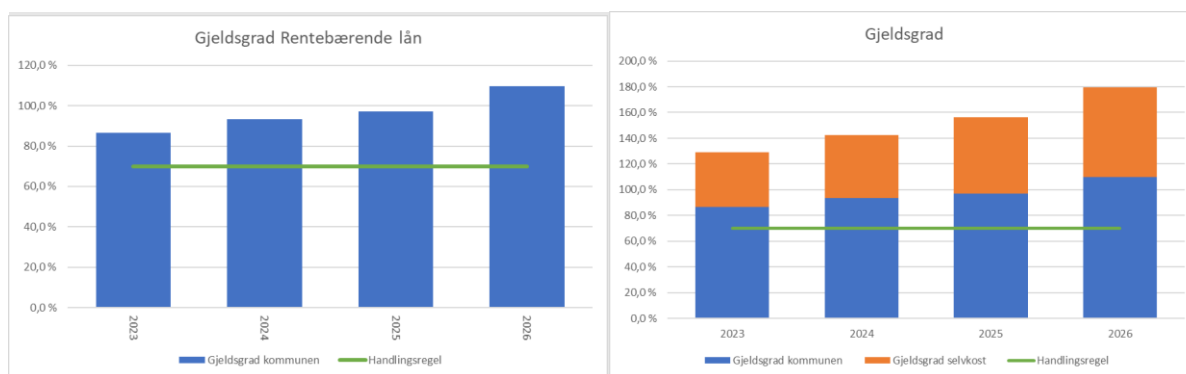
Figuren nedenfor viser utviklingen i kommunes gjeldsportefølje inkludert selvkostområdene.

Tall i mill kr.	2023	2024	2025	2026	Totalt
Gjeld pr. 01.01	2 622 781	2 835 499	3 168 927	3 535 206	
Opptak av lån*	303 762	431 856	476 282	737 242	1 949 142
Avdrag	-91 044	-98 428	-110 003	-122 717	-422 192
Ny lånegjeld	2 835 499	3 168 927	3 535 206	4 149 731	
Endring i lån	8,1 %	11,8 %	11,6 %	17,4 %	158 %

Det planlegges å ta opp 1,95 milliarder kroner i lån til investeringsprosjekter i perioden. Av dette er 1 milliard kroner knyttet til selvkostområdet vann og avløp. Lånegjelden øker i perioden med 1,5 milliarder kroner tilsvarende 58 prosent økning fra nivået i 2022.

Lier planlegger i tillegg å ta opp 100 millioner kroner årlig i formidlingslån gjennom startlånsordningen til husbanken.

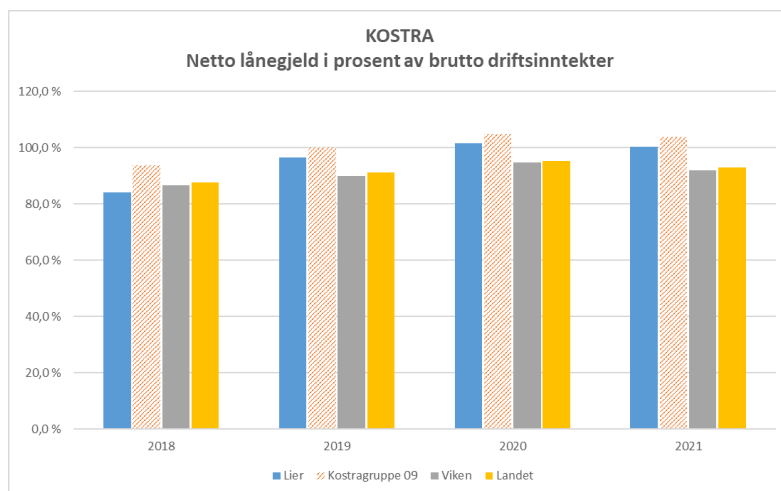
Med denne profilen vil kommunen få følgende utvikling i gjeldsgraden for rentebærende lån og total låneportefølje (ekskl. formidlingslån).

Sammenligning med andre

I KOSTRA oppgis gjeldsgraden for konsern (inkludert interkommunale selskaper og kommunale foretak). Det benyttes også en litt annen definisjon av netto lånegjeld enn det

som ligger til grunn i handlingsreglene og oversikten over. For å sammenligne Lier med andre kommuner må vi bruke definisjonen i KOSTRA.

I KOSTRA er Netto lånegjeld definert som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrasket totale utlån og ubrukte lånemidler. Dette avviker fra tallene over.

Sammenlignet med kostragruppe 9 ligger Lier litt under i netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter, men over Viken og landet.

Finanskostnader og finansiell risiko

Å begrense finansiell risiko handler overordnet om å unngå en situasjon der kommunen ikke klarer å håndtere sine løpende forpliktelser. Det vil si at det ikke bare er større finanskostnader som gir risiko, men også evnen til å bære dem. De viktigste faktorene i vurderingen av risiko for en finansiell stressituasjon er:

- Budsjettstyring i virksomhetene (økonomistyring og realistisk budsjettering).
- Nettogjeldens størrelse, det vil si gjeldsgraden.
- Andelen gjeld knyttet til selvkostområder og gjeld eksklusiv selvkost.
- Rentesikringer på kort og lang sikt.
- Disposisjonsfond.
- Ubrukte lånemidler.
- Behov for investeringer frem i tid.
- Avdragsnivå, hvorvidt kommunen betaler høyere avdrag enn minste tillatte avdrag i henhold til kommuneloven.
- Størrelsen på netto driftsresultat som kan overføres til egenkapital til investeringer.
- Størrelsen på kommunale garantier og hvilken underliggende risiko disse har.

Renter

Den flytende renten er definert som rente fastsatt for inntil ett år. I realiteten har kommunen til enhver tid flere ulike rentesatser på ulike lån. Flytende renter har ulik

bindingstid for renten fra tre til tolv måneder. Her opplyses det om gjennomsnittsrenten kommunen forventer å betale på lån med flytende rente.

Lier kommune forholder seg nøytralt til markedsforventningen til renteutviklingen i Kommunalbanken. Lier kommune kan imidlertid budsjettere med en noe lavere flytende rente enn Kommunalbanken anbefaler. Dette er fordi Lier kommune benytter sertifikatlån der rentekostnaden er noe lavere en flytende rente i Kommunalbanken.

	2023	2024	2025	2026
Prognose for flytende rente	3,13 %	3,32 %	3,22 %	3,15 %
Prognose for flytende rente fra HP 21	1,66 %	1,95 %	2,12 %	
Økning i rentebane	1,47 %	1,37 %	1,10 %	

Konsekvenser av 1 prosent høyere rente:

Konsekvensen av 1 % høyere flytende rente hele året i 2023 er cirka 8 millioner kroner. Denne effekten øker utover i fireårsperioden, fordi rentesikringer går ut og fordi kommunen vil ta opp mer gjeld enn den betaler ned. 1 % endring i rente for 2026 utgjør cirka 18 millioner kroner.

Regjeringens kommuneproposisjon 2023

Regjeringen legger opp til en realvekst i frie inntekter til kommunene på mellom 1,2 og 1,5 milliarder kroner i 2023. Inntektsveksten for 2023 er regnet fra anslått inntektsnivå i 2022 i revidert nasjonalbudsjett 2022, med fratrekk for ekstraordinære og midlertidige skatteinntekter. Dette betyr at forventet merinntekten på skatt i 2022 er tatt inn som en del av veksten 2023.

	Kommunene
Frie inntekter i mrd. kroner	1,2- 1,5
Herav	
Demografikostnader	0,9
Veksten i frie inntekter	0,3- 0,6

Veksten i frie inntektene er gitt uten bindinger eller spesielle satsinger, og kan brukes for å styrke det generelle tjenestetilbudet.

- Skatteøren fastsettes på grunnlag av at skatteinntektene skal utgjøre om lag 40 prosent av kommunenes samlede inntekter.
- Kommunal- og distriktsdepartementet anslår en nullvekst i kommunesektorens samlede pensjonskostnader utover anslått lønnsvekst i 2023. Anslaget er beheftet med betydelig usikkerhet.

Lier kommune

VEDLEGG

Vedlegg 1 – Sentral budsjettering

Den sentrale budsjetteringen er kommentert under økonomikapittelet.

Justert for vedtaket.

Tall i 1000 kr	Regnskap 2021	Oppr. Bud 2022	Handlingsprogram			
			2023	2024	2025	2026
Sentrale inntekter						
Inntekter finans Vann og avløp	-37 923	-42 640	-59 461	-71 907	-84 402	-102 802
Skatt på inntekt og formue	-1 090 867	-1 090 897	-1 161 292	-1 161 292	-1 161 292	-1 161 292
Ordinært rammetilskudd	-648 254	-630 212	-723 497	-743 380	-768 567	-798 456
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-35 226	-32 348	-32 348	-32 348	-32 348	-32 348
Sum Sentrale inntekter	-1 812 270	-1 796 097	-1 976 598	-2 008 927	-2 046 609	-2 094 898
Sentrale utgifter						
Lønnsreserve	0	18 265	43 883	43 883	43 883	43 883
Overføring Kirken	13 820	13 923	14 840	14 840	14 840	14 840
Brannvesen	51	21 392	22 216	22 111	22 006	22 006
Pensjon, premieavvik og amortifisering	53 367	-55 080	-56 453	-56 453	-56 453	-56 453
Annet	496	300	300	300	300	300
Sum Sentrale utgifter	67 734	-1 200	24 786	24 681	24 576	24 576
Fordelt på utvalgene						
Oppvekst-, Kultur,- og Idrettsutvalget	851 989	882 859	929 913	932 870	934 553	937 841
Helse,- Omsorg og Velferdsutvalget	657 103	660 835	706 482	723 318	741 815	762 438
Miljø- og Planutvalget	34 652	41 490	43 463	39 963	39 963	39 513
Landbruksutvalget	6 136	7 056	7 336	7 336	7 336	7 336
Formannskapet - Stab	102 903	103 555	111 174	110 324	111 174	110 324
Fellesområdet - Kommunale foretak og fellesposter	-104 345	30 071	49 441	46 582	47 032	46 928
<i>Herav rente og fond</i>	-5 983	0	2 018	2 018	2 018	2 018
Sum fordelt på utvalgene	1 542 455	1 725 866	1 849 827	1 862 411	1 883 891	1 906 398
Netto finansutgifter og inntekter						
Utbytte	-30 399	-17 900	-17 500	-20 000	-23 000	-22 500
Renteinntekter og eierbidrag	-12 491	-67 295	-71 529	-71 529	-71 529	-71 529
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	40 521	39 408	67 465	79 602	88 823	105 978
Avdrag på lån	79 420	97 321	90 937	98 880	109 978	122 543
Finansutgifter i tjenesteområdene	211	0	0	0	0	0
Motpost avskrivninger i tjenesteområdene	77 262	51 534	69 374	86 954	104 273	134 493
Netto driftsresultat	-124 819	-19 897	-32 612	-34 882	-33 870	-29 432
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner						
Bruk av ubundet avsetning	0	0	-123 155	0	0	0
Til ubundne avsetninger	96 546	9 897	10 885	600	1 188	-1 050
Overført til investering	22 500	10 000	146 900	36 300	34 700	32 500
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteomr	5 772	0	-2 018	-2 018	-2 018	-2 018
Sum Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	124 819	19897	32 612	34 882	33 870	29 432
Sum rammer fellesområdet	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 2 – Oversikt over investeringsprosjektene

Røde tall er nye innspill, grønne tall er endringer/flyttinger. Sorte tall er vedtatt fra forrige HP.

Tidligere bevilget beløp vises kun for de avsluttende prosjektene. Tidligere bevilget beløp på løpende prosjekter sees i tidligere handlingsprogram.

Tall i 1000 kr.

nr.	Prosjekt		Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 23-26	2023	2024	2025	2026
	Lier Kommune								
	Sykehjem								
1	9450 Utstyr institusjonskjøkken	løp.			400	249	249	249	249
2	9450 Utstyr institusjonskjøkken reduksjon					-149	-149	-149	-149
3	9576 Nytt alarmsystem Nøstehagen - økning	avsl.	4 000	1 500	2 500	2 500			
	Idrett/friluftsliv								
4	8410 Kommunedelp lan idrett/friluftsliv	løp.			5 184	1 146	1 146	1 146	1 146
5	8410 økt bevilgning					300	300		
6	5356 Maskininvesteringer	løp.			4 020	1 005	1 005	1 005	1 005
7	5360 Ny løpemaskin på Tranby	avsl.	2 000		2 000	2 000			
8	9495 Oppgradering/videreutvikling friområder/turstier	løp.			3 898	812	812	812	812
9	9495 økt bevilgning	løp.				650			
10	9578 Nyanlegg og rehabilitering av anlegg	avsl.	13 800	5 000	8 800	4 400	4 400		
11	9577 Miljøsikrings tiltak ved kunstgressbaner - justering/videreført bevilgning	avsl.	600	200	400	200	200		
	Kultur								
12	8437 Kulturinvesteringer	løp.			2 420	605	605	605	605
13	8537 Fast investering til IKT/digitale løsninger	løp.			616	154	154	154	154
14	8539 Opprusting av uteanlegg ved skoler mm	løp.			6 168	1 542	1 542	1 542	1 542
	Kirke/gravlunder								
15	8409 Kirkeinvesteringer	løp.			13 036	3 259	3 259	3 259	3 259
16	8438 Kirkegårder	løp.			3 896	974	974	974	974
	Kart og oppmåling								
17	9520 Kartverk	løp.			0	600	600	600	600
18	9520 Kartverk					-600	-600	-600	-600
19	9522 Utstyr planseksjon	løp.			0	114	114	114	114
20	9522 Utstyr planseksjon					-114	-114	-114	-114
	Stedsutvikling								
21	8568 Oppgradering, parker, turveier, torg, etc.	avsl.	7 307		7 307	5 000	5 000	5 000	
22	8568 Oppgradering, parker, turveier, torg, etc.					-5 000	-2 693		
23	8569 Forsterket satsing kollektiv, gange og sykkelveier.	avsl.	20 000	5 000	15 000	5 000	5 000	5 000	
24	8583 Videreutvikling av Stoppen som inkluderende arena/møteplass på tvers	avsl.	150		150	100	50		
	IKT-tjenester								
25	8200 IKT handlingsplanen	løp.			18 000	2 904	2 904	2 904	2 904
26	8200 økning					1 096	1 096	1 096	1 096
	8200 KS Hjemmeside - oppgradering/modernisering - ref 3.22					1 000	1 000		
27	8201 Fornyelse fibernetverk	avsl.	2 300		2 300		1 800		
28	8201 Løpende utvidelse/fornyning IKT infrastruktur	avsl.	500	500		250	250		
29	9498 Velferdsteknologi	løp.			12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
	Fjordbyen								
30	8584 Infrastruktur Fjordbyen	avsl.	610 000		610 000		100 000	110 000	400 000
	Annet								
31	9951 Boligpolitiske virkemidler	løp.			16 000	5 654	5 654	5 654	5 654
32	9951 Boligpolitiske virkemidler					-1 654	-1 654	-1 654	-1 654
33	8570 elektrisk bilpark	avsl.	4 000	4 000	0	4 000	4 000	4 000	
34	8570 elektrisk bilpark reduksjon					-4 000	-4 000	-4 000	
35	9953 Sikkerhetsavsetning (kommunen er selvsurandør)	løp.			0	1 054	1 054	1 054	
36	9953 Sikkerhetsavsetning (kommunen er selvsurandør)					-1 054	-1 054	-1 054	
37	8004 Egenkapital KLP	løp.			12 608	3 152	3 152	3 152	3 152
	Totalt Lier Kommune				746 703	40 149	139 056	143 749	423 749

	Prosjekt		Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 23-26	2023	2024	2025	2026
	LEKF								
	Skolebygg								
38	8548 Hennesmarka skole vent.anlegg etc.	avsl.	22 500	11 000	11 500	11 500			
39	8561 Egge skole utvidet prosjekt	avsl.	115 000	60 000	55 000	40 000			
40	8561 Egge skole prisstigning og endringer knyttet til regulering					15 000			
41	8550 Heia skole oppgradering	avsl.	2 000		2 000	2 000			
42	8578 Heia skole administrasjonsfløy	avsl.	35 000		35 000				35 000
43	8551 Voksenopplæringen og kulturskolen - skifte vinduer	avsl.	3 000		3 000	2 500			
44	8551 Voksenopplæringen og kulturskolen - skifte vinduer økning markedspriser					500			
45	8562 Sylling barneskole - rehabilitering av tak og fasade	avsl.	3 000		3 000		3 000		
46	8563 Voksenopplæring og kulturskolen - oppgr. Innvendig	avsl.	5 000		5 000			5 000	
47	8564 Sylling u-skole/hall - oppgradere ventilasjonsaggr.	avsl.	6 000		6 000		4 000		
48	8564 Sylling u-skole/hall - oppgradere ventilasjonsaggr. økning markedspriser						2 000		
49	8571 Gullaug skole - oppgradering skolegård	avsl.	2 500		2 500			2 500	
50	8573 Takutbedringer skole flate tak	avsl.	6 000	2 000	4 000	2 000	2 000		
51	8574 Helsetjenesten for barn og unge Lierbyen	avsl.	45 000	10 000	35 000	20 000			
52	8574 Helsetjenesten for barn og unge Lierbyen økning markedspriser og omfang					15 000			
53	KS 8576 Stedsutvikling Tranby skole/hall	avsl.	10 000		10 000			10 000	
54	8576 Stedsutvikling Tranby skole/hall. Alternativ med helt ny Tranby skole	avsl.	-10 000		-10 000			-10 000	
55	8572 Lierbyen skole økt kapasitet	avsl.	32 000		32 000	32 000			
56	8579 Barnevernsreformen - tilpasning nye lokaler	avsl.	5 000		5 000	5 000			
	8580 KS Tranby senter - rehabilitering/ny skole - ref 3.17 og 3.21	avsl.	200 000		200 000				200 000
	Barnehage								
57	8581 Utvidelse Linnestranda barnehage	avsl.	50 000		50 000		5 000	45 000	
	Sykehjem								
58	9562 Nøstehagen vent. Aggregater	avsl.	4 800		4 800		4 000		
59	9562 Nøstehagen vent. Aggregater flytting					4 000	-4 000		
60	9562 Nøstehagen vent. Aggregater økning					800			
61	9584 Nøstehagen tilbygg	avsl.	0		0			7 000	
62	9584 Nøstehagen tilbygg reduksjon							-7 000	
63	9579 Liertun	avsl.	23 000		23 000	18 000			
64	9579 Liertun økning markedspriser						5 000		
65	9551 Fosshagen 3. 16 sykehjemsplasser frigjøres i Fosshagen 2	avsl.	10 000		10 000				10 000
66	9586 Bratromveien (utvidelse - personalfasiliteter og lager)	avsl.	10 000		10 000	10 000			
	Administrasjonslokaler								
67	8553 Rehab Rådhuset/tilbygg med bibliotek og kafe	avsl.	5 500	3 500	2 000	2 000			
68	8582 Nye lokaler IKT	avsl.	2 000		2 000	2 000			
	Bygg felles								
69	9559 ENØK	avsl.	24 500	4 500	20 000	5 000	5 000	5 000	5 000
70	9587 ENØK (ledbelysning)	avsl.	5 000		5 000				5 000
71	9303 Oppgraderinger formålsbygg	avsl.	20 000		20 000	2 000	4 000	6 000	8 000
72	9303 Oppgradering iht tilstandsanalyse og tiltaksplan	løp.			71 828	17 957	17 957	17 957	17 957
73	9555 Bygg og eiendomsutredninger	løp.			6 000	1 055	1 055	1 055	1 055
74	9555 Bygg og eiendomsutredninger					445	445	445	445
	Velferd								
75	9569 Kjellstad gård	avsl.	55 000	41 000	14 000	14 000			
	Annet								
76	9588 Legekonto Fosshagen	avsl.	10 000	0	10 000	10 000			
	Kultur og idrettsbygg								
77	8577 Lierhallen /svømmehall (betongrehabilitering)	avsl.	15 000		15 000			15 000	
78	9557 Skifte avfuktningsanlegg svømmehallen	avsl.	4 700		4 700	4 700			
79	9589 Heis V2	avsl.	3 500		3 500	3 500			
80	9590 stedsutvikling Tranby, Idrettsshall på Tranby (2 håndballflater mm), torgløsninger, aktivitetsflater etc	avsl.	100 000		100 000		100 000		
	Kommunale boliger								
81	9583 Oppgraderinger og brukertilpasninger i boliger	avsl.	13 000	2 000	11 000	2 000	2 000	2 000	
82	9583 Oppgraderinger og brukertilpasninger i boliger						1 000	1 000	3 000
	Totalt LEKF				781 828	242 957	152 457	100 957	285 457

Prosjekt		Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 23-26	2023	2024	2025	2026
LVVA - Vei								
83	7003 OPPGRADERING AV GRUSVEIER	løp 6 800		6 800	1 700	1 700	1 700	1 700
84	7029 Opparbeidelse av parkeringsplass ved Haugestad	avsl 4 000		4 000	4 000			
85	7005 Mindre anlegg vei	løp 4 800		4 800	1 200	1 200	1 200	1 200
86	7008 Utbedring av bruer ihht rapport av desember 2012	avsl 22 390	12 390	10 000	2 500	2 500	2 500	2 500
SUM	Hovedprosjekt: 703 Asfaltering og mindre tiltak	37 990	12 390	25 600	9 400	5 400	5 400	5 400
87	7006 Veilysoppgradering	avsl 46 200	19 800	26 400	3 600	3 600	3 600	
88	7006 Veilysoppgradering økning			800	3 000	3 000	3 000	6 600
89	7031 Driftsovervåkningssystem				800			
SUM	Hovedprosjekt: 701 Veglys	46 200	19 800	27 200	7 400	6 600	6 600	6 600
90	7007 Utbedring S.Eggevei og Baneveien	avsl 25 860	21 560	4 300	4 300			
91	7010 Årkvislaveien	30 000	20 000	10 000	10 000	25 000		
	7010 KS reduksjon				-5 000	-20 000		
92	7030 Båhusveien	1 300		1 300	1 300			
93	7015 Forsterking av veier i Gifstadområdet	avsl 4 000	1 000	3 000	3 000			
94	7015 Forsterking av veier i Gifstadområdet flytting				-3 000	3 000		
SUM	Hovedprosjekt: 706 Utbedring av eksisterende veier	61 160	42 560	18 600	10 600	8 000	0	0
95	7004 TRAFIKKSIKRINGSTILTAK	løp 32 000		32 000	5 000	5 000	5 000	5 000
96	7004 TRAFIKKSIKRINGSTILTAK økning				3 000	3 000	3 000	3 000
97	7017 Forsterking av eksisterende gang- og sykkelveier	løp 4 000		4 000	1 000	1 000	1 000	1 000
98	7018 Opparbeidelse av nye gang- og sykkelveier	løp 8 000		8 000	2 000	2 000	2 000	2 000
SUM	Hovedprosjekt: 704 Trafikksikkerhet og grønn mobilitet	44 000	0	44 000	11 000	11 000	11 000	11 000
99	7011 Tiltak ihht. Hovedplan overvann	løp 29 800		29 800	3 000	3 000	11 800	12 000
SUM	Hovedprosjekt: 705 Overvannstiltak	29 800	0	29 800	3 000	3 000	11 800	12 000
100	7000 Fornyelse av maskiner og utstyr	løp 4 000		4 000	1 000	1 000	1 000	1 000
SUM	Hovedprosjekt: 700 Maskiner og utstyr	4 000	0	4 000	1 000	1 000	1 000	1 000
		0	0	0				
SUM	Hovedprosjekt: 702 Nye veier	0		0	0	0	0	0
Totalt vei				149 200	42 400	35 000	35 800	36 000

Finansiering av investeringer (uten selvkostområdene)

Prosjekt		HP 23-26	2023	2024	2025	2026
Totalt investeringer uten selvkostområdene		1 677 731	325 506	326 513	280 506	745 206
101	9997 Mva inntekt	-324 058	-62 244	-62 426	-53 224	-146 164
102	9997 Bruk av lån	-1 039 942	-99 262	-225 356	-195 282	-520 042
103	8410 Utvidet anleggsramme (spillemidler og bidrag LIER IL)	-1 000	-1 000			
104	9578 Nyanlegg og rehabilitering av anlegg - spillemidler	-1 000			-1 000	
	8580 KS Tranby senter - utvikling/salg eiendom - ref 3.17 og 3.21	-50 000				-50 000
105	2435 Oppgradering Sørumsseterveien	-731		-731		
106	9997 Overføring fra drift	-261 000	-163 000	-38 000	-31 000	-29 000
Totalt		0	0	0	0	0

Det legges opp til å ta opp formidlingslån på 100 millioner kroner for å følge opp intensjonene i boligsosial handlingsplan og leie til eie-prosjektet.

Investeringsprosjekter selvkostområdet

	Prosjekt	Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 23-26	2023	2024	2025	2026
	LVVA - VA							
107	7553 ikke innspilte behov anslag	avsl. 65 000		65 000				65 000
108	7513 Generell ledningsfornyelse	avsl. 5 000		5 000			2 500	2 500
109	7519 Generell ledningsfornyelse og tilknytning av nye abonnenter - avløp	avsl. 11 000		11 000			5 500	5 500
SUM	Hovedprosjekt: 750 Løpende investeringer	81 000	0	81 000	0	0	8 000	73 000
SUM	Hovedprosjekt: 754 Nytt ledningsanlegg - utvidelse - avkloakking av nye områder	0	0	0	0	0	0	0
110	7546 Båhusveien			8 000	8 000			
111	7547 Kleivdammen - Tranby			45 000	5 000	20 000	20 000	
112	7518 Skolejordet - Vivelstad	4 000		20 000	20 000			
113	7548 Fagerliåsen			15 000	5 000	10 000		
114	7549 Rehabilitering av dam Garsjø og dam Løken	avsl. 12 000		6 000	6 000			
115	7525 Fjernavleste vannmålere	avsl. 4 100		4 100				
116	7550 Driftsovervåkingssystem - oppgradering	avsl. 1 700		1 700				
117	7501 Sanering av høydebasseng Lier sykehus	avsl. 8 000	2 000	8 000				
118	7551 Oppgradering av vannledning i Terminalen i samarbeid med HSØ	avsl. 7 000		2 000	3 000	2 000		
119	7552 Prosjektkoordinator for Fjordbyen	avsl. 4 000		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
120	7537 Utbedring av pumpestasjoner	avsl. 19 500	9 500	10 000	2 500	2 500	2 500	2 500
121	7538 Sanering Egge skole - Askveien	avsl. 500	500	0	2 500			
122	7538 endring			-2 500				
123	7514 Sanering Nøste - Drammen	avsl. 84 230	58 730	25 500	25 500			
SUM	Hovedprosjekt: 755 Saneringsplan	104 230	68 730	160 300	88 800	42 500	25 500	3 500
SUM	Hovedprosjekt: 753 Sikringstiltak							
124	7500 Maskiner og utstyr	avsl. 9 000	3 000	6 000	1 500	1 500	1 500	1 500
SUM	Hovedprosjekt: 751 Maskiner og utstyr	9 000	3 000	6 000	1 500	1 500	1 500	1 500
125	7543 Lier syd	avsl. 677 000	133 000	544 000	198 000	198 000	198 000	199 000
126	7543 Lier syd endring				-140 000	-104 000	-5 000	
127	7544 Lier nord	avsl. 209 000		209 000	53 000	53 000	53 000	50 000
SUM	Hovedprosjekt: 752 Renseløsning	886 000	133 000	753 000	111 000	147 000	246 000	249 000
	Totalt selvkost			1 000 300	201 300	191 000	281 000	327 000
128	9997 Bruk av lån			-1 000 300	-201 300	-191 000	-281 000	-327 000
	Totalt selvkost			0	0	0	0	0

Totalt opptak av lån

Prosjekt	HP 23-26	2023	2024	2025	2026
Lån investering	-1 039 942	-99 262	-225 356	-195 282	-520 042
Lån VA	-1 000 300	-201 300	-191 000	-281 000	-327 000
Lån Boligsosial Handlingsplan og Leie til eie	-400 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Totalt låneopptak	-2 440 242	-400 562	-516 356	-576 282	-947 042

Forklaring:

- 1 Løpende bevilgning til utstyr til institusjonskjøkken videreføres som i tidligere handlingsprogram.
- 2 Beløpet i punkt 1 er foreslått nedjustert fra forrige handlingsprogram.
- 3 Det er tidligere bevilget 1,5 millioner kroner til nytt pasientsignalsystem. Under arbeidet med dette prosjektet viser det seg at prosjektet er budsjettet for lavt. Det foreslås derfor å tilføre 2,5 millioner kroner for å fullfinansiere prosjektet.
- 4 Løpende bevilgning til gjennomføring av kommunedelplan for idrett/friluftsliv videreføres som i tidligere økonomiplaner
- 5 Kommunedirektøren har lagt inn kr 300.000 i 2023 og 2024 for å rehabilitere lysanlegg på flest mulig av våre ca 20 ballsletter rundt i bygda, der anleggene er teknisk utdaterte og vi ønsker også utskiftninger til led-lys. Summen er lavere enn innspillet fra Kultur og fritid, men gir en god start.

Det er et stort behov for å få en bred utredning vedr. svømmehallkapasitet, behov og muligheter for langsiktig hensiktsmessige løsninger så snart som mulig som grunnlag for videre investeringsbeslutninger. Kapasiteten i dag er allerede alt for lav bare ifht. skolebehovene. Kr 300.000 er antydning som en nødvendig sum for å få en slik utredning gjennomført, jfr. vurderinger og prioriteringer i anleggsplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett. Kommunedirektøren vil komme tilbake til dette i HP for 2024-27.

- 6 Løpende ramme for maskininvesteringer til Park og Idrett videreføres.
- 7 Det er behov for ny løypemaskin på Tranby/Vestmarka.

- 8 Løpende investering til oppgraderinger og videreutvikling av friområder og turstier videreføres.
- 9 Det har de siste årene vært gjort omfattende tiltak på turveien på gammel jernbanelinje fra Reistad mot Gullaugkleivene og videre mot Røyken/Asker. Det er ønskelig å ferdigstille denne med de arbeider som gjenstår. Det er behov for rehabilitering av to gamle broer for sti-adkomst over turveien og utbedring av parkeringsplass ved Reistad - kostnadsberegnet til 650.000 kroner.
- 10 Lier kommune vil ha sikret nytt kunstgressdekke uten gummigranulat på 7-er-banen på Tranby idrettspark høsten 2022. Planen er å skifte toppdekket på to 11-er-baner i kommende periode, både ved Stoppen idrettspark og Tranby idrettspark. Det er satt av netto 4,4 millioner kroner for hver av 11-er-banene. Dette forutsetter at idrettslagene bidrar med et investeringstilskudd. Dette skal avtales før prosjektene igangsettes.
- 11 Lier kommune har en høy miljøambisjon mht. å sikre best mulig kontroll og begrensning av gummigranulat på avveie fra våre kunstgressbaner. Det er allerede gjennomført mange viktige tiltak, men det er fortsatt behov for å sikre god håndtering så lenge kommunen har baner med slikt fyll. Det bes derfor om at den årlige bevilgningen på 0,2 millioner kroner videreføres i to år til, med mål om avklaring av hva som blir behovet framover.
- 12 Løpende bevilgning til kulturinvesteringer foreslås videreført som vedtatt i tidligere handlingsprogram.
- 13 Biblioteket har tidligere fått investeringsmidler til å etablere automatisk utlån og innlevering, og til å etablere meråpent bibliotek. Utstyret må vedlikeholdes og videreutvikles. Biblioteket har i dag tre utlånsautomater, flere infoskjermer, interaktivt gulv og 3D-skriver samt ca. 25 PC-er for publikum og ansatte. Alt dette er utstyr som inngår i normal drift av etablerte løsninger på biblioteket, og som derfor ikke naturlig hører hjemme i budsjettet til IKT-handlingsplanen.
- 14 Kultur og fritid har ansvar for og ressurser til det daglige, enkle drifts- og vedlikeholdsarbeidet på lekeplassutstyr ved skoler og barnehager. Dette prosjektet sikrer oppgraderinger og utskiftninger av lekeplassutstyr ved skoler og barnehager.
- 15 Løpende bevilgning til kirkeinvesteringer videreføres som i tidligere handlingsprogram.
- 16 Løpende bevilgning til kirkegårder videreføres som i tidligere handlingsprogram.
- 17 Løpende bevilgning til kartverk, slik det er budsjettet i forrige handlingsprogram.
- 18 Løpende bevilgning til kartverk foreslås tatt bort, da dette er driftsutgifter og ikke investeringer.
- 19 Løpende bevilgning til utstyr planseksjonen, slik det er vedtatt i forrige handlingsprogram.
- 20 Løpende bevilgning til utstyr planseksjonen foreslås tatt bort, da dette er driftsutgifter og ikke investeringer.
- 21 I forbindelse med stedsutvikling Lierbyen må kommunen påregne og skyte inn midler i tillegg til bidrag (utbyggingsavtaler) med utbyggere, dette beløpet er kommunens bidrag.
- 22 Gjennomføring av Folkepark V2, FS 31/2022, ble finansiert med 7,693 millioner kroner fra midlene til stedsutvikling i Lierbyen. Midlene ble flyttet fra 2023 og 2024 til 2022.
- 23 Kommunen har et veldig ambisiøst klimamål, og transport utgjør en betydelig del av kommunens utslipp. For å få disse ned må det investeres i grønne transportformer, som buss, gange og sykkel. Kommunen får en del midler til dette gjennom Buskerudbyen i form av belønningsmidler. Det stilles krav fra staten om at kommunen også må bidra med egenandeler i dette og den foreslåtte summen skal dekke kommunens egenandel knyttet til forsterket satsing på grønne transportformer.
- 24 Kulturskolen og voksenopplæringen ser at det er en suksess med de oppgraderingene som ble gjort i 2022 da foajeen og ventegangen fikk nye møbler. Det vil være en fordel å bygge Stoppen videre sammen som møteplass. Det bør sørges for at det er møblement og utstyr nok på plass til at dette kan være en hyggelig og uformell møteplass som kan gi tilhørighet og øke trivselen ytterligere på huset. Det er ønskelig å tilrettelegge for lavterskel og inkluderende aktiviteter på Stoppen.
- 25 Løpende bevilgning til IKT- handlingsplanen videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.
- 26 Digitaliseringstakten er stadig økende og skal bidra til å realisere behov i tjenestene.. Anskaffelseskostnaden har økt, mens budsjettet ikke har økt de siste årene. Det foreslås derfor å øke budsjettposten noe fra forrige handlingsprogram.
- 27 Rammeavtale for fornyelse av fibernettverk mellom kommunens lokasjoner fornyes.
- 28 Løpende utvidelse og fornyelse av IKT-infrastruktur.
- 29 Investeringer i velferdsteknologi. Dette er en årlig investeringspott som foreslås videreført.
- 30 Fjordbyen skole, grunnerverv og sosial infrastruktur. Avsetningen er usikker og avhenger av vedtak i områdeplan, videre detaljering av skoleprosjekt og forhandlinger om utbyggingsavtale med grunneierne.
- 31 Investeringsramme til kjøp eller bygging av boliger som ledd i gjennomføringen av boligpolitisk strategi.

- 32 Investeringsrammen foreslås nedjustert noe fra opprinnelig vedtatt beløp fra forrige handlingsprogram. Dette begrunnes med at utbygging av boliger skal skje i regi av eiendomsselskapet og finansieres med husleieinntekter.
- 33 I energi og klimaplanen, vedtok kommunestyret at 80 % av bilparken skulle skiftes ut med fossilfrie biler. Dette beløpet er en videreføring fra forrige handlingsprogram.
- 34 Bevilgningen til elektrifisering av bilparken foreslås tatt ut, fordi utskifting kan gjøres innenfor nåværende budsjetter. Leasingavtaler er løpende driftsutgifter og ikke investeringsutgifter.
- 35 I forbindelse med at kommunen er selvassurandør (dvs. helt eller delvis vil bære risikoen for tap eller skade) på noen områder og ved spesielle uforutsette hendelser har det vært satt av årlige midler til å dekke slike kostnader.
- 36 Kommunen har et disposisjonsfond som kan benyttes til å dekke uforutsette kostnader. Den årlige avsetningen i punkt 35 har sjelden vært brukt, og har bidratt til en unødvendig opphopning av ubrukte lånemidler. Sikkerhetsavsetningen foreslås derfor avviklet.
- 37 Egenkapitalinnskudd til KLP. Eierkommunene skyter årlig inn et egenkapitaltilskudd. Innskuddet kan ikke lånefinansieres og må dekkes med overføring fra driftsbudsjettet.

LEKF sine forslag til investeringer:

- 38 Det foreslås en bevilgning til utskifting av fire ventilasjonsaggregater pga. alder og ENØK. Rehabilitering av yttertak/lufting, utskifting av vinduer. Detaljprosjektering, følgekostnader og markedspriser viser behov for økt bevilgning.
- 39 Ombygging av Egge skole, vedtatt i tidligere handlingsprogram.
- 40 Prisstigning i byggebransjen og endringer knyttet til regulering innebærer behov for en tilleggsbevilgning til fullfinansiering av Egge skole.
- 41 Oppgradering av bakke skolegård ved Heia skole inkludert tilhørende grøntareal.
- 42 Det foreslås en bevilgning til Heia skole for å samlokalisere ledelse og lærernes arbeidsrom.
- 43 Utskifting av vinduer, videreført fra forrige handlingsprogram.
- 44 Prisstigning i prosjekt 43 medfører behov for en tilleggsbevilgning.
- 45 Rehabilitering av utvendig tak og fasade ved Sylling skole. Bevilgningen er videreført fra forrige handlingsprogram.
- 46 Innvendig oppgradering. Skolekjøkken, personalrom, toaletter, elektro og overflater.
- 47 Oppgradere ventilasjonsaggregater. Fire aggregater. Helsestasjon, skole og bibliotek.
- 48 Prisstigning i prosjekt 47 medfører et behov for en tilleggsbevilgning.
- 49 Behov for oppgradering av skolegård mot parkeringsområdet.
- 50 Behov for oppgradering av flate tak på ungdomsskoler. Tranby og Lierbyen.
- 51 Utvidelse av kapasitet for helsetjenesten.
- 52 Kostnadsøkning grunnet valg av alternativ 2 (PS 107/2021 - økt omfang) og prisstigning.
- 53 Stedsutvikling Tranby skole/hall vedtatt av kommunestyret som del av behandlingen av HP 22-25.
- 54 Bevilgningen i punkt 54 foreslås erstattes av konkrete bevilgninger til idrettshaller og rehabilitering av skolebygg i 10-årig investeringsplan.
- 55 Etablering av paviljong for å takle økt elevtall de nærmeste ti årene. Kostnader knyttet til sikringstiltak som vil kunne følge av kvikkleireforekomst på nabotomt, er ikke medtatt.
- 56 Tilpasning av leide lokaler på grunn av økt personalgruppe.
- 57 Utvidelse i tråd med barnehageplanen.
- 58 Oppgradering av tre ventilasjonsanlegg + løsning for sentral driftsstyring.
- 59 Fremskynding av prosjektet fra 2024 til 2023, ref. PS 47/2021.
- 60 Forventet prisøkning i prosjekt 9562
- 61 Ny stue mellom fløy 1 og 2, for aktivitet og skjerming.
- 62 Prosjektet er ikke prioritert i perioden.
- 63 Videreføre Liertun tilnærmet slik det er i dag. Utbedringskostnadene er knyttet til oppgradering av tekniske anlegg for innfrielse av lov og forskrift.
- 64 Forventet prisøkning knyttet til utbedringene i prosjekt 9579 (Liertun)
- 65 Fosshagen 3, innledende avsetning. Konseptforslag utarbeides 2022/2023.
- 66 Behov for tilstrekkelige kapasiteter til kontorarbeidsplasser og personalfasiliteter som pauserom, garderober og sanitære forhold.

- 67 Rådhus og bibliotek innledende avsetning for arbeid med konseptforslag som er planlagt utarbeidet i 2023.
Saken skal også være koblet mot pågående tettstedsprosjekt – Lierbyen, hvor rådhusets rolle og funksjon er sentral.
- 68 Tilpasning av nye lokaler for IKT på rådhuset.
- 69 Formålet med ENØK tiltaket er å etablere løsninger for egenprodusert energi som varmpumper, solenergi og tilsvarende.
- 70 Oppgradering til energireduserende belysning i aktuelle bygninger med eldre teknologi.
- 71 Økt behov for midler til mindre oppgraderingsprosjekter i tillegg til prosjekt 9303 på grunn av økte arealer, økte markedspriser og teknologisk utvikling.
- 72 Dette er midler til akutte og uforutsette hendelser og mindre investeringstiltak som ikke er satt opp som egne poster i investeringstabellen. Tiltakene skal bidra til systematisk oppgradering for å hindre økning av vedlikeholdsetterlep, samt optimalisering av formålsbruk.
- 73 Kostnader forbundet med utredninger, mulighetsstudier og bistand direkte til Lier kommune.
Kostnadene er spesielt forbundet med prosjekter i tidligfase og nødvendige arbeider før endelig prosjektetablering og bevilgning er på plass. (jamfør boligsosial handlingsplan, flyktningmottak, kartlegging for bruksendringer etc.). Kostnadene er stipulert og vil avhenge av aktivitetsnivå på plannivå. Når de store prosjektene nå går mot ferdigstilling, vil aktiviteten gå gradvis over på utredning av forskjellige muligheter for framtida, uten at disse mulighetene vil være definert som beviledede entydige prosjekter.
- 74 LEKF står for økt omfang av utredninger i tidlige faser.
- 75 Etablering av åtte omsorgsboliger og seks utleieboliger i samsvar med husbankens anbefaling.
Kostnader knyttet til sikringstiltak som vil kunne følge av kvikkleireforekomst på nabotomt, er ikke medtatt.
- 76 Kommunalt legekantor flyttes fra Perrongen og søkes løst på eiendom ved Fosshagen.
- 77 Dersom svømmehallen skal sikres videre levetid er det behov for betongrehabilitering. Anslaget på 15 millioner er basert på det vi vet i dag. Er usikkert med hensyn til endelig behov/omfang.
Innspillet forutsetter at kapasiteten i svømmehallen ikke må utvides.
- 78 Utskifting av avfuktingsaggregat for svømmehallen.
- 79 Kultur og fritid har meldt behov for sikring av universell utforming til alle aktivitetsflatene i bygget.
- 80 Stedsutvikling Tranby, Idrettshall på Tranby (2 håndballflater mm), torgløsninger, aktivitetsflater etc
- 81 Generelle oppgraderinger og brukertilpasninger i kommunale boliger.
- 82 Økt behov og prisstigning på oppgraderinger og brukertilpasninger i boliger (Prosjekt 9583)

Forslag fra LVVA (vei):

- 83 Løpende bevilgning til faste dekker videreføres som i forrige handlingsprogram. Midlene benyttes til veier som trenger forsterkning i tillegg til asfaltering.
- 84 Total rehabilitering av parkeringsplassen med masseutskifting, drenering, asfaltering, merking, belysning og ladestasjoner. Totalt 92 plasser.
- 85 Løpende bevilgning til mindre anlegg vei, videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.
- 86 Det er gjennomført flere rehabiliteringer av bruer de siste årene. Utbedringene er utført i henhold til en rapport fra 2012. Arbeidet er ikke ferdig og må fortsette. Det har imidlertid vist seg at kostnadene er større enn tidligere antatt, og det er behov for en styrking av investeringen for å få gjennomført de nødvendige utbedringene.
- 87 Det er utført en kartlegging og lagt opp en plan for oppgradering av veilys. I planen blir det anbefalt å gjennomføre oppgraderingen områdevis. Oppgraderingen vil gjelde armaturer, stolper, kabler, måling av forbruk etc. Bevilgningen skal også dekke opp for oppgradering av veilys i forbindelse med VA-prosjekter. I HP 2020 - 2023 var veilys skilt ut som eget hovedprosjekt. Veilys er et tiltak for å gjøre de kommunale veiene tryggere. Veilys har derfor blitt slått sammen med trafiksikkerhet i tidligere Handlingsprogrammet (HP 2021 – 2024).
- 88 Det er grunn til å anta at energiprisene vil være vedvarende høye i de kommende årene. En raskere utskifting av veilysarmaturer vil gi en hurtigere nedgang i energiforbruket til veilys. Energiprisene er svært høye i forhold til "normale" priser. Økt utskifting vil redusere energimengden, men vil ikke redusere driftskostnaden tilsvarende.
- 89 Det er gjennomført anbudskonkurranse for nytt driftsovervåkingssystem til vann- og avløpsområdet. Ny leverandør er valgt. Det nye systemet kan også omfatte vei og veilys. Oppgitt investeringskostnad er beregnet andel for vei og veilys.

- 90 Det vises til kommunestyresak 68/2020 - samordning av anleggsprosjekter. Det har vist seg at VA-anlegget mellom Tronstad og Sjøstad ikke kan benytte Baneveien som trase. Baneveien er ferdig rehabilitert på strekningen fra Vestsidenveien v/Egge og fram til Brurbergveien. Det gjenstår kun mindre arbeid for å ferdigstille veien.
- 91 Årkvislaveien er detaljprosjektert ut fra vedtatt reguleringsplan og det er utarbeidet ny kostnadskalkyle. Den nye kostnadskalkylen tilsier en betydelig kostnadsøkning i forhold til kalkylen i forprosjektet. I arbeidet med grunneieravtaler har prosjektet forsøkt å legge til rette for akseptable løsninger for grunneierne. Mange av disse løsningene har bidratt til et dyrere prosjekt enn tidligere antatt. Fram til prosjektet blir påbegynt vil det bli arbeidet med å finne billigere, men akseptable løsninger.
- 92 Det er vedtatt utbyggingsavtale for Båhusveien. Lier kommune må bidra med midler for å oppfylle sin del av avtalen.
- 93 Veiene trenger en større oppgradering av bæreevne, drenering, dekkefornyelse og belysning. Det har ikke vært gjort større tiltak på veiene siden området ble bygget (tidlig 1980).
- 94 Investeringsporteføljen er gjennomgått og vurdert i forhold til framdrift og kapasitet.
- 95 Løpende bevilgning til trafiksikkerhetstiltak. Midler blir blant annet benyttet til egenandel til tiltak som kommunen søker fylkeskommunen om støtte til, prosjektering av tiltak (krav om prosjektering for å søke om midler) og for innspill til tiltak. Klargjøring og prosjektering av tiltak tar lengre tid enn antatt. Ny trafiksikkerhetsplan ble vedtatt i 2021.
- 96 Det er vedtatt en ny tiltaksplan (formannskapet sak 11/2022). Ny tiltaksplan viser et stort behov for å øke trafiksikkerheten og den grønne mobiliteten. Et satsningsområde er bl.a. intensivbelysning av overgangsfelt. Den årlige bevilgningen på 5 millioner kroner har ikke blitt regulert siden 2017. Forslag om styrking i tråd med trafiksikkerhetsplanen, tiltaksdelen.
- 97 Dette er midler for å ivareta beskrevne tiltak i hovedplan vei og gjelder etterslep på gang- og sykkelveier.
- 98 Dette er midler til gjennomføring av manglende gang- og sykkelveier for å få et helhetlig gang- og sykkelnett i kommunen og mot nabokommunene. Aktuelle strekninger er med i hovedplan vei og sykkelplanen. Forholdet er koordinert mot trafiksikkerhetsplanen. Manglende gang- og sykkelveistrekninger er kalkulert å koste 243 millioner kroner for Lier kommune. I tillegg er det kalkulert å koste Statens vegvesen 308 millioner kroner langs fylkesvei og riksvei.
- 99 Hovedplan overvann ble vedtatt i miljøutvalget den 5. juni 2019. Det er planlagt å gjennomføre tiltak i Fagerliåsen, Baneveien, Sylling / Svangstrand, Nedre Linneslia og Sørumlia, samt noen tiltak med erosjonssikring, etc. Flere av tiltakene må koordineres opp mot vei- og va-tiltak. Beløp for 2025 er forskjøvet beløp fra 2021, 2022 og 2023. Investeringstakten er vurdert ut fra framdrift og kapasitet. For 2023 og 2024 vil det bli benyttet ubrukte investeringsmidler i tillegg til bevilget beløp for gjennomføring av tiltak i hovedplanen.
- 100 Fornyelse av maskiner og utstyr som et tiltak for å oppfylle klimaplanen. Midler til fornyelse av maskinpark. Foretaket er avhengig av en hensiktsmessig maskinpark for effektiv drift. Utskifting av maskiner og yngre kjøretøy til fossilfrie alternativer lar seg ikke gjøre uten ekstra finansiering og bedre tilgang på ladestasjoner og tankanlegg for gass. Dersom Lier kommune skal nå mål om null-utslipp må investeringene økes betydelig i de kommende årene.
- 101 Investeringsprosjektene (utenom selvkostområdene vann og avløp) budsjetteres inkludert merverdiavgift. Refusjon for merverdiavgift for prosjektene benyttes til å finansiere prosjektene og redusere låneopptak.
- 102 Planlagt låneopptak.
- 103 Inntekt prosjekt 8410.
- 104 Inntekt prosjekt 9578.
- 105 Inntekt tilskudd fra staten.
- 106 Overføring fra driftsregnskapet, egenfinansiering av investeringer.

Forslag fra LVVA (vann og avløp)

- 107 Ved utarbeidelse av saneringsplanen for perioden 2019 - 2026 ble det lagt inn en rekke prosjekter. Saneringsplanen er basert på vedtatte strategier i hovedplan for vann og avløp. Kostnadsberegningen og prioriteringen av prosjektene i saneringsplanen var noe upresise ved utarbeidelsen. Planen må derfor revideres. Arbeidet er igangsatt. Det er fortsatt stort behov for fornying av ledningsnett og installasjoner. Det er et nasjonalt mål at vannledningsnettet skal ha en gjennomsnittlig årlig fornyelse på 1,2 % og avløpsnettet en gjennomsnittlig fornyelse på 1,0 %. I Lier var utskiftingstakten på vannledninger for perioden 2018 - 2020 på 1,3 %. Den foreslåtte bevilgningen er en rund sum og vil bli presisert ved revidering av saneringsplanen.

- 108 Løpende bevilgning til mindre anlegg vann videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram. Investeringsporteføljen er gjennomgått og vurdert i forhold til framdrift og kapasitet. Det vil bli benyttet ubrukte investeringsmidler for gjennomføring i perioden 2023 – 2024.
- 109 Løpende bevilgning til mindre anlegg avløp videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram. I tillegg er det lagt inn en sum for tilknytning av nye abonnenter. Dette er typisk eiendommer som i dag har separatanlegg. Investeringsporteføljen er gjennomgått og vurdert i forhold til framdrift og kapasitet. Det vil bli benyttet ubrukte investeringsmidler for gjennomføring i perioden 2023 – 2024.
- 110 VA-ledningene i Båhusveien er i dårlig forfatning og må rehabiliteres samtidig med gjennomføringen av den vedtatte utbyggingsavtalen.
- 111 Glitrevannverket skal fornye hovedvannledningen fra Kleivdammen til Lierskogen. Parallelt med vannledningen til Glitrevannverket ligger det kommunale ledninger som må skiftes samtidig. Det er også mulig å knytte til noe eksisterende bebyggelse. Det er foreløpig ikke laget kostnadsoverslag for det kommunale behovet. Innlagt beløp er kun en antagelse.
- 112 Det er tidligere bevilget 4 millioner kroner til prosjektet. Kalkyle fra desember 2021 tilsier en entreprisekostnad på ca. 20 millioner kroner. Prosjektet skal separere avløp og fjerne et overløp (ikke overvåket).
- 113 Sanering av VA-ledninger i området må gjennomføres samtidig med utbedring av overvannstiltak. Det er laget en utredning og forprosjektering er satt i bestilling.
- 114 Ved revurdering av de kommunalt eide dammene er det konkludert med at dammene Løken og Garsjø ikke er stabile i forhold til istrykk. For å ivareta forskriftskrav, og ha trygge og sikre damkonstruksjoner, er det nødvendig med forstrekning av konstruksjonene.
- 115 Det er installert fjernavleste vannmålere hos alle kunder. Det er etablert infrastruktur hos abonnenter i Lier som ikke har vært vellykket. Prosjektet ble presentert i utvalget for miljø og plan 08.09.2021 og formannskapsmøte 09.09.2021. Signaler fra folkevalgte var at foretaket skulle finne andre teknologier som var mer brukervennlig og ikke avhengig av kundens egen IKT-anlegg. Det har tidligere vært et samarbeid med eksternt firma om innsamling av data. Dette samarbeidet er avsluttet siden entreprenørens system var leverandøravhengig og ikke brukervennlig. Foretaket er i gang med etablering av en ny løsning.
- 116 Det er gjennomført anbudskonkurranse for nytt driftsovervåkingssystem til vann- og avløpsområdet. Systemet går bl.a. på overvåking av lekkasjer, pumpestasjoner og renseanlegg. Ny leverandør er valgt. Det er en del komponenter som ikke kan gjenbrukes siden de tilhører tidligere leverandør. Det er behov for utskifting av kommunikasjonspunkter (PLS), slik at systemet bygges opp uavhengig av leverandør.
- 117 Tiltaket omfatter sanering av høydebasseng for å erstatte dette med reduksjonsventil. Høydebassenget har hatt flere uheldige situasjoner og det er gjort et midlertidig tiltak for å redusere risiko.
- 118 Eksisterende vannledning i Terminalen må forsterkes ut over det som gjøres av Helse Sør-Øst. For å få en helhetlig løsning må vannledningen oppdimensjoneres, samt legge ny ledning på strekninger som ikke har eksisterende vannledning.
- 119 Fjordbyen skal utvikles til et område med 8000 nye boliger og 16000 arbeidsplasser. Arbeidet med områderegulering pågår og er planlagt politisk behandlet i første halvår 2023. Lier VVA vil få en betydelig økt arbeidsmengde i forbindelse med utbyggingen.
- 120 Flere pumpestasjoner trenger oppgradering. Tiltaket er prioritert i gjeldende saneringsplan.
- 121 Problemstrekning. Ca. 750 meter vannledning må fornyes.
- 122 Tiltaket er prioritert i sanerings- og utbyggingsplanen. Sanerings- og utbyggingsplanen bygger på vedtatt hovedplan va. Nytt anslag over investeringstakten tilsier at tiltaket må forskyves. Tiltaket må prioriteres i forbindelse med revidering av saneringsplanen.
- 123 En melding om framdrift og økonomi ble presentert i utvalget for miljø og plan i august 2020. Ny dialog er etablert med fylkeskommunen. Dialogen tilsier at tidligste anleggsstart er 2022. Den totale kostnaden er foreløpig anslått til 100 - 150 millioner kroner. Dette er høyere enn tidligere antatt. Det må benyttes ubrukte investeringsmidler i 2023 (9,5 millioner kroner) og 2024 (4,5 millioner kroner)
- 124 Fornyelse av maskiner og utstyr som et tiltak for å oppfylle klimaplanen. Midler til fornyelse av maskinpark. Foretaket er avhengig av en hensiktsmessig maskinpark for effektiv drift. Utskifting av maskiner og tyngre kjøretøy til fossilfrie alternativer lar seg ikke gjøre uten ekstra finansiering og bedre tilgang på ladestasjoner og tankanlegg for gass. Dersom Lier kommune skal nå mål om nullutslipp, må investeringene økes betydelig i de kommende årene.

- 125 Forprosjektet for ny renseløsning for både Lier nord og Lier syd er utarbeidet. Kostnadskalkylene i forprosjektene tilsier høyere kostnader enn det som tidligere var prognostisert i den overordnede avløpsplanen for Lier. Asker har signalisert at de ønsker å samarbeide om avløpsløsning. I kostnadsoverslaget er det tatt høyde for samarbeidet med Asker kommune om avløpet fra Lahell renseanlegg. Drammen kommune arbeider med en konseptvalgsutredning. Ett av alternativene i utredningen er felles renseanlegg. Denne utredningen er ikke ferdig. Det er derfor ikke tatt høyde for samarbeid med Drammen kommune i HP-dokumentet. I investeringsplanen for nye renseløsninger er det lagt inn investeringer også i 2026 med 234 millioner kroner. I dette HP-dokumentet er investeringsbeløp for 2026 ikke medtatt, men vil bli medtatt i forbindelse med gebyrberegninger.
- 126 Etter dialog med Statsforvalteren er oppstart av ny renseløsning for Lier syd forskjøvet fra 2026 til 2028. Investeringen er fordelt over flere år enn i HP 2022 - 2025. Det er også utarbeidet en kontantstrømsanalyse som tilsier lavere investeringer i oppstarten av prosjektet enn tidligere antatt. Kontantstrømsanalysen er lagt til grunn for summene i dette forslaget. Resterende finansiering ligger utenfor denne handlingsprogramperioden.
- 127 Investeringen gjelder ny renseløsning for Lier nord, jamfør avløpsplanen fra 2019. Det vil si at avløpet fra Sylling og Tronstad overføres til nytt renseanlegg på Sjøstad. Investeringen tar også med seg kostnader for overføring av Glitrevann til Sylling, jamfør prosjekt «Sjøstad – Delekant».
- 128 Investeringene på selvkostområdet vann og avløp budsjetteres og regnskapsføres inkludert refusjon for merverdiavgift. Hele investeringssummen lånefinansieres.

Vedlegg 3 – Handlingsrommet

Det er krevende ut fra dokumentet å se hvilket reelt handlingsrom Lier har for omprioriteringer. Dette ønsker kommunedirektøren å synliggjøre for å gi politikerne valgmuligheter ved å vise elementer man kan justere.

Reduksjon av rammene på utvalgene

Dersom rammene til utvalgene reduseres vil dette kunne brukes innenfor andre tjenesteområder eller til finanskostnader.

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
Nettorammer for utvalgene	1 739 500	1 662 770	1 673 535	1 690 295
1% reduksjon på tjenesteområdene utgør	17 395	16 628	16 735	16 903
Netto driftsresultat	57 240	57 588	51 563	50 498
Nytt Netto driftsresultat i % av driftsinntekten	2,60 %	2,58 %	2,27 %	2,18 %

Avdragsprofilen

Hvor mye avdrag kommunen betaler påvirker nivået på lån og derav rentekostnadene. I kommuneloven er det fastsatt hva kommunen minimum må betale i avdrag (minimumsavdraget).

Ved å justere avdrag på lånene til minimum kan det frigjøres midler til bruk i driften. Det være seg innenfor tjenesteområdene eller til finanskostnader. Konsekvensen er at økonomien i kommunen på sikt vil bli mer presset ved at fremtidige avdrag og renter øker.

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
Avdrag i Handlingsprogrammet	91 044	98 428	110 003	122 717
Minimumsavdrag	91 044	98 428	110 003	122 717
Differanse	0	0	0	0

I kommunedirektørens forslag for handlingsprogram er det lagt opp til å betale minimumsavdrag fra 2023 til 2026.

Reduksjon netto driftsresultat

Det er mål om et netto driftsresultat over tid på minst 1,75 % av inntektene.

Netto driftsresultat i perioden:

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
Overføring til investeringer	163 000	37 700	31 000	28 800
Avsetninger til disposisjonsfond	0	3 260	3 828	4 795
Bruk av disposisjonsfond	-123 155	0	0	0
Netto driftsresultat	39 845	40 960	34 828	33 595
Netto driftsresultat i % av inntekter	1,81 %	1,84 %	1,54 %	1,45 %

Det å redusere netto driftsresultat vil redusere bufferen for å håndtere avvik innenfor et år. Siden mesteparten av netto driftsresultat benyttes til å finansiere investering, vil en reduksjon ikke få full effekt på driftsregnskapet. Mindre overføring til investering vil føre til høyere låneopptak og større finanskostnader.

Reduserte overføringer til investeringer

Konsekvensen av å bruke egenkapitalen til drift i stedet for investeringer, er ytterligere låneopptak. Dette medfører høyere renter og avdrag.

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026	Totalt
Investeringer inkl. mva (eks. selvkostområdene)	329 506	345 513	280 506	545 206	1 500 731
Egenfinansiering av investeringer	163 000	37 700	31 000	28 800	260 500
Sum	49,5 %	10,9 %	11,1 %	5,3 %	17,4 %

Inntektspotensialet fra eiendomsskatt

Eiendomsskatt skal det første året innføres med 1 promille, og kan økes med inntil 1 promille i året.

Lier kommune har ikke utført noen grundig analyse av inntektsgrunnlaget for eiendomsskatt. For eiendomsskatt i hele kommunen utgjør likevel et anslag på 1 promille eiendomsskatt trolig ca. 20 millioner. Det vil si maksimalt 80 millioner for 4 promille om tidligst fire år. Anslaget er ikke analysert for hver enkelt av de ulike alternativene kommuner har som utskrivningsgrunnlag. Det er ikke anledning til å innføre eiendomsskatt på landbrukseiendommer.

Utskrivningsalternativene:

- faste eiendommer i hele kommunen
- faste eiendommer i klart avgrensede områder som helt eller delvis er utbygd på byvis eller der slik utbygging er i gang
- bare på kraftverk, vindkraftverk, kraftnett og anlegg omfattet av særskattereglene for petroleum

- d) bare på næringseiendom, kraftverk, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfattet av særskattereglene for petroleum
- e) eiendom både under bokstav b og c
- f) eiendom både under bokstav b og d
- g) faste eiendommer i hele kommunen, unntatt næringseiendom, kraftverk, vindkraftverk kraftnettet og anlegg omfattet av særskattereglene for petroleum

Redusert avsetning til disposisjonsfondet

Konsekvensene av ikke å sette av midler til disposisjonsfondet er mindre handlingsrom når uforutsette ting skjer i kommuneøkonomien. Det kan eksempelvis være høyere rente, merforbruk på tjenester, lavere skatteinntekt eller økt investeringsbehov. Lier har en handlingsregel om å ha et disposisjonsfond på over 10 % av driftsinntektene.

Lier vil ha et disposisjonsfond på 242 millioner kroner ved inngangen av 2023. Det er planlagt å bruke 123 millioner kroner av fondet til investering. Fondet justeres så til å være 10 % av inntektene resten av perioden

Tall i hele tusen	2022	2023	2024	2025	2026
Avsetning til disposisjonsfond		-123 155	3 260	3 828	4 795
Disposisjonsfond totalt	342 336	219 181	222 441	226 269	231 064
I % av inntekter	16,2 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %

Samtidig har kommunen betalt ut en del pensjonskostnader som ikke er regnskapsført, og ofte vurderes disse opp mot disposisjonsfondet. Av fondet er det ca. 170 millioner kroner som står i banken og er til fri disposisjon etter bruk i 2023.

Kommunekassefinansiering av selvkostområder

Reguleringsplaner, bygge- og eierseksjoneringssaker, kart og oppmåling og SFO føres ikke til 100 % selvkost. Her finansierer kommunen deler av områdene med skatt og rammetilskudd.

Se vedlegg 6 Selvkostbudsjett

Vedlegg 4 – Utvalgsoversikt

Rammer pr. virksomhet Tall i 1000 kr	Ramme 2022	Endringer fra 2022 til 2023			Nye rammer			
		Pris og lønn	Interne flyttinger	Realvekst	2023	2024	2025	2026
Felles Grunnskole	123 374	4 258	-21 013	18 923	125 542	127 582	124 563	128 463
Gullaug skole	15 701	135	3 632	0	19 468	19 468	19 468	19 468
Hegg skole	39 671	501	2 808	0	42 979	42 979	42 979	42 979
Egge skole	9 544	124	198	0	9 867	9 867	9 867	9 867
Oddevall skole	8 173	59	530	0	8 762	8 762	8 762	8 762
Nordal skole	3 930	96	800	0	4 826	4 826	4 826	4 826
Hallingstad skole	15 788	229	2 507	0	18 524	18 524	18 524	18 524
Hennummarka skole	28 058	333	3 883	0	32 275	32 275	32 275	32 275
Heia skole	20 712	342	1 090	0	22 143	22 143	22 143	22 143
Lierbyen skole	22 669	242	2 417	0	25 328	25 328	25 328	25 328
Tranby skole	42 055	490	-1 105	0	41 440	41 440	41 440	41 440
Høvik skole	89 118	778	2 994	0	92 890	92 890	92 890	92 890
Sylling skole	25 675	279	-283	0	25 671	25 671	25 671	25 671
Kulturskolen	8 952	221	0	0	9 173	9 223	9 273	9 273
PP-tjenesten	15 489	490	0	400	16 379	16 779	16 779	16 779
Felles Barnehage	231 778	8 468	-182	2 581	242 645	241 834	244 394	242 030
Linnesstranda barnehage	6 766	181	84	0	7 030	7 030	7 030	7 030
Dambråtan barnehage	6 919	92	78	0	7 089	7 089	7 089	7 089
Hennummarka barnehage	8 333	94	116	0	8 542	8 542	8 542	8 542
Helsetjenesten	26 868	897	0	0	27 765	28 859	30 286	31 756
Tjenester til barn og ungdom med funksjonsnedsettelse	28 620	682	900	415	30 617	30 617	30 617	30 617
Barnevernstjenesten	57 448	1 672	0	2 552	61 672	61 656	61 821	62 103
Kultur	37 497	1 114	130	1 944	40 685	40 885	41 385	41 385
Voksenopplæringen	9 721	-19	-1 100	0	8 603	8 603	8 603	8 603
Oppvekst-, Kultur-, og Idrettsutvalget	882 859	21 758	-1 519	26 815	929 913	932 870	934 553	937 841
Felles velferdstjenester	78 588	2 275	2 056	-3 700	79 219	79 019	78 499	78 499
Mangfold og mestring	45 356	1 336	951	6 450	54 093	56 053	56 053	56 053
NAV	50 130	1 638	0	1 394	53 162	53 747	54 795	56 102
Vedtakskontor	10 814	323	473	0	11 610	11 610	11 610	11 610
Felles omsorg	29 238	770	-7 565	918	23 361	37 802	55 771	75 087
Lege, legevakt og samhandlingsreformen	32 682	2 623	0	4 408	39 713	39 713	39 713	39 713
Forebyggende tjenester	36 663	1 518	1 500	3 729	43 410	43 860	43 860	43 860
Hjemmetjenesten	73 346	2 020	800	500	76 666	76 666	76 666	76 666
Nøstehagen	42 791	1 115	1 000	100	45 006	45 006	45 006	45 006
Liertun og Bratromveien BFF	77 152	1 344	-30 719	1 301	49 078	49 078	49 078	80 377
Sentralkjøkken	12 332	397	329	0	13 058	13 058	13 058	13 058
Fosshagen	64 907	2 586	33 890	3 750	105 133	105 133	105 133	73 834
Personer med funksjonsnedsettelser voksne	106 836	2 125	-1 595	5 606	112 973	112 573	112 573	112 573
Helse-, Omsorg og Velferdsutvalget	660 835	20 070	1 121	24 456	706 482	723 318	741 815	762 438
Bygg og Geodata	6 299	276	0	0	6 575	6 575	6 575	6 575
Stedsutvikling og plan	35 191	1 053	-106	750	36 888	33 388	33 388	32 938
Miljø- og Planutvalget	41 490	1 329	-106	750	43 463	39 963	39 963	39 513
Landbruksforvaltningen	7 056	230	0	50	7 336	7 336	7 336	7 336
Landbruksutvalget	7 056	230	0	50	7 336	7 336	7 336	7 336
Kommunedirektøren	18 513	898	-2 825	0	16 586	16 586	16 586	16 586
Kommuneadvokaten	0	101	4 712	400	5 212	5 212	5 212	5 212
IKT enheten	19 623	667	-1 256	0	19 034	19 034	19 034	19 034
Stab og støtte	2 192	81	-13	0	2 260	2 260	2 260	2 260
Utviklingsenheten	8 492	219	-2 618	957	7 050	7 050	7 050	7 050
Økonomi og virksomhetsstyring	10 013	447	1 863	1 265	13 588	13 588	13 588	13 588
Innbyggjerservice	22 588	716	924	1 150	25 378	24 228	25 378	24 228
HR enheten	22 134	515	-283	-300	22 066	22 366	22 066	22 366
Formannskapet - Stab	103 555	3 643	504	3 472	111 174	110 324	111 174	110 324
Fellesområdet	-1 695 795	1 047	0	-103 620	-1 798 368	-1 813 811	-1 834 841	-1 857 452
Sum Fellesområdet	-1 695 795	1 047	0	-103 620	-1 798 368	-1 813 811	-1 834 841	-1 857 452
Sum Totalt	0	48 077	0	-48 077	0	0	0	0

Vedlegg 5 - Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger

Prisjustert gebyrliste

Priser er i hovedsak justert med deflator på 3,7 % (beregnet lønns- og prisvekst for kommunene i statsbudsjettet).

Gebyroversikten under inneholder de mest brukte gebyrene og er ikke uttømmende. I tillegg legges det fram egne saker om gebyrer parallelt med behandlingen av handlingsprogrammet.

Egne gebyrsaker for:

- «Bygg og geodata» og «Stedsutvikling og plan»
- Drammensregionens Brannvesen IKS og Vestviken 110 IKS
- Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RFD)
- Lier Vei vann og avløp KF
- Tilsynet for små avløpsanlegg

Type	Betalingssatser 2022	Betalingssatser 2023
1. Heldagsbarnehage	Satser pr måned	Satser pr måned
Pris for heldagsplass	kr 3 050,-	kr 3 000,-
Kostpenger**	kr 330,-	kr 400,-
Gebyr deltidsplass	kr 135,-	kr 140,-
Dagplass**	kr 230,-	kr 240,-
*Iht. fastsatte kriterier **Justeringen trer i kraft fra 01.02 aktuelt år pga. forskuddsbetaling Betaling 11 måneder pr. år.		
2. Skolefritidsordning for elever fra 2. - 4. trinn	Priser pr. mnd	Priser pr. mnd
Kost - full plass	kr 230,-	kr 240,-
1 dag	kr 750,-	kr 780,-
2 dager	kr 1 505,-	kr 1 560,-
3 dager	kr 2 255,-	kr 2 340,-
4 dager	kr 3 010,-	kr 3 120,-
5 dager	kr 3 240,-	kr 3 360,-
Før skoletid	kr 845,-	kr 875,-
Etter skoletid	kr 2 845,-	kr 2 950,-
Dagsats	kr 235,-	kr 245,-
Skolefritidsordning for elever 1.trinn		
Kost - full plass	kr 230,-	kr 240,-
1 og 2 dager	kr 0,-	kr 0,-
3 dager	kr 635,-	kr 660,-
4 dager	kr 1 390,-	kr 1 440,-
5 dager	kr 1 620,-	kr 1 680,-
Før skoletid	kr 845,-	kr 875,-
Etter skoletid	kr 1 225,-	kr 1 270,-
Dagsats	kr 235,-	kr 245,-
12 timer per uke (2,5 t per dag)	kr 0,-	kr 0,-
3. Hjemmehjelp for eldre og uføre	Makspris pr. mnd.	Makspris pr. mnd.
Pris 1G-2G styres av «Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester». Prisene justeres iht. til forskriften, normalt publiseres nye satser i november/desember året før.		
Under 1G	kr 0,-	kr 0,-
1G – 2G	kr 215,-	kr 220,-
2G - 3G	kr 1 120,-	kr 1 160,-
3G - 4G	kr 1 685,-	kr 1 745,-
4G - 5G	kr 2 620,-	kr 2 715,-
5G - 6G	kr 3 360,-	kr 3 485,-
6G - 7G	kr 4 120,-	kr 4 270,-
7G - 8G	kr 4 495,-	kr 4 660,-
8G -	kr 5 240,-	kr 5 435,-
Timesprisen justeres med prisstigningen (deflator). Timesprisen kan ikke overstige selvkost (Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester). Selvkost er gjennomsnittlig timelønn inkl. sosiale utg. + administrasjonsutgifter (10 % av lønnskost). Selvkost er beregnet til 409 kr. timen i 2021		
	Timesats: kr 378,-	Timesats: kr 392,-

Type	Betalingssatser 2022	Betalingssatser 2023
4. Trygghetsalarmer, månedsleie	Pris leie pr. mnd:	Pris leie pr. mnd:
Under 1 G	kr 0,-	kr 0,-
1-2 G	kr 132,-	kr 137,-
2-3 G	kr 395,-	kr 410,-
Over 3 G	kr 420,-	kr 435,-
5. Korttidsopph. unntatt avlastning		
Prisene følger «Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester». Prisene justeres iht. til forskriften, normalt publiseres nye satser i november/desember året før.		
Ved korttidsopphold mer enn 60 døgn i løpet av et kalenderår gjelder satsene for langtidsopphold. Pr. dag/nattopphold		
Sats pr døgn for korttidsopphold :	kr 180,-	kr 185,-
Dagopphold:	kr 100,-	kr 105,-
Lier kommune følger statens maksimale satser, og endrer satsene i henhold til gjeldende regelverket. Nye satser blir offentliggjort i november		
6. Institusjon – langtidsopphold		
Prisene følger «Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester». Prisene justeres iht. til forskriften, normalt publiseres nye satser i november/desember året før.		
Fribeløp	kr 9 100,-	kr 9 400,-
For inntekt 1G	75 %	75 %
For overskytende inntekt	85 %	85 %
Beboer som, uten selv å ønske det, legges på dobbeltrom skal ved beregningen tilstås et fribeløp på kroner 45 400 pr. år.		
Lier kommune tar statens maksimale satser, og følger endringer i regelverket.		
7. Fellesutgifter i boliger på Liertun og Nøstehagen		
Egenbetaling for fellesutgifter pr. mnd	kr 545,-	kr 565,-
8. Kjøkkendrift		
Middagsmat til eldre og uføre		
Pr. porsjon middag	kr 72,-	kr 74,-
Pr. porsjon dessert	kr 19,-	kr 19,-
Full kost for boliger med service fra kommunen	kr 4 045,-	kr 4 195,-
Kantinene	Egne lister øker med 2,5 %	Egne lister øker med 3,7 %
9. Husleier		
Satser for husleie i kommunens boliger, satser for utleie av kommunens lokaler og anlegg.	Husleien i kommunale boliger er gjengs leie. Det inngås 3-årige kontrakter og husleie justeres ikke i kontraktsperioden. Husleiefastsettelse for den enkelte	

Type	Betalingssatser 2022	Betalingssatser 2023
10. Norskurs - Voksenopplæring		
<u>Interne kurs hvor deltakeren betaler selv</u>		
Pr. time dagtid	kr 58,-	kr 60,-
Statsborgerprøven	kr 790,-	kr 819,-
Skriftlige prøver (kr 367,- per delprøve)	kr 1 100,-	kr 1 141,-
Muntlige prøver	kr 1 100,-	kr 1 141,-
11. Kunnskapsprøve for å åpne spisested		
<i>Bestemmes av § 5 - 6 i alkoholloven</i>		
Kunnskapsprøve i alkoholloven - skjenkebevilling	kr 400,-	kr 400,-
Kunnskapsprøve i alkoholloven - salgsbevilling	kr 400,-	kr 400,-
<i>Bestemmes av § 7 i alkoholloven</i>		
Etablererprøven for serveringsvirksomhet	kr 400,-	kr 400,-
12. Gebyr for salg og skjenking av alkoholholdige drikker		
Følger "Forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv." og justeres ved endringer i forskriften. Kapittel 6 i forskriften fastsettes for ett kalenderår om gangen, og fastsettes normalt i desember året før de gjelder. Bevillingsgebyret fastsettes på grunnlag av forventet omsatt mengde alkoholholdig drikk:		
Salg av øl		
vareliter for alkoholholdig drikk i gruppe 1	kr 0,22,-	kr 0,23,-
vareliter for alkoholholdig drikk i gruppe 2	kr 0,62,-	kr 0,65,-
Bevillingsgebyret utgjør pr. år minimum	kr 1 760,-	kr 1 850,-
Skjenking		
pr. vareliter for alkoholholdig drikk i gruppe 1	kr 0,51,-	kr 0,51,-
pr. vareliter for alkoholholdig drikk i gruppe 2	kr 1,34,-	kr 1,41,-
pr. vareliter for alkoholholdig drikk i gruppe 3	kr 4,42,-	kr 4,65,-
Bevillingsgebyret utgjør pr. år minimum	kr 5 500,-	kr 5 800,-
Ambulerende skjenkebevilling pr. gang	kr 400,-	kr 420,-
13. Landbruksplaner		
Utarbeidelse av plan for tekniske tiltak og miljøtiltak i landbruket kr. pr time, eks.mva.	kr 730,-	kr 755,-
Utarbeidelse av gjødselplan kr. pr plan, eks.mva.	kr 1 010,-	kr 1 045,-
+ skifte, eks.mva.	kr 40,-	kr 41,-
14. Behandlingsgebyr Jordlov og konsesjonslov		
Gebyr for behandling av: konsesjonssaker	kr 5 000,-	kr 5 000,-
Delingssaker etter Jordloven	kr 2 000,-	kr 2 000,-
Gebyrene er fastsatt i forskrift (Landbruks- og matdepartementet)		

Type	Betalingssatser 2022	Betalingssatser 2023
15. Byggesak, planer, oppmåling m.v.		
<i>Gebyrregulativ og prisliste for planseksjonen behandles som egen sak parallelt med handlingsprogrammet. Her er en oversikt over de mest vanlige gebyrene/prisene:</i>		
Timespris for gebyr som beregnes etter medgått tid i byggesak	kr 1 370,00	kr 1 420,00
Timespris for gebyr som beregnes etter medgått tid i andre saker	kr 1 240,00	kr 1 290,00
Reguleringsplaner		
Reguleringsplaner i strid med overordnet plan		
Behandlingsgebyr	kr 104 000,00	kr 107 850,00
Arealgebyr pr. m2 for de første 20.000 m2	kr 6,87	kr 7,12,-
Arealgebyr pr. m2 over 20.001 m2	kr 4,81	kr 4,99,-
Reguleringsplaner i tråd med overordnet plan		
Behandlingsgebyr	kr 104 000,00	kr 107 850,00
Arealgebyr pr. m2 for de første 20.000 m2	kr 5,56	kr 5,77,-
Arealgebyr pr. m2 over 20.001 m2	kr 3,26	kr 3,38,-
Søknadspliktige tiltak uten krav til ansvarsrett (§ 20-4 bokstav a, c, d og e)		
- søkn. med gjennomsnitt total arbeidsmengde på under 4 timer	kr 4 110,00	kr 4 260,00
- søkn. med gjennomsnitt total arbeidsmengde på over 4 timer	kr 9 000,00	kr 9 330,00
Dispensasjon		
- dispensasjon som behandles administrativt på under 2,5 timer	kr 2 610,00	kr 2 710,00
- dispensasjon som behandles administrativt på over 2,5 timer	kr 6 790,00	kr 7 040,00
- dispensasjon som behandles politisk	kr 17 590,00	kr 18 240,00
Søknadspliktige tiltak med krav til ansvarsrett (§ 20-3 jf. 20-1)		
Boligbygning - Tiltaksklasse 1	kr 31 550,00	kr 32 720,00
Boligbygning - Tiltaksklasse 2	kr 39 560,00	kr 41 020,00
Boligbygning - Tiltaksklasse 3	kr 63 080,00	kr 65 410,00
Opprettelse av grunneiendom mv. (§ 20-4 bokstav D)		
Søknad i regulert område	kr 9 690,00	kr 10 050,00
Søknad i uregulert område	kr 11 930,00	kr 12 370,00
Oppretting av grunneiendom og festegrunn (matrikkeloven)		
Fra 1 m2 til 500 m2	kr 16 950,00	kr 17 580,00
Fra 501 m2 til 2000 m2	kr 22 530,00	kr 23 360,00
Arealer over 2 000 m2 betales i tillegg gebyr pr. påbegynt 1 000 m2	kr 2 120,00	kr 2 200,00
Kart		
Situasjonskart m/matrikkelbrev, reguleringsplan og naboliste	kr 2 000,-	kr 2 070,-
Plassering og andre oppmålingstjenester		
For andre gebyrer se eget gebyr- og prisregulativ. Behandles som egen sak parallelt med handlingsprogrammet		

Type	Betalingssatser 2022	Betalingssatser 2023
16. Lier bibliotek		
For bøker og utlånsmateriell		
a. Voksne og barn fra fylte 15 år, pr. purring	kr 35,-	kr 35,-
b. Barn under 15 år, pr. purring	kr 0,-	kr 0,-
Det kreves erstatning for bøker og annet materiell som etter 2 purringer ikke er tilbakelevert. Priser pr stk.		
Bøker/lydbøker for voksne:	kr 400,-	kr 400,-
DVD:	kr 200,-	kr 200,-
Barne- og ungdomsbøker/-lydbøker, CD,:	kr 200,-	kr 200,-
Tidsskrifthefter, tegneseriehefter:	kr 100,-	kr 100,-
Språkkurs, oppslagsverk etc:	Etter skjønn – basert på gjenkjøpspris	Etter skjønn – basert på gjenkjøpspris
17. Kulturskolen	Pr halvår	Pr halvår
Individuell undervisning	kr 2 050,-	kr 2 125,-
Visuell kunst 90 eller 120 min/uke inkl. materialavgift	kr 2 050,-	kr 2 125,-
Skapende skriving	kr 1 840,-	kr 1 910,-
Animasjon, dans, sirkus, teater- 60 eller 90 min/uke	kr 1 580,-	kr 1 640,-
Dans, sirkus, teater - 45 min/uke	kr 1 840,-	kr 1 910,-
Ensemble og barnekor	kr 1 250,-	kr 1 250,-
Fordypningsplass	kr 1 250,-	kr 1 250,-
Kurs og prosjekter	Pr. kurs 500-2000	Pr. kurs 500-2000
Kulturkarusell		kr 500,-
Instrumentleie	kr 530,-	kr 530,-
Kulturskolen gir søskenmoderasjon etter følgende prinsipper:		
• Barn nr.2 gis 20% moderasjon av gjeldende elevpengesats, barn nr.3 gis 50% moderasjon av gjeldende sats.		
• Det gis ikke søskenmoderasjon på timer som kjøpes av korpse, men søsken i andre disipliner gis moderasjon når de har søsken med korpselvplass.		
• Kulturskolen gir ikke søskenmoderasjon på kurs og prosjekter.		
• Det innvilges inntil 25 friplasser etter søknad		
18. Lierhallen (svømmehallen)		
Enkeltbillett voksen	kr 90,-	kr 90,-
Enkeltbillett barn	kr 50,-	kr 50,-
Enkeltbillett pensjonist/funksjonshemmet med ledsagerbevis	kr 50,-	kr 50,-
Klippekort voksen 12 klipp	kr 900,-	kr 900,-
Klippekort barn/pensjonist/funksjonshemmet 12 klipp	kr 500,-	kr 500,-
Leiepris pr. time - lokale lag/andre	kr 500/1000	kr 500/1000

Type	Betalingssatser 2022	Betalingssatser 2023
19. Baneleie ved Lier stadion, Tranby idrettspark og Sylling idrettspark		
<i>Trening for lokallag er gratis. Klubbenes bruk av kunstgressbaner er gratis pga medfinansiering. Ellers brukes følgende priser</i>		
· Kamper 11'er-9'er bane senior lokallag og utenbygds lag	kr 400 pr kamp	kr 400 pr kamp
· Kamper mindre baner senior lokallag og utenbygds lag	kr 200 pr kamp	kr 200 pr kamp
· Kamper barn og unge lokallag 11'+9'er-bane/mindre bane	kr 100/50 pr kamp	Gratis
· Trening lokale bedriftslag hel bane/mindre bane	kr 200/100 pr time	kr 200/100 pr time
· Cup/turnering lokale lag	kr 3 000,- pr. dag	kr 5 000,- pr. dag
· Fotballskole lokale lag	kr 1 000,- pr dag	kr 1 500,- pr dag
· Videregående skole bruk av Lier stadions uteanlegg, årssum	kr 125 000 pr år	kr 135 000 pr år
20. Utleiepriser for flerbrukslokaler/haller		
<i>Primært for lokale foreninger. Kan leies også av bedrifter og eksterne foreninger. Leies ikke ut til private arrangementer.</i>		
Fastleie:		
Trening/øvelser lokale lag med aktiviteter for barn/unge (0-19år)	Gratis	Gratis
Stor idrettshall lokale voksenlag/andre	kr 250/500 pr time	kr 250/500 pr time
Liten idrettshall lokale voksenlag/andre	kr 180/360 pr time	kr 180/360 pr time
Gymsal, aula/torg/møterom mm lokale voksenlag/andre	kr 110/220 pr time	kr 110/220 pr time
Enkeltarrangementer:		
Lokale foreninger i skolelokaler (ekskl. kulturscenen) man-fre	Gratis	Gratis
Ferietilbud for barn/unge i regi av lokale foreninger pr dag	1030 pr dag	1000 pr dag
Stor idrettshall m/garderober	kr 360/720 pr time	kr 360/720 pr time
Liten idrettshall m/garderober	kr 280/560 pr time	kr 280/560 pr time
Gymsal m/garderober, Heggtoget, Sylling aula, Høviktoget	kr 210/420 pr time	kr 210/420 pr time
Møterom, kantine - pr dag - lokale lag/andre	kr 210/420 pr time	kr 210/420 pr time
<i>For særlig store arrangementer der flere rom brukes og ved evt. overnatting fastsettes egen pris.</i>		
<i>Tillegg for utvidet leie/utstyr, mangelfull rydding og skader</i>		
21. Lier kulturscene		
<i>Lokale foreninger øver med eget utstyr gratis mandag-fredag. Ved aktiv bruk av tilleggsrom som Heggtoget, samlingssal mm fastsettes samlet særpris. For øvrig brukes følgende priser:</i>		
Lokalleie pr dag - lokalt kulturliv/andre	kr 2 055/5 135	kr 2 000/5 000
Leietillegg for torget	kr 1 027	kr 1 000
Leietillegg for garderober (pr. rom)	kr 513	kr 500
Leietillegg for musikkrom, leietillegg for samlingssal	kr 513	kr 500
<i>Lokalleie over mer enn to dager innrømmes rabatt, etter avtale.</i>		
I tillegg betales leie for utstyr og praktisk hjelp, bl.a.:		
Leie av PA/mikrofoner/lys. Lokalt kulturliv/andre		kr 500 / 3 000
Bygget scene - lokalt kulturliv/andre	kr 1 000/2 000	kr 1 200/2 500
Kostnad per tekniker. Lyd, lys eller system.	kr 4 700	kr 5 200
Leie av kveldsprodusent pr person pr. dag - lokalt/andre	kr 1 500/2 500	kr 1 500/3 000
Leie prosjektor - lokalt kulturliv/andre - pr. arrangement	kr 2000/4 500	kr 2 000/4 500
Leie trådløse mygger pr stk - lokalt kulturliv/andre	kr 200/600	kr 200/600
Leie flygel	kr 1 500/3 000	kr 1 500/3 000
Leie Dansematter	kr 1 000	kr 1 500
<i>Lier kulturscene kan leies for konserter, preproduksjoner og andre særlige formål. Pris fastsettes da etter egen avtale.</i>		

Type	Betalingssatser 2022	Betalingssatser 2023
22. Inkassovarsler og gebyrer		
Gebyrer med hjemmel i lov og forskrift, herunder rettsgebyrloven, inkassoloven og forsinkelsesrenteloven med tilhørende forskrifter		
Rettsgebyr for utleggsbegjæring til namsmannen	kr 1 479,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Rettsgebyr ved begjæring om tvangssalg til tingretten	kr 1 289,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Rettsgebyr ved tvangssalg besluttet i tingretten (totalt)	kr 8 673,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Rettsgebyr ved begjæring om tvangssalg løsøre	kr 1 465,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Rettsgebyr ved tvangssalg løsøre besluttet (totalt)	kr 4 043,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Rettsgebyr ved begjæring om anvisning til innkreving	kr 2 461,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Rettsgebyr ved anvisning besluttet (totalt)	kr 3 633,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Purregebyr	kr 35,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Betalingsoppfordring	kr 105,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Rettsgebyr ved forliksrådsbehandling	kr 1 348,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Gebyr for skriving av forliksklage	kr 1 172,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Saksbehandlingsgebyr ved begjæring om utlegg	kr 612,-	Reguleres 1. kvartal 2023
Saksbehandlingsgebyr ved begjæring om tvangssalg	kr 586,-	Reguleres 1. kvartal 2023
For alle misligholdte krav påløper forsinkelsesrenter p.a. fra forfall til betaling skjer.	9,50 %	Reguleres 1. kvartal 2023
23. Elbillading		
Lading på kommunale parkeringsplasser, Per kwh	kr 2,5,-	kr 4,0,-
24. Drammen havn		
Mindre tiltak - Tiltak som fortøyningsinstallasjon, enkel flytebrygge, mindre kai, utfylling og sjøledning		kr 3 500,-
Større tiltak - Tiltak som molo, bølgedemper flytebryggeanlegg, mudring/graving, større utfylling, ledningsnett samt utbygginger av større omfang. Flere tiltak på samme eiendom som totalt sett utgjør et større tiltak kan også omfattes	Gebyrene for 2023 er gjeldende fra det tidspunkt forskriften er vedtatt, i løpet av våren 2023.	kr 7 000,-
Befaring - Tiltak som i tillegg til saksbehandling krever befaring.		Minstesats kr 3 000,-
Saksbehandling, utredninger og uttalelser i større saker - Utredninger, planprosesser, innspill til planprogram, innspill til reguleringsplaner, høringer mm.		Timespris kr 1 100,-

Type	Betalingssatser 2022		Betalingssatser 2023	
25. Vann- og avløpsavgifter	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
Tilknytningsavgifter:				
Vann	kr 15 200,-	kr 19 000,-	kr 15 200,-	kr 19 000,-
Fast beløp	kr 15 200,-	kr 19 000,-	kr 15 200,-	kr 19 000,-
Faste årsgebyrer :				
Vann	kr 1 039,-	kr 1 299,-	kr 1 475,-	kr 1 844,-
Avløp	kr 1 039,-	kr 1 299,-	kr 1 081,-	kr 1 351,-
Årsgebyr målt forbruk med vannmåler pr. m3 :				
Mengdeavhengig del pr. m3 vann	kr 15,44	kr 19,30	kr 21,92	kr 27,40
Mengdeavhengig del pr. m3 avløp	kr 33,38	kr 41,73	kr 34,72	kr 43,40
Årsgebyr stipulert forbruk uten vannmåler :				
<u>Vann: (etter bruksareal pr enhet)</u>				
< 60 kvm (100 kbm)	kr 1 544,00,-	kr 1 930,00,-	kr 2 192,00,-	kr 2 740,00,-
61-200 kvm (250 kbm)	kr 3 860,00,-	kr 4 825,00,-	kr 5 480,00,-	kr 6 850,00,-
201-250 kvm (300 kbm)	kr 4 632,00,-	kr 5 790,00,-	kr 6 576,00,-	kr 8 220,00,-
251-300 kvm (350 kbm)	kr 5 404,00,-	kr 6 755,00,-	kr 7 672,00,-	kr 9 590,00,-
301-350 kvm (400 kbm)	kr 6 176,00,-	kr 7 720,00,-	kr 8 768,00,-	kr 10 960,00,-
> 351- kvm (500 kbm)	kr 7 720,00,-	kr 9 650,00,-	kr 10 960,00,-	kr 13 700,00,-
<u>Avløp: (etter bruksareal pr enhet)</u>				
< 60 kvm (100 kbm)	kr 3 338,00,-	kr 4 172,50,-	kr 3 472,00,-	kr 4 340,00,-
61-200 kvm (250 kbm)	kr 8 345,00,-	kr 10 431,25,-	kr 8 680,00,-	kr 10 850,00,-
201-250 kvm (300 kbm)	kr 10 014,00,-	kr 12 517,50,-	kr 10 416,00,-	kr 13 020,00,-
251-300 kvm (350 kbm)	kr 11 683,00,-	kr 14 603,75,-	kr 12 152,00,-	kr 15 190,00,-
301-350 kvm (400 kbm)	kr 13 352,00,-	kr 16 690,00,-	kr 13 888,00,-	kr 17 360,00,-
> 351- kvm (500 kbm)	kr 16 690,00,-	kr 20 862,50,-	kr 17 360,00,-	kr 21 700,00,-
Diverse gebyrer vann og avløp:				
Administrasjonsgebyr ved ikke avlest vannmåler etter 2 purringer	kr 500,-	kr 500,-	kr 500,-	kr 500,-
Utgiftsdekning ved avlesning av vannmåler	Faktiske kostnader		Faktiske kostnader	
Gebyrreduksjon – ikke varslet avbrudd > 24 timer	kr 334,-	kr 418,-	kr 334,-	kr 418
Gebyrreduksjon – ikke varslet avbrudd > 8 timer, 3 g./år eller flere	kr 334,-	kr 418,-	kr 334,-	kr 418
Test vannmåler	Faktiske kostnader		Faktiske kostnader	
Stenging/gjenåpning	Faktiske kostnader		Faktiske kostnader	
Kjøp av vann fra vannkiosk	kr 15,44,-	kr 19,30,-	kr 21,92,-	kr 27,40,-
Levering av septik ved renseanlegg, kun næring	kr 266,70,-	kr 333,37,-	kr 277,37,-	kr 346,71,-
26. Graving og andre vei-tjenester etter bestilling	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
<i>Gebyr for graving på kommunale anlegg</i>				
Gebyr per gravetillatelse	3 200,00	4 000,00	kr 3 318,-	kr 4 000
Behandling skiltplan - etter medgått tid, pris per time	960,00	1 200,00	kr 996,-	kr 1 200
Ulovlighetstilsyn - etter medgått tid, pris per time	960,00	1 200,00	kr 996,-	kr 1 200
<i>Andre vei-tjenester etter bestilling</i>				
Påfylling av strøkasser	515,00	644,00	kr 534,-	kr 668
Dustex - støvdemping				
	Faktiske kostnader	Faktiske kostnader	Faktiske kostnader	Faktiske kostnader

Type	Betalingssatser 2022		Betalingssatser 2023	
	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
27. Feiing				
Vanlig skorsteinsløp (pr. stk)	kr 552	kr 690	kr 573,-	kr 716
Redusert pris for feiing av flere skorsteinsløp på samme boligenhet (pr. stk)	kr 280	kr 350	kr 290,-	kr 363
Tillegg for eier av boligenheten som ikke gir melding om at feiing ikke passer eller hvis skorsteinsløpet/ene ikke har vært tilgjengelig ved første fremmøte	kr 352	kr 440	kr 365,-	kr 456
Dersom feier ved 2. gangs fremmøte også møter "stengt dør" eller det er andre hindringer som medfører at feiing ikke lar seg gjennomføre, faktureres det fullt ut selv om feiingen ikke er gjennomført (prisen er avhengig av antall	Minimum		Minimum	
Skorsteinsløp tilknyttet større fyringsanlegg (pr. stk)	kr 552	kr 690	kr 573,-	kr 716
Skorsteinsløp i fabrikkkorstein (pr. løpemeter)	kr 960	kr 1 200	kr 995,-	kr 1 244
Røykrør/røykkanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (pr. stk, inntil 1 meter)	kr 117	kr 146	kr 121,6,-	kr 152
Røykrør/røykkanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (pr. stk, over 1 meter, i tillegg pr. løpemeter)	kr 107	kr 134	kr 111,2,-	kr 139
Røykrør/røykkanal fra større fyringsanlegg (pr. løpemeter)	kr 74	kr 92	kr 76,0,-	kr 95
Røykrør/røykkanal tilknyttet fabrikkkorstein (pr. løpemeter)	kr 158	kr 198	kr 164,0,-	kr 205
Fjerning av beksot – fresing av skorsteinsløp (pr. time)	kr 260	kr 325	kr 270,-	kr 337
Fritidsbolig - Feiing av vanlig skorsteinsløp når det utføres samtidig med tilsyn	kr 604	kr 755	kr 626,-	kr 783
Fritidsbolig - Feiing av vanlig skorsteinsløp på forespørsel = timepris	kr 274	kr 342	kr 284,0,-	kr 355
	kr 886	kr 1 107	kr 918,4,-	kr 1 148
28. Tilsyn med fyringsanlegg				
Vanlig fyringsanlegg (pr. stk)	kr 1 402	kr 1 753	kr 1 454,4,-	kr 1 818
Redusert pris for tilsyn av flere fyringsanlegg på samme boligenhet (pr. stk)	kr 700	kr 875	kr 726,-	kr 907
Tillegg for eier av boligenheten som ikke gir melding om at tilsyn ikke passer ved første fremmøte (uavhengig av fyringsanlegg)	kr 472	kr 590	kr 490,-	kr 612
Dersom feier av boligenhet ved 2. gangs fremmøte også møter "stengt dør", faktureres det fullt ut	Minimum		Minimum	
Større fyringsanlegg (pr. stk)	kr 1 402	kr 1 753	kr 1 454,4,-	kr 1 818
Fabrikkfyringsanlegg (pr. stk)	kr 2 992	kr 3 740	kr 3 102,-	kr 3 878
Gassanlegg boligenhet (pr. stk)	kr 4 720	kr 5 900	kr 4 894,-	kr 6 118
Gassanlegg sameie/borettslag (tematilsyn, flere boenheter tilkoblet) pr. 10 enheter	kr 702	kr 878	kr 728,2,-	kr 910
Tilsyn i boligblokk med 3 etasjer eller flere (per boligenhet)	kr 8 216	kr 10 270	kr 8 520,-	kr 10 650
Fritidsbolig - Tilsyn av vanlig fyringsanlegg - ett fyringsanlegg per enhet			kr 830,-	kr 1 037
Redusert pris for tilsyn av flere fyringsanlegg på samme enhet (pr. stk)	kr 1 892	kr 2 365	kr 1 962,-	kr 2 453
Fritidsbolig gassanlegg (pr. stk)	kr 946	kr 1 183	kr 981,6,-	kr 1 227
Dersom feier ved 2. gangs fremmøte også møter "stengt dør" eller det er andre hindringer som medfører at feiing ikke lar seg gjennomføre, faktureres det fullt ut selv om feiingen ikke er gjennomført (prisen er avhengig av antall	kr 946	kr 1 183	kr 981,6,-	kr 1 227
	Minimum		Minimum	
	kr 1 892	kr 2 365	kr 1 962,-	kr 2 453
Betalingsbetingelser				
Hvis eier/bruker av fyringsanlegg som er varslet om feiing/tilsyn ikke er tilstede eller det er tekniske eller andre forhold som feieren ikke kan lastes for som gjør at feiing/tilsyn ikke kan utføres, må eier betale for det utførte arbeidet som er reisetid, rapport og administrative tillegg.				
Hvis eier/bruker ønsker å flytte varslet tidspunkt (dag) for feiing/tilsyn, kan dette avtales med feierseksjonen som kan kontaktes enten ved personlig fremmøte, telefon eller e-post. Beboere som har vært på feriereise, sykehusopphold og lignende kan avtale ny tid da de kommer tilbake til boligenheten.				
Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn utenom feierens rute betales det vanlige satser.				
Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn etter endt arbeidstid, på vanlige ukedager, betales et pristillegg på 50 %.				
Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn på lørdager betales et pristillegg på 100 %.				

Type	Betalingssatser 2022		Betalingssatser 2023	
29. Handel med fyrverkeri	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
Gebyr for behandling av søknad (inkludert befarings)	kr 2 208,-	kr 2 760,-	kr 2 290,-	kr 2 863,-
Gebyr for tilsyn (reisetid, kjøring og tilsyn)	kr 1 291,-	kr 1 614,-	kr 1 339,-	kr 1 674,-
Gebyr for endring av tillatelse	kr 1 104,-	kr 1 380,-	kr 1 145,-	kr 1 431,-
30. Renovasjon	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
Standard abonnement (100 %)	kr 2 998,-	kr 3 748,-	kr 3 208,-	kr 4 010,-
<u>Øvrige renovasjonsgebyrer</u>				
Samarbeid renovasjon (80 %)	kr 2 398,-	kr 2 998,-	kr 2 566,-	kr 3 208,-
Storfamilie renovasjon (130 %)	kr 3 898,-	kr 3 748,-	kr 4 171,-	kr 5 214,-
Standard renovasjon med hjemmekompost	kr 2 698,-	kr 4 873,-	kr 2 908,-	kr 3 635,-
Samarbeid renovasjon med hjemmekompost	kr 2 098,-	kr 2 438,-	kr 2 266,-	kr 2 833,-
Storfamilie renovasjon med hjemmekompost	kr 3 598,-	kr 1 950,-	kr 3 871,-	kr 4 839,-
Standard renovasjon, samarbeid med hytte (80 %)	kr 2 398,-	kr 1 950,-	kr 2 566,-	kr 3 208,-
Renovasjon nedgravd/brannsikker løsning (100 %)	kr 2 998,-	kr 1 950,-	kr 3 208,-	kr 4 010,-
Hytterrenovasjon helårs, små skogshytter (35 %)	kr 1 050,-	kr 1 950,-	kr 1 124,-	kr 1 405,-
Hytterrenovasjon helårs, egne beholdere (100 %)	kr 2 998,-	kr 1 950,-	kr 3 208,-	kr 4 010,-
Hytterrenovasjon sommer, egne beholdere (65 %)	kr 1 950,-	kr 1 950,-	kr 2 087,-	kr 2 609,-
Hytterrenovasjon helårs, kysthytte (80 %)	kr 2 398,-	kr 1 950,-	kr 2 566,-	kr 3 208,-
Hytterrenovasjon sommer, kysthytte (52 %)	kr 1 560,-	kr 3 748,-	kr 1 670,-	kr 2 088,-
Hytterrenovasjon helårs, innlandshytter (52 %)	kr 1 560,-	kr 2 998,-	kr 1 670,-	kr 2 088,-
<u>Gebyr for tilleggstenester</u>				
Gangtillegg standard renovasjon, per 10 m	kr 468,-	kr 585,-	kr 502,-	kr 628,-
Gangtillegg storfamilie renovasjon, per 10 m	kr 468,-	kr 585,-	kr 502,-	kr 628,-
Gangtillegg samarbeid renovasjon, per 10 m, 1)	kr 234,-	kr 293,-	kr 251,-	kr 314,-
Gangtillegg samarbeid renovasjon, per 5 m, 2)	kr 234,-	kr 293,-	kr 251,-	kr 314,-
Ekstratømming husholdning	kr 437,-	kr 546,-	kr 468,-	kr 585,-
Elektronisk nøkkelbrikke	kr 200,-	kr 250,-	kr 200,-	kr 250,-
Ekstra inngangsbevis gjenvinningsstasjon	kr 160,-	kr 200,-	kr 160,-	kr 200,-
Ekstra avfallshenting sommer standard	kr 442,-	kr 553,-	kr 473,-	kr 591,-
Ekstra avfallshenting sommer samarbeid	kr 353,-	kr 441,-	kr 378,-	kr 473,-
Ekstra avfallshenting sommer storfamilie	kr 574,-	kr 718,-	kr 615,-	kr 769,-
Ekstratømming bunntømte/nedgravde containere	kr 882,-	kr 1 103,-	kr 944,-	kr 1 180,-
Ekstrasekk per stk.	kr 75,-	kr 94,-	kr 80,-	kr 100,-
Tillegsvolum restavfall per liter	kr 10,-	kr 13,-	kr 11,-	kr 14,-
Gebyr opprydding/forsøpling (minimumssats)	kr 600,-	kr 750,-	kr 642,-	kr 803,-
31. Gravferd	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
Leie av kirke utenbygds inkl. kirketjener (ikke mva.pl)	kr 3 915,-		kr 4 000,-	
Leie av organist utenbygds	kr 1 960,-		kr 2 000,-	
Leie av kirken for ikke-medlemmer	kr 4 530,-		kr 4 660,-	
Leie av organist for ikke-medlemmer	kr 1 560,-		kr 2 000,-	
Leie av kirke hvor seremoni ikke er i overensstemmelse med den kristne tro.	kr 4 530,-		kr 4 660,-	
Urnedsettelse utenbygds	kr 2 596,-	kr 3 245,-	kr 2 680,-	kr 3 350,-
Kistenedsettelse utenbygds	kr 5 192,-	kr 6 490,-	kr 5 344,-	kr 6 680,-
Fest av gravsted for 5 år	kr 1 400,-	kr 1 750,-	kr 1 520,-	kr 1 900,-
Festeavgift pr grav/år (Reservert grav betalingspliktig fra år 1)	kr 280,-	kr 350,-	kr 288,-	kr 360,-
Festeavgift for grav navnet minnelund for 5 år	kr 948,-	kr 1 185,-	kr 1 048,-	kr 1 310,-
Festeavgift pr grav/år navnet minnelund	kr 190,-	kr 237,-	kr 196,-	kr 245,-
Navnet minnelund: Navneplate ett navn og andel av stell	kr 5 112,-	kr 6 390,-	kr 5 264,-	kr 6 580,-
Navnet minnelund: Navneplate to navn og andel av stell	kr 5 440,-	kr 6 800,-	kr 5 600,-	kr 7 000,-
Navnet minnelund: Utenbygds urnedsettelse	kr 2 600,-	kr 3 250,-	kr 2 680,-	kr 3 350,-
Kremasjon kjøpes av Drammen kirkelige fellesråd og faktureres i 2022 med kr 7 250,-. Viderefaktureres for utenbygdsboende. Gratis for pårørende når avdøde var bosatt i Lier kommune.				

Type	Betalingssatser 2022		Betalingssatser 2023	
	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
32. Spredte avløpsanlegg				
Tilsynskontorets personell, arbeid etter medgått tid, jf. gebyrregulativets punkt 1.2	kr 1 120,-	kr 1 120,-	kr 1 161,-	kr 1 161,-
Beløpsgrense for overføring av utestående beløp, jf. gebyrregulativets punkt 1.8	kr 558,-	kr 558,-	kr 579,-	kr 579,-
Slamtømming				
Tankvolum til og med 3 m ³	kr 1 933,00	kr 2 416,-	kr 1 933,00	kr 2 416
Tankvolum større enn 3 m ³ til og med 6 m ³	kr 2 929,00	kr 3 661,-	kr 2 929,00	kr 3 661
Tankvolum større enn 6 m ³ til og med 12 m ³	kr 4 711,00	kr 5 888,-	kr 4 711,00	kr 5 888
Tankvolum større enn 12 m ³	kr 5 469,00	kr 6 837,-	kr 5 469,00	kr 6 837
+ behandling av volum over 12 m ³ (pr m3)	kr 558,00	kr 697,-	kr 558,00	kr 697
Ekstraarbeid ved tømming, pris per time	kr 1 297,00	kr 1 621,-	kr 1 297,00	kr 1 621
Utedo / tørrtoalett, pris per tømming	kr 3 446,00	kr 4 307,-	kr 2 000,00	kr 2 500
Oppmøte uten å få tømt, pris per gang	kr 607,00	kr 759,-	kr 607,00	kr 759
Tillegg for utrykning	kr 998,00	kr 1 248,-	kr 998,00	kr 1 248
Tilsynsgebyr				
Tilsyn av avløpsanlegg, pris per år	kr 558,00	kr 558,00	kr 579,00	kr 579,00
Gebyr for utslippstillatelser				
Søknad om utslippstillatelse, pris per sak	kr 8 323,00	kr 8 323,00	kr 8 631,00	kr 8 631,00

Vedlegg 6 – Selvkostbudsjett

	2023			2023		
		Lier Vei, Vann og Avløp		RFD	DRBV	Stedsutvikling og Plan
	Totalt	Vann	Avløp	Renovasjon	Feiling	Reguleringsplaner
Gebyrinntekter	207 847 082	61 728 743	68 034 314	35 122 000	3 367 700	1 434 417
Øvrige driftsinntekter	13 737 604	3 132 568	4 873 519	3 315 382	1 700	240 427
Driftsinntekter	221 584 686	64 861 311	72 907 833	38 437 382	3 369 400	1 674 845
Direkte driftsutgifter	156 661 073	39 304 536	42 335 849	22 124 167	3 306 500	2 419 112
Kapitalkostnader	64 488 241	24 188 898	35 976 652	3 641 712	62 900	-
Indirekte driftsutgifter (netto)	28 391 104	1 194 624	1 460 096	14 053 516	-	244 739
Indirekte avskrivningskostnad	826 322	401 791	424 496			-
Indirekte kalkulatorisk rente	549 293	252 369	296 924			-
Driftskostnader	250 916 033	65 342 218	80 494 017	39 819 395	3 369 400	2 663 851
Resultat	-29 331 347	-480 908	-7 586 184	- 1 382 013	-	- 989 006
Kostnadsdekning i %	88,3 %	99,3 %	90,6 %	96,53 %	100,00 %	62,87 %
Selvkostfond 01.01	19 821 383	879 727	13 886 694	771 150	400 056	
+ Avsetning til selvkostfond	0	-	-			-
- Bruk av selvkostfond	- 9 449 105	- 480 908	- 7 586 184	- 1 382 013	-	-
+ Kalkulert renteinntekt selvkostfond	443 558	26 977	425 950	- 9 369		-
Selvkostfond 31.12 (inkl. rente)	10 815 836	425 796	6 726 460	- 620 232	400 056	-

	2023					
	Bygg og Geodata	Bygg og Geodata	Tilsynet for små avløpsanlegg			Oppvekst
	Bygge- og eierseksj.saker	Kart og oppmåling	Slamtømming	Tilsyn	Søknader	SFO*
Gebyrinntekter	8 482 900	3 192 708	2 750 000	620 000	92 000	23 022 300
Øvrige driftsinntekter	-	974 007	-	-	-	1 200 000
Driftsinntekter	8 482 900	4 166 715	2 750 000	620 000	92 000	24 222 300
Direkte driftsutgifter	9 698 207	4 848 085	2 745 145	594 826	86 246	29 198 400
Kapitalkostnader	405 053	213 026	-	-	-	
Indirekte driftsutgifter (netto)	903 442	617 203	4 855	25 174	5 754	9 881 700
Indirekte avskrivningskostnad	-	-	-	-	-	35
Indirekte kalkulatorisk rente	-	-	-	-	-	
Driftskostnader	11 006 702	5 678 314	2 750 000	620 000	92 000	39 080 135
Resultat	- 2 523 802	- 1 511 599	-	0	0	- 14 857 835
Kostnadsdekning i %	77,07 %	73,38 %	100,0 %	100,00 %	100,00 %	61,98 %
Selvkostfond 01.01			3 463 419	420 337		
+ Avsetning til selvkostfond	-	-	-	-	-	
- Bruk av selvkostfond	-	-	-	-	-	
+ Kalkulert renteinntekt selvkostfond	-	-	-	-	-	
Selvkostfond 31.12 (inkl. rente)	-	-	3 463 419	420 337	-	-

Vedlegg 7 – Kommunale tilskuddssatser for ordinære ikke-kommunale barnehager

Satser for kommunalt tilskudd 2023	Per heltidsplass		
Enkeltstående barnehager	Drift inkl. adm.	Kapital	Totalt
Ordinære barnehager, små barn	234 463	11 837	246 300
Ordinære barnehager, store barn	113 996	11 837	125 833
Familiebarnehager, små barn	193 446	14 630	208 076
Familiebarnehager, store barn	148 145	14 630	162 775

Satser for kommunalt tilskudd 2023	Per heltidsplass		
Barnehager som inngår i foretak	Drift inkl. adm.	Kapital	Totalt
Ordinære barnehager, små barn	232 028	11 837	243 865
Ordinære barnehager, store barn	112 643	11 837	124 480

Det tas forbehold om at satser for drift kan bli justert på bakgrunn av Stortingets endelige behandling av statsbudsjettet. Dersom forslag til deflator for 2022 og 2023, samt forslag til maksimalpris for foreldrebetaling endres i endelig vedtak, så vil dette påvirke tilskuddssatsene.

Satsene for familiebarnehager og satsen for kapitaltilskudd i ordinære barnehager, er nasjonale satser. Disse er utarbeidet av Telemarksforskning, og ikke endelig vedtatt. Det tas derfor forbehold om endringer.

Vedlegg 8 – Obligatoriske oversikter

Økonomisk oversikt - drift (§ 5-6)

Tall i 1000 kr

	Regnskap Oppr. Budsjett		Handlingsprogram			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Rammetilskudd	-648 254	-630 212	-723 497	-743 380	-768 567	-798 456
Inntekts- og formuesskatt	-1 090 867	-1 090 897	-1 161 292	-1 161 292	-1 161 292	-1 161 292
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-39 791	-41 494	-38 716	-38 716	-38 716	-38 716
Overføringer og tilskudd fra andre	-366 549	-257 288	-300 518	-312 964	-325 459	-343 859
Brukerbetalinger	-61 802	-63 946	-59 712	-59 712	-59 712	-59 712
Salgs- og leieinntekter	-42 335	-25 359	-27 584	-27 584	-27 584	-27 584
Sum driftsinntekter	-2 249 597	-2 109 196	-2 311 319	-2 343 648	-2 381 330	-2 429 619
Lønnsutgifter	982 799	953 451	1 063 111	1 082 551	1 102 701	1 123 304
Sosiale utgifter	236 925	233 979	259 446	259 549	259 549	258 166
Kjøp av varer og tjenester	742 981	738 233	796 063	788 949	790 124	793 412
Overføringer og tilskudd til andre	84 811	112 103	90 714	90 764	90 814	90 814
Avskrivninger	52 919	0	0	0	0	0
Sum driftsutgifter	2 100 436	2 037 765	2 209 334	2 221 813	2 243 188	2 265 695
Brutto driftsresultat	-149 162	-71 431	-101 986	-121 836	-138 143	-163 925
Renteinntekter	-12 491	-9 281	-11 368	-11 368	-11 368	-11 368
Utbytter	-30 403	-75 914	-77 661	-80 161	-83 161	-82 661
Renteutgifter	40 736	39 408	67 465	79 602	88 823	105 978
Avdrag på lån	79 420	97 321	90 937	98 880	109 978	122 543
Netto finansutgifter	77 262	51 534	69 374	86 954	104 273	134 493
Motpost avskrivninger	-52 919	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	-124 819	-19 897	-32 612	-34 882	-33 870	-29 432
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	22 500	10 000	146 900	36 300	34 700	32 500
Avsetninger til bundne driftsfond	15 430	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-9 658	0	-2 018	-2 018	-2 018	-2 018
Avsetninger til disposisjonsfond	96 546	9 897	10 885	600	1 188	-1 050
Bruk av disposisjonsfond	0	0	-123 155	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsres	124 819	19 897	32 612	34 882	33 870	29 432
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

1 A Bevilgningsoversikt - drift (§ 5-4)

Tall i 1000 kr	Regnskap 2021	Oppr. Budsjett 2022	Handlingsprogram			
			2023	2024	2025	2026
Frie disponible inntekter						
Rammetilskudd	-648 254	-630 212	-723 497	-743 380	-768 567	-798 456
Inntekts- og formuesskatt	-1 090 867	-1 090 897	-1 161 292	-1 161 292	-1 161 292	-1 161 292
Andre generelle driftsinntekter	-35 226	-32 348	-32 348	-32 348	-32 348	-32 348
Sum generelle driftsinntekter	-1 774 347	-1 753 457	-1 917 137	-1 937 020	-1 962 207	-1 992 096
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 572 266	1 682 026	1 815 151	1 815 184	1 824 064	1 828 171
Avskrivninger	52 919	0	0	0	0	0
Sum netto driftsutgifter	1 625 186	1 682 026	1 815 151	1 815 184	1 824 064	1 828 171
Brutto driftsresultat	-149 162	-71 431	-101 986	-121 836	-138 143	-163 925
Finansinntekter/-utgifter						
Renteinntekter	-12 491	-9 281	-11 368	-11 368	-11 368	-11 368
Utbytter	-30 403	-75 914	-77 661	-80 161	-83 161	-82 661
Renteutgifter	40 736	39 408	67 465	79 602	88 823	105 978
Avdrag på lån	79 420	97 321	90 937	98 880	109 978	122 543
Netto finansutgifter	77 262	51 534	69 374	86 954	104 273	134 493
Motpost avskrivninger	-52 919	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	-124 819	-19 897	-32 612	-34 882	-33 870	-29 432
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	22 500	10 000	146 900	36 300	34 700	32 500
Avsetninger til bundne driftsfond	15 430	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-9 658	0	-2 018	-2 018	-2 018	-2 018
Avsetninger til disposisjonsfond	96 546	9 897	10 885	600	1 188	-1 050
Bruk av disposisjonsfond	0	0	-123 155	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	124 819	19 897	32 612	34 882	33 870	29 432
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

1 B Bevilgninger - drift (§ 5-4)

Tall i 1000 kr	Regnskap 2021	Oppr. Budsjett 2022	Handlingsprogram			
			2023	2024	2025	2026
Oppvekst-, Kultur,- og Idrettsutvalget	851 989	882 859	929 913	932 870	934 553	937 841
Helse,- Omsorg og Velferdsutvalget	657 103	660 835	706 482	723 318	741 815	762 438
Utvalget for miljø- og plan	34 652	41 490	43 463	39 963	39 963	39 513
Landbruksutvalget	6 136	7 056	7 336	7 336	7 336	7 336
Formannskapet - Stab	102 903	103 555	111 174	110 324	111 174	110 324
Fellesområdet - Kommunale foretak og fellesposter	-77 265	-13 769	14 766	-644	-12 794	-31 298
Til fordeling drift (fra budsjettskjema 1A)	1 575 519	1 682 026	1 813 134	1 813 167	1 822 047	1 826 154
Herav:						
Netto renteutgifter og -inntekter	-3	0	0	0	0	0
Overføring til investering	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	12 913	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-9 658	0	-2 018	-2 018	-2 018	-2 018
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 572 266	1 682 026	1 815 151	1 815 184	1 824 064	1 828 171

2 A Bevilgningsoversikt - investering (§ 5-5)

Tall i 1000 kr

	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Investeringer i varige driftsmidler	141 367	368 766	519 421	510 128	554 121	1 064 821
Tilskudd til andres investeringer	1 962 060	4 233	4 233	4 233	4 233	4 233
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	3 175	3 152	3 152	3 152	3 152	3 152
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	2 106 602	376 151	526 806	517 513	561 506	1 072 206
Kompensasjon for merverdiavgift	-9 378	-49 632	-62 244	-62 426	-53 224	-146 164
Tilskudd fra andre	-5 126	-1 000	-1 000	-731	-1 000	0
Salg av varige driftsmidler	-1 840 686	0	0	0	0	-50 000
Salg av finansielle anleggsmidler	-5 220	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-234 125	-315 519	-300 562	-416 356	-476 282	-847 042
Sum investeringsinntekter	-2 094 535	-366 151	-363 806	-479 513	-530 506	-1 043 206
Videreutlån	48 826	70 000	100 000	100 000	100 000	0
Bruk av lån til videreutlån	-48 826	-70 000	-100 000	-100 000	-100 000	0
Avdrag på lån til videreutlån	34 452	5 000	5 000	5 000	5 000	0
Mottatte avdrag på videreutlån	-36 140	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000	0
Netto utgifter videreutlån	-1 688	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-22 500	-10 000	-163 000	-38 000	-31 000	-29 000
Avsetninger til bundne investeringsfond	35 192	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-36 091	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	13 020	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-10 379	-10 000	-163 000	-38 000	-31 000	-29 000
Dekning av tidligere års udekket beløp						
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	0	0	0	0	0	0

2 B Bevilgninger - investering (§ 5-5)

Tall i 1000 kr

	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Oppvekst-, Kultur,- og Idrettsutvalget	12 028	10 239	12 914	10 214	5 264	5 264
Helse,- Omsorg og Velferdsutvalget	292	364	2 600	100	100	100
Utvalget for miljø- og plan	3 663	10 764	5 000	7 307	10 000	0
Landbruksutvalget	0	1 700	0	0	0	0
Formannskapet - Stab	6 632	8 554	8 250	10 050	7 000	7 000
Fellesområdet - Kommunale foretak og fellesposter	118 752	337 145	490 657	482 457	531 757	1 052 457
Sum 2B	141 367	368 766	519 421	510 128	554 121	1 064 821

Tilskudd til andres investeringer

Tall i 1000 kr

	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kirkeinvesteringer	3 259	3 259	3 259	4 233	3 259	3 259
Kirkegårder	974	974	974	0	974	974
Boligselskapet	1 957 827	0	0	0	0	0
Tilskudd til andres investeringer	1 962 060	4 233	4 233	4 233	4 233	4 233

Investeringer i aksjer og eiendeler

Tall i 1000 kr

	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Klp	3 175	3 152	3 152	3 152	3 152	3 152
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	3 175	3 152	3 152	3 152	3 152	3 152

Utlån

Tall i 1000 kr

	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Formidlingslån	48 826	70 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Utlån av egne midler	48 826	70 000	100 000	100 000	100 000	100 000

Vedlegg 9 Oversikt over interkommunale selskaper og flerkommunale samarbeid

I det følgende gis en oversikt over interkommunale selskaper og utvalgte interkommunale samarbeid. Oversikten skisserer hvordan arbeidet med oppfølging av selskaper og samarbeid prioriteres. Rødt markerer høyest prioritet, gul markerer middels prioritet og grønn lavest.

Interkommunale selskaper:

Navn	Formål	Eiere og eierandel
Drammensregionens Brannvesen (DRBV)	Selskapets formål er å dekke kommunenes behov, plikter og oppgaver i forbindelse med: • Forebyggende tiltak mot brann og ulykker • Feiing av og tilsyn med fyringsanlegg • Redning, redningsdykking og akutt forurensing • Innsatsstyrke ved brann • Være innsatsstyrke og forebygge ved brann og ulykker i krise- og krigssituasjon • Aktivt selge tjenester knyttet til kjernevirksomheten	Drammen 65% Lier 17 % Øvre Eiker 12,5 % Sigdal 3,2 % Krødsherad 2,3 %
Renovasjonsselskapet for Drammensregionen (RfD)	Eierkommunenes hovedformål med sitt eierskap i RfD er på kort og lang sikt å sikre alle kommunale bygg: • et fremtidsrettet og bærekraftig tjenestetilbud som vektlegger eierkommunenes ambisjoner om reduserte utslipp av klimagasser, og er tilrettelagt for kildesortering og gjenvinning av ressursene i avfallet. • et brukervennlig, fleksibelt og likeverdig tjenestetilbud for alle innbyggere som på en positiv måte stimulerer til bærekraftige holdninger og adferd. Et vesentlig ledd i tjenestetilbudet er aktiv og målrettet informasjon. • et kostnadseffektivt tjenestetilbud basert på samarbeid og stordrift til konkurransedyktige priser.	Drammen 61,1% Lier 16,1 % Øvre Eiker 11,3 % Modum 9,4 % Sigdal 2,1 %

	Navn	Formål	Eiere og eierandel
	Glitrevannverket	Selskapets formål er på en kostnadseffektiv måte å levere tilstrekkelig vann til deltakerkommunene ihht. de til enhver tid fastsatte kvalitetsstandarter, herunder å sørge for et forsvarlig beredskapsnivå som sikkerhet mot ekstraordinære situasjoner, samt salg av vann til andre. Selskapet kan inngå samarbeidsavtaler med kommuner, andre selskaper og virksomheter og kan delta på eiersiden i aksjeselskaper, andre selskapstyper med begrenset deltakeransvar i den grad det er lovlig adgang til det, samt andre interkommunale selskaper, når dette fremmer selskapets formål.	Drammen 70,86 % Asker 14,72 % Lier 14,42 %
	Kontrollutvalgssekretariatet i Viken (VIKUS)	Selskapets formål er å levere sekretariatstjenester for kontrollutvalg for deltakerne i tråd med gjeldende lov og forskrift. Selskapet kan utføre tilsvarende oppgaver for andre bestillere innenfor rammene i anskaffelsesregelverket.	Lillestrøm, Lørenskog, Ullensaker, Ringerike, Kongsberg, Lier (4,5 %), Eidsvoll, Nittedal, Nes (Akershus), Ås, Nesodden, Øvre Eiker, Rælingen, Vestby, Aurskog – Høland, Frogn, Modum, Nannestad, Enebakk, Hole, Gjerdrum, Hol, Sigdal, Hurdal, Flesberg, Nore og Uvdal, Krødsherad, Rollag, Flå.

Interkommunale samarbeid:

	Navn	Oppgave	Deltager kommuner
	Tilsynskontoret for små avløpsanlegg i Drammensregionen <i>Lier er vertskommune.</i>	Føre tilsyn med avløpsanlegg, behandle søknader om utslippstillatelse, veilede anleggseiere, administrere slamtømming, kartlegge forurensing fra små avløpsanlegg.	Drammen, Holmestrand, Krødsherad, Lier, Modum og Øvre Eiker.
	Felles lønningskontor for Øvre Eiker, Modum og Lier. <i>Kommunalt oppgavefellesskap.</i>	Et robust, faglig sterkt, effektivt og utviklingsorientert lønningskontor, som er en god arbeidsplass for de ansatte.	Øvre Eiker, Modum og Lier.
	Drammen Havn <i>Arbeid med endring av samarbeidsform/ selskapsform pågår.</i>	Selskapets formål er å drive havnevirksomhet og ivareta eierkommunenenes oppgaver og plikter i henhold til havnelovens bestemmelser.	Drammen, Lier og Asker.
	Krisesenteret i Asker, Bærum og Lier <i>Bærum er vertskommune</i>	Ivareta samarbeidskommunenenes lovpålagte oppgaver etter lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterloven)	Bærum, Asker og Lier

	Navn	Oppgave	Deltager kommuner
	Drammen legevakt <i>Drammen er vertskommune</i>	• Ivareta deltakerkommunenes plikt til å ha legevaktsordning i samsvar med helselovgivningen og sentral avtale. • Samarbeide med andre helseforetak med sikte på å etablere et best mulig akuttmedisinsk tilbud til publikum uavhengig av ansvarsnivå. • Etter avtale ivareta andre medisinske eller sosiale akuttjenester.	Drammen og Lier

Vedlegg 10 Kommunedirektørens forslag til nye planoppgaver

	Nr.	Planoppgave	Ansvarlig politisk utvalg	Ansvarlig sektor	Ny eller revidert plan	Forventet vedtak	Merknad
Kommunale samfunnsplaner	1	Eierskapspolitikk	Formannskapet	Organisasjon og utvikling	Revisjon	2022	Revideres to ganger per
	2	Innovasjonsstrategi for egen virksomhet	Formannskapet	Organisasjon og utvikling	Ny	2023	HP-oppdag 2.18 (2020-2023)
	3	Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse	Formannskapet	Kommunedirektørens stab	Revisjon	2022	
	4	Overordnet beredskapsplan	Formannskapet	Kommunedirektørens stab	Revisjon	2023	
	5	Temaplan bredbåndsutbygging	Formannskapet	Lier vei, vann og avløp KF	Ny	2023	Vedtatt i KS 09.06.2020
	6	Samfunnssikkerhet	Formannskapet	Kommunedirektørens stab	Ny	2023	Krav i "Forskrift om kommunal beredskapsplikt", §3.
	7	Lierbyen 2030 - handlingsplan	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2023	
	8	Planprogram for fortetting*, herunder en enkel avklaring av fortetningsmuligheter i noen eldre boområder**	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2024	Vedtatt i KS 18.06.2019*/vedtatt i FS 24.09.2020**
	9	Samordnet strategi for areal-, fortetting- og transport	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2024	
	10	Helhetlig boligplan	HOV-utvalget	Helse, omsorg og velferd	Revisjon	2022	Erstatter "Boligsosial handlingsplan"
	11	Forebygging av selvmord	HOV-utvalget	Helse, omsorg og velferd	Ny	2023	
	12	Handlingsplan for velferdsteknologi	HOV-utvalget	Helse, omsorg og velferd	Revisjon	2023	
	13	Handlingsplan mot barnefattigdom	HOV-utvalget	Oppvekst	Revisjon	2023	Vedtatt i KS 7.1.2020
	14	Oppvekstplan	HOV-utvalget	Oppvekst	Ny	2023	
	15	Målsetninger for forvaltning av elg, hjort og rådyr	Landbruksutvalget	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2022	
	16	Kommunal jordvernstrategi	Landbruksutvalget	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2023	Avhenger av tilskudd fra staten
	17	Landbruksplan	Landbruksutvalget	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2022/23	
	18	Skjøltsplan for hule eiker	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2022	Vedtatt i utvalg for miljø og plan 22.04.2020
	19	Saneringsplan vann og avløp	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	Ny	2023	
	20	Hovedplan for vann og avløp	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	Revisjon	2023	
	21	Hovedplan vei	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	Revisjon	2023	
	22	Tiltaksplan vei	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	Revisjon	2023	
	23	Klimaplan	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2023	Erstatter energi- og klimaplan
	24	Sykelplan	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2024	HP-oppdag 2.9 (2019-2022)
	25	Temaplan for overvann	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	Revisjon	2024	
	26	Temaplan for støy	Miljø og plan	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2024	Vedtatt i KS 17.09.2019
	27	Tiltaksplan for mobilitet og trafiksikkerhet	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	Revisjon	Årlig	Årlig revidering.
	28	Kvalitetsplan for kulturskolen	OKI-utvalget	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2022	Oppfølging av nasjonal rammeplan.
	29	Lier kommunes frivillighetspolitikk	OKI-utvalget	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2022	
	30	Skolebehovsplan	OKI-utvalget	Oppvekst	Ny	2022	
	31	Anleggsplan for kulturlokaler	OKI-utvalget	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2023	
	32	Lek, læring og livsmestring - kvalitetsplan for oppvekst	OKI-utvalget	Oppvekst	Revisjon	2023	Samordner kvalitetsplan skole og barnehage til ett dokument. Inkluderer også SFO og spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp.
	33	Kvalitetsplan for barnevern	OKI-utvalget	Oppvekst	Ny	2023	HP-oppdag 2.16 (2019-2022). Planen avventer barnevernreformen med virkning fra 2022.

	Nr.	Planoppgave	Ansvarlig politisk utvalg	Ansvarlig sektor	Ny eller revidert plan	Forventet vedtak	Merknad
Kommunedelplaner og områdereguleringer	34	Områderegulering for nytt hovedrenseanlegg	Formannskapet	Lier vei, vann og avløp KF	Ny	2022	Forslag til områderegulering vedtatt sendt på høring i FS 03.06.2021
	35	Kommunedelplan E134 Dagslett - E18	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2022	Forslag til kommunedelplan vedtatt sendt på høring i FS 27.01. 2022
	36	Områderegulering Lierbyen sentrum	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2022	Planprogram vedtatt i FS 22.04.2021
	37	Kommunedelplan for Gullaug	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2023	Planprogram vedtatt i KS 19.05.2015
	38	Kommunedelplan samferdselsinfrastruktur og kollektivknutepunkt Fjordbyen	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2023	Planprogram vedtatt i KS 12.02.2019
	39	Områderegulering Fjordbyen	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2023	Planprogram vedtatt i KS 26.04.2018
	40	Områderegulering Tranby	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Revisjon	2023	Varsel om oppstart 1.11.2021
	41	Kommunedelplan for E18-korridoren Drengsrud-Tranbykrysset	Formannskapet	Steds- og samfunnsutvikling	Ny	2025	Vedtak om igangsetting av planarbeid i KS 18. juni 2019
Planer for utskilte virksomheter		Lier kommune eier helt eller delvis en rekke virksomheter med ulike selskaps- og organisasjonsformer. Flere av disse har eller skal etablere egne selskapsstrategier. Disse inngår ikke her.					

Vedlegg 11 Leseveiledning for dokumentet

Kommunedirektørens beslutningsgrunnlag er tre dokumenter i ett:

- Økonomiplanen er lovpålagt og skal være fireårig.
- Årsbudsjettet er også lovpålagt og gjelder det første året etter vedtak.
- Handlingsprogrammet knytter økonomiske størrelser sammen med mål og rammebetingelser.

I Lier kommune praktiseres en ordning der kommunedirektøren utarbeider et grunnlag for den politiske behandlingen, men det er formannskapet som former forslaget til vedtak som etterhvert blir innstilling overfor kommunestyret.

I tillegg til dette dokumentet er det utarbeidet:

- Virksomhetskatalog – rammer, budsjettinnspill for hver virksomhet

Statistikk og sammenligninger med andre kommuner

Alle kommuner rapporterer tjeneste- og økonomidata til Statistisk sentralbyrå (SSB). Dataene rapporteres slik at det skal være mulig å sammenligne kommunene uavhengig av organisering. Kommunedataene blir kalt KOSTRA (KOMmune STATistisk RAPportering), og benyttes for å vise hvordan kommunene prioriterer, kostnader på ulike tjenester og kvalitet.

I sammenligninger av statistikk og økonomi med andre kommuner er det i hovedsak benyttet to sammenligningsgrupper:

- Alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere (benyttes ved sammenligning av behovskorrigerede netto driftsutgifter).
- Kommunegruppe 9 (SSB har delt inn kommunene i kommunegrupper for sammenligning. Lier er i kommunegruppe 9, som er definert som «store kommuner med lave bundne kostnader per innbygger»).

Virksomhetenes rammer

Lier kommune, som de fleste andre kommuner, bruker rammebudsjettering. Dette betyr at de ulike virksomhetene får en ramme de skal drifte innenfor. Dette er annerledes enn økonomien for private selskaper, hvor hovedmålet er å få størst mulig overskudd.

I handlingsprogrammet beskrives hvilke endringer som gjøres i forhold til de gjeldende rammene. I behandlingen av rammene for 2023 – 2026 tas det utgangspunkt i de gjeldende rammene som ble vedtatt for 2022. Det er kun endringer i forhold til rammen i 2022 som behandles i handlingsprogrammet.

Hvis det ble bevilget midler til tiltak i 2022 som videreføres, er dette en del av totalrammen og vises ikke i oversiktene for 2023.

Styring på rammer og rammeendringer kan erfaringsmessig være krevende å forstå. Dette skiller seg fra hvordan en tenker i det private næringsliv. Under har vi laget et eksempel som illustrerer hvordan rammetabellene fungerer og konsekvenser.

Driftsbudsjett og rammeendringer

Budsjetteringen tar utgangspunkt i opprinnelig budsjett for 2022. Dette betyr at alle tiltak som ligger inne i 2022 er med i denne rammen.

Opprinnelig budsjett	Budsjettramme 2022
1 Tekniske justeringer	Flytting av budsjett og ansvar mellom ansvar. Blir totalt 0
2 Vedtak forrige periode	Endringer som er vedtatt tidligere handlingsprogram
3 Demografijustering	Forventet endringer som følge av befolkningsvekst fra 2022
4 Lønns- og prisvekst	Justering for pris, lønn og inntektsvekst
5 Konsekvensjustert ramme	2022 rammen justert for pkt 1-4
6 Kostnadsreduksjon	Nye tiltak som inneærer kostnadsreduksjoner
7 Nye brukere/kostnadsendring	Nye tiltak som følge av endringer i kostnader og inntekter, nye brukere osv.
8 Tiltak til mål	Nye tiltak for å nå målsetninger
9 Vedtatte endringer	Nye tiltak som følge av vedtak
10 Annet	Andre tiltak
Ramme 2023 -2026	Ny ramme - Sum av 5-10

2022-rammen til de ulike tjenesteområdene justeres som følge av:

- flytting av oppgaver med tilhørende rammer
- endringer for 2022-2025 som er vedtatt i tidligere handlingsprogram
- forventet befolkningsutvikling og lønns- og prisvekst

Når disse endringene er lagt inn får vi konsekvensjustert ramme. Dette betyr en videreføring av 2022-rammen justert for kostnadsendringer og tidligere vedtak.

Punkt 6-10 i tabellen over er nye endringer i dette handlingsprogrammet.

Eksempel:

Beløp i 1000		Handlingsprogram			
		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		200 000	200 000	200 000	200 000
Sum Tekniske justeringer		2 423	2 423	2 423	2 423
Vedtak forrige periode					
1 Økning tjenester		100	200	300	400
2 Prosjekt 1		-500	-500	-500	-500
Sum Vedtak forrige periode		-400	-300	-200	-100
Demografijustering					
3 Demografi pleie- og omsorg		0	14 616	29 090	45 054
Sum Demografijustering		0	14 616	29 090	45 054
Sum Lønns- og prisvekst		17 648	17 648	17 648	17 648
Konsekvensjusteringer		19 671	34 387	48 961	65 025
Konsekvensjustert ramme		219 671	234 387	248 961	265 025
Kostnadsreduksjon					
4 Innsparing 1 årsverk		-750	-750	-750	-750
Sum Kostnadsreduksjon		-750	-750	-750	-750
Objektive behov demografi					
5 En ny bruker		500	500	500	500
Sum Objektive behov demografi		500	500	500	500
Tiltak til mål					
6 Kjøpe klimavoter		100	200	300	400
Sum Tiltak til mål		100	200	300	400
Vedtatte endringer					
7 Vedtak i 1. tertial - økte kostnader		200	200	200	200
Sum Vedtatte endringer		200	200	200	200
Annet					
8 Prosjekt		0	750	750	0
Sum Annet		0	750	750	0
Nye tiltak og realendringer budsjett		50	900	1 000	350
Ramme 2021-2024		219 721	235 287	249 961	265 375

Eksemplet viser et tjenesteområde som har en ramme på 200 millioner i 2022

1. I tidligere handlingsprogram er det vedtatt at rammene skal øke med 100 000 kroner hvert år fra 2022. Dette betyr at rammen for 2023 blir 100 000 kroner høyere enn 2022, 200 000 høyere i 2024 osv.
2. I 2022 lå det ramme inne til et prosjekt på 500 000 kroner som avsluttes i 2022. Derfor reduseres rammen i 2023 og de kommende årene redusert med 500 000 kroner.
3. Overføringene fra stat til kommunen (rammetilskudd) blir justert hvert år for endringer i befolkningen. De områdene som blir kompensert med en særskilt vektning er barnehage, skole, barnevern, pleie- og omsorg, kommunehelse og sosial. Økningen baserer seg på forventet befolkningsvekst innenfor de ulike aldersgruppene. I økonomitabellene vises en kalkulert vekst i kostnadene som følge av endringer i befolkningen. Denne veksten kompenseres også i rammetilskuddet. Dette er en prognose basert på SSBs prognose med naturlig befolkningsutvikling. I eksemplet er det en stor økning av eldre og det forventes en økning i kostnadene fra 14,6 millioner

kroner i 2024 til 45 millioner kroner i 2026. Tallene er prognoser, 2024 vil bli korrigert for reelle tall i arbeidet med neste handlingsprogram.

4. Det er lagt inn en reduksjon ved innsparing av ett årsverk, rammene reduseres med 750 000 kroner.
5. Det er kommet en ny bruker som en virksomhet skal gi tjenester til. Tjenesten koster 500 000 kroner og rammene øker tilsvarende.
6. For å nå målet med klimanøytralt samfunn legges det opp til kjøp av klimakvoter. I eksemplet er det en opptrapping fra 100 000 kroner i 2022 til 400 000 kroner i 2025.
7. Tidligere, i en tertialrapport, er det vedtatt at tjenesten skal få kompensert 200 000 kroner for økte kostnader. Dette tas inn som en konsekvens i rammene.
8. Det er lagt inn et prosjekt i 2024 og 2025. Rammene økes kun i disse årene.

Oppsummert økes rammene for 2023 med 19,7 millioner kroner som følge av konsekvensjusteringer, og 50 000 kroner i nye tiltak. Totalt blir rammene 219,7 millioner i 2023

I neste handlingsprogram (for 2024-2027) vil en ta utgangspunkt i rammen for 2022 på 219 721 000 kroner (opprinnelig budsjett).

Beløp i 1000	Handlingsprogram			
	2024	2025	2026	2027
Opprinnelig budsjett	219 721	219 721	219 721	219 721
Sum Tekniske justeringer	0	0	0	0
Vedtak forrige periode				
1 Økning tjenester	100	200	300	300
6 Kjøpe klimakvoter	100	200	300	300
8 Prosjekt	750	750	0	0
Sum Vedtak forrige periode	950	1 150	600	600
Demografijustering				
3 Demografi pleie- og omsorg	14 616	29 090	45 054	45 054
Sum Demografijustering	14 616	29 090	45 054	45 054
Konsekvensjusteringer	15 566	30 240	45 654	45 654
Konsekvensjustert ramme	235 287	249 961	265 375	265 375

I gruppen «konsekvensjusteringer» vil kun punktene 1, 6, 8 og 3 legges inn siden disse har endringer i rammen i forhold til 2023 som er utgangspunktet. Demografijusteringer er tatt med for å vise at rammene blir de samme som eksemplet over for handlingsprogram 2023-2026. Dette er utgangspunktet for endringer i arbeidet med handlingsprogrammet 2024-2027.